

Bank Polski

Sprawozdanie finansowe PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku

WYBRANE DANE FINANSOWE DOTYCZĄCE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

WYBRANE JEDNOSTKOWE DANE FINANSOWE	w mln PLN		w mln EUR	
	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
Wynik z tytułu odsetek	7 901	7 368	1 861	1 684
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 687	2 447	633	559
Wynik z działalności operacyjnej	3 785	3 721	892	850
Zysk brutto	3 785	3 721	892	850
Zysk netto	2 774	2 888	654	660
Zysk na jedną akcję - podstawowy z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,22	2,31	0,52	0,53
Zysk na jedną akcję - rozwodniony z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,22	2,31	0,52	0,53
Dochody całkowite netto	3 397	2 372	800	542
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej	22 871	10 500	5 388	2 400
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej	(6 502)	(8 310)	(1 532)	(1 899)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej	(11 396)	(1 812)	(2 685)	(414)
Przepływy pieniężne netto	4 973	378	1 172	86

WYBRANE JEDNOSTKOWE DANE FINANSOWE	w mln PLN		w mln EUR	
	stan na 31.12.2017	stan na 31.12.2016	stan na 31.12.2017	stan na 31.12.2016
Aktywa razem	277 784	272 957	66 600	61 699
Kapitał własny ogółem	35 987	32 590	8 628	7 367
Kapitał zakładowy	1 250	1 250	300	283
Liczba akcji (w mln)	1 250	1 250	1 250	1 250
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	28,79	26,07	6,90	5,89
Rozwodniona liczba akcji (w mln)	1 250	1 250	1 250	1 250
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	28,79	26,07	6,90	5,89
Łączny współczynnik kapitałowy	19,59%	17,19%	19,59%	17,19%
Kapitał Tier 1	32 597	28 673	7 815	6 481
Kapitał Tier 2	1 700	2 456	408	555

Wybrane pozycje sprawozdania finansowego przeliczono na EUR według następujących kursów	31.12.2017	31.12.2016
średnia kursów NBP na ostatni dzień każdego miesiąca okresu	4,2447	4,3757
kurs średni NBP na ostatni dzień danego okresu	4,1709	4,4240

Bank Polski

SPIS TREŚCI

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	4
SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	5
SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	6
SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	7
SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	8
NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	11

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

	Nota	2017	2016
Przychody z tytułu odsetek	6	10 075	9 483
Koszty z tytułu odsetek	6	(2 174)	(2 115)
Wynik z tytułu odsetek		7 901	7 368
Przychody z tytułu prowizji i opłat	7	3 611	3 298
Koszty z tytułu prowizji i opłat	7	(924)	(851)
Wynik z tytułu prowizji i opłat		2 687	2 447
Przychody z tytułu dywidend	8	135	162
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	9	3	-
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	10	44	505
Wynik z pozycji wymiany	11	419	501
Pozostałe przychody operacyjne	12	154	115
Pozostałe koszty operacyjne	12	(97)	(115)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		57	-
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	13	(1 530)	(1 408)
Ogólne koszty administracyjne	14	(5 037)	(5 034)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	15	(894)	(820)
Wynik z działalności operacyjnej		3 785	3 721
Zysk brutto		3 785	3 721
Podatek dochodowy	16	(1 011)	(833)
Zysk netto		2 774	2 888
Zysk na jedną akcję	17		
- podstawowy z zysku za okres (PLN)		2,22	2,31
- rozwodniony z zysku za okres (PLN)		2,22	2,31
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)		1 250	1 250
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)		1 250	1 250

SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

	Nota	2017	2016
Zysk netto		2 774	2 888
Inne dochody całkowite		623	(516)
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat		622	(518)
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, brutto	22	18	(38)
Podatek	16; 22	(4)	7
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, netto		14	(31)
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, brutto		750	(602)
Podatek	16	(142)	115
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, netto		608	(487)
Pozycje, które nie mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat		1	2
Zyski i straty aktuarialne, brutto		1	2
Podatek		-	-
Zyski i straty aktuarialne, netto		1	2
Dochody całkowite netto, razem		3 397	2 372

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ

	Nota	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	18	17 765	13 277
Należności od banków	19	8 769	8 471
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	20	472	358
Pochodne instrumenty finansowe	21	2 805	2 895
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23	6 409	11 744
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	24	186 892	189 067
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	42 009	35 773
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	26	1 622	157
Inwestycje w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone	38	3 011	2 535
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	27	359	361
Wartości niematerialne	28	2 622	2 817
Rzeczowe aktywa trwałe	28	2 170	2 325
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	16	957	1 034
Inne aktywa	29	1 922	2 143
SUMA AKTYWÓW		277 784	272 957
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		6	4
Zobowiązania wobec banków	30	4 299	18 717
Pochodne instrumenty finansowe	21	2 741	4 229
Zobowiązania wobec klientów	31	222 524	209 371
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	32	5 204	1 693
Zobowiązania podporządkowane	33	1 720	2 539
Pozostałe zobowiązania	34	4 592	3 340
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		501	251
Rezerwy	35	210	223
SUMA ZOBOWIĄZAŃ		241 797	240 367
Kapitał własny			
Kapitał zakładowy	36	1 250	1 250
Pozostałe kapitały	36	31 963	28 452
Wynik okresu bieżącego	36	2 774	2 888
KAPITAŁ WŁASNY OGÓŁEM		35 987	32 590
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO		277 784	272 957
Łączny współczynnik kapitałowy	67	19,59%	17,19%
Wartość księgowa (w mln PLN)		35 987	32 590
Liczba akcji (w mln)		1 250	1 250
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		28,79	26,07
Rozwodniona liczba akcji (w mln)		1 250	1 250
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		28,79	26,07

SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały			Inne dochody całkowite				Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał własny ogółem
		Kapitały rezerwowe			Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne	Razem pozostałe kapitały			
		Kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe							
1 stycznia 2017 roku	1 250	24 268	1 070	3 555	(342)	(89)	(10)	28 452	-	2 888	32 590
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	-	-	2 888	(2 888)	-
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	608	14	1	623	-	2 774	3 397
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 774	2 774
Inne dochody całkowite	-	-	-	-	608	14	1	623	-	-	623
Transfery z zysku z przeznaczeniem na kapitały rezerwowe	-	2 850	-	38	-	-	-	2 888	(2 888)	-	-
31 grudnia 2017 roku	1 250	27 118	1 070	3 593	266	(75)	(9)	31 963	-	2 774	35 987

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 ROKU	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały							Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał własny ogółem
		Kapitały rezerwowe			Inne dochody całkowite						
		Kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne	Razem pozostałe kapitały			
1 stycznia 2016 roku	1 250	20 518	1 070	3 484	145	(58)	(12)	25 147	1 250	2 571	30 218
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	-	-	2 571	(2 571)	-
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	(487)	(31)	2	(516)	-	2 888	2 372
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 888	2 888
Inne dochody całkowite	-	-	-	-	(487)	(31)	2	(516)	-	-	(516)
Transfery z zysku z przeznaczeniem na kapitały rezerwowe	-	3 750	-	71	-	-	-	3 821	(3 821)	-	-
31 grudnia 2016 roku	1 250	24 268	1 070	3 555	(342)	(89)	(10)	28 452	-	2 888	32 590

SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	2017	2016
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk brutto		3 785	3 721
Korekty razem:		19 086	6 779
Amortyzacja		727	722
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej	43	(57)	(4)
Odsetki i dywidendy	43	(608)	(382)
Zmiana stanu:			
należności od banków	43	189	(2 642)
instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		5 221	1 487
po pochodnych instrumentów finansowych		(1 399)	1 055
kredytów i pożyczek udzielonych klientom	43	2 323	59
innych aktywów oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	43	220	(1 158)
zobowiązań wobec banków		(1 412)	467
zobowiązań wobec klientów	43	13 842	8 829
rezerw i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	43	(116)	(590)
pozostałych zobowiązań	43	1 252	331
Zapłacony podatek dochodowy		(830)	(809)
Inne korekty	43	(266)	(586)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		22 871	10 500
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej		96 065	51 079
Umorzenie kapitału jednostki zależnej		-	50
Zbycie udziałów w jednostce zależnej zakwalifikowanej do aktywów przeznaczonych do sprzedaży		4	-
Zbycie i odsetki od inwestycyjnych papierów wartościowych		95 816	50 809
Zbycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		110	58
Inne wpływy inwestycyjne (dywidendy)		135	162
Wydatki z działalności inwestycyjnej		(102 567)	(59 389)
Nabycie jednostki zależnej		(14)	-
Podwyższenie kapitału jednostki zależnej		(464)	(522)
Podwyższenie kapitału jednostki stowarzyszonej		(23)	(1)
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych		(101 623)	(58 200)
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		(443)	(666)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(6 502)	(8 310)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	32	5 909	2 662
Wpływy z tytułu emisji obligacji podporządkowanych	33	1 700	-
Wykup dłużnych papierów wartościowych	32	(2 339)	(2 741)
Splata zobowiązania z tytułu pożyczki podporządkowanej	33	(880)	-
Splata zobowiązania z tytułu emisji obligacji podporządkowanych	33	(1 656)	-
Splata kredytów i pożyczek	30;31	(13 693)	(1 267)
Splata odsetek od zobowiązań długoterminowych		(437)	(466)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(11 396)	(1 812)
Przepływy pieniężne netto		4 973	378
w tym z tytułu różnic kursowych od środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		(332)	137
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu		17 568	17 190
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	43	22 541	17 568

NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	11
1. INFORMACJE OGÓLNE	11
2. PODSTAWA SPORZĄDZENIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	13
3. OPIS WAŻNIEJSZYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI	14
4. ZMIANY ZASAD RACHUNKOWOŚCI	17
5. OBJAŚNIENIE RÓŻNIC MIĘDZY WCZEŚNIEJ PUBLIKOWANYMI SPRAWOZDANIAMI A NINIEJSZYM SPRAWOZDANIEM FINANSOWYM	30
NOTY DO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	31
6. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	31
7. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	32
8. PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND	34
9. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ	34
10. WYNIK NA INWESTYCYJNYCH PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH	35
11. WYNIK Z POZYCJI WYMIANY	35
12. POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE	35
13. WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI I REZERW	36
14. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	37
15. PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH	39
16. PODATEK DOCHODOWY	39
17. ZYSK PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ	41
NOTY DO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	42
18. KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM	42
19. NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	42
20. AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU Z WYŁĄCZENIEM POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	43
21. POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE	44
22. POCHODNE INSTRUMENTY ZABEZPIECZAJĄCE	48
23. INSTRUMENTY FINANSOWE PRZY POCZĄTKOWYM UJĘCIU WYZNACZONE JAKO WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZECZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	56
24. KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	57
25. INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY	62
26. INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE UTRZYMywane DO TERMINU ZAPADALNOŚCI	65
27. AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY	65
28. WARTOŚCI NIEMATERIALNE I RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE	66
29. INNE AKTYWA	71
30. ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW	72
31. ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW	73
32. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	75
33. ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE	76
34. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	76
35. REZERWY	77
36. KAPITAŁY WŁASNE I AKCJONARIAT BANKU	80
INFORMACJE O PODMIOTACH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA, WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH I JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH	83
37. SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA I ZAKRES DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW GRUPY KAPITAŁOWEJ	83
38. INWESTYCJE W JEDNOSTKI ZALEŻNE, WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA I STOWARZYSZONE	87
39. POZOSTAŁE ZMIANY W SPÓŁKACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ	92

POZOSTAŁE NOTY.....	95
40. DYWIDENDY Z PODZIAŁEM NA AKCJE	95
41. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE ORAZ POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE I UDZIELONE	95
42. SPRAWY SPORNE.....	98
43. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	101
44. TRANSAKcje ZE SKARBEM PAŃSTWA I JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI	104
45. ŚWIADCZENIA DLA KLUCZOWEGO PERSONELU KIEROWNICZEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA.....	108
46. HIERARCHIA WARTOŚCI GODZIWEJ	112
47. AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE, KTÓRE W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ NIE SĄ PREZENTOWANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	117
48. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	119
49. AKTYWA STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ ORAZ PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE	120
50. DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA	122
51. INFORMACJE DOTYCZĄCE PODMIOTU UPRAWNIONEGO DO BADANIA SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH.....	122
CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM.....	123
52. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W PKO BANKU POLSKIM SA	123
53. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM.....	128
54. RYZYKO KREDYTOWE – INFORMACJE FINANSOWE	132
55. KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO W BANKU.....	135
56. PRAKTYKI FORBEARANCE.....	139
57. EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE KONTRAHENTA.....	143
58. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH DLA GOSPODARSTW DOMOWYCH	145
59. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ.....	147
60. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM	149
61. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI	152
62. POZOSTAŁE RYZYKA RYNKOWE	158
63. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM INSTRUMENTÓW POCHODNYCH.....	159
64. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM.....	160
65. POZOSTAŁE RYZYKA	162
66. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH.....	168
67. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	168
68. INFORMACJE O PAKIETOWEJ SPRZEDAŻY WIERZYTELNOŚCI.....	173
ZDARZENIA NASTĘPUJĄCE PO DNIU KOŃCZĄCYM OKRES SPRAWOZDAWCZY	173
69. ZDARZENIA, KTÓRE WYSTĄPIŁY PO DNIU, NA KTÓRY SPORZĄDZONO SPRAWOZDANIE FINANSOWE	173

NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

1. INFORMACJE OGÓLNE

DZIAŁALNOŚĆ BANKU

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna („PKO Bank Polski SA” albo „Bank”) został utworzony w 1919 roku jako Poczтовая Kasa Oszczędnościowa. W 1950 roku rozpoczął działalność jako Powszechna Kasa Oszczędności bank państwowy. Rozporządzeniem Rady Ministrów z 18 stycznia 2000 roku (Dz. U. z 2000 roku Nr 5, poz. 55 z późniejszymi zmianami) przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, przy ul. Puławskiej 15, 02-515 Warszawa, w Polsce.

12 kwietnia 2000 roku zarejestrowano Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną i wpisano do Rejestru Handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, Sąd Gospodarczy XVI Wydział Rejestrowy. Obecnie właściwym sądem jest Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Bank został zarejestrowany pod numerem KRS 0000026438 oraz nadano mu numer statystyczny REGON 016298263.

Zgodnie z Cedulą Giełdową Bank zaklasyfikowany jest do makrosektora „Finanse”, sektor „Banki”.

PKO Bank Polski SA jest uniwersalnym bankiem depozytowo-kredytowym obsługującym osoby fizyczne, prawne oraz inne podmioty będące osobami krajowymi i zagranicznymi. Bank może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami, jak również wykonywać operacje walutowe i dewizowe oraz otwierać i posiadać rachunki bankowe w bankach za granicą, a także lokować środki dewizowe na tych rachunkach.

PKO Bank Polski SA jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz znaczącym inwestorem dla jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć, będących w posiadaniu Banku. W związku z tym PKO Bank Polski SA sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej, które obejmuje dane finansowe tych jednostek. Skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz zakres jej działalności przedstawiono w nocie „Skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA i zakres działalności podmiotów Grupy Kapitałowej”.

Jednostki organizacyjne funkcjonujące w strukturze Banku

Sprawozdanie finansowe Banku, obejmujące dane finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku wraz z porównawczymi danymi finansowymi, zostało sporządzone na podstawie danych finansowych wszystkich jednostek organizacyjnych wchodzących w skład Banku, za pośrednictwem których Bank prowadzi swoją działalność. Na 31 grudnia 2017 roku należą do nich: Centrala Banku w Warszawie, Dom Maklerski PKO BP SA, 15 specjalistycznych jednostek organizacyjnych, 11 regionalnych oddziałów detalicznych, 7 regionalnych oddziałów korporacyjnych, 32 centra korporacyjne i 1143 oddziały. Bank prowadzi również działalność operacyjną na terenie Republiki Federalnej Niemiec w formie oddziału („Oddział w Niemczech”) i Republiki Czeskiej („Oddział w Czechach”).

INFORMACJE DOTYCZĄCE SKŁADU OSOBOWEGO RADY NADZORCZEJ ORAZ ZARZĄDU

Skład Rady Nadzorczej na 31 grudnia 2017 roku:

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Piotr Sadownik	Przewodniczący Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Piotra Sadownika na Przewodniczącą Rady Nadzorczej. Powołany ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Piotra Sadownika na Przewodniczącą Rady Nadzorczej.
2.	Grażyna Ciurzyńska	Wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej	powołana w skład Rady Nadzorczej 30 czerwca 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Grażynę Ciurzyńską na Wiceprzewodniczącą Rady Nadzorczej. Powołana ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Grażynę Ciurzyńską na Wiceprzewodniczącą Rady Nadzorczej.
3.	Zbigniew Hajłasz	Sekretarz Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 30 czerwca 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. W dniu 14 lipca 2016 roku wybrany na Sekretarza Rady Nadzorczej. Powołany ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku. W dniu 24 sierpnia 2017 roku wybrany ponownie na Sekretarza Rady Nadzorczej.
4.	Mariusz Andrzejewski	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.
5.	Mirosław Barszcz	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Powołany ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.
6.	Adam Budnikowski	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Powołany ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.
7.	Wojciech Jasiński	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Powołany ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.
8.	Andrzej Kisielewicz	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Powołany ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.
9.	Elżbieta Mączyńska - Ziemacka	Członek Rady Nadzorczej	powołana ponownie w skład Rady Nadzorczej 26 czerwca 2014 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Powołana ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.
10.	Janusz Ostaszewski	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 25 lutego 2016 roku na poprzednią wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 26 czerwca 2014 roku. Powołany ponownie w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.
11.	Jerzy Paluchniak	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na dzień 22 czerwca 2017 roku.

Skład Zarządu na 31 grudnia 2017 roku:

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu	powołany 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Prezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na poprzednią kadencję Zarządu. Powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Prezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.
2.	Rafał Antczak	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.
3.	Maks Kraczkowski	Wiceprezes Zarządu	powołany 30 czerwca 2016 roku z dniem 4 lipca 2016 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na poprzednią kadencję Zarządu. Powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.
4.	Mieczysław Król	Wiceprezes Zarządu	powołany 2 czerwca 2016 roku z dniem 6 czerwca 2016 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na poprzednią kadencję Zarządu. Powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.
5.	Adam Marciniak	Wiceprezes Zarządu	powołany 21 września 2017 roku, z dniem 1 października 2017 roku, na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.
6.	Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu	powołany 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na poprzednią kadencję Zarządu. Powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.
7.	Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu	powołany 8 stycznia 2014 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na poprzednią kadencję Zarządu. Powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.
8.	Jan Emeryk Rościszewski	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 lipca 2016 roku z dniem 18 lipca 2016 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na poprzednią kadencję Zarządu. Powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.

9 sierpnia 2017 roku Pan Janusz Derda zrezygnował z członkostwa w Zarządzie z końcem dnia 9 sierpnia 2017 roku.

21 grudnia 2017 roku Pan Bartosz Drabikowski został odwołany na podstawie uchwały Rady Nadzorczej z członkostwa w Zarządzie z dniem 21 grudnia 2017 roku.

21 grudnia 2017 roku Rada Nadzorcza powołała Pana Rafała Kozłowskiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu z dniem 1 stycznia 2018 roku na bieżącą kadencję Zarządu, która rozpoczęła się z dniem 2 lipca 2017 roku.

2. PODSTAWA SPORZĄDZENIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Sprawozdanie finansowe Banku obejmuje rok zakończony 31 grudnia 2017 roku oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku. Dane finansowe prezentowane są w milionach złotych polskich (PLN), chyba że wskazano inaczej.

Dane finansowe w sprawozdaniu finansowym PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku prezentowane były w milionach złotych z uwzględnieniem jednego miejsca po przecinku. W niniejszym sprawozdaniu finansowym dane porównawcze zostały zaokrąglone do miliona złotych polskich i wszelkie różnice w stosunku do danych wcześniej opublikowanych mogą wynikać z tych zaokrągleń.

2.1 OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) przyjętymi przez Unię Europejską (UE) według stanu na 31 grudnia 2017 roku, a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z 29 września 1994 roku o rachunkowości i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

2.2 KONTYNUACJA DZIAŁALNOŚCI

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy od daty publikacji, czyli od 12 marca 2018 roku. Zarząd nie stwierdza na dzień podpisania sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności przez Bank w okresie 12 miesięcy od daty publikacji na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania, bądź istotnego ograniczenia przez Bank dotychczasowej działalności.

2.3 PODSTAWA SPORZĄDZANIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

W sprawozdaniu finansowym zastosowano zasadę koncepcji wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości lub w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości. Natomiast pozostałe zobowiązania finansowe wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu. Składniki aktywów trwałych wykazywane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy umorzeniowe oraz o odpisy z tytułu utraty wartości. Składniki aktywów trwałych lub grupy do sprzedaży zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wykazywane są w kwocie niższej z dwóch, tj. ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

Bank podczas sporządzania sprawozdania finansowego dokonuje pewnych szacunków i przyjmuje założenia, które bezpośrednio mają wpływ zarówno na sprawozdanie finansowe, jak i na ujętą w nim informację uzupełniającą. Szacunki i założenia, które Bank przyjmuje do wykazywania wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów, dokonywane są przy wykorzystaniu danych historycznych oraz innych czynników, które są dostępne oraz uznawane za właściwe w danych okolicznościach. Założenia co do przyszłości oraz dostępne dane służą do szacowania wartości bilansowych aktywów oraz zobowiązań, których nie można jednoznacznie określić przy wykorzystaniu innych źródeł. Przy dokonywaniu szacunków Bank uwzględnia przyczyny oraz źródła niepewności, które są przewidywane na koniec okresu sprawozdawczego. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Dokonywane przez Bank szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom w tym okresie, którego dotyczą.

2.4 ZATWIERDZENIE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Niniejsze sprawozdanie finansowe, podlegające przeglądowi przez Komitet Audytu oraz przyjęciu przez Radę Nadzorczą Banku 8 marca 2018 roku, zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd 27 lutego 2018 roku.

3. OPIS WAŻNIEJSZYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI

Najważniejsze zasady rachunkowości oraz szacunki i oceny zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego przedstawione zostały w poszczególnych notach oraz poniżej. Zasady te stosowane były we wszystkich prezentowanych latach w sposób ciągły. Poniżej zaprezentowano wykaz zasad rachunkowości oraz ważniejszych szacunków i ocen dla poszczególnych pozycji rachunku zysków i strat oraz sprawozdania z sytuacji finansowej.

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	Nota	Zasady rachunkowości ¹
Przychody i koszty z tytułu odsetek	6	T
Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	7	T
Przychody z tytułu dywidend	8	T
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	9	T
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	10	T
Wynik z pozycji wymiany	11	T
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	12	T
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	13	T
Ogólne koszty administracyjne	14	T
Podatek dochodowy	16	T

¹ Litera T oznacza występowanie danej polityki rachunkowości.

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	Nota	Zasady rachunkowości ¹	Ważniejsze szacunki i oceny ¹
Kasa, środki w Banku Centralnym	18	T	
Należności od banków	19	T	
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	20	T	
Pochodne instrumenty finansowe	21	T	T
Pochodne instrumenty zabezpieczające	22	T	
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23	T	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	24	T	T
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	T	T
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	26	T	
Inwestycje w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone	38	T	
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	27	T	
Wartości niematerialne	28	T	T
Rzeczowe aktywa trwałe	28	T	T
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	16	T	
Inne aktywa	29	T	
Zobowiązania wobec banków	30	T	
Zobowiązania wobec klientów	31	T	
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	32	T	
Zobowiązania podporządkowane	33	T	
Pozostałe zobowiązania	34	T	
Rezerwy	35	T	T
Kapitały własne i akcjonariat banku	36	T	

¹ Litera T oznacza występowanie danej polityki rachunkowości lub ważniejszych szacunków i ocen.

3.1 WALUTY OBCE

WALUTA FUNKCJONALNA I WALUTA PREZENTACJI

Sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku. Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej Oddziału w Niemczech przeliczane są na walutę prezentacji z waluty funkcjonalnej (EUR) oraz Oddziału w Czechach przeliczane są na walutę prezentacji z waluty funkcjonalnej (CZK) z zastosowaniem kursu średniego na koniec okresu sprawozdawczego. Pozycje rachunku zysków i strat Oddziału przelicza się na walutę prezentacji z zastosowaniem kursów średnich z końca poszczególnych miesięcy okresu sprawozdawczego. Powstałe w ten sposób różnice kursowe ujmowane są w innych dochodach całkowitych.

TRANSAKcje I SALDA W WALUTACH OBCYCH

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną, tj. na walutę podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność, według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank przelicza:

- pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego,
- pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmują się w rachunku zysków i strat.

3.2 UJMOWANIE TRANSAKcji W KSIĘGACH

Aktywa finansowe oraz zobowiązania finansowe, w tym również transakcje terminowe i transakcje standaryzowane, z których wynika zobowiązanie lub prawo do nabycia lub sprzedaży w przyszłym terminie ustalonej ilości określonych instrumentów finansowych po ustalonej cenie, wprowadza się do ksiąg rachunkowych w dacie zawarcia kontraktu, bez względu na przewidziany w umowie termin rozliczenia transakcji.

3.3 WYŁĄCZENIE ZE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Bank przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Bank:

- przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub
- zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Banku.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Bank ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W przypadku:

- jeżeli Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej,
- jeżeli Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Bank nie przenosi, ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to Bank ustala, czy zachował kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest ze sprawozdania z sytuacji finansowej wyłączany.

Bank wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Najczęściej Bank wyłącza ze sprawozdania z sytuacji finansowej kredyty, gdy podlegają one umorzeniu, przedawnieniu lub są nieściągalne. Wyłączanie ze sprawozdania z sytuacji finansowej kredytów, pożyczek i innych należności następuje w ciężar utworzonych na nie odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy nie utworzono odpisów z tytułu utraty wartości lub ich wartość jest mniejsza od wartości kredytu, pożyczki i innej należności, przed odpisaniem należności zwiększa się odpis z tytułu utraty wartości o różnicę pomiędzy wartością należności, a dotychczas utworzoną kwotą odpisu z tytułu utraty wartości.

4. ZMIANY ZASAD RACHUNKOWOŚCI

4.1 ZMIANY DO OPUBLIKOWANYCH STANDARDÓW I INTERPRETACJI, KTÓRE WESZŁY W ŻYCIE OD 1 STYCZNIA 2017 ROKU

MSR 7 SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Zmiany do standardu MSR 7 Sprawozdanie z przepływów pieniężnych zostały opublikowane w styczniu 2016 roku i zatwierdzone do stosowania w krajach Unii Europejskiej 6 listopada 2017 roku Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 2017/1990. Mają one obligatoryjne zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy roczne rozpoczynające się w dniu oraz po 1 stycznia 2017 roku. Zmiany te mają charakter prezentacyjny, tak aby użytkownikom sprawozdania finansowego zapewnić lepsze informacje na temat działalności finansowej jednostki. W tym celu w sprawozdaniu finansowym Banku uszczegółowiono ujawnienia w zakresie przepływów środków pieniężnych z działalności finansowej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Dodatkowo w notach dotyczących zobowiązań Banku rozszerzono informacje w zakresie elementów działalności finansowej prezentowanych w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych (emisje papierów dłużnych i obligacji podporządkowanych, kredyty i pożyczki otrzymane).

4.2 NOWE STANDARDY I INTERPRETACJE ORAZ ZMIANY DO NICH, KTÓRE ZOSTAŁY OPUBLIKOWANE A TAKŻE ZOSTAŁY ZATWIERDZONE PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ, A NIE WESZŁY JESZCZE W ŻYCIE I NIE ZOSTAŁY JESZCZE ZASTOSOWANE PRZEZ BANK

Zarząd nie przewiduje, aby wprowadzenie nowych standardów, ich zmiany oraz interpretacje miały istotny wpływ na stosowane przez Bank zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 9. Bank planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania), pod warunkiem zatwierdzenia przez UE.

4.2.1. MSSF 9 INSTRUMENTY FINANSOWE

Standard MSSF 9 Instrumenty finansowe został opublikowany w lipcu 2014 roku i zatwierdzony do stosowania w krajach Unii Europejskiej 22 listopada 2016 roku Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU. Ma on obligatoryjne zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy roczne rozpoczynające się w dniu oraz po 1 stycznia 2018 roku (za wyjątkiem zakładów ubezpieczeń, które mogą zastosować standard od 1 stycznia 2021 roku). Standard zastępuje MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena. Zmianie ulegają klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych, rozpoznawanie i kalkulacja utraty ich wartości oraz rachunkowość zabezpieczeń.

Łączny wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 na aktywa i zobowiązania finansowe oraz kapitały własne Banku z uwzględnieniem wpływu podatkowego prezentuje tabela poniżej:

	31.12.2017 (klasyfikacja wg MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: rekasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja wg MSSF 9)
AKTYWA FINANSOWE					
Kasa, środki w Banku Centralnym	17 765	-	-	-	17 765
Należności od banków	8 769	-	-	-	8 769
Instrumenty pochodne	2 805	-	-	-	2 805
Papiery wartościowe	50 512	4 368	91	(19)	54 952
- przeznaczone do obrotu	472	-	-	-	472
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	6 409	(6 409)	-	-	-
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	42 009	(42 009)	-	-	-
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 622	(1 622)	-	-	-
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	2 774	91	-	2 865
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	45 644	-	(18)	45 626
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	-	5 990	-	(1)	5 989
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	186 892	(4 368)	(102)	(706)	181 716
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	1 055	-	13	1 068
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	8 343	(102)	(3)	8 238
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	186 892	(13 766)	-	(716)	172 410
Inne aktywa (inne aktywa finansowe)	1 748	-	-	-	1 748
SUMA AKTYWÓW FINANSOWYCH	268 491	-	(11)	(725)	267 755
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	957	-	2	202	1 161

	31.12.2017 (klasyfikacja wg MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: rekasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja wg MSSF 9)
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6				6
Zobowiązania wobec banków	4 299				4 299
Pochodne instrumenty finansowe	2 741				2 741
Zobowiązania wobec klientów	222 524				222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	5 204				5 204
Zobowiązania podporządkowane	1 720				1 720
Pozostałe zobowiązania (inne zobowiązania finansowe)	3 812				3 812
Rezerwy na udzielone zobowiązania i gwarancje	86	-	-	69	155
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	501	-	-	52	553
SUMA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH ORAZ REZERWA NA UDZIEŁONE ZOBOWIĄZANIA I GWARANCJE ORAZ ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU BIEŻĄCEGO PODATKU DOCHODOWEGO	240 893	-	-	121	241 014

	31.12.2017 (klasyfikacja wg MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: rekasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja wg MSSF 9)
Wpływ MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku na:					
Inne dochody całkowite	182	-	(164)	-	18
Niepodzielony wynik finansowy	-	-	155	(644)	(489)
		-	-	-	-
RAZEM wpływ na kapitały własne	182	-	(9)	(644)	(471)

Zaprezentowany wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 na aktywa i zobowiązania finansowe oraz kapitały własne Banku, zgodnie z naszą najlepszą wiedzą, jest najlepszym szacunkiem na moment publikacji niniejszego sprawozdania finansowego.

4.2.1.1 HARMONOGRAM WDROŻENIA

Począwszy od roku 2016 w Banku prowadzony jest projekt „MSSF 9” podzielony na dwa etapy: „Analiza luki” i „Wdrożenie”.

Pierwszy etap objął analizę biznesową luk w przygotowaniu Banku do wdrożenia MSSF 9. Projekt podzielony był na dwa obszary:

- 1) klasyfikacja i wycena, w tym rachunkowość zabezpieczeń oraz kwestie sprawozdawcze i podatkowe oraz
- 2) utrata wartości.

Pierwszy obszar zarządzany był przez Pion Rachunkowości, drugi zaś przez Pion Ryzyka. Dodatkowo w Banku utworzono Komitet Sterujący, którego zadaniem było podejmowanie kluczowych decyzji oraz kontrola realizacji projektu. W skład Komitetu Sterującego weszli Dyrektorzy Pionu Rachunkowości, Pionu Ryzyka, Departamentów: Ryzyka Kredytowego, Rachunkowości i Sprawozdawczości, Informacji Zarządczej oraz Rozwoju Aplikacji Transakcyjnych. Komitet Sterujący wspierali Sponsorzy Projektu: Wiceprezes Zarządu odpowiedzialny za obszar zarządzania ryzykiem oraz Wiceprezes Zarządu odpowiedzialny za obszar finansów i rachunkowości. W projekt zaangażowani byli oprócz pracowników z obszaru rachunkowości i sprawozdawczości, podatków i ryzyka również pracownicy z departamentów biznesowych, rozliczeniowych i informatycznych. Dodatkowo w projekcie brali udział przedstawiciele PKO Banku Hipotecznego SA (obszar rachunkowości i ryzyka).

Od początku 2017 roku prowadzony jest drugi etap projektu mający na celu wdrożenie zmian wynikających z MSSF 9.

Podobnie jak pierwszy etap obejmujący analizę luki, projekt podzielony był na dwa współpracujące ze sobą obszary:

- 1) klasyfikacja i wycena, w tym rachunkowość zabezpieczeń oraz kwestie sprawozdawcze i podatkowe oraz
- 2) utrata wartości.

W drugim etapie projektu:

- wypracowano rozwiązania w systemach IT oraz przeprowadzono ich wdrożenie;
- określono modele biznesowe i opracowano nowe procesy biznesowe m.in. z zakresu dokonywania testów SPPI, benchmark testów i dokonywania modyfikacji przepływów pieniężnych;
- wprowadzono zmiany w przepisach wewnętrznych Banku, w tym zasadach rachunkowości i metodykach kalkulacji utraty wartości;
- dokonano kalkulacji korekt na bilans otwarcia (1 stycznia 2018 roku) wynikających z implementacji MSSF 9, w tym tych, które zostaną odniesione na kapitały własne Banku na 1 stycznia 2018 roku.

W celu dostosowania rozwiązań informatycznych Banku do wymogów wynikających z MSSF 9 w obszarze klasyfikacji i wyceny, Bank wypracował i zaimplementował rozwiązania dotyczące zintegrowanego systemu informatycznego obsługującego m.in. produkty kredytowe oraz aplikacje obsługujących transakcje skarbowe (papiery wartościowe). Modyfikacji w systemach źródłowych uległy kategorie klasyfikacji aktywów finansowych w celu dostosowania ich do wymogów MSSF 9 oraz zapewnione zostały rozwiązania w zakresie modyfikacji/wyłączenia aktywów finansowych.

W obszarze utraty wartości Bank dostosował aplikacje wykorzystywane do pomiaru utraty wartości do oczekiwanych zmian, w szczególności modyfikując zakres danych wejściowych i wyjściowych, implementując algorytmy pomiaru utraty wartości zgodnie z wymogami MSSF 9 oraz optymalizując infrastrukturę IT w celu uzyskania efektywności aplikacji adekwatnej do zakresu obliczeń, istotnie większego niż w ramach MSR 39.

Bank rozbudował również dostępne aplikacje Banku w celu zapewnienia kalkulacji korekt do wartości godziwej dla zaangażowań kredytowych, dla których następować będzie wyłączenie z ksiąg rachunkowych oraz zaklasyfikowanych do wyceny do wartości godziwej, jak i identyfikacji ekspozycji nabytych lub udzielonych z utratą wartości POCl.

Bank opracował metodyki przeprowadzania testów modelu biznesowego, SPPI (charakterystyk przepływów pieniężnych) oraz benchmarkowych (testy ilościowe) oraz metodykę wyceny aktywów finansowych do wartości godziwej. Bank zakończył także prace związane z wdrożeniem zmian w procesach biznesowych, rachunkowych oraz pozostałych o charakterze operacyjnym.

Równocześnie przeprowadzono prace dotyczące zmian w hurtowni danych Banku oraz aplikacjach sprawozdawczych stanowiących podstawę do sporządzania sprawozdań finansowych.

4.2.1.2 KLASYFIKACJA I WYCENA

a) ZASADY KLASYFIKACJI INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

W związku z zastosowaniem MSSF 9, począwszy od 1 stycznia 2018 roku Bank klasyfikuje aktywa finansowe do jednej z następujących kategorii:

- wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Klasyfikacja w dniu nabycia lub powstania zależy od modelu biznesowego przyjętego przez Bank do zarządzania daną grupą aktywów oraz od charakterystyki umownych przepływów pieniężnych wynikających z pojedynczego aktywa lub grupy aktywów. Bank wyodrębnia następujące modele biznesowe:

- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” - model, w którym powstałe lub nabyte aktywa finansowe są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych - model typowy dla działalności kredytowej;
- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” - model, w którym aktywa finansowe po powstaniu lub nabyciu są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, ale mogą być również sprzedawane - często i w transakcjach o wysokiej wartości - model typowy dla działalności zarządzania płynnością;
- model rezydualny - inny niż model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” oraz „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

Klasyfikacji instrumentów finansowych dokonuje się na moment zastosowania MSSF 9 po raz pierwszy, czyli na 1 stycznia 2018 roku oraz w momencie ujęcia instrumentu lub jego modyfikacji. Zmiana klasyfikacji aktywów finansowych może wynikać ze zmiany modelu biznesowego lub też niezdania testu SPPI. Zmiana modelu warunkowana jest zmianami zachodzącymi wewnątrz lub na zewnątrz Banku lub rozpoczęciem albo zakończeniem danego rodzaju działalności, dlatego też zmiany te będą występować niezwykle rzadko. Niezdanie testu SPPI wynika ze zmiany charakterystyki umownych przepływów pieniężnych, powodujących, że zwrot z instrumentu nie odpowiada wyłączenie wartości kapitału i odsetek.

MODEL BIZNESOWY

Wybór modelu biznesowego jest dokonywany przy początkowym ujęciu aktywów finansowych. Przeprowadzany jest na poziomie poszczególnych grup aktywów, w kontekście obszaru działalności, w związku z którą aktywa finansowe powstały lub zostały nabyte i następuje między innymi w oparciu o:

- sposób oceny i raportowania wyników portfela aktywów finansowych,
- sposób zarządzania ryzykiem związanym z tymi aktywami oraz zasad wynagradzania osób zarządzających tymi portfelami.

W modelu biznesowym „utrzymywanie dla przepływów pieniężnych”, sprzedaż aktywów jest incydentalna i możliwa do realizacji w przypadku wzrostu poziomu ryzyka kredytowego, zmiany prawa lub regulacji - realizowana w celu utrzymania zakładanego poziomu kapitału regulacyjnego, na zasadach opisanych w strategii zarządzania takimi portfelami lub przy założeniu, iż następuje ona blisko daty zapadalności aktywa, w przypadku spadku ratingu kredytowego poniżej poziomu zakładanego dla danego portfela, istotnej wewnętrznej restrukturyzacji lub przejścia innego biznesu, realizacji planu kryzysowego lub naprawy oraz innego niedającego się przewidzieć czynnika, na który Bank nie ma wpływu.

OCENA CHARAKTERYSTYK WYNIKAJĄCYCH Z UMOWY PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Ocena charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych polega na ustaleniu, poprzez przeprowadzenie jakościowego testu umownych przepływów pieniężnych (test SPPI, z ang. Solely Payments of Principal and Interest test), czy wynikające z umowy przepływy pieniężne z tego składnika aktywów są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Odsetki obejmują zapłatę za wartość pieniądza w czasie, za ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzieleniem kredytów, a także marżę zysku.

Charakterystyka wynikająca z umownych przepływów pieniężnych pozostaje bez wpływu na klasyfikację składnika aktywów finansowych, jeśli:

- mogłaby mieć tylko niewielki wpływ na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu tego składnika (cecha de minimis),
- nie jest prawdziwa, tj. jeżeli wpływa na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu instrumentu tylko w przypadku wystąpienia zdarzenia niezwykle rzadkiego, wyjątkowo nietypowego i bardzo mało prawdopodobnego (cecha non genuine).

W celu dokonania wyżej wymienionego ustalenia należy uwzględnić potencjalny wpływ charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych w każdym okresie sprawozdawczym i łącznie w całym okresie życia instrumentu finansowego.

Test SPPI jest przeprowadzany dla każdego aktywa finansowego w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” lub „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” na dzień początkowego ujęcia (w tym dla modyfikacji istotnej po ponownym ujęciu aktywa finansowego) oraz na dzień zmiany charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Jeżeli na podstawie oceny jakościowej w ramach testu SPPI nie można ustalić, czy przepływy pieniężne wynikające z umowy stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek, przeprowadzany jest test porównawczy (ocena ilościowa) tzw. test benchmarkowy w celu ustalenia jak różniłyby się (niezdyskontowane) przepływy pieniężne wynikające z umowy od (niezdyskontowanych) przepływów pieniężnych, które powstałyby, gdyby wartość pieniądza w czasie nie została zmieniona (poziom referencyjny przepływów pieniężnych).

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU (AMORTIZED COST)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) wycenia się według zamortyzowanego kosztu, jeśli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”,
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (zdany test SPPI).

Wartość początkową składnika aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu korygują wszelkie prowizje i opłaty mające wpływ na jego efektywny zwrot i stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej tego aktywa (prowizje i opłaty zaistniałe w związku z realizacją czynności, wykonywanych przez Bank, a prowadzących do powstania aktywów). Prowizje i opłaty mające wpływ na efektywny zwrot z aktywów, zaistniałe po dacie powstania aktywów finansowych powodują zmiany harmonogramów przyszłych przepływów pieniężnych generowanych przez te aktywa.

Wartość bieżącą tej kategorii aktywa ustala się przy użyciu efektywnej stopy procentowej, opisanej w ppkt f, służącej do bieżącego ustalenia (naliczenia) przychodu odsetkowego wygenerowanego przez aktywo w danym okresie, korygując ją o przepływy finansowe oraz odpisy na oczekiwane straty kredytowe.

Nie podlegają wycenie według zamortyzowanego kosztu aktywa, dla których nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych niezbędnych dla obliczenia efektywnej stopy procentowej. Aktywa te wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej również odsetki od należności, z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Prowizje i opłaty związane z powstaniem lub decydujące o cechach finansowych tych aktywów podlegają obowiązkowi rozliczenia w czasie w okresie życia aktywa metodą liniową i są zaliczane do przychodów odsetkowych albo prowizyjnych. Metoda liniowego rozliczania w czasie określonych prowizji i opłat polega na systematycznym odnoszeniu ich do wyniku finansowego Banku, proporcjonalnie do upływającego czasu w okresie życia produktu. Systematyczne rozliczanie określonych prowizji i opłat odbywa się w okresach miesięcznych.

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZES INNE DOCHODY CAŁKOWITE (FAIR VALUE THROUGH OTHER COMPREHENSIVE INCOME)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) jest wyceniany do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wycenia się według wartości godziwej, z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

Skutki zmiany wartości godziwej tych aktywów finansowych, do momentu zaprzestania ujmowania składnika aktywów finansowych lub jego przeklasyfikowania, odnosi się do innych dochodów całkowitych, z wyjątkiem przychodów odsetkowych, zysku lub straty z tytułu odpisu na oczekiwane straty kredytowe oraz zysków lub strat z tytułu różnic kursowych, które ujmuje się w wyniku finansowym. Jeśli zaprzestano ujmowania składnika aktywów finansowych, skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji inne dochody całkowite do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania.

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZES RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT (FAIR VALUE THROUGH PROFIT AND LOSS)

Jeśli aktywa finansowe nie spełniają wymienionych powyżej kryteriów kwalifikacji do wyceny według zamortyzowanego kosztu albo do wyceny według wartości godziwej przez inne dochody całkowite, są one klasyfikowane jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Dodatkowo, w momencie początkowego ujęcia, można nieodwołalnie wyznaczyć składnik aktywów finansowych jako wyceniany w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (opcja wartości godziwej przez rachunek zysków i strat) jeśli w ten sposób eliminuje się lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia (niedopasowanie księgowe). Opcja ta dostępna jest dla instrumentów dłużnych zarówno w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” oraz „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

W sprawozdaniu finansowym Banku prezentacja aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat będzie następująca:

- 1) przeznaczone do obrotu - składniki aktywów finansowych które:
 - nabyto lub zaciągnięto głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie,
 - w momencie początkowego ujęcia stanowią część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub
 - są instrumentem pochodnym (z wyjątkiem instrumentów pochodnych będących umowami gwarancji finansowej lub wyznaczonymi i skutecznymi instrumentami zabezpieczającymi).
- 2) aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - aktywa finansowe dla których test charakterystyki przepływów pieniężnych nie został zdany (niezależnie od modelu biznesowego).
- 3) aktywa finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu (opcja wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

Zysk lub stratę na składniku aktywów finansowych, wycenianym w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się w wyniku finansowym.

INSTRUMENTY KAPITAŁOWE

Inwestycje w instrumenty kapitałowe i umowy o te instrumenty wycenia się według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. W momencie początkowego ujęcia można dokonać nieodwołalnego wyboru dotyczącego ujmowania w innych dochodach całkowitych późniejszych zmian wartości godziwej (opcja wyceny wartości godziwej przez inne całkowite dochody) inwestycji w instrument kapitałowy, który nie jest przeznaczony do obrotu ani nie jest warunkową

zapłatą ujętą przez Bank w ramach połączenia jednostek zgodnie z MSSF 3. W przypadku wykorzystania opcji wartości godziwej przez inne dochody całkowite, dywidendy wynikające z tej inwestycji ujmują się w wyniku finansowym. Dla tych instrumentów zyski/straty z wyceny ujęte w innych dochodach całkowitych nie podlegają reklasyfikacji do rachunku zysków i strat.

W przypadku inwestycji kapitałowych Bank nie skorzystał z opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.

b) ZMIANA KLASYFIKACJI AKTYWÓW FINANSOWYCH

Reklasyfikacja aktywów finansowych następuje jedynie w przypadku zmiany modelu biznesowego odnoszącego się do aktywa lub grupy aktywów, wynikającego z rozpoczęcia lub zakończenia istotnej części działalności. Zmiany takie mają charakter incydentalny. Zmiana klasyfikacji jest ujmowana prospektywnie, tj. bez zmiany ujętych dotychczas skutków wyceny do wartości godziwej, odpisów czy naliczonych odsetek.

Za zmianę modelu biznesowego nie uważa się:

- 1) zmiany zamiarów związanych z konkretnymi aktywami finansowymi (nawet w przypadku znacznych zmian warunków rynkowych),
- 2) tymczasowego zaniku określonego rynku aktywów finansowych,
- 3) przeniesienia aktywów finansowych między obszarami działalności stosującymi różne modele biznesowe.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania żadnych zobowiązań finansowych.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z amortyzowanego kosztu do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wartość godziwą tego składnika ustala się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym amortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujmują się w rachunku zysków i strat.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do amortyzowanego kosztu, wartość godziwa tego składnika staje się na dzień przeklasyfikowania jego nową wartością bilansową brutto. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii amortyzowanego kosztu do kategorii wyceny w wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wartość godziwą tego składnika wycenia się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym amortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujmują się w innych dochodach całkowitych. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii amortyzowanego kosztu, składnik ten zostaje przeklasyfikowany w jego wartości godziwej na dzień przeklasyfikowania. Skumulowane zyski lub straty ujęte wcześniej w innych całkowitych dochodach zostają usunięte z pozycji kapitału własnego i skorygowane w oparciu o wartość godziwą składnika aktywów finansowych na dzień przeklasyfikowania. W związku z tym składnik aktywów finansowych wycenia się na dzień przeklasyfikowania tak, jak gdyby zawsze był wyceniany według amortyzowanego kosztu. Korekta ta dotyczy innych dochodów całkowitych i nie ma wpływu na wynik finansowy, stąd nie jest korektą wynikającą z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji kapitału własnego do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1 na dzień przeklasyfikowania.

c) ZMIANA SZACUNKU KONTRAKTOWYCH PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH - MODYFIKACJE

Modyfikacja – zmiana przepływów kontraktowych składnika aktywów finansowych na podstawie aneksu do umowy. Modyfikacja może być istotna lub nieistotna. Nie stanowi modyfikacji zmiana przepływów kontraktowych wynikająca z realizacji warunków umownych.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne związane ze składnikiem aktywów finansowych podlegają renegotjacji lub jakiejkolwiek innej modyfikacji, a renegotjacja lub modyfikacja nie prowadzi do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów finansowych („**MODYFIKACJA NIEISTOTNA**”) dokonuje się ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w wyniku finansowym. Korekta wartości bilansowej aktywa finansowego z tytułu modyfikacji podlega rozliczeniu w czasie w wynik odsetkowy metodą efektywnej stopy procentowej. Wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegotjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe) bądź, w stosownych przypadkach (np. dla zysku lub straty z tytułu zabezpieczenia pozycji zabezpieczanej), według zaktualizowanej efektywnej stopy procentowej. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

W pewnych okolicznościach renegotjacja lub modyfikacja wynikających z umowy przepływów pieniężnych związanych ze składnikiem aktywów finansowych może prowadzić do zaprzestania ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych. Jeżeli modyfikacja składnika aktywów finansowych powoduje zaprzestanie ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych, a następnie ujęcie zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych, zmodyfikowany składnik aktywów uznaje się za „nowy” składnik aktywów finansowych („**MODYFIKACJA ISTOTNA**”). Następuje ujęcie nowego aktywa w wartości godziwej oraz kalkulacja nowej efektywnej stopy procentowej zastosowanej do nowego aktywa. W przypadku, gdy charakterystyka zmodyfikowanego nowego aktywa finansowego (po zawarciu aneksu) odpowiada warunkom rynkowym, wartość bilansowa tego aktywa finansowego stanowi wartość godziwą.

Ocena czy dana modyfikacja aktywów finansowych jest modyfikacją istotną czy nieistotną zależy od spełnienia kryteriów ilościowych oraz jakościowych.

Przyjęte **KRYTERIA JAKOŚCIOWE** są następujące:

- Przewalutowanie,
- Zmiana dłużnika, za wyjątkiem zmiany wynikającej ze śmierci dłużnika,
- Wprowadzenie do umowy cechy umownej powodującej naruszenie testu charakterystyk przepływów pieniężnych lub usunięcie tej cechy,
- Zawarcie umowy ugody lub restrukturyzacji dla umowy wypowiedzianej.

Wystąpienie przynajmniej jednego z tych kryteriów skutkuje wystąpieniem modyfikacji istotnej.

Przyjęte **KRYTERIUM ILOŚCIOWE** stanowi test 10% polegający na analizie zmiany warunków umownych składnika aktywa finansowego skutkującej powstaniem różnicy między wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmienionego aktywa finansowego, zdyskontowanego oryginalną efektywną stopą procentową a wartością analogicznych przyszłych przepływów wynikających z pierwotnego składnika aktywa finansowego zdyskontowanego tą samą stopą procentową.

Wystąpienie kryterium ilościowego (różnicy) powyżej 10% skutkuje uznaniem modyfikacji za istotną, natomiast wystąpienie kryterium ilościowego co najwyżej 10% skutkuje uznaniem modyfikacji za nieistotną.

Kryterium ilościowe nie ma zastosowania dla kredytów podlegających procesowi restrukturyzacji (tzn. występuje modyfikacja nieistotna).

d) WYCENA AKTYWÓW FINANSOWYCH NABYTYCH LUB UDZIELONYCH Z UTRATĄ WARTOŚCI (POCI)

MSSF 9 wyodrębnia nową kategorię aktywów nabytych lub udzielonych z utratą wartości (dalej „POCI” - ang. *purchased or originated credit-impaired asset*).

POCI dotyczą aktywów finansowych o charakterze dłużnym, wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz wycenianych według wartości godziwej przez inne dochody całkowite, tj. kredytów oraz dłużnych papierów

wartościowych. Ujęcie początkowe tych aktywów następuje w wartości netto (tj. bez odpisów aktualizujących) odpowiadającej wartości godziwej. Przychody odsetkowe od aktywów POCI oblicza się od wartości bilansowej netto przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej, skorygowanej o ryzyko kredytowe rozpoznane dla całego cyklu życia aktywa. Skorygowaną o ryzyko kredytowe efektywną stopę procentową liczy się poprzez uwzględnienie przyszłych przepływów pieniężnych skorygowanych o efekt ryzyka kredytowego rozpoznawanego w całym okresie życia aktywa. Zmiana szacunków w kolejnych okresach sprawozdawczych w zakresie przyszłych odzysków odnoszona jest jako strata lub zysk w wynik finansowy.

e) WYCENA INSTRUMENTÓW POZABILANSOWYCH

Gwarancje finansowe są ujmowane według wartości godziwej. W kolejnych okresach, na dzień bilansowy gwarancje finansowe wyceniane są w kwocie wyższej z dwóch:

- kwocie odpisu na oczekiwane straty kredytowe, lub
- kwocie rozpoznanej w momencie początkowym prowizji, amortyzowanej w czasie zgodnie z MSSF 15.

f) PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK

Przychody z tytułu odsetek oblicza się przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej służącej do bieżącego ustalenia (naliczenia) przychodu odsetkowego wygenerowanego przez aktywo w danym okresie od wartości bilansowej brutto aktywów finansowych, za wyjątkiem:

- 1) Nabytych lub udzielonych składników aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (patrz ppkt d). W odniesieniu do tych składników aktywów finansowych stosuje się efektywną stopę procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe do wartości zamortyzowanego kosztu składnika aktywów finansowych (wartości bilansowej netto) od momentu początkowego ujęcia (aktywa POCI).
- 2) składników aktywów finansowych niebędących nabytymi lub udzielonymi składnikami aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, które następnie stały się składnikami aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe. W przypadku tych składników aktywów finansowych stosuje się pierwotną efektywną stopę procentową (z momentu rozpoznania przesłanki utraty wartości) do wartości zamortyzowanego kosztu składnika aktywów finansowych (wartości bilansowej netto) w późniejszych okresach sprawozdawczych.

g) OSZACOWANIE WPŁYWU – KLASYFIKACJA I WYCENA

Zmiana klasyfikacji i wyceny dla aktywów finansowych dotyczy:

- bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego, których portfel zgodnie z MSR 39 wyceniany był do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zgodnie z MSSF 9 portfel bonów pieniężnych z uwagi na zastosowanie modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” wyceniany jest do wartości godziwej przez inne dochody całkowite;
- kredytów mieszkaniowych, które mogą podlegać sprzedaży do PKO Banku Hipotecznego SA w ramach grupowania i przenoszenia (ang. pooling), zgodnie z MSR 39 wycenianych według zamortyzowanego kosztu, a które od 1 stycznia 2018 roku wyceniane będą do wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Taka klasyfikacja będzie utrzymywana na potrzeby sporządzenia sprawozdania jednostkowego Banku, z uwagi na zastosowanie modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”. Z punktu widzenia sprawozdania skonsolidowanego korekta nie będzie miała zastosowania, gdyż kredyty podlegające poolingowi będą spełniać kryterium modelu biznesowego „utrzymywanie dla przepływów pieniężnych” wewnątrz Grupy Kapitałowej;
- z uwagi na występowanie komponentu dźwigni finansowej (formuła oprocentowania oparta o mnożnik powyżej 1) w formule oprocentowania dla wybranych portfeli kredytów, test SPPI nie został spełniony: kredyty inwestycyjne ARIMR, wybrane kredyty obrotowe, kredyty studenckie, preferencyjny kredyt mieszkaniowy z dopłatami BGK, kredyty na cele mieszkaniowe – kredyty Alicja, wybrane kredyty udzielone Jednostkom Samorządu Terytorialnego (JST). Brak spełnienia testu SPPI pomimo modelu biznesowego „utrzymanie dla przepływów pieniężnych” powoduje konieczność zmiany kategorii wyceny dla tych portfeli kredytów z zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat;
- dla wybranych transz nabytych przez Bank obligacji korporacyjnych (jeden podmiot) pomimo zastosowania modelu biznesowego „utrzymywanie dla przepływów pieniężnych” z uwagi na brak spełnienia testu SPPI zastosowanie będzie miała wycena do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

- dłużnych papierów wartościowych korporacyjnych i komunalnych dotychczas prezentowanych w pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom” i wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do pozycji papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu (reklasyfikacja bez wpływu na wycenę).

W przypadku inwestycji kapitałowych Bank nie skorzystał z opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.

Wdrożenie MSSF 9 począwszy od 1 stycznia 2018 roku nie wpłynęło na klasyfikację i wycenę zobowiązań finansowych Banku.

Bank oszacował, że z tytułu wdrożenia MSSF 9 z 1 stycznia 2018 roku łączny wpływ korekt z tytułu zmiany wyceny i klasyfikacji na kapitały własne (zysk niepodzielony lub inne dochody całkowite) na 1 stycznia 2018 roku wyniesie minus 11 milionów PLN (po podatku minus 9 milionów PLN).

Dodatkowo Bank zastosował prospektywnie sposób ujmowania modyfikacji przepływów pieniężnych aktywów finansowych w Banku, które będą odnoszone do wyniku finansowego jednorazowo w momencie przeprowadzenia modyfikacji, a zmiana wyceny bilansowej będzie kalkulowana przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej. Do 31 grudnia 2017 roku wpływ modyfikacji był rozkładany w czasie metodą efektywnej stopy procentowej przez pozostały okres życia produktu.

Bank ujawnił jako główną kategorię POCl przejęte w wyniku fuzji i połączeń zaangażowania z utratą wartości na moment fuzji/połączeń (fuzja z Nordea Bank Polska i SKOK „Wesoła” w Mysłowicach) oraz zaangażowania spełniające kryteria POCl w stosunku do podmiotów korporacyjnych o wartości bilansowej netto 574 milionów PLN.

4.2.1.3 UTRATA WARTOŚCI

Fundamentalna zmiana w obszarze utraty wartości to fakt, że MSR 39 opiera się na koncepcji strat poniesionych, natomiast MSSF 9 opiera się na koncepcji strat oczekiwanych.

MSSF 9 wprowadza nowe pojęcia dotyczące tematyki utraty wartości:

- składnik aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe - składnik aktywów finansowych jest z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, jeżeli wystąpiło zdarzenie, jedno lub więcej, mające ujemny wpływ na szacowane przyszłe przepływy pieniężne w ramach tego składnika aktywów finansowych,
- strata kredytowa - różnica między wszystkimi wynikającymi z umowy przepływami pieniężnymi należnymi zgodnie z umową i wszystkimi przepływami pieniężnymi, które jednostka spodziewa się otrzymać (tj. wszystkie niedobory środków pieniężnych), dyskontowana według pierwotnej efektywnej stopy procentowej (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe dla nabytych lub udzielonych składników aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe),
- oczekiwane straty kredytowe - średnia ważona strat kredytowych z odpowiednimi ryzykami niewykonania zobowiązania występującymi jako wagi,
- oczekiwane straty kredytowe w całym okresie życia - oczekiwane straty kredytowe wynikające z wszystkich ewentualnych zdarzeń niewykonania zobowiązania w całym oczekiwanym okresie życia instrumentu finansowego,
- 12-miesięczne oczekiwane straty kredytowe - część oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia, która reprezentuje oczekiwane straty kredytowe wynikające ze zdarzeń niewykonania zobowiązania w ramach instrumentu finansowego, które są możliwe w ciągu 12 miesięcy po dniu sprawozdawczym,
- odpis na oczekiwane straty kredytowe - odpis na oczekiwane straty kredytowe z tytułu aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie, należności leasingowych i aktywów z tytułu umów oraz skumulowanej kwoty utraty wartości aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody i odpis na oczekiwane straty kredytowe z tytułu zobowiązań do udzielenia pożyczki i umów gwarancji finansowej.

Nowy model utraty wartości ma zastosowanie do aktywów finansowych, które nie są wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat obejmujących:

- dłużne instrumenty finansowe obejmujące zaangażowania o charakterze kredytowym oraz papiery wartościowe,
- należności leasingowe,
- zobowiązania pozabilansowe finansowe oraz gwarancyjne.

Zgodnie z MSSF 9 dla inwestycji kapitałowych nie są rozpoznawane oczekiwane straty kredytowe.

Zgodnie z ogólną zasadą utrata wartości będzie mierzona jako 12 miesięczne oczekiwane straty kredytowe albo dożywotnie oczekiwane straty kredytowe. Podstawa pomiaru będzie zależeć od tego czy nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia. Kredyty alokowane będą do 3 koszyków (ang. stage):

Podział według MSR 39	Podział według MSSF 9		
Portfel bez utraty wartości (tzw. IBNR zgodnie z MSR 39)	Koszyk 1 (aktywa, których ryzyko kredytowe nie wzrosło istotnie od dnia początkowego ujęcia)	12 miesięczne oczekiwane straty kredytowe	
	Koszyk 2 (istotny wzrost ryzyka kredytowego)	dożywotnie kredytowe	oczekiwane straty
Portfel z utratą wartości	Kredyty z utratą wartości (w ramach tego portfela ujmowane są kredyty z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia tzw. POCI)	dożywotnie kredytowe	oczekiwane straty

W celu oceny znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego, dla ekspozycji hipotecznych oraz pozostałych ekspozycji detalicznych Bank stosuje model oparty na kalkulacji marginalnego PD, czyli prawdopodobieństwa niewypłacalności w określonym miesiącu liczonym od momentu uruchomienia ekspozycji. Dzięki temu możliwe jest odwzorowanie charakterystycznego dla ekspozycji wobec osób fizycznych zróżnicowania jakości kredytowej w czasie życia ekspozycji. Bank identyfikuje przesłankę istotnego wzrostu ryzyka dla danej ekspozycji w oparciu o porównanie krzywych prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie trwania ekspozycji na datę początkowego ujęcia oraz na datę raportową. Dla każdej daty raportowej porównywane są tylko te części oryginalnej i obecnej krzywej prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, które odpowiadają okresowi począwszy od daty raportowej do zapadalności ekspozycji. Porównanie opiera się na wartościach średniego prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie życia kredytu w analizowanym okresie korygowanego o bieżące oraz prognozowane wskaźniki makroekonomiczne.

W celu oceny znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego dla klientów instytucjonalnych Bank stosuje model oparty na łańcuchach Markowa. Kalkulacja krzywej maksymalnego akceptowalnego pogorszenia się jakości kredytu w czasie, które nie jest identyfikowane jako istotny wzrost ryzyka kredytowego odbywa się na podstawie prawdopodobieństw niewykonania zobowiązania oszacowanych na podstawie migracji klientów pomiędzy poszczególnymi klasami ratingowymi oraz scoringowymi.

W celu identyfikacji pozostałych przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego Bank wykorzystuje pełną dostępną informację jakościową i ilościową, w tym:

- działania restrukturyzacyjne wprowadzające dla dłużnika udogodnienia wymuszone jego trudną sytuacją finansową (ang. forbearance),
- opóźnienie z tytułu spłat przekraczające 30 dni,
- zidentyfikowane sygnały wczesnego ostrzegania w ramach procesu monitoringu świadczące o istotnym wzroście ryzyka kredytowego,
- toczące się postępowanie sporne z klientem,
- ocenę analityka w ramach procesu analizy zindywidualizowanej,
- brak dostępnej oceny ryzyka kredytowego ekspozycji na moment początkowego ujęcia uniemożliwiający ocenę czy nastąpił wzrost ryzyka kredytowego,
- kwarantanna w Koszyku 2 ekspozycji, dla których w ciągu minionych 3 miesięcy ustała przesłanka utraty wartości.

Strata oczekiwana wyznaczana jest jako iloczyn parametrów ryzyka kredytowego: prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (PD), poziomu straty w momencie niewykonania zobowiązania (LGD) oraz wartości

ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (EAD), przy czym każdy z powyższych parametrów ma postać wektora o wymiarze liczby miesięcy pokrywających horyzont szacowania straty kredytowej. W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Koszyka 1 Bank stosuje maksymalnie 12-miesięczny horyzont szacowania straty oczekiwanej. W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Koszyka 2 oczekiwaną stratę szacuje się w horyzoncie do daty zapadalności ekspozycji bądź jej odnowienia. W odniesieniu do ekspozycji detalicznych bez harmonogramu spłat Bank horyzont ten wyznacza się w oparciu o dane behawioralne na podstawie historycznych obserwacji. Strata oczekiwana zarówno w całym okresie trwania ekspozycji, jak i w okresie 12 miesięcy jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach zdyskontowanych efektywną stopą procentową. W celu wyznaczenia wartości aktywa na moment niewykonania zobowiązania w danym okresie Bank koryguje parametr określający wielkość ekspozycji na moment niewykonania zobowiązania o przyszłe spłaty wynikające z harmonogramu oraz potencjalne nadpłaty i niedopłaty.

MSSF 9 wymaga uwzględnienia w obliczeniach oczekiwanych strat kredytowych szacunków dotyczących prognozowanych warunków makroekonomicznych. W zakresie analizy portfelowej, wpływ scenariuszy makroekonomicznych jest uwzględniany w wysokości poszczególnych parametrów. Metodyka kalkulacji poszczególnych parametrów ryzyka, obejmuje badanie zależności wysokości tych parametrów od warunków makroekonomicznych w oparciu o dane historyczne. Na potrzeby kalkulacji straty oczekiwanej, analogicznie jak w przypadku identyfikacji przesłanki istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, wykorzystywane są trzy scenariusze makroekonomiczne opracowane na podstawie własnych prognoz – bazowy oraz dwa scenariusze alternatywne. Zakres prognozowanych wskaźników obejmuje wskaźnik dynamiki PKB, stopę bezrobocia, stopę WIBOR 3M, stopę Libor CHF 3M, kurs CHF/PLN, indeks cen nieruchomości, stopę referencyjną NBP. Ostateczna strata oczekiwana jest średnią ważoną prawdopodobieństwem scenariuszy ze strat oczekiwanych odpowiadających poszczególnym scenariuszom. Bank zapewnia zgodność scenariuszy makroekonomicznych stosowanych na potrzeby kalkulacji parametrów ryzyka ze scenariuszami makroekonomicznymi wykorzystywanymi w procesach budżetowania ryzyka kredytowego. Zarówno proces oceny istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, jak i proces kalkulacji straty oczekiwanej będzie się odbywał w trybie miesięcznym na poziomie indywidualnej ekspozycji. Z uwagi na istotnie większą złożoność obliczeniową w porównaniu z procesem obliczania odpisów w ramach MSR 39, Bank w dużym stopniu rozbudował istniejącą infrastrukturę informatyczną o dedykowane środowisko obliczeniowe umożliwiające uzyskanie rezultatów w porównywalnym czasie oraz ich dystrybucję do jednostek wewnętrznych Banku.

OSZACOWANIE WPŁYWU – UTRATA WARTOŚCI

Bank szacuje, że wprowadzenie MSSF 9 spowoduje spadek wartości aktywów netto o 794 milionów PLN, a po uwzględnieniu podatku o 644 miliony PLN.

4.2.1.4 RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ

MSSF 9 zwiększa zakres pozycji, jakie można wyznaczać jako pozycje zabezpieczone, a także umożliwia wyznaczenie jako instrumentu zabezpieczającego aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zniesiono również obowiązek retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia przy jednoczesnym zniesieniu obowiązującego wcześniej limitu 80%-125% (warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń ma być ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną).

Ponadto zwiększono zakres wymaganych ujawnień dotyczących strategii zarządzania ryzykiem, przepływów pieniężnych wynikających z transakcji zabezpieczających oraz wpływu rachunkowości zabezpieczeń na sprawozdanie finansowe.

W związku z niezakończonymi jeszcze pracami nad zmianą standardu w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w ujęciu portfelowym (ang. *macro hedge*), istnieje możliwość wyboru w zakresie stosowania przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń: można albo nadal stosować przepisy MSR 39 albo stosować nowy standard MSSF 9 z wyłączeniem z zakresu zabezpieczeń portfelowych wartości godziwej odnoszących się do ryzyka stopy procentowej.

Po ukończeniu analizy ryzyk i korzyści związanych z przyjęciem rozwiązań dotyczących rachunkowości zabezpieczeń wprowadzonych przez MSSF 9 Bank zdecydował o dalszym stosowaniu MSR 39 w zakresie przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń i kontynuacji relacji zabezpieczających.

4.2.1.5 UJAWNIEŃ I DANE PORÓWNAWCZE

W ocenie Banku zastosowanie MSSF 9 wymaga istotnej zmiany sposobu prezentacji oraz zakresu ujawnień dotyczących obszaru instrumentów finansowych, w tym w pierwszym roku jego zastosowania, kiedy wymagane są szerokie informacje dotyczące bilansu otwarcia i dokonanych przekształceń. Bank skorzysta z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Różnice w wartości bilansowej

aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z zastosowania MSSF 9 zostaną ujęte jako element wyniku z lat ubiegłych w kapitałach własnych na 1 stycznia 2018 roku.

4.2.1.6 WPŁYW MSSF 9 NA FUNDUSZE WŁASNE I MIERNIKI ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Wpływ MSSF 9 na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej wynika z następujących czynników:

- zmiany klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, odniesionej na 1 stycznia 2018 roku do pozycji niepodzielony wynik finansowy i inne dochody całkowite stanowiącej element funduszy własnych na datę 1 stycznia 2018 roku (wpływ korekt z tytułu wyceny do wartości godziwej kredytów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat),
- zmiany modelu utraty wartości na 1 stycznia 2018 roku, której efekt również odniesiony jest do niepodzielonego wyniku finansowego i uwzględniony w funduszach własnych,
- z tytułu wszelkich zmian wartości aktywów netto z tytułu podatku odroczonego (korekta wartości aktywów z tytułu podatku odroczonego w korespondencji z pozycją zysków zatrzymanych). Wartość powyższego aktywów netto z tytułu podatku odroczonego uwzględniana jest w kalkulacji ekspozycji na ryzyko zgodnie z wymogami CRR (tj. przypisanie wagi ryzyka 250% lub pomniejszenie funduszy własnych). Aktywa są standardowo traktowane jako aktywo oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych.

Wpływ MSSF 9 w zakresie zmiany modelu utraty wartości na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej reguluje Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2017/2395 z 12 grudnia 2017 roku zmieniające Rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne oraz dotyczących traktowania jako duże ekspozycje niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walutach innych niż waluty krajowe państw członkowskich. Zgodnie z tą regulacją banki mogą stosować przepisy przejściowe w zakresie funduszy własnych i powiększać kapitał podstawowy Tier I związany z wdrożeniem nowego modelu utraty wartości w okresie kolejnych 5 lat od daty 1 stycznia 2018 roku, przy czym współczynnik korygujący będzie malał z okresu na okres.

Bank zdecydował się na pełne zastosowanie przepisów przejściowych i rozłożenie w czasie wpływu korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej.

Jednocześnie zgodnie z wyżej wymienionym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2017 roku Bank w przypadku stosowania przepisów przejściowych jest dodatkowo zobowiązany do ujawniania wartości wyznaczonych przy założeniu braku ich stosowania (wartość funduszy własnych, wartość kapitału podstawowego Tier I, wartość kapitału Tier I, łączny współczynnik kapitałowy, współczynnik kapitału podstawowego Tier I, współczynnik kapitału Tier I, współczynnik dźwigni).

W wyniku dostosowania obliczeń regulacyjnych wymogów kapitałowych, które uwzględniają rozwiązania przejściowe dotyczące złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9, z 1 stycznia 2018 roku, fundusze własne Banku wyliczane dla potrzeb adekwatności kapitałowej wzrosły o ok. 17 milionów PLN, przy czym w wyniku korekt z tytułu utraty wartości, wynikających z wdrożenia MSSF 9 nastąpił spadek funduszy o ok. 32 miliony PLN a na skutek korekt dotyczących zmian metodologii i wyceny spadek o ok. 21 milionów. Równocześnie fundusze Banku wzrosły o ok. 71 milionów PLN w związku z zakończeniem okresu przejściowego określonego rozporządzeniem CRR w zakresie usuwania z funduszy własnych mającej zastosowanie wartości procentowej niezrealizowanych zysków na papierach wycenianych do wartości godziwej (na 31.12.2017 usuwane było 20% tych zysków).

Bez uwzględnienia rozwiązań przejściowych wartość funduszy własnych Banku spadłaby o 593 miliony PLN, z czego na skutek korekt z tytułu utraty wartości o 642 miliony PLN oraz korekt dotyczących zmian metodologii i wyceny o 21 milionów PLN, przy równoczesnym wzroście o 71 milionów PLN wynikającym z zakończenia okresu przejściowego wskazanego w CRR.

Przełoży się to na obniżenie łącznego współczynnika kapitałowego PKO Banku Polskiego S.A. o 8 punktów bazowych. W przypadku niezastosowania rozwiązań przejściowych związanych z MSSF 9 i uwzględnienia pełnego wpływu wdrożenia MSSF 9 łączny współczynnik kapitałowy obniżyłby się o 36 punktów bazowych.

Zaprezentowany wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 na adekwatność kapitałową zgodnie z naszą najlepszą wiedzą, jest najlepszym szacunkiem na moment publikacji niniejszego sprawozdania finansowego.

4.2.2 MSSF 15 PRZYCHODY Z UMÓW Z KLIENTAMI

MSSF 15 zastępuje MSR 11 Umowy o budowę, MSR 18 Przychody, KIMSF 13 Programy lojalnościowe, KIMSF 15 Umowy dotyczące budowy nieruchomości, KIMSF 18 Przekazanie aktywów przez klientów oraz SKI 31 Przychody – transakcje barterowe dotyczące usług reklamowych.

Podstawową zasadą jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby odzwierciedlić transakcję przeniesienia na klienta towarów lub usług w kwocie odzwierciedlającej wartość wynagrodzenia, którego jednostka oczekuje w zamian za te towary lub usługi. W celu rozpoznania przychodu w odpowiednim momencie i wysokości, standard przedstawia pięciostopniowy model analizy polegający na: identyfikacji umowy z klientem i wiążącego zobowiązania, następnie określeniu ceny transakcyjnej, jej odpowiedniej alokacji i rozpoznaniu przychodu w momencie, kiedy zobowiązanie zostało wypełnione.

Z zakresu standardu wyłączone są instrumenty finansowe (MSR 39), umowy ubezpieczeniowe (MSSF 4) oraz transakcje leasingu (MSR 17), stąd Bank szacuje, że wpływ na jego sprawozdanie finansowe nie powinien być istotny.

4.2.3 MSSF 16 LEASING

Opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 roku i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Nowy standard zastąpi obecnie obowiązujący MSR 17 Leasing.

MSSF 16 wprowadza nowe zasady ujmowania leasingu. Główną zmianą jest wyeliminowanie klasyfikacji przez leasingobiorcę leasingu na leasing operacyjny i leasing finansowy, a zamiast tego wprowadzenie jednego modelu księgowego leasingu. Stosując jeden model leasingobiorca jest zobowiązany rozpoznać aktywa będące przedmiotem leasingu w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz odpowiadające im zobowiązania, za wyjątkiem krótkoterminowych umów leasingowych do 12 miesięcy oraz umów leasingowych dotyczących nieistotnych kwotowo składników aktywów. Leasingobiorca jest również zobowiązany rozpoznać koszty amortyzacji aktywa będącego przedmiotem leasingu oddzielnie od kosztów odsetek z tytułu zobowiązania leasingowego w rachunku zysków i strat.

Leasingodawca kontynuuje klasyfikację leasingów jako leasing operacyjny lub leasing finansowy oraz ich ujęcie księgowe jako dwa oddzielne typy leasingu.

Bank uważa, że zastosowanie nowego standardu będzie miało wpływ na ujmowanie, prezentację, wycenę oraz ujawnienia aktywów będących przedmiotem leasingu operacyjnego oraz odpowiadających im zobowiązań w sprawozdaniu finansowym Banku jako leasingobiorcy.

4.3 NOWE STANDARDY I INTERPRETACJE ORAZ ZMIANY DO NICH, KTÓRE ZOSTAŁY OPUBLIKOWANE I NIE SĄ ZATWIERDZONE PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ

- Zmiany do MSR 12 dotyczą wyjaśnienia sposobu wykazywania aktywów z tytułu odroczonego podatku w związku z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej. Zmiany do MSSF 10 oraz MSR 28 dotyczą sprzedaży lub wniesienia aktywów przez inwestora do wspólnego przedsięwzięcia lub jednostki stowarzyszonej, jednakże wdrożenie tych zmian zostało odłożone. Bank nie oczekuje, że wpływ zmian do MSR 12, MSR 28 i MSSF 10 będzie istotny. Nie oszacowano jeszcze wpływu zmian do MSSF 4 (powiązanych z MSSF 9) na działalność ubezpieczeniową w Banku.
- Zmiany w MSR 40 oraz poprawki do MSSF 2014-2016 (MSSF 1, MSR 28) nie będą miały wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

5. OBJAŚNIENIE RÓŻNIC MIĘDZY WCZEŚNIEJ PUBLIKOWANYMI SPRAWOZDANIAMI A NINIEJSZYM SPRAWOZDANIEM FINANSOWYM

Brak jest różnic pomiędzy danymi opublikowanymi w sprawozdaniu finansowym Banku za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku a danymi zaprezentowanymi w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

Dane finansowe w sprawozdaniu finansowym PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku prezentowane były w milionach złotych z uwzględnieniem jednego miejsca po przecinku. W niniejszym sprawozdaniu finansowym dane porównawcze zostały zaokrąglone do miliona złotych polskich i wszelkie różnice w stosunku do danych wcześniej opublikowanych mogą wynikać z tych zaokrągleń.

NOTY DO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT

6. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK

Zasady rachunkowości

Przychody i koszty z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami i pożyczkami

Informacje finansowe:

Przychody z tytułu odsetek

Koszty z tytułu odsetek

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody i koszty z tytułu odsetek obejmują odsetki, w tym premię i dyskonto z tytułu instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz instrumentów wycenianych do wartości godziwej. W przychodach odsetkowych ujmowane są m.in. przychody odsetkowe od pochodnych instrumentów zabezpieczających. W przychodach i kosztach odsetkowych ujmowane są również rozliczane w czasie z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone, wchodzące w skład wyceny instrumentu finansowego.

Przychody i koszty z tytułu odsetek ujmowane są na zasadzie memoriałowej i z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy oraz płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Wyliczenie efektywnej stopy obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

Przychody odsetkowe w przypadku aktywów finansowych lub grupy podobnych aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, są naliczane od wartości bieżącej należności (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący) przy zastosowaniu pierwotnej stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

W przychodach odsetkowych ujęty został również efekt rozliczenia wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych przejętych w ramach połączeń jednostek zależnych.

PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU SPRZEDAŻY PRODUKTÓW UBEZPIECZENIOWYCH POWIĄZANYCH Z KREDYTAMI I POŻYCZKAMI

Z uwagi na fakt, iż Bank oferuje produkty ubezpieczeniowe wraz z kredytami i pożyczkami i brak jest możliwości zakupu w Banku identycznego, co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego bez zakupu kredytu czy pożyczki, opłaty uzyskiwane przez Bank z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych traktowane są jako integralna część wynagrodzenia z tytułu oferowanych instrumentów finansowych.

Otrzymane oraz należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych dla produktów bezpośrednio powiązanych z instrumentami finansowymi jest rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej i ujmowane w przychodzie odsetkowym. Jedynie w części odpowiadającej za wykonanie usługi pośrednictwa wynagrodzenie jest ujmowane w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia.

Podział wynagrodzenia na część prowizyjną oraz odsetkową dokonywany jest w proporcji wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych są rozliczane w analogiczny sposób do rozliczania przychodów, tj. jako element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego lub jednorazowo.

Bank dokonuje okresowego oszacowania kwoty wynagrodzenia, które będzie w przyszłości podlegało zwrotowi w związku z wcześniejszym zakończeniem umowy ubezpieczeniowej i odpowiednio pomniejsza rozpoznawane przychody odsetkowe lub prowizyjne.

INFORMACJE FINANSOWE

PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK OD:	2017	2016
kredytów i innych należności udzielonych bankom	202	155
kredytów i pożyczek udzielonych klientom, w tym:	8 246	7 894
od kredytów z rozpoznaną utratą wartości	237	266
inwestycyjnych papierów wartościowych	988	788
pochodnych instrumentów zabezpieczających	408	348
aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	189	225
aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	42	69
inne	-	4
Razem	10 075	9 483

KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK OD:	2017	2016
zobowiązań wobec banków	(122)	(101)
zobowiązań wobec klientów	(1 868)	(1 783)
własnej emisji papierów dłużnych i zobowiązań podporządkowanych	(94)	(96)
dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(69)	(79)
aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	(11)	(32)
aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(10)	(24)
Razem	(2 174)	(2 115)

7. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody z tytułu prowizji i opłat ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału z chwilą wykonania usługi. Do przychodów zaliczane są jednorazowo opłaty pobierane przez Bank za wykonanie czynności niezwiązanych bezpośrednio z powstaniem kredytów, pożyczek i innych należności, a także rozliczane liniowo opłaty za świadczenie usług przez Bank w okresie dłuższym niż 3 miesiące. Do przychodów prowizyjnych zalicza się także opłaty i prowizje rozliczane w czasie metodą liniową, otrzymane od udzielonych kredytów i pożyczek o nieustalonych harmonogramach przyszłych przepływów pieniężnych, dla których nie można ustalić efektywnej stopy procentowej.

Zasady rachunkowości dotyczące ujęcia przychodów prowizyjnych z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami i pożyczkami opisane zostały w notce Przychody i koszty z tytułu odsetek.

INFORMACJE FINANSOWE

PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT OD:	2017	2016
kart płatniczych i kredytowych	1 110	1 013
obsługi rachunków bankowych	835	863
udzielonych kredytów i pożyczek	637	617
oferowania produktów ubezpieczeniowych	105	58
obsługi funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	391	275
operacji kasowych	87	92
obsługi masowych operacji zagranicznych	101	89
działalności maklerskiej i organizacji emisji	209	150
produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych	15	14
sprzedaży i dystrybucji znaków opłaty sądowej	5	12
zleceń klientowskich	44	44
usług powierniczych	6	5
innych	66	66
Razem	3 611	3 298

KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT OD:	2017	2016
działalności kartowej	(615)	(544)
provizji poniesionych na rzecz podmiotów zewnętrznych za sprzedaż produktów	(87)	(88)
kontroli inwestycji budowlanych i wyceny nieruchomości	(41)	(40)
usług rozliczeniowych	(29)	(33)
provizji za usługi operacyjne banków	(17)	(17)
wysyłki SMS	(21)	(16)
opłat poniesionych przez Dom Maklerski	(21)	(17)
innych ¹	(93)	(96)
Razem	(924)	(851)

¹ m. in. z tytułu obsługi kredytów, obsługi masowych operacji zagranicznych, centralnego rozliczania transakcji instrumentami pochodnymi, emisji euroobligacji oraz usług akwizycyjnych

8. PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

INFORMACJE FINANSOWE

PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND	2017	2016
od emitentów niepowiązanych z Bankiem	12	10
od jednostek zależnych, wspólnych przedsięwzięć i stowarzyszonych, w tym od:	123	152
PKO Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA	60	57
CEUP eService Sp. z o.o.	13	11
PKO BP BANKOWY PTE SA	5	7
PKO BP Finat Sp. z o.o.	45	76
PKO Finance AB	-	1
Razem	135	162

9. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (zarówno przeznaczonych do obrotu, jak i wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat) oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej. W pozycji ujmowana jest również część nieefektywna zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych dla strategii zabezpieczających, w których instrumentem zabezpieczającym są kontrakty IRS, a także zyski i straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczanym ryzykiem (zabezpieczenie wartości godziwej).

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ:	2017	2016
Instrumenty dłużne	3	(17)
Instrumenty kapitałowe	1	1
Instrumenty pochodne (w tym nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych)	-	10
Pozostałe, w tym zyski i straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczanym ryzykiem (zabezpieczenie wartości godziwej)	(1)	6
Razem	3	-

10. WYNIK NA INWESTYCYJNYCH PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK NA INWESTYCYJNYCH PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH	2017	2016
Kapitałowe papiery wartościowe ¹	1	419
Dłużne papiery wartościowe	43	86
Razem	44	505

¹ W 2016 roku Bank rozpoznał zysk z tytułu rozliczenia transakcji Visa w wysokości 418 milionów PLN (szczegóły opis transakcji zawarto w notcie „Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży”).

11. WYNIK Z POZYCJI WYMIANY

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, wynikające z wyceny aktywów i zobowiązań walutowych oraz z wyceny do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS oraz opcje walutowe). W pozycji tej ujmowana jest również część nieefektywna zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych dla strategii zabezpieczających, w których instrumentem zabezpieczającym są kontrakty CIRS.

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów, pożyczek i innych należności wyrażonych w walutach obcych, które są tworzone w złotych, podlegają aktualizacji wraz ze zmianą wartości wyceny aktywów walutowych, na które są tworzone. Efekt tej aktualizacji ujmowany jest w wyniku z pozycji wymiany.

WYNIK Z POZYCJI WYMIANY	2017	2016
Wynik z pozycji wymiany	419	501
Razem	419	501

12. POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski ze sprzedaży/likwidacji składników środków trwałych, wartości niematerialnych i aktywów przejętych za długi, sprzedaży udziałów w jednostkach zależnych, odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien oraz przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty ze sprzedaży/likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych i aktywów przejętych za długi oraz koszty przekazanych darowizn.

INFORMACJE FINANSOWE

POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE	2017	2016
zyski ze sprzedaży, likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia ¹	74	34
przychody uboczne	27	26
odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne	2	6
pozostałe	51	49
Razem	154	115

¹ W 2017 roku zrealizowano wynik na sprzedaży nieruchomości w kwocie 32 miliony PLN.

POZOSTAŁE KOSZTY OPERACYJNE	2017	2016
straty na sprzedaży, likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	(17)	(31)
koszty przekazanych darowizn	(23)	(31)
koszty uboczne	(16)	(18)
pozostałe	(41)	(35)
Razem	(97)	(115)

13. WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI I REZERW

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zasady rachunkowości dotyczące rozpoznania wyników z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw zostały opisane dla poszczególnych pozycji odpowiednio w notach wskazanych w tabeli poniżej. Na wynik z tytułu odpisów składają się utworzenia oraz rozwiązania odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI I REZERW	Nota	2017	2016
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	(64)	(52)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	24	(1 389)	(1 466)
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	27	(8)	148
Rzeczowe aktywa trwałe	28	(8)	(8)
Inwestycje w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	38	(25)	(29)
Inne należności (inne aktywa)		(12)	(10)
Rezerwa na sprawy sporne oraz udzielone zobowiązania i gwarancje	35	(22)	10
Rezerwa na przyszłe zobowiązania (inne rezerwy)	35	(2)	(1)
Razem		(1 530)	(1 408)

14. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE

Zasady rachunkowości oraz klasyfikacja

Informacje finansowe:

Ogólne koszty administracyjne

Świadczenia pracownicze

Leasing operacyjny

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE	Świadczenia pracownicze obejmują obok kosztów wynagrodzeń i ubezpieczeń społecznych (w tym z tytułu składek na świadczenia emerytalno – rentowe, które szczegółowo opisano w nocie „Rezerwy”) także koszty z tytułu pracowniczego programu emerytalnego stanowiącego program określonych składek oraz programu zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, którego część ujmowana jest jako zobowiązanie z tytułu płatności na bazie akcji rozliczonych w środkach pieniężnych zgodnie z MSSF 2 Płatności w formie akcji (szczegółowo program zmiennych wynagrodzeń został opisany w nocie „Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego PKO Banku Polskiego SA). W Banku od 2013 roku działa Pracowniczy Program Emerytalny (PPE). W ramach PPE (dla pracowników, którzy przystąpili do Programu) Bank nalicza składkę podstawową o wartości 3% składników wynagrodzenia, od których naliczane są składki na ubezpieczenia społeczne. Pracownicy mają prawo do zadeklarowania składek dodatkowych, które są odprowadzane do PPE za pośrednictwem pracodawcy i potrącane są z wynagrodzenia pracownika. PPE zarządza PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. Bank tworzy również w ciężar kosztów wynagrodzeń rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, a także rozliczenia okresowe z tytułu kosztów przypadających na bieżący okres, które poniesione zostaną w przyszłym okresie, w tym premii oraz z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych, po uwzględnieniu wszystkich pozostających do wykorzystania zaległych dni urlopów.
KOSZTY RZECZOWE	Ujmuje się tu następujące pozycje: koszty utrzymania i wynajmu majątku trwałego, koszty obsługi informatycznej i telekomunikacyjnej, koszty działalności administracyjnej, koszty promocji i reklamy, ochrony mienia oraz koszty szkoleń. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową w okresie trwania leasingu.
AMORTYZACJA	Zasady amortyzacji szczegółowo opisano w nocie „Wartości niematerialne i rzeczowe aktywa trwałe”
SKŁADKA I WPLĄTY NA BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY	Zgodnie z interpretacją KIMSF 21 Opłaty publiczne, opłaty ponoszone przez Bank na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie zajścia zdarzenia obligującego. W 2016 roku Bank zobligowany był do wnoszenia składek z tytułu opłaty obowiązkowej oraz opłaty ostrożnościowej w okresach kwartalnych, w związku z tym koszty z tego tytułu były ujmowane w rachunku zysków i strat kwartalnie. Począwszy od 2017 roku Bank wnosi składki na fundusz gwarancyjny banków (kwartalnie) i fundusz przymusowej restrukturyzacji banków (raz do roku). W przypadku składki na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków obowiązek wniesienia składki powstaje z 1 stycznia danego roku, stąd jej wartość ujęta została w kosztach I kwartału 2017 roku. Składki na fundusz gwarancyjny i przymusowej restrukturyzacji nie stanowią kosztów uzyskania przychodów.
PODATKI I OPŁATY	Ujmuje się tu następujące pozycje: podatek od nieruchomości, wpłaty dokonywane na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, opłaty komunalne i administracyjne.

INFORMACJE FINANSOWE

OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	2017	2016
Świadczenia pracownicze	(2 640)	(2 576)
Koszty rzeczowe	(1 218)	(1 228)
Amortyzacja	(727)	(722)
Składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG)	(401)	(434)
Podatki i opłaty	(51)	(50)
Koszty z tytułu dodatkowej składki na BFG ¹	-	(24)
Razem	(5 037)	(5 034)

¹ 28 października 2016 roku Bank otrzymał od BFG informację, zgodnie z którą Bank zobowiązany był wnieść obowiązkową wpłatę przeznaczoną na wypłatę środków gwarantowanych z tytułu depozytów zgromadzonych w Banku Spółdzielczym w Nadarzynie. 28 października 2016 roku BFG opublikował uchwałę nr 308/DGD/2016 Zarządu BFG w sprawie realizacji wypłat środków gwarantowanych deponentom Banku Spółdzielczego w Nadarzynie oraz powiadomił Bank o konieczności dokonania na rzecz BFG wpłaty 24 milionów PLN do 2 listopada 2016 roku. Bank wniósł opłatę 2 listopada 2016 roku.

Wartość składki Banku na fundusz gwarancyjny za 2017 rok wynosiła 192 miliony PLN, a na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków 209 milionów PLN. Wartość opłaty obowiązkowej za 2016 rok wynosiła 295 milionów PLN, a z tytułu opłaty ostrożnościowej 139 milionów PLN.

ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE	2017	2016
Wynagrodzenia, w tym:	(2 214)	(2 155)
koszty składek pracowniczego programu emerytalnego	(47)	(46)
Ubezpieczenia, w tym:	(359)	(348)
składki na świadczenia emerytalne i rentowe	(234)	(285)
Inne świadczenia na rzecz pracowników	(67)	(73)
Razem	(2 640)	(2 576)

LEASING OPERACYJNY

Koszty leasingu operacyjnego dla leasingobiorcy ujmowane są w ogólnych kosztach administracyjnych w pozycji koszty rzeczowe. Definicję leasingu operacyjnego spełniają m.in. umowy najmu i dzierżawy zawierane przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych.

Opłaty leasingowe i subleasingowe ujęte jako koszt danego okresu w 2017 roku wyniosły 234 miliony PLN (w 2016 roku 242 miliony PLN).

ŁĄCZNA KWOTA PRZYSZŁYCH OPŁAT LEASINGOWYCH Z TYTUŁU NIEODWOŁALNEGO LEASINGU OPERACYJNEGO	31.12.2017	31.12.2016
Dla okresu:		
do 1 roku	210	226
od 1 roku do 5 lat	367	429
powyżej 5 lat	93	137
Razem	670	792

15. PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH

1 lutego 2016 roku weszła w życie ustawa z 15 stycznia 2016 roku o podatku od niektórych instytucji finansowych, która objęła m.in. banki oraz zakłady ubezpieczeń. Podstawę opodatkowania stanowi nadwyżka sumy aktywów podmiotu ponad 4 miliardy PLN, w przypadku banków wynikająca z zestawienia obrotów i sald na koniec każdego miesiąca. Banki są uprawnione do pomniejszenia podstawy opodatkowania m.in. o wartość funduszy własnych, a także wartość skarbowych papierów wartościowych. Dodatkowo banki obniżają podstawę opodatkowania o wartość aktywów nabytych od NBP, stanowiących zabezpieczenie kredytu refinansowego udzielonego przez NBP. Stawka podatku dla wszystkich podatników wynosi 0,0366% miesięcznie, a podatek jest płacony miesięcznie do 25 dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczy. Podatek po raz pierwszy został zapłacony za luty 2016 roku. Zapłacony podatek nie stanowi kosztu uzyskania przychodu w podatku dochodowym od osób prawnych.

	2017	2016
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(894)	(820)

16. PODATEK DOCHODOWY

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Obciążenie podatkowe
Uzgodnienie efektywnej stopy podatkowej
Aktywa z tytułu podatku odrocznego netto

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Podatek dochodowy obejmuje podatek bieżący oraz podatek odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych, ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub w innych dochodach całkowitych.

PODATEK BIEŻĄCY

Podatek dochodowy bieżący obliczany jest na podstawie zysku księgowego brutto skorygowanego o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów i koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi, zgodnie z właściwymi przepisami prawa podatkowego. Pozycje te obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek naliczonych do otrzymania i zapłacenia, odpisy z tytułu utraty wartości należności oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe.

PODATEK DOCHODOWY ODROZONY

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Bank tworzy rezerwy oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Zmiana stanu rezerw oraz aktywów z tytułu podatku dochodowego odroczonego zaliczana jest do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego z wyjątkiem skutków wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, wyceny instrumentów zabezpieczających oraz zysków i strat aktuarialnych odnoszonych na inne dochody całkowite, w przypadku których zmiany stanu rezerw oraz aktywów z tytułu podatku dochodowego odroczonego są rozliczane z innymi dochodami całkowitymi. Przy ustalaniu podatku dochodowego odroczonego uwzględnia się wartość aktywów i rezerw na odroczony podatek na początek i koniec okresu sprawozdawczego.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku jest weryfikowana każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczony wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa wykorzystana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności z zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

INFORMACJE FINANSOWE

OBCIĄŻENIE PODATKOWE

	2017	2016
Bieżące obciążenie podatkowe	(1 080)	(1 102)
Odroczony podatek dochodowy	69	269
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	(1 011)	(833)
Obciążenie podatkowe wykazane w innych dochodach całkowitych	(146)	122
Razem	(1 157)	(711)

UZGODNIENIE EFEKTYWNEJ STOPY PODATKOWEJ

	2017	2016
Zysk brutto	3 785	3 721
Podatek dochodowy według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce (19%)	(719)	(707)
Wpływ różnic trwałych pomiędzy zyskiem brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym:	(301)	(181)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(170)	(156)
Składki na BFG	(76)	(26)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom niestanowiące kosztów uzyskania przychodów	(61)	(16)
Utworzenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości inwestycji w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia niestanowiące kosztów uzyskania przychodów	(5)	(6)
Przychody z tytułu dywidend	25	31
Pozostałe różnice	(14)	(8)
Wpływ innych różnic pomiędzy zyskiem brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym ulga na nowe technologie i darowizny	9	55
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	(1 011)	(833)
Efektywna stopa podatkowa	26,71%	22,39%

W myśl zasad dotyczących przedawnienia zobowiązań podatkowych, kontrola prawidłowości rozliczeń z tytułu podatku dochodowego może być przeprowadzona w okresie 5 lat licząc od końca roku, w którym upłynął termin złożenia deklaracji podatkowej.

Zobowiązanie Banku z tytułu bieżącego podatku dochodowego od osób prawnych za 2017 rok zostanie uregulowane z zachowaniem terminów ustawowych.

AKTYWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZONEGO NETTO

REZERWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZONEGO	31.12.2016	Rachunek zysków i strat	Inne dochody całkowite	31.12.2017
Odsetki naliczone od należności (kredytów)	237	(20)	-	217
Odsetki skapitalizowane od kredytów mieszkaniowych	118	(12)	-	106
Odsetki od papierów wartościowych	43	18	-	61
Wycena papierów wartościowych	-	(55)	62	7
Różnica między wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych oraz pozostałe różnice	329	(3)	-	326
Rezerwy brutto z tytułu podatku odroczonego	727	(72)	62	717
AKTYWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZONEGO				
Odsetki naliczone od zobowiązań	105	4	-	109
Wycena pochodnych instrumentów finansowych	186	(45)	(3)	138
Wycena papierów wartościowych	134	(53)	(81)	-
Rezerwa na świadczenia pracownicze	84	3	-	87
Odpisy z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych	596	59	-	655
Prowizje do rozliczenia w czasie metodą liniową i efektywną stopą procentową	572	49	-	621
Rezerwa na koszty do poniesienia	29	-	-	29
Pozostała wartość ujemnych różnic przejściowych	55	(20)	-	35
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	1 761	(3)	(84)	1 674
AKTYWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZONEGO (prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej)	1 034	69	(146)	957

17. ZYSK PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ

ZYSK NA AKCJĘ	2017	2016
Zysk netto	2 774	2 888
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)	1 250	1 250
Zysk przypadający na jedną akcję (w PLN na akcję)	2,22	2,31

Zarówno w 2017 roku, jak i w 2016 roku nie występowały instrumenty rozładniające zysk przypadający na jedną akcję. W związku z powyższym wartość rozłdzonego zysku przypadającego na jedną akcję pokrywa się z wartością podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję.

NOTY DO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ

18. KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Pozycja „Kasa, środki w Banku Centralnym” obejmuje gotówkę ujmowaną w wartości nominalnej oraz środki na rachunku bieżącym i lokaty w Banku Centralnym wyceniane w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej również ewentualne odsetki od tych środków.

INFORMACJE FINANSOWE

KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM	31.12.2017	31.12.2016
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	11 171	7 444
Gotówka	4 629	4 153
Lokaty w Banku Centralnym	1 965	1 680
Razem	17 765	13 277

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Środki na rachunku rezerwy obowiązkowej są oprocentowane w wysokości 0,9 stopy referencyjnej. Na 31 grudnia 2017 roku oraz 2016 roku oprocentowanie to wynosiło 1,35%.

19. NALEŻNOŚCI OD BANKÓW

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Należności od banków są to aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej pomniejszone o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości, za wyjątkiem środków pieniężnych w drodze, które wycenia się w wartości nominalnej. Jeżeli dla należności nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, należność wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży ujmuje się jako należności od banków jeśli kontrahentem jest bank. Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży są wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Różnica między ceną zakupu i odkupu (sprzedaży) jest traktowana odpowiednio jako przychód odsetkowy i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

INFORMACJE FINANSOWE

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	31.12.2017	31.12.2016
Lokaty w bankach	3 724	3 851
Należność od PKO Banku Hipotecznego SA z tytułu sprzedaży przez Bank kredytów mieszkaniowych zabezpieczonych hipotecznie	2 498	3 038
Rachunki bieżące	1 041	429
Udzielone kredyty i pożyczki	1 506	492
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	-	661
Razem brutto	8 769	8 471
Razem netto	8 769	8 471

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW - EKSPOZYCJA BANKU NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie 31.12.2017	31.12.2016
Należności bez rozpoznanej utraty wartości, nieprzeterminowane	8 769	8 471
Razem brutto	8 769	8 471
Razem netto	8 769	8 471

20. AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU Z WYŁĄCZENIEM POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Bank klasyfikuje do tej kategorii instrumenty finansowe nabywane lub zaciągnięte głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie, tzw. portfel handlowy Banku oraz instrumenty w portfelu Domu Maklerskiego. Są one wyceniane w wartości godziwej zarówno na moment początkowego ujęcia, jak i w czasie późniejszej wyceny, a skutki tej wyceny są odnoszone do rachunku zysków i strat. Bank do aktywów przeznaczonych do obrotu zalicza również instrumenty pochodne (prezentowane w odrębnej notce) z wyłączeniem instrumentów pochodnych zakwalifikowanych do rachunkowości zabezpieczeń.

INFORMACJE FINANSOWE

AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU Z WYŁĄCZENIEM POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe	446	344
obligacje skarbowe PLN	151	186
obligacje skarbowe walutowe	138	6
obligacje komunalne PLN	23	42
obligacje korporacyjne PLN	94	76
obligacje korporacyjne walutowe	1	2
hipoteczne listy zastawne	39	32
Udziały i akcje w innych jednostkach – notowane na giełdach	19	11
Certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	7	3
Razem	472	358

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowaną są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej.

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI (W WARTOŚCI BILANSOWEJ)	31.12.2017	31.12.2016
do 1 miesiąca	9	20
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	6	-
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	48	66
powyżej 1 roku do 5 lat	290	146
powyżej 5 lat	93	112
Razem	446	344

21. POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe
 Pochodne instrumenty finansowe
 Rodzaje kontraktów
 Wartości nominalne instrumentów bazowych na 31.12.2017 roku
 Wartości nominalne instrumentów bazowych na 31.12.2016 roku
Kalkulacje szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Najczęściej wykorzystywanymi instrumentami pochodnymi w działalności Banku są: IRS, CIRS, FX Swap, opcje, commodity swap, FRA, Forward i Futures.

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny jest prezentowany w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe” jako aktywo, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, albo zobowiązanie jeżeli jego wartość godziwa jest ujemna.

Bank zalicza zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych niezakwalifikowanych do rachunkowości zabezpieczeń oraz wynik z rozliczenia tych instrumentów do wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat albo do wyniku z pozycji wymiany, w zależności od rodzaju instrumentu.

WBUDOWANE INSTRUMENTY POCHODNE

W zakresie wbudowanych instrumentów pochodnych Bank dokonuje oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne. Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”.

SZACUNKI I OCENY

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne oraz założenia używane do wyceny obejmują, w miarę dostępności, dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych uwzględnia własne ryzyko kredytowe DVA (debit value adjustment), jak i ryzyko kredytowe kontrahenta CVA (credit value adjustment). Proces kalkulacji korekt CVA i DVA obejmuje wybór metody wyznaczenia spreadu na ryzyko kredytowe kontrahenta lub Banku (np. metoda ceny rynkowej oparta na płynnych notowaniach cen instrumentów dłużnych wyemitowanych przez kontrahenta, metoda spreadu implikowanego z kontraktów Credit Default Swap), oszacowanie prawdopodobieństwa niewypłacalności kontrahenta lub Banku oraz stopy odzysku, a także wyliczenie wysokości korekt CVA i DVA.

Stosowane przez Bank techniki wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych opierają się na krzywych dochodowości konstruowanych na podstawie dostępnych danych rynkowych (stawki depozytów na rynku międzybankowym, kwotowania transakcji IRS).

INFORMACJE FINANSOWE

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE	31.12.2017		31.12.2016	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty zabezpieczające	1 104	204	382	1 163
Pozostałe instrumenty pochodne	1 701	2 537	2 513	3 066
Razem	2 805	2 741	2 895	4 229

RODZAJE KONTRAKTU	31.12.2017		31.12.2016	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
IRS	966	1 420	1 388	2 098
CIRS	1 091	230	570	1 422
FX Swap	161	380	205	164
Opcje	243	250	443	341
Comodity swap	129	128	97	96
FRA	1	1	2	2
Forward	206	324	177	106
Futures	7	8	-	-
Inne	1	-	13	-
Razem	2 805	2 741	2 895	4 229

WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH (RAZEM SPRZEDAŻ I KUPNO) NA 31.12.2017 ROKU WG TEMINÓW ZAPADALNOŚCI

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje stopy procentowej						
Opcje Cap Floor Collar Swaption	-	-	154	442	131	727
Zakup	-	-	43	221	65	329
Sprzedaż	-	-	111	221	66	398
IRS	12 318	21 090	73 808	162 768	29 044	299 028
Zakup	6 159	10 545	36 904	81 384	14 522	149 514
Sprzedaż	6 159	10 545	36 904	81 384	14 522	149 514
FRA	1 663	1 000	8 400	500	-	11 563
Zakup	1 352	-	3 300	250	-	4 902
Sprzedaż	311	1 000	5 100	250	-	6 661
Futures na stopę procentową	-	1	4	2	-	7
Zakup	-	1	3	2	-	6
Sprzedaż	-	-	1	-	-	1
Transakcje kapitałowymi papierami wartościowymi						
Opcje equity	98	82	185	82	-	447
Zakup	49	41	93	41	-	224
Sprzedaż	49	41	92	41	-	223
Transakcje walutowe (FX)						
Forward	5 557	5 482	9 860	6 304	6	27 209
Zakup walut	2 776	2 742	4 905	3 102	3	13 528
Sprzedaż walut	2 781	2 740	4 955	3 202	3	13 681
FX swap	32 286	7 203	2 435	1 227	-	43 151
Zakup walut	16 104	3 530	1 218	627	-	21 479
Sprzedaż walut	16 182	3 673	1 217	600	-	21 672
CIRS	-	-	2 365	38 201	22 082	62 648
Zakup walut	-	-	1 178	19 352	11 213	31 743
Sprzedaż walut	-	-	1 187	18 849	10 869	30 905
Opcje walutowe	2 100	8 579	29 007	3 620	-	43 306
Zakup walut	973	4 381	15 380	1 839	-	22 573
Sprzedaż walut	1 127	4 198	13 627	1 781	-	20 733
Transakcje metalami szlachetnymi i towarami	1 138	1 332	1 403	667	-	4 540
Zakup	569	666	702	334	-	2 271
Sprzedaż	569	666	701	333	-	2 269
Inne	946	-	-	-	-	946
Zakup	5	-	-	-	-	5
Sprzedaż	941	-	-	-	-	941
Razem instrumenty pochodne	56 106	44 769	127 621	213 813	51 263	493 572

WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH (RAZEM SPRZEDAŻ I KUPNO) NA 31.12.2016 ROKU WG TEMINÓW ZAPADALNOŚCI

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje stopy procentowej						
Opcje Cap Floor Collar Swaption	-	259	-	916	148	1 323
Zakup	-	-	-	458	74	532
Sprzedaż	-	259	-	458	74	791
IRS	5 968	18 128	121 250	164 722	37 828	347 896
Zakup	2 984	9 064	60 625	82 361	18 914	173 948
Sprzedaż	2 984	9 064	60 625	82 361	18 914	173 948
FRA	-	-	18 477	1 250	-	19 727
Zakup	-	-	7 087	500	-	7 587
Sprzedaż	-	-	11 390	750	-	12 140
Futures na stopę procentową	-	1	400	-	-	401
Zakup	-	-	400	-	-	400
Sprzedaż	-	1	-	-	-	1
Transakcje kapitałowymi papierami wartościowymi						
Futures kapitałowe	15	-	-	-	-	15
Zakup	8	-	-	-	-	8
Sprzedaż	7	-	-	-	-	7
Opcje equity	-	57	202	371	-	630
Zakup	-	55	127	133	-	315
Sprzedaż	-	2	75	238	-	315
Transakcje walutowe (FX)						
Forward	5 921	3 679	9 115	4 655	12	23 382
Zakup walut	2 972	1 833	4 555	2 301	6	11 667
Sprzedaż walut	2 949	1 846	4 560	2 354	6	11 715
FX swap	23 514	5 908	8 404	1 563	-	39 389
Zakup walut	11 771	2 962	4 214	795	-	19 742
Sprzedaż walut	11 743	2 946	4 190	768	-	19 647
CIRS	3 605	2 550	1 722	22 389	12 732	42 998
Zakup walut	1 734	1 275	861	10 706	6 508	21 084
Sprzedaż walut	1 871	1 275	861	11 683	6 224	21 914
Opcje walutowe	990	1 957	21 111	4 473	-	28 531
Zakup walut	613	1 062	10 762	2 506	-	14 943
Sprzedaż walut	377	895	10 349	1 967	-	13 588
Transakcje metalami szlachetnymi i towarami	997	512	1 027	863	-	3 399
Zakup	499	256	514	432	-	1 701
Sprzedaż	498	256	513	431	-	1 698
Inne	2 079	-	-	-	-	2 079
Zakup	-	-	-	-	-	-
Sprzedaż	2 079	-	-	-	-	2 079
Razem instrumenty pochodne	43 089	33 051	181 708	201 202	50 720	509 770

KALKULACJE SZACUNKÓW

Bank przeprowadził symulację w celu ustalenia możliwego wpływu zmian krzywych dochodowości na wycenę transakcji.

SZACUNKOWA ZMIANA WYCENY PRZY PRZESUNIĘCIU RÓWNOLEGŁYM KRZYWYCH DOCHODOWOŚCI:	31.12.2017		31.12.2016	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(84)	85	(120)	122
CIRS	(74)	76	(31)	32
pozostałe instrumenty	7	(7)	(4)	4
Razem	(151)	154	(155)	158

Na 31 grudnia 2017 roku wartość korekty z tytułu CVA i DVA wynosiła 2 miliony PLN (na 31 grudnia 2016 roku 7 milionów PLN).

22. POCHODNE INSTRUMENTY ZABEZPIEZAJĄCE

Zasady rachunkowości

Rodzaje strategii zabezpieczających stosowanych przez Bank

Informacje finansowe

Wartość bilansowa instrumentów zabezpieczających

Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na 31 grudnia 2017 roku

Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na 31 grudnia 2016 roku

Zmiana innych dochodów całkowitych z tytułu zabezpieczeń przepływów pieniężnych oraz nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych

Zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczanym ryzykiem

Kalkulacje szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

STOSOWANIE RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ

Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest przez Bank, gdy spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem przez jednostkę oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia,
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne,
- 3) planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać ryzyku zmienności przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- 4) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić,
- 5) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Na 31 grudnia 2017 roku Bank stosował rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej, natomiast na 31 grudnia 2016 roku Bank nie stosował takiego zabezpieczenia.

ZAPRZESTANIE STOSOWANIA RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ:

- **INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY WYGASA, ZOSTAJE SPRZEDANY, ROZWIĄZANY LUB WYKONANY** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- **ZABEZPIECZENIE PRZESTAJE SPEŁNIAĆ KRYTERIA RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- **ZAPRZESTANO OCZEKIWAĆ REALIZACJI PLANOWANEJ TRANSAKCJI** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- **UNIEWAŻNIENIE POWIĄZANIA ZABEZPIEZAJĄCEGO** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji.

ZABEZPIECZENIE PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane są bezpośrednio w innych dochodach całkowitych w części stanowiącej efektywną część zabezpieczenia. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”.

Kwoty odniesione bezpośrednio na inne dochody całkowite przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym samym okresie lub okresach, w których zabezpieczana planowana transakcja wywiera wpływ na rachunek zysków i strat. Odsetki i różnice kursowe wykazywane są w rachunku zysków i strat odpowiednio w pozycjach „Wynik z tytułu odsetek” oraz „Wynik z pozycji wymiany”.

Testy efektywności obejmują wycenę transakcji zabezpieczających, po pomniejszeniu o wartość odsetek naliczonych oraz różnice kursowe od nominału transakcji zabezpieczających (w przypadku transakcji CIRS). Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Testy wykonywane są z częstotliwością miesięczną.

ZABEZPIECZENIE WARTOŚCI GODZIWEJ

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane są w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” z wyłączeniem komponentu odsetkowego. Komponent odsetkowy prezentuje się w tej samej linii, co przychody odsetkowe z tytułu pozycji zabezpieczanej, tj. w pozycji „Wynik z tytułu odsetek”. Zmianę korekty wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej ujmuje się w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

Testy efektywności obejmują wycenę transakcji zabezpieczających, po pomniejszeniu o wartość odsetek naliczonych. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Testy wykonywane są z częstotliwością miesięczną.

RODZAJE STRATEGII ZABEZPIECZAJĄCYCH STOSOWANYCH PRZEZ BANK

STRATEGIA 1	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W CHF ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKЦИИ CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w CHF i PLN, oraz zmian kursu walutowego CHF/PLN z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o LIBOR 3M CHF, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz PLN
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia)
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku - październik 2026 roku
STRATEGIA 2	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W PLN O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKЦИИ IRS
OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w PLN o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę WIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów w PLN indeksowanych do stopy zmiennej WIBOR 3M
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku - grudzień 2021 roku

STRATEGIA 3	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W CHF O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI IRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w CHF o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów w CHF indeksowanych do stopy zmiennej LIBOR CHF 3M
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku – listopad 2021 roku
STRATEGIA 4	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W WALUTACH WYMIENIALNYCH O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH I RYZYKA KURSOWEGO ORAZ ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ZOBOWIĄZANIA FINANSOWEGO O STAŁYM OPROCENTOWANIU W WALUCIE WYMIENIALNEJ, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych kredytów w walutach wymiennalnych o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych i ryzyka kursowego oraz eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych zobowiązania finansowego o stałym oprocentowaniu w walucie wymiennalnej, wynikającej z ryzyka kursowego z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę USD lub EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i zobowiązanie finansowe o stałym oprocentowaniu w USD
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku – wrzesień 2022 roku

STRATEGIA 5	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUTACH WYMIENIALNYCH INNYCH NIŻ CHF ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKcji CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty denominowane w walutach wymienialnych innych niż CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w EUR i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia)
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku – marzec 2021 roku
STRATEGIA 6	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM DWÓCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH: IRS ORAZ CIRS-EP
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty hipoteczne denominowane w walucie wymienialnej oraz lokat negocjowanych w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego, z wykorzystaniem dwóch instrumentów zabezpieczających: IRS oraz CIRS-EP, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS-EP (Cross-Currency Interest Rate Swap – Extension Period) z przedłużoną zapadalnością, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie w EUR, a otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty oraz transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty na zmiennej stopie EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty na stałej stopie EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty. W przypadku ogłoszenia upadłości przez podmiot bazowy (podmiot, którego upadłość jest w ramach transakcji monitorowana), następuje automatyczne wydłużenie transakcji CIRS-EP na warunkach określonych w dniu zawarcia transakcji
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w EUR i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia)
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku – luty 2024 roku

STRATEGIA 7	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM DWÓCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH: CIRS ORAZ CIRS-EP
OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty hipoteczne denominowane w walucie wymiennej oraz lokat negocjowanych w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego, z wykorzystaniem dwóch instrumentów zabezpieczających: CIRS oraz CIRS-EP, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje CIRS-EP (Cross-Currency Interest Rate Swap – Extension Period) z przedłużoną zapadalnością, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie w EUR, a otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty oraz transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty na zmiennej stopie LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty na stałej stopie EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty. W przypadku ogłoszenia upadłości przez podmiot bazowy (podmiot, którego upadłość jest w ramach transakcji monitorowana), następuje automatyczne wydłużenie transakcji CIRS-EP na warunkach określonych w dniu zawarcia transakcji
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia)
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku – styczeń 2023 roku
STRATEGIA 8	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ PRODUKTÓW BANKOWYCH REGULARNEGO OSZCZĘDZANIA W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz produktów bankowych regularnego oszczędzania w PLN o zmiennym oprocentowaniu, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w CHF i PLN, oraz zmian kursu walutowego CHF/PLN z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o LIBOR 3M CHF, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz PLN
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel produktów bankowych regularnego oszczędzania o zmiennym oprocentowaniu w PLN
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku - lipiec 2023 roku

STRATEGIA 9	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ PRODUKTÓW BANKOWYCH REGULARNEGO OSZCZĘDZANIA W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM DWÓCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH: CIRS ORAZ CIRS-EP
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty hipoteczne denominowane w walucie wymienialnej oraz produktów bankowych regularnego oszczędzania w PLN o zmiennym oprocentowaniu, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego, z wykorzystaniem dwóch instrumentów zabezpieczających: CIRS oraz CIRS-EP, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS-EP (Cross-Currency Interest Rate Swap – Extension Period) z przedłużoną zapadalnością, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie w EUR, a otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty oraz transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty na zmiennej stopie LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty na stałej stopie EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty. W przypadku ogłoszenia upadłości przez podmiot bazowy (podmiot, którego upadłość jest w ramach transakcji monitorowana), następuje automatyczne wydłużenie transakcji CIRS-EP na warunkach określonych w dniu zawarcia transakcji
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel produktów bankowych regularnego oszczędzania o zmiennym oprocentowaniu w PLN
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2018 roku – sierpień 2024 roku
STRATEGIA 10	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI WARTOŚCI GODZIWEJ KREDYTU W WALUCIE WYMIENIALNEJ O STAŁYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI IRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności wartości godziwej kredytu w walucie wymienialnej o stałym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, w okresie objętym zabezpieczeniem.
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje IRS (Interest Rate Swap) w walucie wymienialnej, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie (rynkowa stopa IRS) i otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej bez dodatkowej marży
POZYCJA ZABEZPIECZANA	komponent ryzyka stopy procentowej kredytu w walucie wymienialnej o stałym oprocentowaniu odpowiadający rynkowej stopie IRS

W 2017 roku Bank wprowadził strategię 7, 8 i 9 stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych, a także strategię 10 stanowiącą zabezpieczenie wartości godziwej. Opis wprowadzonych strategii znajduje się powyżej.

INFORMACJE FINANSOWE

WARTOŚĆ BILANSOWA INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH	31.12.2017		31.12.2016	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	90	35	90	32
IRS	90	35	90	32
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej	1 014	169	292	1 131
CIRS	1 014	169	292	1 131
Razem	1 104	204	382	1 163

WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH W PODZIALE NA TERMINY DO REALIZACJI NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS PLN fixed - float	700	1 610	3 030	2 806	-	8 146
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	499	25	524
IRS CHF fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	400	-	400
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej						
CIRS float CHF/float PLN						
float CHF	-	-	95	1 750	150	1 995
float PLN	-	-	325	6 329	573	7 227
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	875	-	875
float CHF	-	-	-	818	-	818
CIRS float EUR/float PLN						
float EUR	-	-	-	125	-	125
float PLN	-	-	-	545	-	545
CIRS float PLN/fixed EUR						
float PLN	-	-	-	2 383	4 374	6 757
fixed EUR	-	-	-	553	1 024	1 577
CIRS fixed EUR/float CHF						
fixed EUR	-	-	-	802	999	1 801
float CHF	-	-	-	889	1 112	2 001
Zabezpieczenie wartości godziwej						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	46	-	46

WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH W PODZIALE NA TERMINY DO REALIZACJI NA 31 GRUDNIA 2016 ROKU	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS PLN fixed - float	-	250	9 030	6 846	-	16 126
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	-	499	499
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej						
CIRS float CHF/float PLN						
float CHF	300	-	-	1 720	25	2 045
float PLN	1 098	-	-	6 171	88	7 357
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	-	875	875
float CHF	-	-	-	-	815	815
CIRS float EUR/float PLN						
float EUR	-	-	-	125	-	125
float PLN	-	-	-	545	-	545
CIRS float PLN/fixed EUR						
float PLN	-	-	-	-	499	499
fixed EUR	-	-	-	-	2 155	2 155

ZMIANA INNYCH DOCHODÓW CAŁKOWITYCH Z TYTUŁU ZABEZPIECZEŃ PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ORAZ NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	2017	2016
Inne dochody całkowite na początek okresu brutto	(109)	(71)
Zyski/straty odniesione na inne dochody całkowite w okresie	2 162	(64)
Kwota przeniesiona z innych dochodów całkowitych do rachunku zysków i strat, w tym:	(2 144)	26
- przychody odsetkowe	(408)	(348)
- wynik z pozycji wymiany	(1 736)	374
Inne dochody całkowite na koniec okresu brutto	(91)	(109)
Efekt podatkowy	16	20
Inne dochody całkowite na koniec okresu netto	(75)	(89)
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite brutto	18	(38)
Efekt podatkowy	(4)	7
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite netto	14	(31)
Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w rachunku zysków i strat, w tym kwota odniesiona na:	6	(11)
Wynik z pozycji wymiany	3	(2)
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	3	(9)

ZYSKI LUB STRATY NA INSTRUMENCIE ZABEZPIEZAJĄCYM ORAZ NA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ ZWIĄZANE Z ZABEZPIECZANYM RYZYKIEM	31.12.2017	31.12.2016
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	(1)	-
Wycena do wartości godziwej instrumentu pochodnego zabezpieczającego	-	-
IRS EUR fixed - float	-	-
Korekta do wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego z tytułu zabezpieczanego ryzyka	(1)	-
Kredyty EUR fixed	(1)	-

KALKULACJE SZACUNKÓW

SZACUNKOWA ZMIANA WYCENY PRZY PRZESUNIĘCIU RÓWNOLEGLYM KRZYWYCH DOCHODOWOŚCI O:	31.12.2017		31.12.2016	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(107)	109	(143)	147
CIRS	(74)	75	(31)	32
Razem	(181)	184	(174)	179

23. INSTRUMENTY FINANSOWE PRZY POCZĄTKOWYM UJĘCIU WYZNACZONE JAKO WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZECZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Bank klasyfikuje do tej kategorii dany instrument finansowy, gdy:

- 1) jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione;
- 2) taka kwalifikacja instrumentu eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat); np. instrumenty finansowe zabezpieczone ekonomicznie bez zastosowania rachunkowości zabezpieczeń;
- 3) wyniki grupy instrumentów finansowych oceniane są w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Banku.

Bank posiada politykę zarządzania aktywami i zobowiązaniami finansowymi, zgodnie z którą zarządza odrębnie portfelem aktywów i zobowiązań finansowych klasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu oraz portfelem aktywów i zobowiązań finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Instrumenty finansowe zaklasyfikowane do tej kategorii są wyceniane do wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do rachunku zysków i strat, do pozycji wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej.

INFORMACJE FINANSOWE

INSTRUMENTY FINANSOWE PRZY POCZĄTKOWYM UJĘCIU WYZNACZONE JAKO WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZECZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe		
bony pieniężne NBP	4 199	8 999
obligacje skarbowe PLN	1 134	1 432
obligacje skarbowe walutowe	893	1 075
obligacje komunalne PLN	106	111
obligacje komunalne walutowe	77	127
Razem	6 409	11 744

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowane są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej.

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI (W WARTOŚCI BILANSOWEJ)	31.12.2017	31.12.2016
do 1 miesiąca	4 199	8 999
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	106	-
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	1 065	-
powyżej 1 roku do 5 lat	1 039	2 701
powyżej 5 lat	-	44
Razem	6 409	11 744

24. KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

Zasady rachunkowości

Szacunki i oceny – odpisy z tytułu utraty wartości

Informacje finansowe:

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według typu produktu

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według metod kalkulacji odpisów

Kredyty i pożyczki udzielone klientom – ekspozycja Banku na ryzyko kredytowe

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według segmentów klienta

Wskaźniki jakości kredytowej

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom – uzgodnienie ruchu w 2017 roku i w 2016 roku

Reklasyfikacja papierów wartościowych

Kalkulacje szacunków – odpisy z tytułu utraty wartości

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Do kategorii kredytów i pożyczek udzielonych klientom zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku. Do tej grupy zalicza się udzielone kredyty i pożyczki, dłużne papiery wartościowe korporacyjne i komunalne, które decyzją jednostki są klasyfikowane do tej kategorii, a także transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży, dla których kontrahentem transakcji nie jest bank.

W momencie początkowego ujęcia aktywa te wyceniane są w wartości godziwej powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych.

Po początkowym ujęciu aktywa te wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. W przypadku kredytów i pożyczek, dla których nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, wycenia się je według kwoty wymaganej zapłaty.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży ujmuje się jako należności od banków lub kredyty i pożyczki udzielone klientom, w zależności od kontrahenta transakcji. Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży są wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszt/przychód odsetkowy i rozliczana w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

W pozycji kredyty i pożyczki udzielone klientom zaprezentowano również korektę z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej dla kredytów stanowiących pozycję zabezpieczoną w Strategii 10 „Zabezpieczenie zmienności wartości godziwej kredytu w walucie wymiennej o stałym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS” (nota „Pochodne instrumenty zabezpieczające”).

SZACUNKI I OCENY – ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Strata z tytułu utraty wartości jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”) oraz to zdarzenie ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Bank określa przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach.

Bank dokonuje miesięcznego przeglądu ekspozycji kredytowych w celu zidentyfikowania ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz utworzenia odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek lub rezerw na ekspozycje pozabilansowe.

Na proces ustalania odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek oraz rezerw składają się następujące etapy:

- rozpoznanie obiektywnych przesłanek utraty wartości i zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania tych przesłanek,
- rejestrowanie w systemach informatycznych Banku zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania przesłanek utraty wartości ekspozycji kredytowych,
- ustalenie metody pomiaru utraty wartości,
- dokonanie pomiaru utraty wartości i ustalenie odpisu lub rezerwy,

- weryfikacja i agregacja wyników pomiaru utraty wartości,
- ewidencja wyników pomiaru utraty wartości.

Metoda ustalania wysokości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek uzależniona jest od rodzaju rozpoznanych przesłanek utraty wartości oraz indywidualnego znaczenia ekspozycji kredytowej. Zdarzeniami uznawanymi za przesłanki utraty wartości są w szczególności:

- niedotrzymanie postanowień umownych przez dłużnika czyli np. opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek dłuższe niż 90 dni (przy określaniu okresu przeterminowania kredytu uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych przekraczające ustalone wartości progowe),
- pogorszenie się oceny ratingowej dłużnika do poziomu wskazującego na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia (w odniesieniu do klientów niefinansowych rating „H1”, w odniesieniu do instytucji finansowych – rating G, H) wynikające z wystąpienia znaczących trudności finansowych dłużnika,
- zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności (przesłanka rozpoznawana jest gdy udzielone klientowi udogodnienia wymuszone są względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z jego trudności finansowych),
- zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji dłużnika,
- postawienie wierzytelności w stan wymagalności,
- postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika,
- ogłoszenie upadłości dłużnika lub złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości,
- kwestionowanie należności przez dłużnika,
- wszczęcie postępowania naprawczego wobec dłużnika,
- ustanowienie zarządu komisarycznego nad działalnością dłużnika lub zawieszenie jego działalności,
- dodatkowe przesłanki, rozpoznawane w odniesieniu do ekspozycji wobec spółdzielni mieszkaniowych z tytułu kredytów mieszkaniowych „starego portfela” objętych poręczeniami Skarbu Państwa.

Bank dokonuje podziału kredytów i pożyczek ze względu na wielkość zaangażowania. W PKO Banku Polskim SA stosowane są trzy metody oszacowania utraty wartości:

- metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości lub wymagających indywidualnej oceny ze względu na specyfikę transakcji, z której wynikają oraz zdarzeń warunkujących spłatę ekspozycji. W portfelu ekspozycji indywidualnie znaczących każda pojedyncza ekspozycja kredytowa jest poddawana zindywidualizowanej analizie pod kątem istnienia przesłanek utraty wartości oraz poziomu rozpoznanej straty.
- metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieznaczących rozpoznania i pomiaru straty dokonuje się z wykorzystaniem portfelowych parametrów ryzyka, oszacowanych metodami statystycznymi. Jeśli w odniesieniu do pojedynczej ekspozycji kredytowej strata zostanie rozpoznana, tworzony jest na nią adekwatny odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.
- metoda grupowa (IBNR), stosowana dla kredytów, w odniesieniu do których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości, ale stwierdzono możliwość wystąpienia poniesionych ale nierozpoznanych strat. Jeśli na poziomie indywidualnej ekspozycji strata nie zostanie rozpoznana, ekspozycja podlega zaszeregowaniu do portfela aktywów o podobnej charakterystyce ocenianego grupowo i obejmowana jest ustalonym dla danej grupy odpisem z tytułu zaistniałej niezareportowanej straty (odpisem IBNR).

Ekspozycje kredytowe, w odniesieniu do których na poziomie indywidualnym nie zidentyfikowano obiektywnych przesłanek utraty wartości lub pomimo ich wystąpienia nie rozpoznano straty, poddawane są ocenie pod kątem utraty wartości grupy ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

Odpis z tytułu utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej jest różnicą pomiędzy wartością bilansową ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji:

- przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie, z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji,
- odpis z tytułu utraty wartości dla ekspozycji kredytowych objętych metodą portfelową lub metodą grupową równy jest różnicy pomiędzy wartością bilansową tych ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały poniesione).

Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy aktywów finansowych ocenianych łącznie pod kątem utraty wartości są szacowane na podstawie przepływów pieniężnych wynikających z umów oraz historycznych parametrów odzysków generowanych z aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Historyczne parametry odzysków są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji, tak aby uwzględnić oddziaływanie bieżących warunków oraz wyłączyć czynniki mające wpływ w okresie historycznym, które nie występują obecnie. Jeżeli w następnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany poprzez dokonanie odpowiedniej korekty salda odpisów aktualizujących. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat.

Odpis IBNR ustalany jest z wykorzystaniem parametrów portfelowych. Parametry te szacowane są dla grup ekspozycji o tych samych charakterystykach ryzyka.

Kalkulacja bieżącej wartości oszacowanych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z przejścia zabezpieczenia, pomniejszone o koszty przejścia i sprzedaży.

Przyjęta metodologia szacowania odpisów z tytułu utraty wartości podlega rozwojowi wraz ze zwiększającymi się możliwościami pozyskiwania informacji wskazujących na utratę wartości z istniejących oraz wdrażanych aplikacji i systemów informatycznych. W konsekwencji, pozyskiwanie nowych danych może mieć wpływ na poziom odpisów z tytułu utraty wartości w przyszłości.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy szacowaniu poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

INFORMACJE FINANSOWE

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	31.12.2017 Wartość netto	31.12.2016 Wartość netto
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	186 893	189 067
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	(1)	-
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	186 892	189 067

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG TYPU PRODUKTU (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017			31.12.2016		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
Kredyty	188 783	(7 160)	181 623	190 100	(7 243)	182 857
mieszkaniowe	92 134	(1 925)	90 209	100 010	(2 144)	97 866
gospodarcze	70 719	(3 580)	67 139	65 810	(3 667)	62 143
konsumpcyjne	25 930	(1 655)	24 275	24 280	(1 432)	22 848
Dłużne papiery wartościowe	4 378	(10)	4 368	4 948	(77)	4 871
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	1 859	(4)	1 855	2 352	(69)	2 283
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	2 519	(6)	2 513	2 596	(8)	2 588
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	902	-	902	1 339	-	1 339
Razem	194 063	(7 170)	186 893	196 387	(7 320)	189 067

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017			31.12.2016		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
metoda zindywidualizowana, w tym:	4 793	(1 665)	3 128	5 714	(2 159)	3 555
ze stwierdzoną utratą wartości	3 757	(1 660)	2 097	4 420	(2 150)	2 270
bez stwierdzonej utraty wartości	1 036	(5)	1 031	1 294	(9)	1 285
metoda portfelowa	7 118	(4 880)	2 238	7 022	(4 656)	2 366
metoda grupowa (IBNR)	182 152	(625)	181 527	183 651	(505)	183 146
Razem	194 063	(7 170)	186 893	196 387	(7 320)	189 067

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - EKSPOZYCJA BANKU NA RYZYKO KREDYTOWE (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017			31.12.2016		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	10 875	(6 540)	4 335	11 442	(6 806)	4 636
oceniane metodą zindywidualizowaną	3 757	(1 660)	2 097	4 420	(2 150)	2 270
bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	183 188	(630)	182 558	184 945	(514)	184 431
z rozpoznaną przesłanką indywidualną	1 016	(5)	1 011	1 234	(9)	1 225
nieprzeterminowane	751	(4)	747	1 022	(8)	1 014
przeterminowane	265	(1)	264	212	(1)	211
bez rozpoznanej przesłanki indywidualnej/ IBNR	182 172	(625)	181 547	183 711	(505)	183 206
nieprzeterminowane	179 574	(477)	179 097	180 830	(348)	180 482
przeterminowane	2 598	(148)	2 450	2 881	(157)	2 724
Razem	194 063	(7 170)	186 893	196 387	(7 320)	189 067

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG SEGMENTÓW KLIENTA (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	194 063	196 387
bankowości hipotecznej	85 515	93 078
korporacyjne (w tym transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży)	62 499	58 458
bankowości detalicznej i prywatnej	25 930	24 280
małych i średnich przedsiębiorstw	20 119	20 571
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	(7 170)	(7 320)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	186 893	189 067

WSKAŹNIKI JAKOŚCI KREDYTOWEJ (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017	31.12.2016
Udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości	5,6%	5,8%
Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości ¹	65,9%	64,0%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 90 dni w stosunku do wartości brutto kredytów i pożyczek udzielonych klientom	4,3%	4,4%

¹ Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości jest liczony jako iloraz całości odpisu (zarówno dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom z rozpoznaną utratą wartości, jak i IBNR) oraz wartości ekspozycji brutto kredytów i pożyczek udzielonych klientom z rozpoznaną utratą wartości.

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM - UZGODNIENIE RUCHU W 2017 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Spisania aktywów i rozliczenia	Inne	Wartość na koniec okresu	Odzyski z ekspozycji spisanych ¹	Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat
kredyty mieszkaniowe	2 144	692	(516)	(263)	(132)	1 925	16	(160)
kredyty gospodarcze	3 667	2 171	(1 351)	(755)	(152)	3 580	71	(749)
kredyty konsumpcyjne	1 432	1 229	(734)	(214)	(58)	1 655	8	(487)
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	69	4	(9)	(60)	-	4	-	5
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	8	-	(2)	-	-	6	-	2
Razem	7 320	4 096	(2 612)	(1 292)	(342)	7 170	95	(1 389)

¹ Pozycja dotyczy odzysków z tytułu spłat klientów oraz sprzedaży kredytów.

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM - UZGODNIENIE RUCHU W 2016 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Spisania aktywów i rozliczenia	Inne	Wartość na koniec okresu	Odzyski z ekspozycji spisanych ¹	Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat
kredyty mieszkaniowe	2 291	1 222	(878)	(486)	(5)	2 144	11	(333)
kredyty gospodarcze	3 987	2 259	(1 411)	(952)	(216)	3 667	56	(792)
kredyty konsumpcyjne	1 540	1 129	(788)	(397)	(52)	1 432	5	(336)
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	69	-	-	-	-	69	-	-
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	3	5	-	-	-	8	-	(5)
Razem	7 890	4 615	(3 077)	(1 835)	(273)	7 320	72	(1 466)

¹ Pozycja dotyczy odzysków z tytułu spłat klientów oraz sprzedaży kredytów.

REKLASYFIKACJA PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

W 2012 roku ze względu na zmianę intencji co do utrzymywania wybranego portfela nieskarbowych papierów wartościowych zakwalifikowanych przy początkowym ujęciu do kategorii dostępne do sprzedaży, Bank dokonał ich przekwalifikowania do kategorii kredyty i pożyczki udzielone klientom. W wyniku reklasyfikacji portfela zmianie uległy zasady wyceny portfela, tj. z wyceny do wartości godziwej na wycenę według zamortyzowanego kosztu.

PORTFEL REKLASYFIKOWANY W 2012 ROKU	31.12.2017		31.12.2016	
	wartość godziwa	wartość bilansowa	wartość godziwa	wartość bilansowa
Obligacje komunalne		506	623	628
Obligacje korporacyjne		-	8	8
Razem		506	631	636

PORTFEL REKLASYFIKOWANY W 2012 ROKU NA DZIEŃ REKLASYFIKACJI	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość bilansowa
Obligacje komunalne	1 219	1 237	1 237
Obligacje korporacyjne	1 289	1 294	1 294
Razem	2 508	2 531	2 531

Zmiana wartości godziwej jaka zostałaaby rozpoznana w rachunku zysków i strat i/lub w innych dochodach całkowitych gdyby nie dokonano przekwalifikowania wyniosłaby za okres od daty reklasyfikacji do 31 grudnia 2017 roku (13) milionów PLN (31 grudnia 2016 roku (39) milionów PLN). Na 31 grudnia 2017 roku średnia efektywna stopa procentowa dla portfela dłużnych papierów wartościowych wynosiła 3,20% (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 3,30%).

KALKULACJA SZACUNKÓW – ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Banku, w przypadku których utrata wartości została rozpoznana w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń, czyli ekspozycji objętych metodą zindywidualizowaną oraz wpływ zwiększenia/zmniejszenia wysokości parametrów portfelowych dla portfela kredytów i pożyczek Banku ocenianych metodą portfelową i grupową przedstawia poniższa tabela:

SZACUNKOWA ZMIANA POZIOMU ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI KREDYTÓW I POŻYCZEK NA SKUTEK REALIZACJI SCENARIUSZY POGORSZENIA BĄDŹ POPRAWY PARAMETRÓW RYZYKA, W TYM: ¹	31.12.2017		31.12.2016	
	scenariusz +10%	scenariusz -10%	scenariusz +10%	scenariusz -10%
zmiany wartości bieżącej szacowanych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Banku z rozpoznaniem indywidualnie utraty wartości ocenianych metodą zindywidualizowaną	(191)	290	(196)	320
zmiany prawdopodobieństwa defaultu	47	(48)	49	(49)
zmiany stóp odzysku	(312)	313	(352)	353

¹(in plus – wzrost odpisów, in minus – spadek odpisów)

25. INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY

Zasady rachunkowości

Szacunki i oceny

Informacje finansowe:

Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - ekspozycja Banku na ryzyko kredytowe

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności (według wartości bilansowej)

Odpisy z tytułu utraty wartości - uzgodnienie ruchu w 2017 i w 2016 roku

Istotna transakcja

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży są to dłużne i kapitałowe papiery wartościowe, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży.

W momencie początkowego ujęcia aktywa te wyceniane są w wartości godziwej powiększonej o bezpośrednie koszty transakcji, a następnie wyceniane są do wartości godziwej, a skutki zmiany wartości godziwej (z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości) rozpoznawane są w innych dochodach całkowitych aż do momentu wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej, kiedy skumulowany zysk/strata ujmowane są w rachunku zysków i strat w pozycji wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych. Odsetki naliczone z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej od aktywów dostępnych do sprzedaży rozpoznawane są w wyniku odsetkowym.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości tych aktywów jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw, co skutkuje koniecznością wyksięgowania z innych dochodów całkowitych skumulowanych strat z wyceny, odniesionych uprzednio do tej pozycji oraz ujęcia ich w rachunku zysków i strat.

Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentów dłużnych wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat.

SZACUNKI I OCENY

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży. Jeżeli takie przesłanki istnieją, Bank ustala kwoty odpisów z tytułu utraty wartości.

Do obiektywnych przesłanek utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Bank zalicza informacje o następujących zdarzeniach:

- 1) wystąpienie znaczących trudności finansowych emitenta,
- 2) niedotrzymanie postanowień umownych przez emitenta, np. niespłatenie odsetek lub kapitału albo zaleganie z ich spłatą,
- 3) przyznanie emitentowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych związanych z jego trudnościami finansowymi, udogodnienia, które w innym przypadku nie zostałyby udzielone,
- 4) pogorszenie się w okresie utrzymywania zaangażowania sytuacji ekonomiczno-finansowej emitenta,
- 5) zaistnienie wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta,
- 6) wzrost, w okresie utrzymywania zaangażowania, ryzyka branży, w której działa emitent wyrażający się uznaniem branży przez Bank za branżę podwyższonego ryzyka.

W pierwszej kolejności Bank ustala, czy nastąpiła utrata wartości aktywów na bazie analizy indywidualnej w odniesieniu do należności indywidualnie znaczących.

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii dłużnych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, kwotę odpisu aktualizującego stanowi różnica między wartością bilansową składnika aktywów a bieżącą wartością przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych za pomocą pierwotnej efektywnej stopy procentowej.

KOREKTY CVA

Wartość godziwą papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży nienotowanych na aktywnym rynku wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Przy wycenie nienotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży przyjmowane są również założenia dotyczące ryzyka kredytowego kontrahenta, które wpływają na wycenę instrumentów. Ryzyko kredytowe dla papierów wartościowych, dla których brak jest dostępnej wiarygodnej ceny rynkowej jest uwzględnione w marży, której metodyka wyceny jest spójna z kalkulacją spreadów kredytowych do wyznaczania korekt CVA.

INFORMACJE FINANSOWE

INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe brutto	41 806	35 588
obligacje skarbowe PLN	32 095	25 147
obligacje skarbowe walutowe	-	457
obligacje komunalne PLN	4 928	4 552
obligacje korporacyjne PLN	4 304	4 791
obligacje korporacyjne walutowe	479	641
Odpisy z tytułu utraty wartości	(246)	(274)
obligacje korporacyjne PLN	(246)	(210)
obligacje korporacyjne walutowe	-	(64)
Razem dłużne papiery wartościowe netto	41 560	35 314
Kapitałowe papiery wartościowe brutto	249	162
niedopuszczone do publicznego obrotu	148	128
dopuszczone do publicznego obrotu	101	34
Odpisy z tytułu utraty wartości	(52)	(1)
Razem kapitałowe papiery wartościowe netto	197	161
Tytuły uczestnictwa w inwestycji wspólnego inwestowania	252	298
Razem inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto	42 009	35 773

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowane są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej.

INWESTYCYJNE DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY - EKSPozyCJA BANKU NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie 31.12.2017	31.12.2016
z rozpoznaną utratą wartości, metoda zindywidualizowana	819	1 293
bez rozpoznanej utraty wartości, nieprzeterminowane	40 987	34 295
z ratingiem zewnętrznym	35 840	29 207
z ratingiem wewnętrznym	5 147	5 088
Razem brutto	41 806	35 588
Odpisy z tytułu utraty wartości	(246)	(274)
Razem według wartości bilansowej netto	41 560	35 314

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI (WEDŁUG WARTOŚCI BILANSOWEJ)	31.12.2017	31.12.2016
do 1 miesiąca	309	16
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	4	35
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	4 072	1 716
powyżej 1 roku do 5 lat	21 956	19 582
powyżej 5 lat	15 219	13 965
Razem	41 560	35 314

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI - UZGODNIENIE RUCHU W 2017 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Inne	Wartość na koniec okresu	Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat
Dłużne papiery wartościowe	274	79	(66)	(41)	246	(13)
Kapitałowe papiery wartościowe	1	51	-	-	52	(51)
Razem	275	130	(66)	(41)	298	(64)

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI - UZGODNIENIE RUCHU W 2016 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Inne	Wartość na koniec okresu	Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat
Dłużne papiery wartościowe	53	52	-	169	274	(52)
Kapitałowe papiery wartościowe	-	-	-	1	1	-
Razem	53	52	-	170	275	(52)

ISTOTNA TRANSAKCJA

W 2016 roku Bank brał udział w transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc. Ostateczne rozliczenie udziału Banku w transakcji obejmowało:

- kwotę 71 milionów EUR w gotówce przekazaną na rachunek Banku 21 czerwca 2016 roku,
- otrzymane uprzywilejowane akcje Visa Inc. serii C w liczbie 25 612, których wartość na dzień nabycia została oszacowana w wysokości 21 milionów USD,
- należność z tytułu udziału w odroczonej płatności gotówkowej w wysokości 0,5435987989% kwoty 1,12 miliarda EUR, tj. kwoty przypadającej na wszystkich uczestników transakcji, płatnej w 3 rocznicę transakcji, z zastrzeżeniem ewentualnych korekt w przypadku zaistnienia sytuacji opisanych w warunkach transakcji; wartość wyżej wymienionej należności na 21 czerwca 2016 roku wynosiła 6 milionów EUR.

Łączna wartość rozpoznana w 2016 roku przez Bank z tytułu rozliczenia wyżej wymienionej transakcji w rachunku zysków i strat (zysk przed opodatkowaniem) wyniosła 418 milionów PLN, w tym kwota rozliczona w innych całkowitych dochodach z tytułu wyceny akcji Visa Europe Limited wyniosła 337 milionów PLN.

Otrzymane uprzywilejowane akcje Visa Inc. serii C będą konwertowane na akcje zwykłe Visa Inc., przy czym warunki transakcji przewidują stopniowe konwertowanie akcji. Konwersja wszystkich akcji uprzywilejowanych ma nastąpić najpóźniej w 2028 roku. Współczynnik konwersji przyznany w momencie rozliczenia transakcji i aktualny na 31 grudnia 2017 roku wynosi 13,952 i może ulegać zmniejszeniu w okresie do 2028 roku, co jest uzależnione od wystąpienia ewentualnych zobowiązań z tytułu postępowań sądowych dotyczących przejętej spółki Visa Europe Limited.

Akcje uprzywilejowane Visa Inc. zostały zaklasyfikowane do portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i wyceniane są według wartości godziwej w oparciu o cenę rynkową notowanych akcji zwykłych z uwzględnieniem dyskonta biorącego pod uwagę ograniczoną płynność akcji uprzywilejowanych oraz warunki konwersji akcji (korekty wynikające z postępowań sądowych).

Wartość godziwa akcji Visa Inc. posiadanych przez Bank według stanu na 31 grudnia 2017 roku została oszacowana w wysokości 35 milionów USD (co stanowi równowartość 123 milionów PLN według kursu średniego NBP obowiązującego na koniec 2017 roku). Wartość godziwa wyżej wymienionych akcji na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 22 miliony USD (co stanowiło 92 miliony PLN według kursu średniego NBP obowiązującego na koniec 2016 roku).

26. INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE UTRZYMYWANE DO TERMINU ZAPADALNOŚCI

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności są to aktywa finansowe, niebędące instrumentami pochodnymi, o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i terminie zapadalności, które nabyto z zamiarem utrzymywania i Bank jest w stanie utrzymać je do terminu zapadalności, inne niż: wyznaczone przez Bank przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wyznaczone przez Bank jako dostępne do sprzedaży oraz spełniające definicję kredytów i pożyczek.

Aktywa te wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości.

INFORMACJE FINANSOWE

INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE UTRZYMYWANE DO TERMINU ZAPADALNOŚCI	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 622	157
obligacje skarbowe PLN	1 622	157
Razem	1 622	157

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowane są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej.

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE W PORTFELU UTRZYMYWANYM DO TERMINU ZAPADALNOŚCI WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI	31.12.2017	31.12.2016
powyżej 1 roku do 5 lat	533	157
powyżej 5 lat	1 089	-
Razem	1 622	157

Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku to obligacje skarbowe nieprzeterminowane z ratingiem zewnętrznym i bez rozpoznanej utraty wartości.

27. AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Jako przeznaczone do sprzedaży Bank klasyfikuje jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w okresie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa te ujmowane są w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Odpisy aktualizujące wartość tych aktywów ujmowane są w rachunku zysków i strat za okres, w którym dokonano tych odpisów. W stosunku do aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

Gdy kryteria klasyfikacji do tej grupy nie są dłużej spełnione, Bank dokonuje ich reklasyfikacji z aktywów przeznaczonych do sprzedaży do odpowiedniej kategorii aktywów. Aktywa wycofane z aktywów przeznaczonych do sprzedaży wycenia się w niższej z dwóch wartości: 1) wartości bilansowej sprzed momentu zaklasyfikowania do aktywów przeznaczonych do sprzedaży, pomniejszonej o amortyzację, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów

(lub grupa do zbycia) nie został zakwalifikowany jako przeznaczony do sprzedaży, 2) wartości odzyskiwalnej na dzień podjęcia decyzji o zaniechaniu sprzedaży.

INFORMACJE FINANSOWE

AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY	31.12.2017	31.12.2016
Inwestycje w jednostki zależne	339	351
Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o. o.	21	29
„Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością	-	4
Qualia Development Sp. z o. o.	318	318
Grunty i budynki	20	10
Razem	359	361

UZGODNIENIE RUCHU NA ODPISACH	2017	2016
Wartość na początek okresu	278	427
Utworzenie w okresie	8	5
Rozwiązanie w okresie	-	(153)
Inne	(24)	(1)
Wartość na koniec okresu	262	278
Utworzenie netto – wpływ na rachunek zysków i strat	8	(148)

28. WARTOŚCI NIEMATERIALNE I RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe:
 Wartości niematerialne
 Wartość firmy
 Rzeczowe aktywa trwałe
Kalkulacja szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

WARTOŚCI NIEMATERIALNE

OPROGRAMOWANIE - Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są ujmowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem umorzeń i odpisów z tytułu utraty wartości. Późniejsze nakłady związane z utrzymywaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

WARTOŚĆ FIRMY - Bank ujmuje (od momentu fuzji prawnej z jednostką zależną) jako wartości niematerialne wartość firmy z tytułu przejęcia tego podmiotu. Wartość firmy została ujęta w kwocie nadwyżki przekazanej zapłaty nad wartością możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych według wartości godziwej na dzień nabycia. Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według wartości początkowej, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

RELACJE Z KLIENTAMI - W wyniku rozliczenia transakcji nabycia, zidentyfikowane zostały relacje z klientami podlegające amortyzacji metodą degresywną opartą o tempo konsumowania korzyści ekonomicznych wynikających z ich użytkowania.

POZOSTAŁE WARTOŚCI NIEMATERIALNE - Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Bank, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

KOSZTY PRAC ROZWOJOWYCH - Koszty zakończonych prac rozwojowych zalicza się do wartości niematerialnych w związku z uzyskaniem korzyści ekonomicznych oraz spełnieniem określonych warunków, tj. jeżeli istnieje możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika, dostępne są stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac i użytkowania wytwarzanego składnika oraz istnieje możliwość wiarygodnego ustalenia wysokości nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych, które można przyporządkować wytworzeniu składników wartości niematerialnych.

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE - Wyceniane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, po pomniejszeniu o umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNE - Wycenia się według zasad stosowanych do rzeczowych aktywów trwałych.

NAKŁADY - Wartość bilansową rzeczowych aktywów trwałych powiększa się o dodatkowe nakłady poniesione w okresie ich użytkowania.

ODPISY AMORTYZACYJNE

Rozpoczęcie amortyzacji następuje od momentu, w którym ten środek przyjęto do używania, a jej zakończenie nie później niż z chwilą:

- 1) zrównania wartości odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych z wartością początkową danego składnika aktywów, lub
- 2) przeznaczenia go do likwidacji, lub
- 3) sprzedaży, lub
- 4) stwierdzenia jego niedoboru, lub
- 5) ustalenia w wyniku weryfikacji, że przewidywana wartość końcowa składnika aktywa przewyższa jego wartość bilansową (netto) z uwzględnieniem przewidywanej przy likwidacji wartości końcowej składnika aktywów (wartości „rezydualnej”), tj. kwoty netto, którą Bank spodziewa się uzyskać na zakończenie okresu użytkowania, po odliczeniu oczekiwanych kosztów zbycia.

Dla niefinansowych aktywów trwałych przyjmuje się, że wartość końcowa wynosi zero, chyba że istnieje zobowiązanie strony trzeciej do ich odkupienia lub gdy będzie istniał pod koniec używania składnika aktywny rynek i można określić jego wartość na tym rynku.

Koszty związane z nabyciem lub wytworzeniem budynków dzieli się na istotne części składowe tego budynku (komponenty), w przypadku gdy części składowe posiadają różne okresy użytkowania lub gdy każda z nich dostarcza Bankowi korzyści w inny sposób. Każda część składowa tego budynku amortyzowana jest odrębnie. Nie amortyzuje się wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, które podlegają corocznemu testowi na utratę wartości.

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI NIEFINANSOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji wynik z tytułu odpisów, jeżeli wartość bilansowa aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne (CGU) przekracza wartość odzyskiwalną.

Odpisy aktualizujące w przypadku CGU w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na nie, a następnie redukują proporcjonalnie wartość bilansową innych aktywów w CGU.

Odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Bank ustala wartość odzyskiwalną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

SZACUNKI I OCENY

OKRESY UŻYTKOWANIA RZECZOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH I WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH ORAZ NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNYCH

Przy szacowaniu długości okresu użytkowania uwzględniane są następujące czynniki:

- 1) oczekiwane zużycie fizyczne szacowane w oparciu o dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego, intensywność wykorzystania, itp.,
- 2) utrata przydatności z przyczyn technologicznych lub rynkowych,
- 3) prawne i inne ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów,
- 4) oczekiwane wykorzystanie składnika aktywów oceniane na podstawie oczekiwanej zdolności produkcyjnej lub wielkości produkcji,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W sytuacji, gdy szacowany okres użytkowania jest krótszy niż okres wynikający z tytułów umownych, przyjmuje się szacowany okres użytkowania. Co najmniej raz w roku weryfikowana jest przyjęta metoda amortyzacji oraz okresy użytkowania środków trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych.

Okresy amortyzacyjne stosowane w PKO Banku Polskim SA:

Środki trwałe	Okresy
Budynki, lokale, spółdzielcze prawa do lokalu (w tym nieruchomości inwestycyjne)	od 40 do 60 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (budynkach, lokalach)	10 lat (lub okres najmu, jeśli jest krótszy)
Maszyzny, urządzenia techniczne, narzędzia i przyrządy	od 3 do 15 lat
Zespoły komputerowe	od 4 do 10 lat
Środki transportu	5 lat
Wartości niematerialne	Okresy
Oprogramowanie	od 2 do 17 lat
Pozostałe wartości niematerialne	5 lat

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych (lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne). W momencie rozpoznania takich przesłanek oraz corocznie w przypadku wartości niematerialnych niepodlegających amortyzacji Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie powyższych wartości wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych prognozowanych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu dalszego użytkowania lub sprzedaży danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny przyszłych przepływów pieniężnych może mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

INFORMACJE FINANSOWE

WARTOŚCI NIEMATERIALNE

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Oprogramowanie	Wartość firmy	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	4 367	871	86	368	5 692
Nabycie	-	-	-	241	241
Transfery z nakładów na oprogramowanie	320	-	-	(320)	-
Inne	17	-	-	(5)	12
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	4 704	871	86	284	5 945
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(2 769)	-	(52)	(39)	(2 860)
Amortyzacja okresu	(435)	-	(10)	(3)	(448)
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(3 204)	-	(62)	(42)	(3 308)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(15)	-	-	-	(15)
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(15)	-	-	-	(15)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 583	871	34	329	2 817
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 485	871	24	242	2 622

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 ROKU	Oprogramowanie	Wartość firmy	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady	Ogółem
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	4 036	871	86	241	5 234
Nabycie	-	-	-	457	457
Transfery z nakładów na oprogramowanie	324	-	-	(324)	-
Likwidacja i sprzedaż	(8)	-	-	(1)	(9)
Inne	15	-	-	(5)	10
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	4 367	871	86	368	5 692
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(2 348)	-	(38)	(35)	(2 421)
Amortyzacja okresu	(426)	-	(14)	(4)	(444)
Inne	5	-	-	-	5
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(2 769)	-	(52)	(39)	(2 860)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(15)	-	-	-	(15)
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(15)	-	-	-	(15)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 673	871	48	206	2 798
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 583	871	34	329	2 817

Istotną wartością niematerialną z punktu widzenia Banku są nakłady poniesione na Zintegrowany System Informatyczny (ZSI). Łączna wartość nakładów poniesionych na ZSI w latach 2007-2017 wyniosła 921 milionów PLN. Wartość bilansowa netto Zintegrowanego Systemu Informatycznego (ZSI) na 31 grudnia 2017 roku wyniosła 632 miliony PLN (na 31 grudnia 2016 roku wyniosła 679 milionów PLN). Przewidywany okres eksploatacji systemu został określony na 17 lat. Na 31 grudnia 2017 pozostały okres użytkowania wynosi 6 lat.

WARTOŚĆ FIRMY

WARTOŚĆ FIRMY NETTO	31.12.2017	31.12.2016
Nordea Bank Polska SA	863	863
Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o.	8	8
Razem	871	871

Na 31 grudnia 2017 roku Bank przeprowadził obligatoryjne testy na utratę wartości firmy powstałej z nabycia Nordea Bank Polska SA. Test na utratę wartości przeprowadza się poprzez porównanie wartości bilansowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne („CGU”) z ich wartością odzyskiwalną. Wyróżniono dwa CGU, do których przypisano wartość firmy powstałą z nabycia Nordea Bank Polska SA – detaliczny i korporacyjny.

Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej CGU. Wartość użytkowa to bieżąca, szacunkowa wartość przyszłych przepływów pieniężnych za okres 10 lat z uwzględnieniem wartości rezydualnej CGU. Wartość rezydualna CGU została skalkulowana poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu stopy wzrostu przyjętej na poziomie 2,7%. Prognozy przepływów pieniężnych opierają się na założeniach zawartych w celach finansowych dla Banku na 2018. Do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano stopę dyskonta w wysokości 8,16%, uwzględniającą stopę wolną od ryzyka oraz premię za ryzyko.

Test na utratę wartości przeprowadzony na 31 grudnia 2017 roku wykazał nadwyżkę wartości odzyskiwalnej nad wartością bilansową poszczególnych CGU i w związku z tym nie stwierdzono utraty wartości wartości firmy.

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki trwałe w budowie	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	2 639	1 486	104	611	4 840
Nabycie	-	-	202	-	202
Transfery z nakładów	43	93	(176)	40	-
Likwidacja i sprzedaż	(120)	(88)	-	(44)	(252)
Inne, w tym reklasifikacja do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(43)	3	(2)	(13)	(55)
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 519	1 494	128	594	4 735
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(1 015)	(1 058)	-	(414)	(2 487)
Amortyzacja okresu	(93)	(149)	-	(37)	(279)
Inne - likwidacja i sprzedaż	97	88	-	45	230
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 011)	(1 119)	-	(406)	(2 536)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(22)	-	-	(6)	(28)
Utworzenie w okresie	(7)	-	-	(1)	(8)
Inne	2	-	-	5	7
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(27)	-	-	(2)	(29)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 602	428	104	191	2 325
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 481	375	128	186	2 170

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 ROKU	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki trwałe w budowie	Inne	Ogółem
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	2 459	1 761	265	597	5 082
Nabycie	-	-	209	-	209
Transfery z nakładów	122	193	(368)	53	-
Likwidacja i sprzedaż	(93)	(468)	-	(43)	(604)
Inne	151	-	(2)	4	153
Wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 639	1 486	104	611	4 840
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(991)	(1 374)	-	(419)	(2 784)
Amortyzacja okresu	(94)	(146)	-	(38)	(278)
Inne - likwidacja i sprzedaż	70	462	-	43	575
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 015)	(1 058)	-	(414)	(2 487)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(14)	-	-	(6)	(20)
Utworzenie w okresie	(9)	-	-	-	(9)
Rozwiązanie w okresie	-	-	-	1	1
Inne	1	-	-	(1)	-
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(22)	-	-	(6)	(28)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 454	387	265	172	2 278
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 602	428	104	191	2 325

KALKULACJA SZACUNKÓW

Wpływ zmiany długości okresu użytkowania dla składników majątkowych podlegających amortyzacji z grupy grunty i budynki wpływających na zmiany wyniku finansowego przedstawia poniższa tabela (w milionach PLN):

ZMIANA DŁUGOŚCI OKRESU UŻYTKOWANIA DLA SKŁADNIKÓW MAJĄTKOWYCH PODLEGAJĄCYCH AMORTYZACJI Z GRUPY GRUNTY I BUDYNKI	31.12.2017		31.12.2016	
	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat
Koszty amortyzacji	(39)	279	(42)	308

29. INNE AKTYWA

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

Inne aktywa

Inne aktywa – ekspozycja Banku na ryzyko kredytowe

Zarządzanie majątkiem przejętym za wierzytelności

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Aktywa finansowe ujęte w tej pozycji wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty, obejmującej również ewentualne odsetki od tych aktywów, z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości. Aktywa niefinansowe wycenia się zgodnie z zasadami wyceny obowiązującymi dla poszczególnych kategorii aktywów ujętych w tej pozycji.

INFORMACJE FINANSOWE

INNE AKTYWA	31.12.2017	31.12.2016
Rozrachunki z tytułu transakcji zrealizowanych przy użyciu kart	1 136	1 235
Rozliczenia instrumentów finansowych (w tym nierozliczone premie z tytułu opcji)	284	382
Rozrachunki z tytułu rozliczeń gotówkowych	158	125
Należności i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	63	80
Rozliczenia z tytułu sprzedaży waluty	2	26
Aktywa do zbycia	57	78
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	62	54
Należności od odbiorców	94	77
Pozostałe	66	86
Razem	1 922	2 143
w tym aktywa finansowe	1 748	1 791

INNE AKTYWA FINANSOWE - EKSPOZYCJA BANKU NA RYZYKO KREDYTOWE	31.12.2017	31.12.2016
z rozpoznaną utratą wartości	98	105
bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	1 749	1 791
nieprzeterminowane	1 739	1 780
przeterminowane	10	11
Razem brutto	1 847	1 896
Odpisy z tytułu utraty wartości	(99)	(105)
Razem według wartości bilansowej netto	1 748	1 791

ZARZĄDZANIE MAJĄTKIEM PRZEJĘTYM ZA WIERZYTELNOŚCI – POZYCJA „AKTYWA DO ZBYCIA”

Przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych lub windykacyjnych majątek przeznaczany jest do sprzedaży lub na potrzeby PKO Banku Polskiego SA. Informacja o przejętych składnikach majątkowych analizowana jest pod kątem możliwości wykorzystania majątku na wewnętrzne potrzeby Banku. W latach zakończonych odpowiednio 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku majątek przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w całości przeznaczony został do sprzedaży. Podejmowane przez Bank działania mają na celu sprzedaż aktywów w możliwie najkrótszym czasie. Podstawowym trybem postępowania w sprawie sprzedaży majątku jest przetarg nieograniczony, w uzasadnionych przypadkach sprzedaż następuje w innym trybie uzależnionym od specyfiki sprzedawanego majątku.

30. ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania wobec banków są to zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

W tej pozycji ujmowane są także transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu w umownym terminie i po określonej cenie. Papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej i podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszt odsetkowy i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW	31.12.2017	31.12.2016
Otrzymane kredyty i pożyczki	2 596	17 109
Depozyty banków	1 077	793
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	206
Rachunki bieżące	583	567
Inne depozyty z rynku pieniężnego	43	42
Razem	4 299	18 717 *

W 2017 roku Bank dokonał częściowej spłaty pożyczki od Nordea Bank AB (publ) w tym: 3 339 milionów CHF (12 535 miliony PLN), 4 miliony USD (13 milionów PLN) oraz 107 milionów EUR (456 milionów PLN). W 2016 roku Bank nie dokonywał żadnych spłat kredytów otrzymanych.

31. ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

Zobowiązania wobec klientów według typu produktu

Zobowiązania wobec klientów według segmentu klienta

Pożyczki otrzymane od PKO Finance AB

Kredyty i pożyczki otrzymane od Międzynarodowych Organizacji Finansowych

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania wobec klientów wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW WEDŁUG TYPU PRODUKTU	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania wobec ludności	150 537	147 392
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	86 612	72 196
Depozyty terminowe	63 719	74 876
Pozostałe zobowiązania	206	320
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	60 578	53 570
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	39 719	30 661
Depozyty terminowe	11 992	12 168
Otrzymane kredyty i pożyczki	7 882	9 680
Pozostałe zobowiązania	937	1 061
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	48	-
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	11 409	8 409
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	9 555	8 163
Depozyty terminowe	1 820	187
Pozostałe zobowiązania	34	59
Razem	222 524	209 371

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW WEDŁUG SEGMENTU KLIENTA	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania wobec klientów, w tym:		
bankowości detalicznej i prywatnej	141 870	139 423
korporacyjne	49 140	38 025
otrzymane kredyty i pożyczki	7 882	9 680
małych i średnich przedsiębiorstw	23 584	22 243
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	48	-
Razem	222 524	209 371

POŻYCZKI OTRZYMANE OD PKO FINANCE AB

Data otrzymania pożyczki przez Bank	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	wartość bilansowa na 31.12.2017	wartość bilansowa na 31.12.2016
25.07.2012	50	EUR	25.07.2022	211	222
26.09.2012	1 000	USD	26.09.2022	3 530	4 224
23.01.2014	500	EUR	23.01.2019	2 141	2 259
Razem				5 882	6 705

KREDYTY I POŻYCZKI OTRZYMANE OD MIĘDZYNARODOWYCH ORGANIZACJI FINANSOWYCH

Data otrzymania kredytu i pożyczki przez Bank	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	wartość bilansowa na 31.12.2017	wartość bilansowa na 31.12.2016
30.04.2009	76	CHF	30.04.2019	108	187
23.12.2009	50	EUR	23.12.2019	83	132
23.10.2009	45	CHF	23.10.2017	-	187
23.10.2009	182	CHF	23.10.2019	649	748
23.12.2010	75	EUR	23.12.2020	188	265
25.09.2013	75	EUR	25.09.2023	313	332
29.11.2013	185	CHF	29.11.2023	659	762
15.09.2014	100	PLN	15.03.2017	-	100
15.09.2014	261	PLN	15.06.2017	-	262
Razem				2 000	2 975

W 2017 roku Bank dokonał częściowych spłat kredytów i pożyczek otrzymanych od międzynarodowych instytucji finansowych na łączną kwotę 689 milionów PLN. W 2016 roku Bank dokonał częściowych spłat kredytów i pożyczek otrzymanych od międzynarodowych instytucji finansowych na łączną kwotę 1 267 milionów PLN.

32. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych według waluty
Zobowiązania z tytułu emisji o okresie spłaty
Informacja o emisji, wykupie i spłacie papierów wartościowych

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej albo w przypadku bankowych papierów wartościowych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Jeżeli dla zobowiązania finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	31.12.2017	31.12.2016
obligacje bankowe w tym:	5 204	1 693
w PLN	645	809
w EUR - w przeliczeniu na PLN	3 132	884
w CHF - w przeliczeniu na PLN	1 427	-
Razem	5 204	1 693

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI O OKRESIE SPŁATY	31.12.2017	31.12.2016
od 3 miesięcy do 1 roku	646	1 693
od 1 roku do 5 lat	4 558	-
Razem	5 204	1 693

INFORMACJA O EMISJI, WYKUPIE I SPŁACIE PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

DODATKOWE INFORMACJE	31.12.2017	31.12.2016
emisja dłużnych papierów wartościowych w okresie (wartość nominalna)		
w PLN	1 320	1 815
w walucie oryginalnej (EUR)	750	200
w walucie oryginalnej (CHF)	400	-
wykup dłużnych papierów wartościowych w okresie (wartość nominalna)		
w PLN	1 485	1 860
w walucie oryginalnej (EUR)	200	200

W 2017 roku Bank wyemitował obligacje bankowe o wartości nominalnej 1 320 milionów PLN oraz euroobligacje o wartości nominalnej 750 milionów EUR oraz euroobligacje o wartości nominalnej 400 milionów CHF przy jednoczesnym wykupie obligacji bankowych w EUR w wysokości 200 milionów EUR oraz obligacji bankowych w PLN w wysokości 1 485 milionów PLN.

W zakresie emisji euroobligacji przez Bank miały miejsca dwie emisje:

- 18 lipca 2017 roku Bank wyemitował euroobligacje o wartości 750 milionów EUR, okresie zapadalności 4 lata i kuponie 0,75% (Mid Swap +65 p.b.). Obligacje notowane są na GPW w Luxemburgu i równolegle na GPW w Warszawie. Emisja ta jest pierwszą w ramach nowego otwartego w maju 2017 roku programu EMTN na łączną kwotę 3 miliardów EUR. W ramach programu możliwa jest emisja niezabezpieczonych euroobligacji typu senior oraz obligacji podporządkowanych w EUR, USD, CHF oraz PLN.

- 19 października 2017 roku Bank uplasował w ramach programu EMTN euroobligacje o wartości 400 milionów CHF, okresie zapadalności 4 lata i kuponie 0,30% (Mid Swap +58 p.b.). Obligacje są notowane na giełdzie w Zurychu. Bank stara się o wprowadzenie obligacji do obrotu alternatywnego na GPW w Warszawie.

W 2016 roku Bank wyemitował obligacje bankowe w EUR o wartości nominalnej 200 milionów EUR oraz umorzył bankowe papiery wartościowe o wartości nominalnej 1 860 milionów PLN oraz obligacje bankowe w EUR o wartości nominalnej 200 milionów EUR. Powyższe obligacje są wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

33. ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania podporządkowane wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

INFORMACJE FINANSOWE

	Wartość nominalna w walucie	Waluta	Okres	Warunki szczególne	Stan zobowiązania w PLN	
					31.12.2017	31.12.2016
Obligacje podporządkowane	1 700	PLN	28.08.2017 - 28.08.2027	prawo do dokonania przedterminowego wykupu w terminie 5 lat od daty emisji	1 720	-
Obligacje podporządkowane	1 601	PLN	14.09.2012 - 14.09.2022	prawo do dokonania przedterminowego wykupu w terminie 5 lat od daty emisji	-	1 617
Pożyczka podporządkowana od Nordea Bank AB (publ)	224	CHF	24.04.2012 - 24.04.2022		-	922
Razem					1 720	2 539

Zarówno obligacje podporządkowane, jak i pożyczka podporządkowana zostały za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego przeznaczone na podwyższenie funduszy uzupełniających Banku.

25 kwietnia 2017 roku nastąpiła spłata pożyczki podporządkowanej od Nordea Bank AB (publ) o wartości nominalnej 224 miliony CHF.

23 sierpnia 2017 roku Bank uplasował emisję obligacji podporządkowanych o łącznej wartości nominalnej 1 700 mln PLN i cenie emisyjnej jednej obligacji równej wartości nominalnej i wynoszącej 0,1 mln PLN. Obligacje są oprocentowane w półrocznych okresach odsetkowych, a odsetki od obligacji naliczane od wartości nominalnej według zmiennej stopy procentowej równej stawce WIBOR 6M powiększonej o marżę równą 155 pb. w całym okresie emisji. Rozliczenie emisji nastąpiło 28 sierpnia 2017 roku. Termin wykupu wyemitowanych obligacji wynosi 10 lat, przy czym Bank ma prawo do przedterminowego wykupu przedmiotowych obligacji w terminie 5 lat od daty emisji za zgodą KNF. 30 sierpnia 2017 roku KNF wyraził zgodę na przeznaczenie środków uzyskanych z emisji obligacji podporządkowanych przeprowadzonej na podwyższenie funduszy uzupełniających Banku i Grupy Kapitałowej. Od 27 września 2017 roku obligacje notowane są na rynku Catalyst.

30 sierpnia 2017 roku Grupa Kapitałowa uzyskała zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego na realizację prawa wcześniejszego wykupu obligacji podporządkowanych (opcja call). 14 września 2017 roku Bank przeprowadził wykup wszystkich obligacji podporządkowanych serii OP0922, o łącznej wartości nominalnej 1 600,7 miliona PLN, wyemitowanych 14 września 2012 roku. Podstawę prawną wcześniejszego wykupu stanowiły warunki emisji obligacji podporządkowanych serii OP0922, które umożliwiały Bankowi skorzystanie z prawa do dokonania wcześniejszego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii OP0922 po upływie 5 lat od daty ich emisji.

34. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania ujęte w tej pozycji wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej ewentualne odsetki od tych zobowiązań, natomiast rezerwy na przyszłe płatności w uzasadnionej wiarygodnie oszacowanej wartości niezbędnej do wypełnienia obecnego obowiązku na koniec okresu sprawozdawczego. Zobowiązania niefinansowe wycenia się zgodnie z zasadami wyceny obowiązującymi dla poszczególnych kategorii zobowiązań ujętych w tej pozycji.

INFORMACJE FINANSOWE

	31.12.2017	31.12.2016
Koszty do zapłacen	514	463
Przychody pobierane z góry	495	425
Zobowiązanie z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych	75	76
Rozliczenia międzybankowe	1 313	813
Zobowiązania w zakresie działalności inwestycyjnej i gospodarki własnej	295	324
Zobowiązania wobec dostawców	74	61
Zobowiązania i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	502	209
Rozliczenia instrumentów finansowych (w tym nierozliczone premie z tytułu opcji)	281	356
Zobowiązania z tytułu składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny ¹	120	-
Rozliczenia publiczno-prawne	148	83
Zobowiązania z tytułu działalności dewizowej	350	217
Zobowiązania z tytułu kart płatniczych	259	111
Rozliczenia z tytułu zakupu waluty	-	26
Pozostałe ²	166	176
Razem	4 592	3 340
w tym zobowiązania finansowe	3 812	2 693

1 Pozycja „Zobowiązania z tytułu składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny” zawiera zobowiązania do zapłaty z tytułu składek wnoszonych na BFG (patrz nota 49 Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań oraz przeniesione aktywa finansowe)

2 Pozycja „Pozostałe” zawiera zobowiązania wobec instytucji ubezpieczeniowych oraz zobowiązania z tytułu oprocentowania odsetek przejściowo wykupionych z budżetu.

Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku PKO Bank Polski SA nie posiadał zobowiązań, w przypadku których nie wywiązywałby się z płatności wynikających z zawartych umów.

35. REZERWY

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe
Kalkulacja szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

REZERWA NA SPRAWY SPORNE

Rezerwa na sprawy sporne obejmuje sprawy sporne z pracownikami, kontrahentami, klientami oraz instytucjami zewnętrznymi (np. UOKiK), która tworzona jest po uzyskaniu informacji od właściwej osoby w Departamencie Prawnym lub innej osoby reprezentującej Bank przed sądami i innymi organami orzekającymi w ramach świadczenia pomocy prawnej o dużym prawdopodobieństwie przegranej sprawy sądowej (sprawy sporne szczegółowo zostały opisane w notce „Sprawy sporne”).

Rezerwy na sprawy sporne tworzone są w wysokości oczekiwanych wpływów korzyści ekonomicznych.

REZERWA NA ŚWIADCZENIA EMERYTALNO – RENTOWE

Rezerwa na wynagrodzenia z Kodeksu pracy odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej. Podstawę do wyznaczania wartości rezerw na świadczenia pracownicze stanowią przepisy wewnętrzne Banku, a w szczególności Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy obowiązujący w Banku.

REZERWY NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA O CHARAKTERZE FINANSOWYM I GWARANCYJNYM

Rezerwę na pozabilansowe ekspozycje kredytowe tworzy się w wysokości równoważącej wynikającą z nich przewidywaną (możliwą do oszacowania) utratę korzyści ekonomicznych. Przy ustalaniu rezerwy na pozabilansowe ekspozycje kredytowe Bank:

- w odniesieniu do ekspozycji kredytowych indywidualnie znaczących z tytułu zobowiązań bezwarunkowych spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub dotyczących dłużników, których inne ekspozycje takie przesłanki spełniają oraz ekspozycji indywidualnie znaczących niespełniających przesłanek indywidualnej utraty wartości, w przypadku których ustalenie rezerwy z zastosowaniem parametrów portfelowych byłoby nieuzasadnione – wykorzystuje metodę zindywidualizowaną,
- w odniesieniu do pozostałych pozabilansowych ekspozycji kredytowych – wykorzystuje metodę portfelową (jeśli ekspozycja spełnia przesłanki utraty wartości) lub grupową (jeśli ekspozycja nie wykazuje przesłanek utraty wartości).

Rezerwę ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego (od daty, na którą dokonywana jest ocena do daty wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę utraty wartości), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania.

Przy ustalaniu rezerwy metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie.

Przy ustalaniu rezerwy metodą portfelową lub metodą grupową wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych, na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

INNE REZERWY

Inne rezerwy obejmują głównie rezerwę restrukturyzacyjną oraz rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności, które opisano w notcie „Informacje o pakietowej sprzedaży wierzytelności”.

Rezerwy na przyszłe płatności są wyceniane w uzasadnionej wiarygodnie oszacowanej wartości niezbędnej do wypełnienia obecnego obowiązku na koniec okresu sprawozdawczego. Wszystkie rezerwy tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, oprócz zysków i strat aktuarialnych odnoszonych na inne całkowite dochody.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

SZACUNKI I OCENY

Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Rezerwę utworzono na podstawie listy osób zawierającej wszystkie niezbędne dane o pracownikach, ze szczególnym uwzględnieniem stażu pracy, wieku oraz płci. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do końca okresu sprawozdawczego.

INFORMACJE FINANSOWE

ZA OKRES ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy ¹	Razem
Stan na 1 stycznia 2017 roku, w tym:	20	45	67	91	223
Rezerwa krótkoterminowa	20	7	51	91	169
Rezerwa długoterminowa	-	38	16	-	54
Utworzenie/aktualizacja rezerw	10	4	256	5	275
Wykorzystanie rezerw	(4)	(3)	-	(38)	(45)
Rozwiązanie rezerw	(8)	-	(236)	(3)	(247)
Inne zmiany i reklasyfikacje	-	(1)	(1)	6	4
Stan na 31 grudnia 2017 roku, w tym:	18	45	86	61	210
Rezerwa krótkoterminowa	18	7	61	61	147
Rezerwa długoterminowa	-	38	25	-	63

¹ Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 21 milionów PLN oraz rezerwę na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności w kwocie 2 miliony PLN oraz rezerwy na sprawy sporne, w tym sądowe, których przedmiotem są wynagrodzenia na kwotę 1 miliona PLN.

ZA OKRES ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 ROKU	Rezerwa na sprawy sporne	Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe	Rezerwa na udzielone zobowiązania i gwarancje	Inne rezerwy ¹	Razem
Stan na 1 stycznia 2016 roku, w tym:	19	45	83	98	245
Rezerwa krótkoterminowa	19	3	64	98	184
Rezerwa długoterminowa	-	42	19	-	61
Utworzenie/aktualizacja rezerw	13	4	238	23	278
Wykorzystanie rezerw	(6)	(2)	-	(18)	(26)
Rozwiązanie rezerw	(6)	-	(255)	(12)	(273)
Inne zmiany i reklasyfikacje	-	(2)	1	-	(1)
Stan na 31 grudnia 2016 roku, w tym:	20	45	67	91	223
Rezerwa krótkoterminowa	20	7	51	91	169
Rezerwa długoterminowa	-	38	16	-	54

¹ Pozycja „Inne rezerwy” obejmuje m.in. rezerwę restrukturyzacyjną w kwocie 59 milionów PLN oraz rezerwę na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności w kwocie 3 miliony PLN oraz rezerwy na sprawy sporne, w tym sądowe, których przedmiotem są wynagrodzenia na kwotę 0,4 miliona PLN.

KALKULACJA SZACUNKÓW

Bank dokonał aktualizacji szacunków na 31 grudnia 2017 roku wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego niezależnego aktuarusza. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia kończącego okres sprawozdawczy. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta finansowego, która została przyjęta przez Bank na poziomie 3,25%. Na 31 grudnia 2016 roku przyjęta stopa dyskonta finansowego wynosiła 3,50%.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia stopy dyskonta finansowego oraz planowanych wzrostów podstawy rezerwy o 1 p.p. na zmniejszenie/zwiększenie wartości rezerwy na świadczenia emerytalno - rentowe na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku przedstawiają poniższe tabele:

SZACUNKOWA ZMIANA REZERWY NA 31.12.2017	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe	(4)	4	5	(3)

SZACUNKOWA ZMIANA REZERWY NA DZIEŃ 31.12.2016	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwa na świadczenia emerytalno - rentowe	(4)	4	5	(3)

36. KAPITAŁY WŁASNE I AKCJONARIAT BANKU

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Kapitały własne
Akcjonariat Banku
Struktura kapitału akcyjnego PKO Banku Polskiego SA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Kapitały własne, z wyjątkiem akcji własnych, wycenia się według ich wartości nominalnej. Akcje własne wycenia się według cen ich nabycia.

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie przepisami prawa. Podział na poszczególne pozycje, opisane poniżej wynika z Kodeksu spółek handlowych, ustawy Prawo bankowe oraz wymogów MSR 1.7, MSR 1.78.e, MSR 1.54.q-r i MSR 1.79.b.

Składniki kapitałów własnych:

- Kapitał zakładowy wykazany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej.
- Kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie ze statutem Banku z odpisów z zysku oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji pomniejszonych o koszty przeprowadzenia emisji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku.
- Fundusz ogólnego ryzyka bankowego w PKO Banku Polskim SA tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe z odpisów z zysku netto i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku.
- Kapitały rezerwowe są tworzone z odpisów z zysku netto. Kapitały rezerwowe przeznaczone są wyłącznie na pokrycie mogących powstać strat bilansowych.
- Kapitał obejmuje skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, efektywną część zabezpieczenia przepływów pieniężnych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, jak również zyski i straty aktuarialne. Od powyższych pozycji w innych dochodach całkowitych rozpoznana jest wartość podatku odroczonego. Ponadto pozycja obejmuje różnice kursowe powstałe z przeliczenia na walutę polską wyniku finansowego netto jednostki zagranicznej (oddziału w Niemczech i w Czechach) po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów waluty na dzień kończący każdy miesiąc okresu obrotowego, ogłoszonych przez Narodowy Bank Polski.

INFORMACJE FINANSOWE

KAPITAŁY WŁASNE	31.12.2017	31.12.2016
Kapitał zakładowy	1 250	1 250
Kapitał zapasowy	27 118	24 268
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070	1 070
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 593	3 555
Inne dochody całkowite, w tym:	182	(441)
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	266	(342)
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	(75)	(89)
Zyski i straty aktuarialne	(9)	(10)
Wynik okresu bieżącego	2 774	2 888
Razem	35 987	32 590

AKCJONARIAT BANKU

Według informacji posiadanych na 31 grudnia 2017 roku akcjonariat Banku jest następujący:

NAZWA PODMIOTU	Ilość akcji	Ilość głosów %	Wartość nominalna 1 akcji	Udział w kapitale podstawowym %
Na 31 grudnia 2017 roku				
Skarb Państwa	367 918 980	29,43	1 zł	29,43
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (do 23.06.2015 roku ING Otwarty Fundusz Emerytalny) ¹	103 388 120	8,27	1 zł	8,27
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny ¹	95 163 966	7,61	1 zł	7,61
Pozostali akcjonariusze ²	683 528 934	54,69	1 zł	54,69
Razem	1 250 000 000	100,00	---	100,00
Na 31 grudnia 2016 roku				
Skarb Państwa	367 918 980	29,43	1 zł	29,43
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (do 23.06.2015 roku ING Otwarty Fundusz Emerytalny) ¹	120 748 753	9,66	1 zł	9,66
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny ¹	87 463 966	7,00	1 zł	7,00
Pozostali akcjonariusze ²	673 868 301	53,91	1 zł	53,91
Razem	1 250 000 000	100,00	---	100,00

¹Wyczerpania według stanów posiadania akcji na koniec danego roku publikowanych przez PTE w informacjach rocznych o strukturze aktywów funduszu i kursu z Ceduły Giełdowej.

²w tym Bank Gospodarstwa Krajowego, który na dzień publikacji niniejszego raportu posiadał 24 487 297 akcji, co stanowi 1,96% udziału w liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu

Ze wszystkich akcji PKO Banku Polskiego SA wynikają te same prawa i obowiązki. Akcje nie są uprzywilejowane, ani w zakresie prawa głosu czy dywidendy. Statut PKO Banku Polskiego SA ogranicza jednak prawa głosu przysługujące akcjonariuszom dysponującym powyżej 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu i zakazuje wykonywania więcej niż 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu przez takich akcjonariuszy. Powyższe nie dotyczy:

- akcjonariuszy, którzy w dniu podjęcia uchwały Walnego Zgromadzenia wprowadzającej ograniczenie prawa głosu byli uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów w Banku (tj. Skarb Państwa i BGK),
- akcjonariuszy, którzy są uprawnieni z akcji imiennych serii A (Skarb Państwa) oraz
- akcjonariuszy działających wspólnie z akcjonariuszami, o których mowa w tiret drugim na podstawie porozumienia dotyczącego wspólnego wykonywania prawa głosu z akcji.

Ograniczenie praw głosu wygasa, kiedy udział Skarbu Państwa w kapitale zakładowym Banku spadnie poniżej 5%.

Zgodnie z § 6 ust. 2 Statutu PKO Banku Polskiego SA zamiana akcji imiennych serii A na akcje na okaziciela oraz przeniesienie tych akcji wymaga zgody wyrażonej w uchwale Rady Ministrów. Zamiana na akcje na okaziciela lub przeniesienie akcji imiennych serii A po uzyskaniu powyższej zgody powoduje wygaśnięcie ograniczeń przewidzianych w zdaniu poprzednim w stosunku do akcji będących przedmiotem zamiany na akcje na okaziciela lub przeniesienia, w zakresie w jakim zgoda została udzielona.

Zgodnie z treścią art. 13 pkt 20 ustawy z 16 grudnia 2016 roku o zasadach zarządzania mieniem państwowym nie mogą być zbyte akcje PKO Banku Polskiego SA należące do Skarbu Państwa. Dodatkowo na podstawie art. 14 wyżej wymienionej ustawy akcje PKO Banku Polskiego SA, (który zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia wykazu spółek o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa został uznany za spółkę o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa), należące do Skarbu Państwa nie mogą być przedmiotem darowizny na rzecz jednostki samorządu terytorialnego lub związku jednostek samorządu terytorialnego.

Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

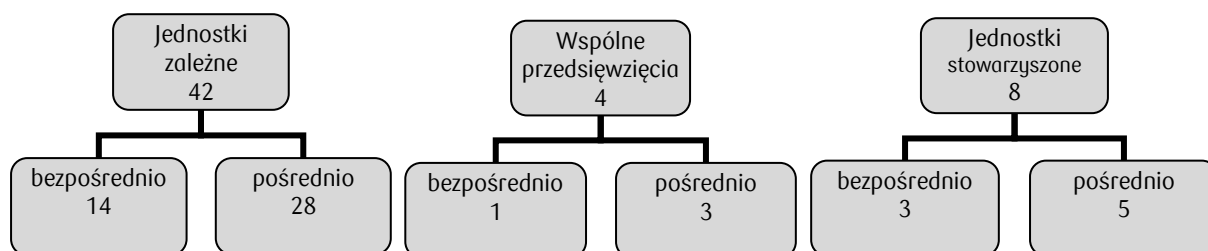
STRUKTURA KAPITAŁU AKCYJNEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA:

Seria	Rodzaj akcji	Ilość akcji	Wartość nominalna 1 akcji	Wartość serii wg wartości nominalnej
Seria A	akcje zwykłe imienne	312 500 000	1 zł	312 500 000 zł
Seria A	akcje zwykłe na okaziciela	197 500 000	1 zł	197 500 000 zł
Seria B	akcje zwykłe na okaziciela	105 000 000	1 zł	105 000 000 zł
Seria C	akcje zwykłe na okaziciela	385 000 000	1 zł	385 000 000 zł
Seria D	akcje zwykłe na okaziciela	250 000 000	1 zł	250 000 000 zł
Razem	---	1 250 000 000	---	1 250 000 000 zł

W 2017 roku i w 2016 roku nie wystąpiły zmiany w wysokości kapitału zakładowego PKO Banku Polskiego SA. Wyemitowane akcje PKO Banku Polskiego SA nie są uprzywilejowane i są w pełni opłacone.

INFORMACJE O PODMIOTACH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA, WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH I JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH

PKO BANK POLSKI SA – jednostka dominująca

37. SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA I ZAKRES DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW GRUPY KAPITAŁOWEJ

W skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wchodzi następujące jednostki zależne:

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI JEDNOSTKI ZALEŻNE BEZPOŚREDNIO	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITAŁE	
			31.12.2017	31.12.2016
1	PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	100	100
2	PKO BP BANKOWY PTE SA	Warszawa	100	100
3	PKO Leasing SA	Łódź	100	100
4	PKO BP Finat Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
5	PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	100	100
6	PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	100	100
7	PKO Bank Hipoteczny SA	Gdynia	100	100
8	PKO Finance AB	Sztokholm, Szwecja	100	100
9	KREDOBANK SA	Lwów, Ukraina	99,6293	99,6293
10	Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. ¹	Kijów, Ukraina	95,4676	95,4676
11	Qualia Development Sp. z o.o. ²	Warszawa	100	100
12	ZenCard Sp. z o.o. ³	Warszawa	100	-
13	Merkury - fiz an ⁴	Warszawa	100	100
14	NEPTUN - fiz an ⁴	Warszawa	100	100

¹Drugim udziałowcem spółki jest „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością; spółka wykazywana jest w pozycji aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży.

²Spółka wykazywana jest w pozycji aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży.

³Spółka została nabyta 26 stycznia 2017 roku.

⁴PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne funduszu; w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział posiadanych certyfikatów inwestycyjnych funduszu.

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI JEDNOSTKI ZALEŻNE POŚREDNIO	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITALE *	
			31.12.2017	31.12.2016
	GRUPA PKO Leasing SA ¹			
1	PKO Leasing Sverige AB	Sztokholm, Szwecja	100	100
2	PKO Faktoring SA	Warszawa	100	100
3	PKO Leasing Nieruchomości Sp. z o.o. ²	Warszawa	100	100
4	PKO Agencja Ubezpieczeniowa Sp. z o.o. ³	Warszawa	100	100
	PKO Leasing Finanse Sp. z o.o. ⁴	Warszawa	100	100
5	ROOF Poland Leasing 2014 DAC ⁵	Dublin, Irlandia	-	-
	GRUPA PKO BP Finat Sp. z o.o.			
6	KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA ⁶	Warszawa	100	-
	Net Fund Administration Sp. z o.o.	Warszawa	100	-
	GRUPA PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA			
7	Ubezpieczeniowe Usługi Finansowe Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
	GRUPA KREDOBANK SA			
8	Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o.	Lwów, Ukraina	100	100
	GRUPA Qualia Development Sp. z o.o. ⁷			
9	Qualia Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
10	Qualia 2 Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
11	Qualia 3 Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
12	Qualia 3 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Neptun Park Sp. k.	Warszawa	99,9975	99,9975
13	Qualia 2 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Nowy Wilanów Sp. k.	Warszawa	99,9750	99,9750
14	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Zakopane Sp. k.	Warszawa	99,9123	99,9123
15	Qualia Hotel Management Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
16	Qualia - Residence Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
17	Sarnia Dolina Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
18	FORT MOKOTÓW Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	51	51
	Giełda Nieruchomości Wartościowych Sp. z o.o. ⁸	Warszawa	-	100
	Qualia sp. z o.o. – Sopot Sp. k. ⁸	Warszawa	-	99,9787
	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Projekt 1 Sp. k. ⁹	Warszawa	-	50
	Merkury - fiz an			
19	„Zarząd Majątkiem Górczewska” Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
20	Molina Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
21	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 1 S.K.A.	Warszawa	100	100
22	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 2 S.K.A.	Warszawa	100	100
23	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 3 S.K.A.	Warszawa	100	100
24	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 4 S.K.A.	Warszawa	100	100
25	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 5 S.K.A.	Warszawa	100	100
26	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 6 S.K.A.	Warszawa	100	100
	NEPTUN - fiz an			
27	Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	Warszawa	100	100
	„Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością ¹⁰	Kijów, Ukraina	99,90	-
28	„CENTRUM HAFFNERA” Sp. z o.o.	Sopot	72,9766	72,9766
	„Sopot Zdrój” Sp. z o.o.	Sopot	100	100
	„Promenada Sopocka” Sp. z o.o.	Sopot	100	100

* udział w kapitale podmiotu bezpośrednio dominującego

¹28 kwietnia 2017 roku nastąpiło połączenie Raiffeisen-Leasing Polska SA (jako spółki przejmowanej) z PKO Leasing SA (jako spółką przejmującą); do 27 kwietnia 2017 roku Raiffeisen-Leasing Polska SA była spółką bezpośrednio zależną od PKO Leasing SA.

²Poprzednia nazwa: Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o.; do 27 kwietnia 2017 roku spółka była spółką bezpośrednio zależną od Raiffeisen-Leasing Polska SA.

³Poprzednia nazwa: „Raiffeisen Insurance Agency” Sp. z o.o.; do 27 kwietnia 2017 roku spółka była spółką bezpośrednio zależną od Raiffeisen-Leasing Polska SA.

⁴Poprzednia nazwa: Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o.

⁵Spółka PKO Leasing SA (jako następcą prawnym spółki Raiffeisen-Leasing Polska SA), zgodnie z MSSF 10 sprawuje kontrolę nad spółką, mimo że nie posiada w spółce zaangażowania kapitałowego.

⁶Spółka została nabyta 12 grudnia 2017 roku.

⁷W spółkach komandytowych Grupy Qualia Development Sp. z o.o. komandytariuszem jest Qualia Development Sp. z o.o., a komplementariuszem odpowiednio: Qualia Sp. z o.o., Qualia 2 Sp. z o.o. lub Qualia 3 Sp. z o.o.; zgodnie z umowami wyżej wymienionych spółek komandytariusz uczestniczy w zyskach, stratach oraz w majątku spółki komandytowej w przypadku jej likwidacji w 99,9%, a komplementariusz w 0,1%; w zestawieniu w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział komandytariusza w wartości wniesionych wkładów.

⁸13 października 2017 roku nastąpiło połączenie Qualia sp. z o.o. - Sopot Sp.k. i Giełda Nieruchomości Wartościowych Sp. z o.o. (jako spółek przejmowanych) z Qualia Sp. z o.o. (jako spółką przejmującą).

⁹Spółka w 2017 roku została rozwiązana bez prowadzenia postępowania likwidacyjnego.

¹⁰Drugim udziałowcem spółki jest Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o.; do 27 kwietnia 2017 roku spółka była spółką bezpośrednio zależną od PKO Banku Polskiego SA.

NAZWA PODMIOTÓW ZALEŻNYCH	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI
PKO TOWARZYSTWO FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH SA	Podstawowym przedmiotem działalności spółki jest tworzenie, reprezentowanie wobec osób trzecich i zarządzanie otwartymi i zamkniętymi funduszami inwestycyjnymi oraz zarządzanie portfelami klientów, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych. Spółka oferuje również specjalistyczne programy inwestycyjne oraz prowadzi pracownicze programy emerytalne (PPE).
PKO LEASING SA	Spółka wraz z podmiotami zależnymi - PKO Leasing Sverige AB oraz PKO Leasing Nieruchomości Sp. z o.o. świadczy usługi leasingowe. Spółki oferują leasing finansowy i operacyjny: samochodów osobowych, dostawczych, pojazdów ciężarowych, maszyn, urządzeń, linii technologicznych, sprzętu medycznego, nieruchomości, sprzętu i oprogramowania IT, statków, samolotów oraz sprzętu kolejowego. W ofercie znajduje się usługa zarządzania flotą pojazdów. Ponadto spółka zależna - PKO Leasing Finanse Sp. z o.o. zajmuje się przechowywaniem, przygotowaniem i aktywną sprzedażą przedmiotów powindykacyjnych i pokontraktowych, a spółka PKO Agencja Ubezpieczeniowa Sp. z o.o. świadczy wyspecjalizowane usługi w zakresie tworzenia produktów i programów ubezpieczeniowych dla klientów instytucji finansowych. W Grupie tej znajduje się również spółka celowa z siedzibą w Irlandii powołana na potrzeby sekurytyzacji wierzytelności leasingowych. W skład Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA wchodzi także spółka PKO Faktoring SA, która świadczy usługi faktoringu krajowego i eksportowego z przejęciem ryzyka i bez przejęcia ryzyka, faktoringu odwrotnego oraz usługę programu faktoringowego dla dostawców.
PKO BANK HIPOTECZNY SA	Podstawowym celem spółki jest emisja listów zastawnych, które mają stanowić główne źródło długoterminowego finansowania kredytów zabezpieczonych nieruchomościami. Spółka specjalizuje się w udzielaniu mieszkaniowych kredytów hipotecznych dla klientów indywidualnych, jak również nabywa wierzytelności z tytułu takich kredytów od Banku.
PKO BP BANKOWY PTE SA	Przedmiotem działalności spółki jest tworzenie i zarządzanie otwartym i dobrowolnym funduszem emerytalnym oraz ich reprezentowanie wobec osób trzecich. Spółka zarządza PKO BP Bankowym Otwartym Funduszem Emerytalnym (OFE) oraz PKO Dobrowolnym Funduszem Emerytalnym (DFE), w ramach którego oferowane jest Indywidualne Konto Emerytalne (IKE) i Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE).
PKO BP FINAT Sp. z o.o.	PKO BP Finat Sp. z o.o. świadczy kompleksowe usługi firmom z sektora finansowego – m.in.: usługi agenta transferowego oraz księgowości funduszy i spółek. Specjalizuje się również w outsourcingu kompetencyjnym specjalistów IT, zespołów projektowych oraz procesów informatycznych. Na podstawie zezwolenia KNF spółka świadczy również usługi w charakterze krajowej instytucji płatniczej. Jej klientami są zarówno spółki z Grupy Kapitałowej Banku jak również spółki spoza Grupy Kapitałowej. Od 2016 roku spółka prowadzi obsługę ubezpieczeń grupowych dedykowanych do produktów oferowanych przez Bank. W skład Grupy Kapitałowej PKO BP Finat Sp. z o.o. od grudnia 2017 roku wchodzi spółka KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA oraz Net Fund Administration Sp. z o.o. Podstawowym przedmiotem działalności KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA jest tworzenie, reprezentowanie wobec osób trzecich i zarządzanie otwartymi i zamkniętymi funduszami inwestycyjnymi oraz zarządzanie portfelami klientów, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych. Spółka Net Fund Administration Sp. z o.o. świadczy usługi agenta transferowego oraz usługi w zakresie technologii informatycznych.

PKO ŻYCIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ SA	Przedmiotem działalności spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie działu I ubezpieczeń – ubezpieczenia na życie. Rzeczowy zakres działalności spółki obejmuje polisy we wszystkich grupach, które mieszczą się w przedmiocie licencji KNF (1, 2, 3, 4, 5 Działu I). Spółka oferuje szeroką gamę produktów ubezpieczeniowych. Koncentruje się na ubezpieczaniu życia i zdrowia swoich klientów. Posiada w ofercie produkty samodzielne, jak również stanowiące uzupełnienie produktów bankowych oferowanych przez Bank.
PKO TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ SA	Przedmiotem działalności spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie działu II ubezpieczeń – pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe. Rzeczowy zakres działalności spółki obejmuje polisy we wszystkich grupach, które mieszczą się w przedmiocie licencji KNF (1, 2, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18 Działu II). PKO TU SA koncentruje się na ubezpieczaniu ryzyka utraty dochodu, następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby oraz ubezpieczaniu nieruchomości dla pożyczkobiorców i osób zaciągających kredyty hipoteczne. Spółka oferuje szeroką gamę produktów ubezpieczeniowych skierowanych do klientów PKO Banku Polskiego SA oraz innych podmiotów w Grupie Kapitałowej Banku.
PKO FINANCE AB	Spółka prowadzi działalność finansową, głównie poprzez pozyskiwanie środków finansowych z rynków międzynarodowych w drodze emisji obligacji oraz poprzez pożyczanie pozyskiwanych funduszy spółkom Grupy Kapitałowej Banku, w tym PKO Bankowi Polskiemu SA.
QUALIA DEVELOPMENT SP. Z O.O.	Przedmiotem działalności spółek Grupy Kapitałowej Qualia Development Sp. z o.o. jest prowadzenie działalności deweloperskiej, w tym w szczególności realizacja projektów w zakresie budownictwa mieszkaniowego na terenie całego kraju. Ponadto Grupa zajmuje się prowadzeniem działalności polegającej na wynajmie apartamentów. W 2017 roku Grupa kontynuowała działania związane z zakończeniem realizacji dotychczasowych projektów oraz sprzedaż wybranych nieruchomości i spółek.
KREDOBANK SA	KREDOBANK SA jest bankiem uniwersalnym, ukierunkowanym na obsługę klientów detalicznych oraz klientów małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność głównie w zachodniej części Ukrainy i w Kijowie. Jednocześnie dąży do pozyskania klientów korporacyjnych o wysokiej wiarygodności kredytowej. Spółka oferuje usługi w zakresie między innymi: prowadzenia rachunków osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, gromadzenia depozytów, udzielania kredytów, poręczeń i gwarancji, leasingu, obrotu czekowego i wekslowego, operacji na rynku walutowym, a także operacji na rynku papierów wartościowych. Przedmiotem działalności spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o. – spółki zależnej od KREDOBANK SA - jest świadczenie różnych usług finansowych, w tym usług faktoringu polegających, zgodnie z prawem ukraińskim, na nabywaniu cesji praw do roszczeń pieniężnych z tytułu umów kredytowych.
FINANSOWA KOMPANIA „PRYWATNE INWESTYCJE” SP. Z O.O.	Przedmiotem działalności spółki jest świadczenie różnych usług finansowych, w tym usług faktoringu polegających, zgodnie z prawem ukraińskim, na nabywaniu cesji praw do roszczeń pieniężnych z tytułu umów kredytowych.
ZENCARD SP. Z O.O.	Spółka prowadzi działalność usługową w zakresie technologii informatycznych i komputerowych. Specjalizuje się w tworzeniu rozwiązań związanych z wykorzystaniem kart płatniczych w programach rabatowo-loyalnościowych. Zbudowała platformę do tworzenia przez sprzedawców programów rabatowo-loyalnościowych, umożliwiającą jednocześnie wirtualizację kart lojalnościowych. Platforma ta zintegrowana jest z terminalem płatniczym i pozwala na rezygnację z wielu oddzielnych kart lojalnościowych, czy oddzielnych aplikacji instalowanych na telefonie, na rzecz karty płatniczej klienta będącej jednocześnie wirtualną kartą lojalnościową każdego ze sprzedawców. Partnerem strategicznym spółki jest CEUP eService Sp. z o.o. - jeden z największych agentów rozliczeniowych w Polsce.

MERKURY - FIZ AN	Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. Fundusz prowadzi działalność inwestycyjną poprzez spółki zależne, których przedmiotem działalności jest kupno i sprzedaż nieruchomości na rachunek własny oraz zarządzanie nieruchomościami.
NEPTUN - FIZAN	Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. PKO Bank Polski SA na rzecz funduszu sukcesywnie zbywa akcje i udziały spółek, których działalność nie jest komplementarna do oferty usług finansowych Banku.

38. INWESTYCJE W JEDNOSTKI ZALEŻNE, WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA I STOWARZYSZONE

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Inwestycje w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone
Informacja o odpisach
Skrócone informacje o jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Inwestycje dokonane w jednostkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach oraz stowarzyszonych wykazane są według ceny nabycia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. W przypadku dokonania sprzedaży inwestycji w jednostkach zależnych, na skutek której następuje utrata kontroli, Bank dokonuje wyceny do wartości godziwej pozostałej inwestycji oraz przyjmuje tę wartość jako nowy koszt dla potrzeb późniejszej wyceny. Nadwyżka wartości godziwej inwestycji nad wartością bilansową ujmowana jest przez Bank w pozostałych przychodach operacyjnych.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. W przypadku istnienia takiej przesłanki Bank dokonuje oszacowania wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa, a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie wartości użytkowej wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu dywidend lub wpływów pieniężnych z tytułu ewentualnej sprzedaży inwestycji pomniejszonej o koszty sprzedaży.

INFORMACJE FINANSOWE

INWESTYCJE W JEDNOSTKI ZALEŻNE, WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA I STOWARZYSZONE

NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Wartość brutto	Utrata wartości	Wartość bilansowa
JEDNOSTKI ZALEŻNE			
PKO Bank Hipoteczny SA	1 200	-	1 200
KREDOBANK SA	1 070	(793)	277
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	241	-	241
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	187	-	187
PKO Leasing SA	178	-	178
PKO BP BANKOWY PTE SA	151	-	151
NEPTUN - fizan ¹	132	-	132
Merkury - fiz an ¹	120	-	120
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	110	-	110
PKO Finance AB	24	-	24
PKO BP Finat Sp. z o.o.	21	-	21
ZenCard Sp. z o.o.	18	-	18
WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA			
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	197	-	197
JEDNOSTKI STOWARZYSZONE			
Bank Pocztowy SA	184	(54)	130
FERRUM SA	25	-	25
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	2	(2)	-
Razem	3 860	(849)	3 011

¹PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne Funduszu umożliwiające, zgodnie z MSSF, sprawowanie kontroli nad Funduszem.

NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2016 ROKU	Wartość brutto	Utrata wartości	Wartość bilansowa
JEDNOSTKI ZALEŻNE			
KREDOBANK SA	1 070	(793)	277
PKO Bank Hipoteczny SA	800	-	800
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	241	-	241
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	187	-	187
PKO Leasing SA	178	-	178
PKO BP BANKOWY PTE SA	151	-	151
Merkury - fiz an ¹	120	-	120
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	110	-	110
NEPTUN - fizan ¹	95	-	95
PKO BP Finat Sp. z o.o.	22	-	22
PKO Finance AB	0	-	0
WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA			
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	197	-	197
JEDNOSTKI STOWARZYSZONE			
Bank Pocztowy SA	161	(29)	132
FERRUM SA	25	-	25
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	2	(2)	-
Razem	3 359	(824)	2 535

¹PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne Funduszu umożliwiające, zgodnie z MSSF, sprawowanie kontroli nad Funduszem.

INFORMACJA O ODPISACH

Zgodnie z MSR 36 „Utrata wartości aktywów” dokonano oceny wartości odzyskiwalnej zaangażowań kapitałowych w spółkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach i jednostkach stowarzyszonych.

W 2017 roku Bank na podstawie przeprowadzonej wyceny utworzył odpis aktualizujący wartość zaangażowania kapitałowego w Bank Pocztowy SA w wysokości 25 milionów PLN (w 2016 roku: 29 milionów PLN). Test na utratę wartości został sporządzony metodą zdyskontowanych dywidend.

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI - UZGODNIENIE RUCHU	2017	2016
Wartość na początek okresu	824	795
Utworzenie w okresie	25	29
Wartość na koniec okresu	849	824
Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat	(25)	(29)

SKRÓCONE INFORMACJE O JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH I WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH

Bank posiada następujące jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITALE*	
			31.12.2017	31.12.2016
	Wspólne przedsięwzięcia PKO Banku Polskiego SA			
1	Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	Warszawa	34	34
	1 EVO Payments International Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
	2 EVO Payments International s.r.o.	Praga, Czechy	100	100
	Wspólne przedsięwzięcie NEPTUN - fizan			
	3 „Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	Poznań	41,44	41,44
	Jednostki stowarzyszone PKO Banku Polskiego SA			
1	Bank Pocztowy SA	Bydgoszcz	25,0001	25,0001
	1 Centrum Operacyjne Sp. z o.o. w likwidacji ¹	Bydgoszcz	100	100
	2 Spółka Dystrybucyjna Banku Pocztowego Sp. z o.o.	Warszawa	100	100
2	„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o	Poznań	33,33	33,33
3	FERRUM SA	Katowice	22,14	22,14
	3 FERRUM MARKETING Sp. z o.o.	Katowice	100	100
	4 Zakład Konstrukcji Spawanych FERRUM SA	Katowice	100	100
	5 Walcownia Rur FERRUM Sp. z o.o. w likwidacji ²	Katowice	100	

* udział w kapitale podmiotu bezpośrednio dominującego/mającego znaczący wpływ

¹ W lipcu 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki podjęło uchwałę o rozwiązaniu spółki.

² W czerwcu 2017 roku Zgromadzenie Wspólników spółki podjęło uchwałę o rozwiązaniu spółki.

NAZWA WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ I JEDNOSTEK STOWARZYSZONYCH	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI
CENTRUM ELEKTRONICZNYCH USŁUG PŁATNICZYCH E-SERVICE SP. Z O.O.	Spółka oferuje usługę przetwarzania transakcji dokonywanych instrumentami płatniczymi zarówno w terminalach POS w kraju i poza jego granicami, jak również w internecie, wynajem terminali, usługę doładowań kart telefonów komórkowych oraz obsługę kart podarunkowych. PKO Bank Polski SA wspólnie ze spółką oferują kompleksowe usługi w zakresie pozyskania oraz obsługi podmiotów pod kątem posadowienia terminali POS oraz rozliczania transakcji dokonywanych instrumentami płatniczymi z wykorzystaniem tych terminali. Oba podmioty wspólnie biorą udział w przetargach, a współpracę regulują m.in. umowy: • obsługi transakcji bezgotówkowych dokonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych dla dwustronnych umów z akceptantami, • współpracy marketingowej w zakresie usług o fundamentalnym znaczeniu dla funkcjonowania produktów i usług oferowanych zarówno przez Bank, jak i spółkę, • świadczenia usług związanych z obsługą wypłaty gotówki w agencjach i oddziałach Banku oraz urzędach pocztowych przy użyciu kart płatniczych Visa i MasterCard z wykorzystaniem terminali POS, • współpracy w zakresie świadczenia usług związanych z pozyskiwaniem placówek akceptujących instrumenty płatnicze, Spółka posiada dwie spółki bezpośrednio zależne, w których sprawuje pełną kontrolę.
BANK POCZTOWY SA	Bank Poczty SA specjalizuje się w standardowych produktach bankowych oferowanych dla klientów detalicznych z uzupełnioną ofertą dla mikroprzedsiębiorstw oraz klientów instytucjonalnych. Prowadzi również działalność w segmencie rozliczeniowym i skarbowym. W ramach strategicznego partnerstwa z Poczta Polska SA (akcjonariuszem posiadającym 75% akcji minus 10 akcji spółki) korzysta z potencjału akcjonariusza i rozwija ofertę produktową we współpracy z podmiotami całej Grupy Kapitałowej Poczty Polskiej SA. Spółka posiada dwie spółki bezpośrednio zależne, w których sprawuje pełną kontrolę, przy czym jedna z nich została postawiona w stan likwidacji.
„POZNAŃSKI FUNDUSZ PORĘCZEŃ KREDYTOWYCH” SP. Z O.O.	Spółka specjalizuje się we wspieraniu rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw poprzez udzielanie poręczeń oraz świadczenie szeregu usług dla biznesu. Spółka poręcza kredyty i pożyczki udzielane przez banki, w tym również przez PKO Bank Polski SA oraz gwarancje bankowe, transakcje leasingowe i faktoringowe, a także zapłatę wadium. Współpracuje m.in. z PKO Leasing SA. W ofercie spółki znajdują się również poręczenia dla małych i średnich przedsiębiorstw udzielane w ramach inicjatywy JEREMIE (<i>Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises</i>), które są poręczane drugostronnie w 70% lub 80% ze środków Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, zarządzanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego. W ramach świadczonych usług dla biznesu, spółka zajmuje się m.in. przygotowywaniem biznesplanów, studiów wykonalności, programów naprawczych i restrukturyzacyjnych, przygotowaniem dokumentacji finansowej i poszukiwaniem odpowiedniej formy finansowania działalności przedsiębiorstw.
FERRUM SA	Przedmiotem działalności spółki jest produkcja rur stalowych ze szwem, produkcja profili zamkniętych (kształtowników) oraz wykonywanie izolacji rur. Spółka posiada trzy spółki bezpośrednio zależne, w których sprawuje pełną kontrolę, przy czym jedna z nich została postawiona w stan likwidacji¹. Akcje spółki zostały objęte przez Bank w ramach działań windykacyjnych (przejęcie na własność przedmiotu zabezpieczenia). Spółka jest spółką publiczną, której akcje notowane są na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie SA.

¹ Dane zgodne ze skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym Grupy Kapitałowej FERRUM SA za III kwartał 2017 roku.

Poniżej przedstawiono podsumowanie danych finansowych odrębnie dla każdego wspólnego przedsięwzięcia oraz każdej jednostki stowarzyszonej Grupy Kapitałowej. Wykazane kwoty pochodzą ze sprawozdań finansowych poszczególnych jednostek sporządzonych zgodnie z MSSF lub polskimi standardami rachunkowości (PSR)². Dane za rok 2016 pochodzą ze zaudytowanych sprawozdań finansowych.

Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o. (wg MSSF)	31.12.2017	31.12.2016
Aktywa obrotowe	198	140
Aktywa trwałe	228	199
Zobowiązania krótkoterminowe	161	118
Zobowiązania długoterminowe	26	32
	01.01- 31.12.2017	01.01- 31.12.2016
Przychody	477	490
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	88	98
Zysk (strata) za okres obrotowy	88	98
Pozostałe dochody całkowite	6	1
Całkowite dochody razem	94	99
Otrzymane dywidendy od jednostki zakwalifikowanej jako wspólne przedsięwzięcie	12	11

Bank Pocztowy SA (wg MSSF, dane publikowane przez Spółkę)	30.06.2017	31.12.2016
Aktywa ogółem	7 107	6 937
Zobowiązania ogółem	6 572	6 413
	01.01- 30.06.2017	01.01- 31.12.2016
Przychody	221	469
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	2	3
Zysk (strata) za okres obrotowy	2	3
Pozostałe dochody całkowite	9	(21)
Całkowite dochody razem	11	(18)

„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o. (wg PSR)	31.12.2017	31.12.2016
Aktywa obrotowe	24	23
Zobowiązania krótkoterminowe	4	3
Zobowiązania długoterminowe	2	3
	01.01- 31.12.2017	01.01- 31.12.2016
Przychody	2	3
Zysk (strata) za okres obrotowy	-	-

FERRUM SA (wg MSSF, dane publikowane przez Spółkę)	30.09.2017	31.12.2016
Aktywa obrotowe	137	97
Aktywa trwałe	143	168
Zobowiązania krótkoterminowe	210	201
Zobowiązania długoterminowe	52	15
	01.01- 30.09.2017	01.01- 31.12.2016
Przychody	245	316
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	(30)	1
Zysk (strata) za okres obrotowy	(30)	1
Całkowite dochody razem	(30)	1

² W przypadku jednostek posiadających spółki zależne prezentowane dane pochodzą ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych tych jednostek.

39. POZOSTAŁE ZMIANY W SPÓŁKACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ

W 2017 roku miały miejsca niżej opisane zdarzenia wpływające na strukturę Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz dotyczące wspólnych przedsięwzięć i jednostek stowarzyszonych, w tym dokapitalizowania:

ZENCARD SP. Z O.O.

26 stycznia 2017 roku PKO Bank Polski SA nabył 1 374 udziałów spółki ZenCard Sp. z o.o. o wartości nominalnej 50 PLN każdy, stanowiących 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Jednocześnie 26 stycznia 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki ZenCard Sp. z o.o. (reprezentowane przez PKO Bank Polski SA jako jedynego wspólnika spółki) podjęło uchwałę dotyczącą podwyższenia kapitału zakładowego spółki o kwotę 22 050 PLN, poprzez ustanowienie nowych 441 udziałów o wartości nominalnej 50 PLN każdy. Wyżej wymienione zmiany zostały zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) 14 marca 2017 roku. Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 90 750 PLN i dzieli się na 1 815 udziałów o wartości nominalnej 50 PLN każdy.

ZenCard Sp. z o.o. jest spółką technologiczną. Bank jest zainteresowany wykorzystaniem know-how spółki oraz jej założycieli w zakresie opracowanych przez spółkę rozwiązań, w szczególności w zakresie tworzenia programów lojalnościowych przy wykorzystaniu kart płatniczych oraz wsparcia własnych promocji.

PKO BANK HIPOTECZNY SA

W 2017 roku (odpowiednio 12 kwietnia, 11 września i 16 listopada) w KRS zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki łącznie o kwotę 400 000 000 PLN. Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zostały objęte przez dotychczasowego, jedynego akcjonariusza - PKO Bank Polski SA. Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 1 200 000 000 PLN i dzieli się na 1 200 000 000 akcji o wartości nominalnej 1 (jeden) PLN każda.

NEPTUN – FUNDUSZ INWESTYCYJNY ZAMKNIĘTY AKTYWÓW NIEPUBLICZNYCH

25 kwietnia 2017 roku PKO Bank Polski SA nabył 2 000 000 sztuk certyfikatów inwestycyjnych serii E wyemitowanych przez NEPTUN – fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych.

„INTER-RISK UKRAINA” SPÓŁKA Z DODATKOWĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

28 kwietnia 2017 roku PKO Bank Polski SA dokonał zbycia, w ramach Grupy Kapitałowej Banku, 100% udziałów w kapitale zakładowym spółki „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością, w tym 99,9% udziału - na rzecz spółki Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA oraz 0,1% udziału - na rzecz spółki Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. 28 kwietnia 2017 roku w Jednolitym państwowym rejestrze osób prawnych, osób fizycznych – przedsiębiorców i organizacji Ukrainy została zarejestrowana zmiana Umowy spółki „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością uwzględniająca wyżej wymienione zmiany właścicielskie.

GRUPA KAPITAŁOWA PKO LEASING SA

28 kwietnia 2017 roku w KRS właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie PKO Leasing SA (jako spółki przejmującej) i Raiffeisen-Leasing Polska SA (jako spółki przejmowanej). Połączenie nastąpiło w drodze przeniesienia całego majątku spółki Raiffeisen-Leasing Polska SA na spółkę PKO Leasing SA (łączenie przez przejęcie), bez podwyższenia kapitału zakładowego spółki PKO Leasing SA oraz bez wymiany akcji. W związku z powyższym spółka PKO Leasing SA wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki spółki Raiffeisen-Leasing Polska SA. Proces integracji spółek zamknie fuzja operacyjna, która zakończy się w 2018 roku.

28 kwietnia 2017 roku w KRS zostały zarejestrowane następujące zmiany nazw spółek z Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA:

- ✓ Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o. na PKO Leasing Nieruchomości Sp. z o.o.,
- ✓ „Raiffeisen Insurance Agency” Sp. z o.o. na PKO Agencja Ubezpieczeniowa Sp. z o.o.,
- ✓ Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o. na PKO Leasing Finanse Sp. z o.o.

BANKOWE TOWARZYSTWO KAPITAŁOWE SA

18 lipca 2017 roku w KRS zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki o kwotę 30 000 000 PLN. Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zostały objęte przez dotychczasowego, jedynego akcjonariusza - NEPTUN – fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych, którego 100% certyfikatów inwestycyjnych posiada PKO Bank Polski SA.

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 63 243 900 PLN i dzieli się na 632 439 akcji o wartości nominalnej 100 PLN każda.

PKO FINANCE AB

1 sierpnia 2017 roku w szwedzkim rejestrze działalności gospodarczej (Bolagsverket) zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki o kwotę 5 491 884 EUR. Wszystkie akcje w podwyższonym kapitale zostały objęte przez dotychczasowego, jedynego akcjonariusza – PKO Bank Polski SA.

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 5 547 358 EUR i dzieli się na 500 000 akcji o wartości nominalnej 11,09 EUR każda.

GRUPA KAPITAŁOWA PKO BP FINAT SP. Z O.O.

8 września 2017 roku PKO Bank Polski SA (jako gwarant) i jego spółka zależna - PKO BP Finat Sp. z o.o. (jako nabywający) podpisały z KBC Asset Management NV z siedzibą w Belgii (jako sprzedającym) przedwstępny umowę dotyczącą nabycia 100% akcji spółki KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (KBC TFI SA). Zamknięcie transakcji nastąpiło 12 grudnia 2017 roku, po wcześniejszym uzyskaniu zgody Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Komisji Nadzoru Finansowego. W wyniku wyżej wymienionej transakcji spółka PKO BP Finat Sp. z o.o. nabyła 25 257 983 akcje spółki KBC TFI SA o wartości nominalnej 1 (jeden) PLN każda, stanowiące 100% kapitału zakładowego KBC TFI SA i uprawniające do 100% głosów na walnym zgromadzeniu spółki.

Podstawowym przedmiotem działalności spółki jest tworzenie i zarządzanie funduszami inwestycyjnymi.

W związku z nabyciem spółki KBC TFI SA w skład Grupy Kapitałowej PKO BP Finat Sp. z o.o. weszła jej jednostka zależna Net Fund Administration Sp. z o.o. (NetFA Sp. z o.o.), której głównym przedmiotem działalności jest świadczenie usług agenta transferowego. Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 6 652 500 PLN i dzieli się na 13 305 udziałów o wartości nominalnej 500 PLN każdy. Docelowo w 2018 roku spółka KBC TFI SA ma zostać połączona ze spółką PKO TFI SA, a spółka NetFA Sp. z o.o. połączona ze spółką PKO BP Finat Sp. z o.o.

GRUPA KAPITAŁOWA QUALIA DEVELOPMENT SP. Z O.O.

• QUALIA HOTEL MANAGEMENT SP. Z O.O.

6 lutego 2017 roku w KRS zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki o kwotę 1 149 700 PLN. Wszystkie udiały zostały objęte i opłacone w październiku 2016 roku przez dotychczasowego, jedynego wspólnika – spółkę Qualia Development Sp. z o.o.

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 1 411 500 PLN i dzieli się na 28 230 udziałów o wartości nominalnej 50 PLN każdy.

• SARNIA DOLINA SP. Z O.O.

6 kwietnia 2017 roku w KRS zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki o kwotę 5 000 PLN. Wszystkie udiały zostały objęte przez dotychczasowego, jedynego wspólnika – spółkę Qualia Development Sp. z o.o.

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki wynosi 6 979 000 PLN i dzieli się na 13 958 udziałów o wartości nominalnej 500 PLN każdy. 7 kwietnia 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Sarnia Dolina Sp. z o.o. podjęło uchwałę o zwrocie spółce Qualia Development Sp. z o.o. dopłat w łącznej wysokości 21 549 527 PLN wniesionych do spółki zgodnie z art. 177-179 Kodeksu spółek handlowych. W tym samym dniu dokonano przelewu środków.

• QUALIA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCI – PROJEKT 1 SP. K.

10 marca 2017 roku wspólnicy spółki podjęli uchwałę dotyczącą rozwiązania spółki bez prowadzenia postępowania likwidacyjnego. 5 maja 2017 roku nastąpiło wykreślenie spółki z KRS (data uprawomocnienia wykreślenia z KRS).

• QUALIA 2 SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ – NOWY WILANÓW SP. K.

27 kwietnia 2017 roku wspólnicy spółki podjęli uchwałę o zmniejszeniu udziału kapitałowego komandytariusza - spółki Qualia Development Sp. z o.o. o kwotę 28 000 000 PLN, w drodze wypłaty środków zgromadzonych na kapitale (funduszu) rezerwowym spółki, powstałym z dopłat wniesionych do spółki zgodnie z art. 177-179 Kodeksu spółek handlowych przed przekształceniem spółki ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w spółkę komandytową. W kwietniu 2017 roku dokonano przelewu środków.

- **QUALIA 3 SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ – NEPTUN PARK SP. K.**

12 września 2017 roku wspólnicy spółki podjęli uchwałę o zmniejszeniu udziału kapitałowego komandytariusza - spółki Qualia Development Sp. z o.o. o kwotę 15 000 000 PLN, w drodze wypłaty środków zgromadzonych na kapitale (funduszu) rezerwowym spółki, powstałym z dopłat wniesionych do spółki zgodnie z art. 177-179 Kodeksu spółek handlowych przed przekształceniem spółki ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w spółkę komandytową. We wrześniu 2017 roku dokonano przelewu środków.

- **POŁĄCZENIE WYBRANYCH SPÓŁEK ZALEŻNYCH W RAMACH GRUPY KAPITAŁOWEJ QUALIA DEVELOPMENT SP. Z O.O.**

13 października 2017 roku w KRS właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie spółki Qualia sp. z o.o. – Sopot Sp. k. i spółki Giełda Nieruchomości Wartościowych Sp. z o.o. (spółki przejmowane) ze spółką Qualia Sp. z o.o. (spółka przejmująca) poprzez przeniesienie całego majątku spółek przejmowanych na spółkę przejmującą. Plan połączenia, ogłoszony 26 czerwca 2017 roku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, uwzględnił podwyższenie kapitału zakładowego spółki przejmującej oraz wymianę udziałów.

Przed dokonaniem wyżej opisanego połączenia w 2017 roku (odpowiednio 18 stycznia i 10 kwietnia) w KRS zostały zarejestrowane zmiany umowy spółki Qualia sp. z o.o. – Sopot Sp. k., dotyczące obniżenia wkładu komandytariusza - spółki Qualia Development Sp. z o.o. z kwoty 10 200 000 PLN do kwoty 2 200 000 PLN oraz obniżenia sumy komandytowej z kwoty 4 700 000 PLN do kwoty 2 200 000 PLN. Środki z tytułu wyżej opisanego obniżenia wkładu komandytariusza zostały zwrócone spółce Qualia Development Sp. z o.o., w tym w wysokości 5 500 000 PLN w grudniu 2016 roku.

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki Qualia Sp. z o.o. wynosi 65 600 PLN i dzieli się na 1 312 udziałów o wartości nominalnej 50 PLN każdy. Jedyńm udziałowcem spółki jest Qualia Development Sp. z o.o.

DOTYCZĄCE WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ I SPÓŁEK STOWARZYSZONYCH

- **GRUPA KAPITAŁOWA BANKU POCZTOWEGO SA**

29 listopada 2017 roku w KRS zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki Bank Poczty SA o kwotę 18 145 200 PLN. PKO Bank Polski SA objął 453 630 akcji o łącznej wartości nominalnej w wysokości 4 536 300 PLN oraz o łącznej wartości emisyjnej w wysokości 22 500 048 PLN. Pozostałe akcje objęła Poczta Polska SA. W sumie Bank Poczty SA został dokapitalizowany przez dotychczasowych akcjonariuszy kwotą 90 000 192 PLN. W wyniku wyżej wymienionego podwyższenia PKO Bank Polski SA nadal posiada 25% kapitału zakładowego spółki plus 10 akcji.

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy spółki Bank Poczty SA wynosi 128 278 080 PLN i dzieli się na 12 827 808 akcji o wartości nominalnej 10 PLN każda. W 2017 roku w KRS zostało zarejestrowane postawienie spółki Centrum Operacyjne Sp. z o.o. (spółki zależnej Banku Poczty SA) w stan likwidacji.

- **GRUPA KAPITAŁOWA CENTRUM ELEKTRONICZNYCH USŁUG PŁATNICZYCH eSERVICE SP. Z O.O.**

W 2017 roku (odpowiednio 11 stycznia i 1 marca) w KRS zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego spółki EVO Payments International Sp. z o.o. łącznie o kwotę 364 400 PLN. Udziały w podwyższonym kapitale spółki zostały objęte w 2016 roku przez jedynego wspólnika - spółkę Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o. (jednostkę stanowiącą wspólne przedsięwzięcie PKO Banku Polskiego SA).

- **GRUPA KAPITAŁOWA FERRUM SA**

W 2017 roku w KRS zostało zarejestrowane postawienie spółki Walcowania Rur FERRUM Sp. z o.o. w stan likwidacji. Spółka jest spółką zależną od FERRUM SA - jednostki stowarzyszonej PKO Banku Polskiego SA. Do 7 lutego 2017 roku spółka występowała pod nazwą Walcowania Blach Grubych Batory Sp. z o.o. i było spółką pośrednio zależną od FERRUM SA.

POZOSTAŁE NOTY

40. DYWIDENDY Z PODZIAŁEM NA AKCJE

9 marca 2017 roku PKO Bank Polski SA otrzymał od Komisji Nadzoru Finansowego indywidualne zalecenie zatrzymania całego zysku wypracowanego w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku.

22 czerwca 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO Bank Polskiego SA podjęło uchwałę (nr 7/2017, Uchwała o Podziale Zysku) w sprawie podziału zysku PKO Banku Polskiego SA osiągniętego w 2016 roku, zgodnie z którą całość zysku w wysokości 2 888 milionów PLN została zaliczona do kapitałów w następujący sposób:

- na kapitał zapasowy w wysokości 2 850 milionów PLN,
- na kapitał rezerwowy w wysokości 38 milionów PLN.

Zatrzymanie zysku za 2016 rok w kwocie 2 888 milionów PLN przełożyło się efektywnie na wzrost funduszy własnych o 1 299 milionów PLN, gdyż część zysku wypracowanego w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 30 września 2016 roku w kwocie 1 589 milionów PLN była już zaliczona do funduszy własnych za zgodą KNF w 2016 roku.

Polityka dywidendowa PKO Banku Polskiego SA zakłada realizowanie wypłat zysku w długim terminie z zachowaniem zasady ostrożnego zarządzania Bankiem i Grupą Kapitałową Banku, stosownie do możliwości finansowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku z uwzględnieniem wymogów i rekomendacji KNF w zakresie polityki dywidendowej. Polityka dywidendowa zakłada możliwość realizowania wypłat z nadwyżki kapitału powyżej określonego przez Komisję Nadzoru Finansowego dla celów wypłaty dywidendy przez Bank minimalnego poziomu współczynników kapitałowych.

41. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE ORAZ POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE I UDZIELONE

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

- Programy papierów wartościowych objęte subemisją
- Zobowiązania umowne
- Udzielone zobowiązania finansowe
- Udzielone zobowiązania gwarancyjne
- Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności
- Pozabilansowe zobowiązania otrzymane
- Uprawnienia do sprzedaży lub obciążenia zastawem zabezpieczenia ustanowionego na rzecz Banku

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

W ramach działalności operacyjnej Bank zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Banku,
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się w wartości godziwej.

INFORMACJE FINANSOWE

PROGRAMY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH OBJĘTE SUBEMISJĄ (MAKSYMALNE ZOBOWIĄZANIE BANKU DO OBJĘCIA PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH)

EMITENT PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z GWARANCJĄ OBJĘCIA EMISJI	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Zobowiązania pozabilansowe gwarancyjne	Data zakończenia obowiązkiwania umowy
Stan na 31 grudnia 2017 roku			
Spółka A	obligacje korporacyjne	1 453	31.12.2020
Spółka B	obligacje korporacyjne	769	31.07.2020
Spółka C	obligacje korporacyjne	58	31.12.2022
Razem		2 280	

EMITENT PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z GWARANCJĄ OBJĘCIA EMISJI	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Zobowiązania pozabilansowe gwarancyjne	Data zakończenia obowiązkiwania umowy
Stan na 31 grudnia 2016 roku			
Spółka A	obligacje korporacyjne	1 126	31.12.2020
Spółka B	obligacje korporacyjne	1 055	31.07.2020
Spółka D	obligacje korporacyjne	512	15.06.2022
Spółka C	obligacje korporacyjne	69	31.12.2022
Spółka E	obligacje korporacyjne	9	31.12.2026
Razem		2 771	

Wszystkie umowy dotyczą Umów Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji.

Wszystkie papiery wartościowe objęte przez Bank subemisją zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nienotowanych na giełdach i nieznajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

ZOBOWIĄZANIA UMOWNE

WARTOŚĆ ZOBOWIĄZAŃ UMOWNYCH DOTYCZĄCYCH:	31.12.2017	31.12.2016
wartości niematerialnych	17	34
rzeczowych aktywów trwałych	72	9
Razem	89	43

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WEDŁUG WARTOŚCI NOMINALNEJ	31.12.2017	31.12.2016
Linie i limity kredytowe		
dla podmiotów finansowych	6 568	7 607
dla podmiotów niefinansowych	35 338	37 899
dla podmiotów budżetowych	4 273	3 856
Razem	46 179	49 362
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	33 607	31 078

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA GWARANCYJNE

UDZIELONE GWARANCJE I PORĘCZENIA	31.12.2017	31.12.2016
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	8 404	7 780
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	4 335	4 769
Udzielone akredytywy	1 430	1 600
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty	205	151
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	316	351
Razem	14 690	14 651
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 630	2 447

Informacje na temat rezerw utworzonych na pozabilansowe zobowiązania finansowe i gwarancyjne znajdują się w nocie „Rezerwy”.

ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI - 31.12.2017	do 1 miesiąca łącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy łącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku łącznie	powyżej 1 roku do 5 lat łącznie	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	7 547	2 672	13 253	14 915	7 792	46 179
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	751	506	3 232	8 010	2 191	14 690
Razem	8 298	3 178	16 485	22 925	9 983	60 869

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI - 31.12.2016	do 1 miesiąca łącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy łącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku łącznie	powyżej 1 roku do 5 lat łącznie	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone finansowe	12 669	5 749	13 408	11 104	6 432	49 362
Zobowiązania udzielone gwarancyjne	263	569	3 700	8 583	1 536	14 651
Razem	12 932	6 318	17 108	19 687	7 968	64 013

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE WEDŁUG WARTOŚCI NOMINALNEJ	31.12.2017	31.12.2016
finansowe	95	81
gwarancyjne	14 066	7 385
Razem	14 161	7 466

W wyniku postanowień Umowy zobowiązującej Grupę Kapitałową Nordea Bank AB (publ) do partycypacji w ryzyku utraty wartości Portfela Hipotecznego, PKO Bank Polski SA oraz Nordea Bank AB (publ) 1 kwietnia 2014 roku zawarły umowę dotyczącą podziału ryzyka kredytowego („Umowa Podziału Ryzyka”), zgodnie z którą Nordea Bank AB (publ) ponosi w okresie 4 lat od dnia zamknięcia transakcji 50% nadwyżki kosztu ryzyka Portfela Hipotecznego ponad roczny poziom kosztów ryzyka ustalony na poziomie 40 punktów bazowych za każdy rok powyższego, czteroletniego okresu obowiązywania Umowy Podziału Ryzyka.

W ramach prac związanych z rozliczeniem transakcji Bank dokonał wyceny Umowy Podziału Ryzyka w oparciu o przeprowadzaną analizę prawdopodobieństwa przepływów środków pieniężnych wynikających z Umowy. Oszacowana wartość oczekiwana wynosi zero.

21 grudnia 2017 roku, po uzyskaniu niezbędnych zgód korporacyjnych, Bank zawarł z kontrahentem umowę gwarancji zapewniającą nierzeczywistą ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku zgodnie z rozporządzeniem CRR („Gwarancja”).

Całkowita wartość portfela wierzytelności Banku objętego Gwarancją wynosi 5 495 milionów PLN, a portfel składa się z portfela obligacji o wartości 1 097 milionów PLN („Portfel A”) oraz portfela pozostałych wierzytelności o wartości 4 398 milionów PLN („Portfel B”). Wskaźnik pokrycia Gwarancją wynosi 90% - w odniesieniu do Portfela A oraz 80% - w odniesieniu do Portfela B, w związku z czym całkowita kwota Gwarancji wynosi 4 505 milionów PLN. Maksymalny okres obowiązywania Gwarancji wynosi 60 miesięcy, przy czym Bank uprawniony jest do wypowiedzenia Gwarancji przed upływem okresu jej obowiązywania.

UPRAWNIENIE DO SPRZEDAŻY LUB OBCIĄŻENIA ZASTAWEM ZABEZPIECZENIA USTANOWIONEGO NA RZECZ BANKU

Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku na rzecz Banku nie ustanowiono zabezpieczeń, które Bank był uprawniony sprzedać lub obciążyć innym zastawem, w przypadku realizacji wszelkich obowiązków przez właściciela zabezpieczenia.

42. SPRAWY SPORNE

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku łączna wartość przedmiotu sporu postępowań sądowych (procesów), w których Bank jest pozwany wynosiła 1 658,9 miliona PLN (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 383,4 miliona PLN), a łączna wartość przedmiotu sporu postępowań sądowych (procesów) z powództwa Banku na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 1 189, 9 miliona PLN (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 1 027,4 miliona PLN).

Poniżej przedstawiono opis najistotniejszych spraw spornych PKO Banku Polskiego SA:

a) POSTĘPOWANIA W SPRAWIE STOSOWANIA PRAKTYK NARUSZAJĄCYCH KONKURENCJĘ

POSTĘPOWANIE PRZECIW PRAKTYKOM OGRANICZAJĄCYM KONKURENCJĘ NA RYNKU PŁATNOŚCI ZA POMOCĄ KART PŁATNICZYCH W POLSCE:

Bank jest stroną postępowania wszczętego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) postanowieniem z 23 kwietnia 2001 roku na wniosek Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji – Związek Pracodawców przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard. Postępowanie dotyczy praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku podmiotom zewnętrznym. 29 grudnia 2006 roku UOKiK uznał praktyki polegające na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za ograniczające konkurencję oraz nakazał ich zaniechania, jednocześnie nakładając m.in. na Bank karę pieniężną w kwocie 16,6 miliona PLN.

Bank odwołał się od wyżej wymienionej decyzji Prezesa UOKiK do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK). Wyrokiem z 21 listopada 2013 roku SOKiK zmniejszył karę wymierzoną Bankowi do kwoty 10,4 miliona PLN. 7 lutego 2014 roku została złożona apelacja od tego wyroku w imieniu Banku oraz ośmiu powodów reprezentowanych przez pełnomocnika Banku. Wyrok został również zaskarżony przez innych uczestników postępowania, tj. przez Prezesa UOKiK oraz Polską Organizację Handlu i Dystrybucji (POHiD) (apelacje zmierzające do nałożenia na uczestników porozumień surowszych kar pieniężnych), a także: Visa Europe Ltd., Bank Poczty S.A., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A., mBank S.A., Deutsche Bank PBC S.A., HSBC Bank Polska S.A. (apelacje zmierzające przede wszystkim do zmiany rozstrzygnięcia w przedmiocie uznania porozumień za naruszające prawo konkurencji oraz nałożenia kar na ich uczestników). Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 6 października 2015 roku oddalił apelacje banków i Visa Europe Ltd, a równocześnie uwzględnił apelację UOKiK i przywrócił pierwotną wysokość nałożonych kar pieniężnych określonych w decyzji UOKiK, tj. karę w kwocie 16,6 miliona PLN (kara nałożona na PKO Bank Polski SA) i karę w kwocie 4,8 miliona PLN (kara nałożona na Nordea Bank Polska SA). Kary zostały zapłacone przez Bank w październiku 2015 roku (koszt z tytułu utworzenia rezerwy został poniesiony w okresach poprzednich i wysokość rezerwy w zależności od biegu sprawy podlegała aktualizacji). 28 kwietnia 2016 roku Bank złożył skargę kasacyjną wraz z innymi uczestnikami postępowania. Wyrokiem z 25 października 2017 roku Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia przez ten sąd. Termin rozprawy apelacyjnej wyznaczono na 17 kwietnia 2018 roku.

POSTĘPOWANIE WYWOŁANE DECYZJĄ PREZESA UOKiK W ZWIĄZKU Z MOŻLIWOŚCIĄ STOSOWANIA NIEDOZWOLONYCH POSTANOWIEŃ UMOWNYCH WE WZORCACH UMÓW INDYWIDUALNYCH (IKE), KTÓRĄ BANK ZASKARŻYŁ DO SOKiK

Ostateczną wygraną Banku zakończyło się postępowanie dotyczące niedozwolonych postanowień umownych we wzorcach umów indywidualnych (IKE).

19 grudnia 2012 roku Prezes UOKiK nałożył na Bank łączną karę pieniężną w wysokości 14,7 miliona PLN, w tym:

- 1) 7,1 miliona PLN za niewskazywanie w umowach IKE zakresu odpowiedzialności Banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzania rozliczeń pieniężnych oraz odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza,
- 2) 4,7 miliona PLN za stosowanie we wzorcach umów IKE otwartego katalogu przesłanek wypowiedzenia,
- 3) 2,9 miliona PLN za stosowanie klauzuli wpisanej do rejestru określającej dla sporów z konsumentami sąd właściwy dla siedziby oddziału PKO Banku Polskiego SA prowadzącego rachunek lokacyjny IKE).

2 stycznia 2013 roku Bank odwołał się do SOKiK od decyzji Prezesa UOKiK i wyrokiem z 25 listopada 2014 roku SOKiK obniżył nałożoną na Bank karę łącznie do kwoty 4 milionów PLN (dla praktyk opisanych w pkt 1 i 2, odnośnie do praktyki opisanej w pkt 3 kara została uchylona, gdyż Sąd uznał, że praktyka Banku nie naruszała zbiorowych interesów konsumentów).

W styczniu 2015 roku zarówno Bank, jak i Prezes UOKiK wnieśli apelację od wyroku. Sąd Apelacyjny w wyroku z 10 lutego 2016 roku oddalił apelację Banku oraz apelację Prezesa UOKiK. Od wyroku tego Bank wniósł skargę kasacyjną. Wyrokiem z 8 listopada 2017 roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego, zmienił wyrok SOKiK oraz decyzję Prezesa UOKiK z 19 grudnia 2012 roku w ten sposób, że uchylił zapisy decyzji Prezesa UOKiK uznającej praktyki opisane w pkt 1 i 2 za naruszające zbiorowe interesy konsumentów oraz zapisy dotyczące kary za powyższe praktyki. Dodatkowo Sąd Najwyższy wskazał, że wydany wyrok jest wyrokiem reformatoryjnym, tj. UOKiK nie może wszcząć na nowo postępowania w tej sprawie (postępowanie zakończone).

Na 31 grudnia 2017 roku Bank jest stroną m.in. następujących postępowań:

POSTĘPOWANIA WYWOŁANE DECYZJĄ PREZESA UOKiK W ZWIĄZKU Z PODEJRZENIEM STOSOWANIA NIEDOZWOLONYCH POSTANOWIEŃ UMOWNYCH WE WZORCACH UMÓW O KREDYT KONSUMENCKI, Z WYŁĄCZENIEM UMÓW O KARTY KREDYTOWE, KTÓRĄ BANK ZASKARŻYŁ DO SOKiK

Decyzją z 31 grudnia 2013 roku Prezes UOKiK uznał działania Banku za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nałożył na Bank karę pieniężną w wysokości 29 milionów PLN. Bank odwołał się od tej decyzji do SOKiK. Wyrokiem z 9 lipca 2015 roku SOKiK uchylił w całości decyzję Prezesa UOKiK. Pismem z 21 sierpnia 2015 roku Prezes UOKiK wniósł apelację od tego wyroku. Wyrokiem z 31 maja 2017 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie podtrzymał rozstrzygnięcie SOKiK w przedmiocie uchylenia pkt I sentencji Decyzji, tj. uznania, że Bank naruszył zbiorowe interesy konsumentów stosując tzw. klauzule zmiennego oprocentowania. W konsekwencji, Sąd Apelacyjny podtrzymał rozstrzygnięcie o uchyleniu kary w wysokości 17 milionów PLN. W przedmiocie drugiej zarzucanej praktyki (jednodniowy formularz informacyjny), Sąd Apelacyjny uznał apelację UOKiK za zasadną, jednakże tylko w części. Uznano bowiem, że stosowanie formularza o jednodniowym okresie "ważności" przeczyło celom dyrektywy 2008/48/WE i nie pozwalało konsumentom na zapoznanie się z warunkami kredytu i porównanie ofert różnych banków. Sąd Apelacyjny obniżył nałożoną przez UOKiK karę z 12 milionów PLN do 6 milionów PLN. Kara została zapłacona w lipcu 2017 roku (koszt został poniesiony w drugim kwartale 2017 roku). 23 października 2017 roku Bank wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. 21 listopada 2017 roku wpłynęła odpowiedź Prezesa UOKiK na skargę kasacyjną Banku. Bank oczekuje na decyzję Sądu Najwyższego w sprawie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

• **PRZED SOKiK TRZY POSTĘPOWANIA Z POWÓDZTWA OSÓB FIZYCZNYCH O:**

- 1) uznanie za niedozwolone i zakazanie Bankowi wykorzystania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umownego dotyczącego kredytu denominowanego w CHF wskazując, że kwestionowane postanowienia dotyczące zasad przeliczania przez Bank kursów walut na potrzeby wypłaty kredytu oraz na potrzeby przeliczania rat kredytu, jak również postanowienia dotyczące wysokości oprocentowania są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów (postępowanie zawieszone),
- 2) uznanie za niedozwolone postanowień zawartych we wzorcu umownym obejmującym treść Umowy o kredyt mieszkaniowy Nordea-Habitat oraz umowy poręczenia,
- 3) uznanie za niedozwolone postanowień wzorca umowy kredytu mieszkaniowego Własny Kąt hipoteczny dotyczących ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

Na 31 grudnia 2017 roku Bank nie utworzył rezerwy na te postępowania ponieważ prawdopodobieństwo niekorzystnego rozstrzygnięcia tych postępowań ocenione jest jako niskie.

- **PRZED PREZESEM UOKiK**

Przed Prezesem UOKiK prowadzone są trzy postępowania wszczęte z urzędu przez Prezesa UOKiK – dwa w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz jedno w sprawie uznania postanowień wzorca umowy za niedozwolone:

- 1) w sprawie stosowania przez Bank praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, którzy są stroną umowy o usługę płatniczą oraz posiadają dostęp do systemu bankowości elektronicznej, poprzez informowanie o proponowanych zmianach warunków umowy o usługę płatniczą w trakcie jej trwania wyłącznie za pomocą wiadomości elektronicznych przesyłanych w ramach bankowości elektronicznej, które nie stanowią trwałego nośnika informacji oraz niezamieszczanie w wiadomościach przesłanych do konsumentów umownej podstawy prawnej oraz okoliczności faktycznych uzasadniających zmianę regulaminów oraz taryf prowizji i opłat bankowych dla osób fizycznych dotyczących produktów PKO Banku Polskiego SA oraz Inteligo tj.: rachunków bankowych i kart debetowych, kart kredytowych, kart płatniczych, a przez to uniemożliwienie zweryfikowania przez konsumentów dopuszczalności wprowadzonych zmian. W piśmie z 22 lutego 2017 roku Bank ustosunkował się do zarzutów Prezesa UOKiK oraz złożył wniosek o wydanie decyzji zobowiązującej, o której mowa w art. 28 ustawy o ochronie konkurencji, wraz z propozycjami działań zmierzających do zakończenia naruszenia i usunięcia jego skutków. Pismem z 7 września 2017 roku (niestanowiącym rozstrzygnięcia w sprawie) Prezes UOKiK poinformował, że na obecnym etapie postępowania nie przewiduje uwzględnienia propozycji zobowiązań Banku. Jednocześnie Prezes UOKiK wskazał, że decyzja z 10 maja 2017 roku wydana przeciwko Credit Agricole Bank Polska S.A. powinna być dla Banku wskazówką w zakresie m.in. sposobu usunięcia skutków praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, formy przysporzenia konsumenckiego, czy też stanowiska Prezesa UOKiK związanego z trwałym nośnikiem informacji w ramach bankowości elektronicznej. Termin zakończenia postępowania wydłużono do 12 czerwca 2018 r.
- 2) o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w związku ze stosowaniem przez Bank we wzorcach umów, aneksach do umów kredytów i pożyczek hipotecznych waloryzowanych/indeksowanych/denominowanych do walut obcych i załącznikach do nich, postanowień umownych, które mogą zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385 § 1 Kodeksu cywilnego. W piśmie z 9 sierpnia 2017 roku Bank ustosunkował się do zarzutów Prezesa UOKiK. W piśmie z 24 października 2017 roku Bank złożył wniosek o przeprowadzenie dowodu z dokumentu – zestawienia i porównania kursów walut CHF, EUR oraz USD stosowanych przez Bank w okresie od 3 stycznia 2011 roku do 31 lipca 2017 roku z kursami walut CHF, EUR oraz USD ogłaszanymi w tym samym okresie przez NBP w tabeli kursów A na okoliczność stabilności w analizowanym okresie relacji kursów stosowanych przez Bank do kursu ogłaszanego przez NBP. Pismem z 15 listopada 2017 roku Prezes UOKiK wezwał Bank do wskazania daty dziennej, od której postanowienia umowne (pkt. 2, 3, 4, 5, 7, 8 i 10) załącznika do aneksu są stosowane przez Bank we wzorcach umów, aneksach do umów kredytów i pożyczek hipotecznych waloryzowanych/indeksowanych/denominowanych do walut obcych, co Bank uczynił w piśmie z 30 listopada 2017 roku. Pismem z 4 grudnia 2017 roku Prezes UOKiK poinformował o przedłużeniu terminu zakończenia postępowania do 31 marca 2018 roku. Do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie zostały podjęte dalsze czynności w sprawie,
- 3) w sprawie stosowania przez Bank praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów „polegającej na ustalaniu rat kapitałowo-odsetkowych zabezpieczonych hipotecznie kredytów oraz pożyczek denominowanych do walut obcych, oraz pobieraniu tych rat od konsumentów, w wysokości przewyższającej poziom kosztu obsługi ekspozycji kredytowej, prezentowanej konsumentowi przy założeniu, że dochodzi do wzrostu złotej wartości kapitału ekspozycji kredytowej na skutek aprecjacji waluty obcej w stosunku do złotego, który to poziom przedstawiany był konsumentom przy zawieraniu umów kredytów/pożyczek, jako element informacji o ryzyku walutowym oraz określany był jako poziom potencjalnego wzrostu, co wynika z pierwotnego (występującego przy zawarciu umowy) przerzucenia na konsumenta możliwego ryzyka walutowego, co jednocześnie może naruszać dobre obyczaje a przez to zniekształcać zachowania rynkowe kredytobiorców ww. kredytów oraz pożyczek poprzez zmuszenie konsumentów do spłaty rat kredytów w nieuzasadnionej wysokości jak również poprzez faktyczne uniemożliwienie im wcześniejszej spłaty, przewalutowania kredytów/pożyczek, jak również wypowiedzenia umów opisanych kredytów/pożyczek hipotecznych, z uwagi na waloryzację zobowiązań kredytobiorców do wysokości przewyższającej poziom potencjalnego wzrostu kosztów ekspozycji kredytowej, który prezentowany był przy zawieraniu umowy, co może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym oraz jednocześnie godzić

w zbiorowe interesy konsumentów”. Bank ustosunkował się do zarzutów w piśmie z 23 września 2017 roku. Pismem z 14 lutego 2018 r. Prezes UOKiK przekazał Bankowi szczegółowe uzasadnienie zarzutów postawionych Bankowi w tym postępowaniu. Prezes UOKiK podtrzymał argumentację podniesioną uprzednio w treści postanowienia wszczynającego postępowanie.

Ponadto przed Prezesem UOKiK prowadzonych jest szesnaście postępowań wyjaśniających związanych z działalnością Banku oraz pięć wystąpień Prezesa UOKiK bez wszczynania postępowania (w trybie art. 49a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów).

Na 31 grudnia 2017 roku Bank nie utworzył rezerwy na te postępowania.

b) ROSZCZENIA REPRYWATYZACYJNE W STOSUNKU DO NIERUCHOMOŚCI UŻYTKOWANYCH PRZEZ BANK

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego prowadzonych jest sześć postępowań, w tym trzy zawieszone, w stosunku do nieruchomości Banku, których przedmiotem jest stwierdzenie nieważności decyzji odmawiających przyznania prawa własności czasowej, oddającej nieruchomości w zarząd i o nabyciu z mocy prawa użytkowania wieczystego gruntu i prawa własności budynku, zwrot nieruchomości oraz regulacja stanów prawnych nieruchomości.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA uważa, że prawdopodobieństwo zaistnienia poważnych roszczeń wobec Banku z tytułu powyższych postępowań jest niewielkie.

43. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania
Przepływy pieniężne z tytułu odsetek i dywidend otrzymanych i wypłaconych
Przepływy z działalności operacyjnej – inne korekty
Objaśnienie przyczyn różnic pomiędzy zmianami stanu pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych
Uzgodnienie pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej z działalnością finansową sprawozdania z przepływów pieniężnych

ŚRODKI PIENIĘŻNE ORAZ EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych składają się gotówka w kasie oraz środki pieniężne na rachunku nosto i lokata w Narodowym Banku Polskim, a także należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy licząc od daty nabycia.

ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY	31.12.2017	31.12.2016
Gotówka i rachunek bieżący w Banku Centralnym	15 800	11 597
Lokaty w Banku Centralnym	1 965	1 680
Bieżące należności od banków	4 765	4 278
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania	11	13
Razem	22 541	17 568

ŚRODKI PIENIĘŻNE O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA

Środki pieniężne w kwocie 11 milionów PLN (na 31 grudnia 2016 roku: 13 milionów PLN) stanowiące zabezpieczenia wykonywanych przez Dom Maklerski PKO BP SA operacji papierami wartościowymi są zdeponowane w KDPW_CCP w ramach Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych. Każdy uczestnik bezpośredni, który posiada status uczestnika rozliczającego zobowiązany jest do dokonania wpłaty do funduszu rozliczeniowego gwarantującego rozliczanie transakcji giełdowych objętych tym funduszem. Wysokość wpłat uzależniona jest od wartości obrotu danego uczestnika i jest codziennie aktualizowana przez KDPW_CCP.

PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z TYTUŁU ODSETEK I DYWIDEND OTRZYMANYCH I WYPŁACONYCH

PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK - OTRZYMANE Z TYTUŁU:	2017	2016
kredytów i innych należności udzielonych bankom	163	122
kredytów i pożyczek udzielonych klientom	7 359	7 047
inwestycyjnych papierów wartościowych	892	659
pochodnych instrumentów zabezpieczających	391	470
aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	189	226
aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	42	68
Razem	9 036	8 592

KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK - ZAPŁACONE Z TYTUŁU:	2017	2016
zobowiązań wobec banków	(142)	(97)
zobowiązań wobec klientów	(1 804)	(2 094)
własnej emisji papierów dłużnych i zobowiązań podporządkowanych	(78)	(94)
dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	(72)	(32)
aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	(11)	(33)
aktywów finansowych wyznaczonych przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(8)	(22)
Razem	(2 115)	(2 372)

PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND - OTRZYMANE	2017	2016
Otrzymane dywidendy od jednostek zależnych, wspólnych przedsięwzięć i jednostek stowarzyszonych	123	152
Otrzymane dywidendy od pozostałych podmiotów	12	10
Razem	135	162

PRZEPŁYWY Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ – INNE KOREKTY

INNE KOREKTY	2017	2016
Naliczone odsetki, dyskonto, premia od dłużnych papierów wartościowych, emisji własnych oraz zobowiązań podporządkowanych	(298)	(501)
Rachunkowość zabezpieczeń	14	(31)
Zyski i straty aktuarialne	1	2
Wycena oraz odpisy aktualizujące dotyczące udziałów w jednostkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach i jednostkach stowarzyszonych i inne zmiany	4	(31)
Likwidacja oraz odpisy z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	13	(25)
Razem	(266)	(586)

OBJAŚNIENIE PRZYCZYN RÓŻNIC POMIĘDZY ZMIANAMI STANU POZYCJI SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ ORAZ ZMIANAMI STANU TYCH POZYCJI WYKAZYWANymi W DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

(ZYSK) STRATA Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ ZWIĄZANEJ ZE SPRZEDAŻĄ, LIKWIDACJĄ RZECZOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH I WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH	2017	2016
Przychody ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(74)	(35)
Koszty sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	17	31
Razem	(57)	(4)
ODSETKI I DYWIDENDY	2017	2016
Odsetki otrzymane od inwestycyjnych papierów wartościowych	(910)	(686)
Otrzymane dywidendy wykazywane w działalności inwestycyjnej	(135)	(162)
Splata odsetek od zaciągniętych pożyczek	366	387
Splata odsetek od wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych i zobowiązań podporządkowanych	71	79
Razem	(608)	(382)
ZMIANA STANU NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	2017	2016
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(298)	(3 449)
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	487	807
Razem	189	(2 642)
ZMIANA STANU KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM	2017	2016
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	2 175	(515)
Zmiana stanu odpisów na kredyty i pożyczki udzielone klientom	150	571
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	(2)	3
Razem	2 323	59
ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ WOBEC KLIENTÓW	2017	2016
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	13 153	7 562
Ujęcie zaciągnięcia/splaty pożyczek długoterminowych od innych niż banki instytucji finansowych w działalności finansowej	689	1 267
Razem	13 842	8 829

ZMIANA STANU REZERW I ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI	2017	2016
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(13)	(23)
Zmiana odpisów z tytułu utraty kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(150)	(570)
Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości udziałów w jednostkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach i stowarzyszonych, innych należności oraz inwestycyjnych papierów wartościowych	47	3
Razem	(116)	(590)

UZGODNIENIE POZYCJI SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ Z DZIAŁALNOŚCIĄ FINANSOWĄ SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	31.12.2016	Ujęte w działalności finansowej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		Ujęte w działalności operacyjnej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
			Zaciągnięcie	Splata	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	31.12.2017
Otrzymane kredyty i pożyczki		26 789	-	(13 693)	(2 618)	10 478
od banków	30	17 109	-	(13 004)	(1 509)	2 596
od klientów	31	9 680	-	(689)	(1 109)	7 882
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	32	1 693	5 909	(2 339)	(59)	5 204
Zobowiązania podporządkowane	33	2 539	1 700	(2 536)	17	1 720
pożyczka podporządkowana		922	-	(880)	(42)	-
obligacje podporządkowane		1 617	1 700	(1 656)	59	1 720
Razem		31 021	7 609	(18 568)	(2 660)	17 402

	Nota	31.12.2015	Ujęte w działalności finansowej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		Ujęte w działalności operacyjnej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
			Zaciągnięcie	Splata	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	31.12.2016
Otrzymane kredyty i pożyczki		26 807	-	(1 267)	1 249	26 789
od banków	30	16 371	-	-	738	17 109
od klientów	31	10 436	-	(1 267)	511	9 680
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	32	1 718	2 662	(2 741)	54	1 693
Zobowiązania podporządkowane	33	2 499	-	-	40	2 539
pożyczka podporządkowana		882	-	-	40	922
obligacje podporządkowane		1 617	-	-	-	1 617
Razem		31 024	2 662	(4 008)	1 343	31 021

44. TRANSAKCJE ZE SKARBEM PAŃSTWA I JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI

Transakcje ze Skarbem Państwa
Istotne transakcje z jednostkami powiązanymi ze Skarbem Państwa
Transakcje z jednostkami powiązanymi kapitałowo
Transakcje z jednostkami powiązanymi osobowo

TRANSAKCJE ZE SKARBEM PAŃSTWA

Skarb Państwa jest jednostką sprawującą kontrolę nad Bankiem jako podmiot posiadający 29,43% udziału w kapitale podstawowym Banku. Szczegółowo akcjonariat Banku został opisany w nocie „Kapitały własne i akcjonariat Banku” niniejszego sprawozdania.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku wykazano należności i papiery wartościowe oraz zobowiązania z tytułu transakcji ze Skarbem Państwa, jednostkami budżetowymi oraz podmiotami, w których udziałowcem jest Skarb Państwa.

Na mocy ustawy z 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych oraz zmianie niektórych ustaw, PKO Bank Polski SA otrzymuje środki z budżetu państwa tytułem wykupu odsetek od kredytów mieszkaniowych.

PRZYCHODY Z TYTUŁU PRZEJŚCIOWEGO WYKUPU PRZEZ BUDŻET PAŃSTWA ODSETEK OD KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH „STAREGO” PORTFELA	2017	2016
Przychody memoriałowe	60	65
Przychody otrzymane kasowo	30	25
Różnica – pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”	30	40

29 listopada 2000 roku przyjęto ustawę o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłaty niektórych kredytów, która weszła w życie 1 stycznia 2001 roku. W wykonaniu postanowień tej ustawy PKO Bank Polski SA zawarł 3 sierpnia 2001 roku umowę z Ministrem Finansów, działającym w imieniu Skarbu Państwa, na mocy której udzielone zostało Bankowi poręczenie spłaty zadłużenia z tytułu kredytów mieszkaniowych, tzw. „starego” portfela.

29 grudnia 2011 roku okres obowiązywania niniejszej umowy (pierwotnie do 31 grudnia 2011 roku) został przedłużony do 31 grudnia 2017 roku. Objęcie poręczeniami Skarbu Państwa należności wynikających z kredytów mieszkaniowych „starego” portfela powodowało neutralizację ryzyka niespłacalności tych kredytów.

Od 1 stycznia 2018 roku w oparciu o przepisy ustawy z 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych, kredytobiorcy nabywają będąc prawo do umorzenia w ciężar budżetu państwa pozostałego zadłużenia, co skutkować będzie całkowitym rozliczeniem zadłużeń z tytułu kredytów mieszkaniowych tzw. „starego” portfela.

Bank prowadzi rozliczenia związane z wykupem odsetek od kredytów mieszkaniowych przez budżet państwa i z tego tytułu w 2017 roku oraz w 2016 roku prowizja wynosiła 3 miliony PLN.

Od 1 stycznia 1996 roku Bank jest generalnym dystrybutorem znaków wartościowych, z którego tytułu otrzymuje prowizję od Budżetu Państwa – w 2017 roku wynosiły 5 milionów PLN, a w 2016 roku wynosiły 12 milionów PLN.

Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA pełni funkcję agenta emisji skarbowych obligacji detalicznych na podstawie umowy zawartej 11 lutego 2003 roku z Ministrem Finansów. Dom Maklerski PKO Banku Polskiego na podstawie tej umowy otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji agenta emisji - w 2017 roku wynosiło 56 milionów PLN, a w 2016 roku wynosiło 37 milionów PLN.

ISTOTNE TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI ZE SKARBEM PAŃSTWA

Poniżej zaprezentowano zaangażowanie Banku oraz wartość zobowiązań Banku w stosunku do 10 jednostek powiązanych ze Skarbem Państwa o największym zaangażowaniu łącznym. Transakcje zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od rynkowych.

	ZAANGAŻOWANIE BILANSOWE, W TYM Z TYTUŁU KREDYTÓW I INSTRUMENTÓW DŁUŻNYCH		ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE		ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DEPOZYTÓW	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
kontrahent 1	-	-	2 450	2 450	-	-
kontrahent 2	2 936	-	-	-	-	-
kontrahent 3	1 004	1 327	1 825	1 529	55	3
kontrahent 4	2 024	1 503	308	869	186	126
kontrahent 5	29	46	1 832	1 521	4 093	350
kontrahent 6	284	386	1 463	385	290	271
kontrahent 7	333	332	1 269	1 206	-	533
kontrahent 8	1 017	144	548	360	-	-
kontrahent 9	1 270	1 289	51	193	-	-
kontrahent 10	286	37	815	1 069	-	1 085

W 2017 roku przychody z tytułu odsetek i prowizji z tytułu transakcji z wymienionymi wyżej 10 kontrahentami wyniosły 68 milionów PLN (w 2016 roku 3 miliony PLN), zaś koszty z tytułu odsetek 9 milionów PLN (w 2016 roku 14 milionów PLN). Odpowiednio na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku na powyższe należności nie zostały utworzone odpisy z tytułu utraty wartości metodą zindywidualizowaną. Wszystkie transakcje z jednostkami powiązanymi ze Skarbem Państwa zdaniem Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI KAPITAŁOWO

W 2017 roku Bank nie zawarł istotnych transakcji z podmiotami powiązanymi na warunkach innych niż rynkowe.

Marże na transakcjach kredytowych zawierają się w przedziale 0,60% – 6,23%. Terminy spłat transakcji mieszczą się w przedziale od jednego miesiąca do piętnastu lat.

NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
KREDOBANK SA i jego spółki zależne	93	-	9	105
Merkury - fiz an i jego spółki zależne	-	-	10	-
NEPTUN - fiz an i jego spółki zależne	203	203	57	-
PKO Bank Hipoteczny SA	4 258	1 477	5	2 912
PKO BP BANKOWY PTE SA	-	-	12	-
PKO BP Finat Sp. z o.o.	1	-	42	1
PKO Finance AB	-	-	5 882	-
PKO Leasing SA i jego spółki zależne	12 550	12 546	66	5 332
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	26	-	67	-
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	8	-
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	441	1
Qualia Development Sp. z o.o. i jej spółki zależne	-	-	238	-
ZenCard Sp. z o.o.	-	-	-	-
Razem jednostki zależne	17 131	14 226	6 837	8 351

NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	49	6	37	25
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	19	19	9	-
Bank Poczty SA	-	-	-	1
„Poznański Fundusz Porąceń Kredytowych” Sp. z o.o.	-	-	16	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	68	25	62	26

NA 31 GRUDNIA 2016 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
KREDOBANK SA i jego spółki zależne	194	98	6	134
Merkury - fiz an i jego spółki zależne	-	-	13	-
NEPTUN - fiz an i jego spółki zależne	243	243	44	-
PKO Bank Hipoteczny SA	3 468	394	13	1 506
PKO BP BANKOWY PTE SA	-	-	1	-
PKO BP Finat Sp. z o.o.	-	-	71	1
PKO Finance AB	-	-	6 704	-
PKO Leasing SA i jego spółki zależne	10 710	10 709	67	6 112
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	19	-	57	-
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	14	-
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	352	1
Qualia Development Sp. z o.o. i jej spółki zależne	-	-	130	-
Razem jednostki zależne	14 634	11 444	7 472	7 754

NA 31 GRUDNIA 2016 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	10	10	18	21
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp. z o.o.	28	28	10	-
Bank Pocztowy SA	-	-	1	1
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” Sp. z o.o.	-	-	8	-
Walcownia Rur Ferrum Sp. z o.o.	-	-	2	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	38	38	39	22

ZA OKRES ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
KREDOBANK SA i jego spółki zależne	5	4	-	-
Merkury - fizan i jego spółki zależne	-	-	-	-
NEPTUN - fizan i jego spółki zależne	5	5	-	-
PKO Bank Hipoteczny SA	171	158	1	-
PKO BP BANKOWY PTE SA	6	-	-	-
PKO BP Finat Sp. z o.o.	48	-	21	1
PKO Finance AB	-	-	305	305
PKO Leasing SA i jego spółki zależne	272	265	19	-
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	335	273	1	1
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	61	61	1	1
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	40	40	3	3
Qualia Development Sp. z o.o. i jej spółki zależne	-	-	5	2
Razem jednostki zależne	943	806	356	313

ZA OKRES ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	347	332	124	124
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	347	332	124	124

ZA OKRES ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
KREDOBANK SA i jego spółki zależne	9	8	-	-
Merkury - fizan i jego spółki zależne	1	1	-	-
Neptun - fizan i jego spółki zależne	4	4	-	-
PKO Bank Hipoteczny SA	99	88	1	-
PKO BP BANKOWY PTE SA	9	-	-	-
PKO BP Finat Sp. z o.o.	77	-	5	1
PKO Finance AB	1	-	266	266
PKO Leasing SA i i jego spółki zależne	147	140	19	-
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	285	227	1	1
PKO Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA	45	45	-	-
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	50	50	1	1
Qualia Development Sp. z o.o. i jej spółki zależne	5	4	2	1
Razem jednostki zależne	732	567	295	270

ZA OKRES ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o.	270	259	115	115
„Centrum Obsługi Biznesu” Sp z o.o.	1	1	-	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	271	260	115	115

TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI OSOBOWO

Na 31 grudnia 2017 i 31 grudnia 2016 roku jednostką powiązaną z Bankiem poprzez kluczowy personel kierowniczy PKO Banku Polskiego SA bądź bliskich członków rodziny kluczowego personelu kierowniczego pozostawał jeden podmiot. W roku 2017 i 2016 w Banku nie wystąpiły transakcje wzajemne z tym podmiotem.

45. ŚWIADCZENIA DLA KLUCZOWEGO PERSONELU KIEROWNICZEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze to świadczenia pracownicze, które podlegają w całości rozliczeniu przed upływem 12 miesięcy od końca rocznego okresu sprawozdawczego, w którym pracownicy wykonywali związaną z nimi pracę. Jako krótkoterminowe świadczenie pracownicze obok wynagrodzenia zasadniczego ujęta została nieodroczonego część składnika zmiennego wynagrodzenia w formie gotówkowej.

Jako pozostałe świadczenie długoterminowe ujęta została odroczonego część zmiennego składnika wynagrodzeń przyznawana w formie gotówkowej.

Jako płatności na bazie akcji rozliczane w środkach pieniężnych ujmowany jest nieodroczonego i odroczonego składnik wynagrodzeń przyznawany w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym) zgodnie z zasadami opisanymi poniżej.

ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE W BANKU

Zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonej (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny),
- odroczonej (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym, zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest przeliczany na akcje fantomowe po przyznaniu danego składnika - z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg - z IV kwartału okresu oceny. Następnie, po okresie retencyjnym i okresie odroczenia, akcje są przeliczane na gotówkę - z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z III kwartału roku kalendarzowego poprzedzającego wypłatę (Zarząd) oraz III kwartału roku kalendarzowego, w którym dokonywana jest wypłata (pozostałe osoby na stanowiskach kierowniczych), publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Banku, straty Banku lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby jednostek/komórek organizacyjnych, które ujawniły się po okresie oceny.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW RADY NADZORCZEJ OTRZYMANE OD BANKU (W TYSIĄCACH PLN)

WYNAGRODZENIA OTRZYMANE OD PKO BANKU POLSKIEGO SA (w tysiącach PLN)

Imię i nazwisko	2017	2016
Rada Nadzorcza Banku		
Piotr Sadownik	170	167
Grażyna Ciużyńska	177	92
Zbigniew Hajłasz	134	72
Mariusz Andrzejewski	61	-
Mirosław Barszcz	120	104
Adam Budnikowski	119	107
Wojciech Jasiński	118	103
Andrzej Kisielewicz	118	106
Elżbieta Mączyńska - Ziemacka	119	128
Janusz Ostaszewski	117	103
Jerzy Paluchniak	62	-
Rada Nadzorcza Banku	1 315	982
Jerzy Góra	-	44
Agnieszka Winnik-Kalemba	-	58
Mirosław Czekaj	-	28
Małgorzata Dec-Kruczkowska	-	72
Zofia Dzik	-	23
Krzysztof Kilian	-	19
Piotr Marczak	-	20
Marek Mroczkowski	-	22
Członkowie Rady Nadzorczej, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2016 roku¹	-	286
Razem	1 315	1 268

¹w tym świadczenia po okresie zatrudnienia

**ŚWIADCZENIA DLA CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU OTRZYMANE, NALEŻNE ORAZ POTENCJALNIE NALEŻNE OD BANKU
(W TYSIĄCACH PLN)**

Imię i nazwisko	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym zmienne składniki wynagrodzeń w formie gotówkowej - nieodroczone		Pozostałe świadczenia długoterminowe - zmienne wynagrodzenie w formie gotówkowej odroczone		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2017 ¹	inne otrzymane w 2017	otrzymane w 2017	potencjalnie należne na 31.12.2017	otrzymane w 2017	należne na 31.12.2017	potencjalnie należne na 31.12.2017
Zbigniew Jagiełło	1 404	373	252	-	566	501	768
Rafał Antczak	342	-	-	-	-	-	-
Maks Kraczkowski	1 098	144	-	-	96	-	193
Mieczysław Król	1 104	165	-	-	110	-	222
Adam Marciniak	172	-	-	-	-	-	-
Piotr Mazur	1 149	305	175	-	387	355	594
Jakub Papierski	1 124	305	185	-	395	402	604
Jan Emeryk Rościszewski	1 077	132	-	-	88	-	177
Zarząd Banku	7 470	1 423	611	-	1 642	1 258	2 558
Piotr Alicki	6	255	176	-	356	397	529
Janusz Derda	453	12	-	-	8	-	16
Bartosz Drabikowski	1 184	328	203	-	450	434	655
Jarosław Myjak	-	70	141	-	178	284	239
Jacek Obłękowski	4	69	178	-	232	395	280
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	1 647	733	698	-	1 224	1 510	1 719
Razem	9 117	2 156	1 310	-	2 865	2 768	4 277

¹ Obejmuje wynagrodzenie zasadnicze oraz świadczenia dodatkowe z tytułu PPE, dodatkowego ubezpieczenia, opieki medycznej i ZFŚS.

Imię i nazwisko	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym zmienne składniki wynagrodzeń w formie gotówkowej - nieodroczone		Pozostałe świadczenia długoterminowe - zmienne wynagrodzenie w formie gotówkowej odroczone		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2016 ¹	inne otrzymane w 2016	otrzymane w 2016	potencjalnie należne na 31.12.2016	otrzymane w 2016	należne na 31.12.2016	potencjalnie należne na 31.12.2016
Zbigniew Jagiełło	2 080	359	232	-	506	357	501
Janusz Derda	56	-	-	-	-	-	-
Bartosz Drabikowski	1 740	321	188	-	410	295	434
Maks Kraczkowski	698	-	-	-	-	-	-
Mieczysław Król	805	-	-	-	-	-	-
Piotr Mazur	1 567	298	108	-	353	213	355
Jakub Papierski	1 554	298	173	-	371	286	402
Jan Emeryk Rościszewski	629	-	-	-	-	-	-
Zarząd Banku	9 129	1 276	702	-	1 640	1 151	1 692
Piotr Alicki	1 312	298	166	-	361	278	397
Jarosław Myjak	394	189	152	-	271	250	284
Jacek Obłękowski	398	298	162	-	362	274	395
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2016 roku	2 104	785	480	-	994	802	1 076
Razem	11 233	2 061	1 182	-	2 634	1 953	2 768

¹ Obejmuje wynagrodzenie zasadnicze oraz świadczenia dodatkowe z tytułu PPE, dodatkowego ubezpieczenia, opieki medycznej i ZFŚS.

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU ROZWIĄZANIA STOSUNKU PRACY (W TYSIĄCACH PLN)

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU ROZWIĄZANIA STOSUNKU PRACY DLA CZŁONKÓW ZARZĄDU, KTÓRZY PRZESTALI PEŁNIĆ SVOJE FUNKCJE W 2017 I 2016 ROKU	2017	2016
Piotr Alicki	488	1 097
Jarosław Myjak	-	1 108
Jacek Obłękowski	-	1 108
Bartosz Drabikowski	344	-
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	832	3 313

ŚWIADCZENIA PO OKRESIE ZATRUDNIENIA (W TYSIĄCACH PLN)

13 marca 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie (NWZ) podjęło uchwałę w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej zgłoszoną przez Skarb Państwa, reprezentowany przez Ministra Rozwoju i Finansów wykonującego prawa z akcji Banku należących do Skarbu Państwa. Uchwała ta nakazała dostosować zasady wynagradzania członków Zarządu i Rady Nadzorczej PKO Banku Polskiego SA do przepisów ustawy o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Na podstawie przyjętej uchwały Rada Nadzorcza wprowadziła nowe zasady zatrudniania i wynagradzania członków Zarządu, które zostały określone w sposób zgodny z przepisami ustawy o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami.

22 czerwca 2017 roku z członkami Zarządu zostały podpisane umowy o świadczenie usług, które zastąpiły dotychczasowe umowy o pracę. Wyplacone świadczenia z tytułu zmiany stosunku pracy zostały zaprezentowane w tabeli poniżej.

ŚWIADCZENIA PO OKRESIE ZATRUDNIENIA	2017	2016
Zbigniew Jagiełło	798	-
Maks Kraczkowski	108	-
Mieczysław Król	42	-
Piotr Mazur	246	-
Jakub Papierski	238	-
Jan Emeryk Rościszewski	109	-
Zarząd	1 541	-
Piotr Alicki	25	417
Jarosław Myjak	15	262
Jacek Obłękowski	19	487
Janusz Derda	29	-
Bartosz Drabikowski	224	-
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	312	1 166
Razem świadczenia	1 853	1 166

WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU OTRZYMANE OD JEDNOSTEK POWIĄZANYCH (INNYCH NIŻ SKARB PAŃSTWA I JEDNOSTKI POWIĄZANE ZE SKARBEM PAŃSTWA) (W TYSIĄCACH PLN)

W 2017 roku żaden członek zarządu nie otrzymał wynagrodzenia od jednostek powiązanych z Bankiem (wynagrodzenie za rok 2016 wyniosło 22 tysiące PLN).

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ BANK NA RZECZ ZARZĄDU I RADY NADZORCZEJ (W TYSIĄCACH PLN)

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ BANK NA RZECZ KIEROWNICTWA	31.12.2017	31.12.2016
Rada Nadzorcza Banku	666	608
Zarząd	1 355	930
Razem	2 021	1 538

Warunki oprocentowania i terminy spłaty należności nie odbiegają od warunków rynkowych i terminów spłaty dla podobnych produktów bankowych.

Bank świadczy na rzecz kluczowego personelu kierowniczego Banku, członków Rady Nadzorczej oraz bliskich członków rodzin tych osób standardowe usługi finansowe obejmujące, między innymi, prowadzenie rachunków bankowych, przyjmowanie depozytów, udzielanie kredytów i inne usługi finansowe.

ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ

REZERWA NA ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ	31.12.2017	31.12.2016
	(za lata 2013-2017)	(za lata 2012-2016)
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	18	17
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	30	31
Razem rezerwa	48	48
Wynagrodzenie wypłacone w roku	2017	2016
	(za lata 2013-2017)	(za lata 2012-2016)
- przyznane w formie gotówki	11	11
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	4	3
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	7	8
- przyznane w formie instrumentu finansowego	12	9
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	3	2
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	9	7
Razem wypłacone	23	20

46. HIERARCHIA WARTOŚCI GODZIWEJ

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ SZACUNKI I OCENY

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. cena wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

W zależności od kategorii klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych do danego poziomu hierarchii, stosuje się przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej.

POZIOM 1: CENY KWOTOWANE NA AKTYWNYCH RYNKACH

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań. Do tej kategorii Bank klasyfikuje instrumenty finansowe dla których istnieje aktywny rynek i dla których wartość godziwa ustalana jest w oparciu o wartość rynkową, będącą ceną kupna:

- dłużne papiery wartościowe wyceniane do fixingu z platformy Bondspot lub serwisów informacyjnych Bloomberg oraz Reuters,
- dłużne i kapitałowe papiery wartościowe będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym, w tym w portfelu Domu Maklerskiego,
- instrumenty pochodne będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym.

POZIOM 2: TECHNIKI WYCENY OPARTE NA OBSERWOWALNYCH DANYCH RYNKOWYCH

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku których wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (jako ceny) lub pośrednio (bazujące na cenach). Do tej kategorii Bank klasyfikuje instrumenty finansowe dla których brak jest aktywnego rynku:

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	METODA (TECHNIKA) WYCENY	OBSERWOWALNE DANE WEJŚCIOWE
POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE – CIRS, IRS, FRA	Model zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o krzywe rentowności.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji FRA, IRS, basis swap.
POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE – OPCJE WALUTOWE, OPCJE NA STOPE PROCENTOWĄ, EGZOTYCZNE OPCJE EQUITY, TRANSAKcje FX FORWARD, FX SWAP	Model wyceny dla danego typu opcji walutowej. Model zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o krzywe rentowności dla transakcji FX forward, FX swap. Ceny egzotycznych opcji equity wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane z rynku (ceny rynkowe).	Krzywe rentowności budowane w oparciu o stawki rynku pieniężnego, rynkowe stawki punktów swapowych, płaszczyzny zmienności dla określonych par walutowych, walutowe kursy fixingowe NBP. W celu wyceny egzotycznych opcji equity wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane są ceny rynkowe tych opcji.
BONY PIENIĘŻNE NBP	Metoda krzywej rentowności.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o dane rynku pieniężnego oraz rynku transakcji OIS.
OBLIGACJE KOMUNALNE EUR	Przyjęty model wyceny.	Stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS, rynku transakcji CDS, zmienność rynku opcji stopy procentowej.
OBLIGACJE KOMUNALNE PLN	Model krzywej rentowności oraz marży ryzyka.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marży ryzyka.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
TRANSAKcje COMMODITY SWAP	Model krzywej cen towarowych.	Krzywe cen towarowych, krzywe rentowności budowane w oparciu o stawki rynku pieniężnego, rynkowe stawki punktów swapowych.

POZIOM 3: POZOSTAŁE TECHNIKI WYCENY

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku których dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne). Do tej kategorii Bank zaklasyfikował instrumenty finansowe, które są wyceniane według wewnętrznych modeli wyceny:

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	METODA (TECHNIKA) WYCENY	CZYNNIK NIEOBSERWOWALNY
---	--------------------------	-------------------------

TYTUŁY UCZESTNICTWA W INSTYTUCJI WSPÓLNEGO INWESTOWANIA – FUNDUSZU	Metoda wartości netto aktywów Funduszu (NAV - Net Asset Value) tj. wartość godziwa projektów inwestycyjnych (spółek) wchodzących w skład Funduszu, które podlegają co pół roku przeglądom lub badaniom przez biegłego rewidenta.	Wartość aktywów netto Funduszu.
AKCJE VISA INC. SERII C UPRIWILEJOWANE	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość rynkową notowanych akcji zwykłych Visa Inc. z uwzględnieniem dyskonta biorącego pod uwagę ograniczoną płynność akcji serii C oraz warunki zamiany akcji serii C na akcje zwykłe.	Dyskonto uwzględniające ograniczoną płynność akcji serii C oraz warunki zamiany akcji serii C na akcje zwykłe.
OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marż ryzyka. Krzywa rentowności zbudowana jest w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego oraz rynku transakcji IRS.	Spread kredytowy (marże kredytowe wyznaczone w oparciu o marże pierwotne zmodyfikowane przez kwotowania indeksów kredytowych przypisanych do emitentów na podstawie ich ratingów oraz sektorów działalności).

INFORMACJE FINANSOWE

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ NA 31.12.2017	Nota	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
			Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Pozostałe techniki wyceny
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu z wyłączeniem instrumentów pochodnych	20	472	470	2	-
Dłużne papiery wartościowe		446	444	2	-
Udziały i akcje w innych jednostkach		19	19	-	-
Certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji oraz prawo poboru		7	7	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	21	2 805	1	2 804	-
Instrumenty zabezpieczające		1 104	-	1 104	-
Instrumenty o charakterze handlowym		1 701	1	1 700	-
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23	6 409	2 027	4 382	-
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	41 985	32 795	7 024	2 166
Dłużne papiery wartościowe		41 560	32 745	7 024	1 791
Kapitałowe papiery wartościowe		173	50	-	123
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania		252	-	-	252
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		51 671	35 293	14 212	2 166
Pochodne instrumenty finansowe	21	2 741	-	2 741	-
Instrumenty zabezpieczające		204	-	204	-
Instrumenty o charakterze handlowym		2 537	-	2 537	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		2 741	-	2 741	-

**INSTRUMENTY FINANSOWE PRZY POCZĄTKOWYM
UJĘCIU WYZNACZONE JAKO WYCENIANE DO WARTOŚCI
GODZIWEJ PRZECZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT NA
31.12.2017**

	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
bony pieniężne NBP	4 199	-	4 199	-
obligacje skarbowe PLN	1 134	1 134	-	-
obligacje skarbowe walutowe	893	893	-	-
obligacje komunalne PLN	106	-	106	-
obligacje komunalne walutowe	77	-	77	-
RAZEM	6 409	2 027	4 382	-

**INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO
SPRZEDAŻY NA 31.12.2017**

	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	41 560	32 745	7 024	1 791
obligacje skarbowe PLN	32 095	32 095	-	-
obligacje skarbowe walutowe	-	-	-	-
obligacje komunalne PLN	4 928	-	4 928	-
obligacje korporacyjne PLN	4 058	321	2 096	1 641
obligacje korporacyjne walutowe	479	329	-	150
Kapitałowe papiery wartościowe	173	50	-	123
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	252	-	-	252
RAZEM	41 985	32 795	7 024	2 166

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ NA 31.12.2016	Nota	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
			Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Pozostałe techniki wyceny
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu z wyłączeniem instrumentów pochodnych	20	358	358	-	-
Dłużne papiery wartościowe		344	344	-	-
Udziały i akcje w innych jednostkach		11	11	-	-
Certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru		3	3	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	21	2 895	3	2 892	-
Instrumenty zabezpieczające		382	-	382	-
Instrumenty o charakterze handlowym		2 513	3	2 510	-
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	23	11 744	2 507	9 237	-
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	25	35 739	26 674	5 691	3 374
Dłużne papiery wartościowe		35 314	26 639	5 691	2 984
Kapitałowe papiery wartościowe		127	35	-	92
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania		298	-	-	298
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		50 736	29 542	17 820	3 374
Pochodne instrumenty finansowe	21	4 229	1	4 229	-
Instrumenty zabezpieczające		1 163	-	1 163	-
Instrumenty o charakterze handlowym		3 066	1	3 066	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem		4 229	1	4 229	-

INSTRUMENTY FINANSOWE PRZY POCZĄTKOWYM UJĘCIU WYZNACZONE JAKO WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT NA 31.12.2016	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
bony pieniężne NBP	8 999	-	8 999	-
obligacje skarbowe PLN	1 432	1 432	-	-
obligacje skarbowe walutowe	1 075	1 075	-	-
obligacje komunalne PLN	111	-	111	-
obligacje komunalne walutowe	127	-	127	-
RAZEM	11 744	2 507	9 237	-

INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY NA 31.12.2016	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	35 314	26 639	5 691	2 984
obligacje skarbowe PLN	25 147	25 147	-	-
obligacje skarbowe walutowe	457	457	-	-
obligacje komunalne PLN	4 552	-	4 552	-
obligacje korporacyjne PLN	4 581	692	1 139	2 749
obligacje korporacyjne walutowe	577	343	-	235
Kapitałowe papiery wartościowe	127	35	-	92
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	298	-	-	298
RAZEM	35 739	26 674	5 691	3 374

WPŁYW PARAMETRÓW ESTYMOWANYCH NA WYCENĘ DO WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NA POZIOMIE 3	31.12.2017		31.12.2016	
	Wartość godziwa według		Wartość godziwa według	
	scenariusza pozytywnego	scenariusza negatywnego	scenariusza pozytywnego	scenariusza negatywnego
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży				
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania ¹	264	239	313	283
Kapitałowe papiery wartościowe (Akcje Visa Inc.) ²	129	103	100	70
Obligacje korporacyjne ³	1 799	1 783	2 992	2 977

¹ Scenariusz zakładający odpowiednio wzrost/spadek wartości aktywów netto Funduszu o +/- 5%.

² Scenariusz zakładający współczynnik z tytułu dyskonta na poziomie odpowiednio 0%/100%.

³ Scenariusz zakłada zmianę spreadu kredytowego o +/- 10%.

UZGODNIENIE ZMIAN W OKRESIE WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NA POZIOMIE 3	2017	2016
Bilans otwarcia na początek okresu	3 374	3 635
Suma zysków lub strat	40	113
w wyniku finansowym	(37)	68
w innych dochodach całkowitych	77	45
Objęcia nowych emisji Funduszu	58	67
Objęcie akcji Visa Inc.	-	81
Sprzedaż akcji Visa Europe Limited	-	(337)
Pozostałe objęcia emisji i wykupy (w tym rozliczenia)	(1 213)	(185)
Obniżenie zaangażowania kapitałowego w Funduszu	(93)	-
Razem	2 166	3 374

W 2017 roku i w 2016 roku Bank nie dokonywał reklasyfikacji instrumentów finansowych do poziomu 3 hierarchii wartości godziwej.

47. AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE, KTÓRE W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ NIE SĄ PREZENTOWANE W WARTOŚCI GODZIWEJ

Bank jest w posiadaniu aktywów i zobowiązań finansowych, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej nie są prezentowane w wartości godziwej.

Dla wielu instrumentów finansowych wartości rynkowe są niedostępne, stąd wartości godziwe są oszacowane przy zastosowaniu szeregu technik wyceny. Do wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych zastosowano model oparty na oszacowaniach wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu odpowiednich stóp dyskontowych.

Wszystkie wyliczenia modelowe zawierają pewne uproszczenia i są wrażliwe na przyjmowane założenia. Poniżej przedstawiono podsumowanie głównych metod i założeń wykorzystywanych podczas szacowania wartości godziwych instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej.

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, ze względu na brak oczekiwanych istotnych różnic pomiędzy wartością bilansową a godziwą wynikających z charakterystyki tych grup (np. krótkoterminowy charakter, wysoka korelacja z parametrami rynkowymi, unikalność instrumentu) przyjęto, że wartość bilansowa jest w przybliżeniu zgodna z wartością godziwą. Dotyczy to następujących grup instrumentów finansowych:

- kredyty i pożyczki udzielone klientom: część portfela kredytów mieszkaniowych („stary” portfel kredytów mieszkaniowych), kredyty z brakiem określonego harmonogramu spłaty, kredyty wymagalne na moment wyceny,
- zobowiązania wobec klientów: zobowiązania bez określonego harmonogramu spłaty, inne specyficzne produkty, dla których nie można mówić o istnieniu rynku,
- depozyty i lokaty międzybankowe o terminie zapadalności do 7 dni lub o zmiennym oprocentowaniu,
- kredyty lub pożyczki udzielone i zaciągnięte na rynku międzybankowym o zmiennym oprocentowaniu (zmiana oprocentowania maksymalnie co 3 miesiące),
- kasa i środki w Banku Centralnym oraz zobowiązania wobec Banku Centralnego,
- inne aktywa i zobowiązania finansowe.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom bez rozpoznanej utraty wartości zastosowano model oparty o szacowanie wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniający wysokość marży na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłaty wynikające z umów kredytowych. Bieżący poziom marż został wyznaczony dla transakcji zawartych w ostatnim kwartale zakończonym dniem bilansowym na instrumentach o podobnym ryzyku kredytowym. W przypadku kredytów walutowych zastosowano bieżącą marżę dla kredytów w PLN skorygowaną o koszt pozyskania waluty w transakcjach basis-swap. Wycena nie uwzględnia ryzyka skutków potencjalnych propozycji rozwiązań systemowych, które mogłyby skutkować poniesieniem przez Bank strat na portfelu kredytów hipotecznych w CHF. Dla kredytów z rozpoznaną utratą wartości przyjmuje się, że wartość godziwa jest równa wartości bilansowej.

Wartość godziwą depozytów oraz innych zobowiązań wobec klientów innych niż banki o ustalonym terminie wymagalności oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi właściwymi dla poszczególnych produktów depozytowych. Wartość godziwa obliczana jest dla każdego depozytu oraz zobowiązania, następnie wartości godziwe dla całego portfela depozytowego grupowane są według rodzaju produktu oraz segmentu klienta. Dla depozytów płatnych na żądanie przyjmuje się, że wartość godziwa równa się ich wartości bilansowej.

Wartość godziwą długu podporządkowanego Banku oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych w oparciu o krzywą rentowności.

Wartość godziwą zobowiązania z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez PKO Bank Polski SA oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

Wartość godziwą lokat i depozytów międzybankowych oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

	poziom hierarchii wartości	metoda wyceny	31.12.2017	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	17 765	17 765
Należności od banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	8 769	8 769
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)			186 893	184 479
mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	90 209	86 008
gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	67 139	67 093
konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	24 275	26 108
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 855	1 855
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 513	2 513
transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	902	902
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1	kwotowania rynkowe	1 622	1 622
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości	1 748	1 748
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	6	6
Zobowiązania wobec banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 299	4 299
Zobowiązania wobec klientów			222 524	222 761
wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	60 578	60 879
wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	11 409	11 409
wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	150 537	150 473
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	5 204	5 204
Zobowiązania podporządkowane	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 720	1 720
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	3 812	3 812

	poziom hierarchii wartości godziwej	metoda wyceny	31.12.2016	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	13 277	13 277
Należności od banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	8 471	8 470
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			189 067	187 433
mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	97 866	94 091
gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	62 143	62 941
konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	22 848	24 265
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 283	2 209
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 588	2 588
transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 339	1 339
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1	kwotowania rynkowe	157	157
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości	1 791	1 791
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	4	4
Zobowiązania wobec banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	18 717	18 717
Zobowiązania wobec klientów			209 371	209 559
wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	53 570	53 813
wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	8 409	8 409
wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	147 392	147 337
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 693	1 695
Zobowiązania podporządkowane	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 539	2 526
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	2 693	2 693

48. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Bank kompensuje aktywa i zobowiązania finansowe i wykazuje je w sprawozdaniu z sytuacji finansowej netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesna realizacja danego składnika aktywów i uregulowanie zobowiązania. Aby kompensata była możliwa, tytuł prawny nie może być uwarunkowany wystąpieniem określonego zdarzenia w przyszłości.

Bank zawiera porozumienia dotyczące kompensowania, czyli umowy ISDA (International Swaps and Derivatives Association Master Agreements) oraz GMRA (Global Master Repurchase Agreement), które umożliwiają kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych (końcowe potrącenie i rozliczenie transakcji, tzw. close out netting) w przypadku zaistnienia przypadku naruszenia w stosunku do którejś ze stron umowy. Umowy te mają szczególne znaczenie dla ograniczania ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi, gdyż umożliwiają kompensowanie zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego). Umowy te nie spełniają jednak wymogów określonych w MSR 32, gdyż tytuł kompensaty uwarunkowany jest wystąpieniem określonego zdarzenia w przyszłości (przypadki naruszenia).

Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

INFORMACJE FINANSOWE

31.12.2017	Razem aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	3 710	2 808	902
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane	(3)	(3)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	3 707	2 805	902
Maksymalna, potencjalna kwota podlegająca kompensacie	2 097	2 082	15
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 337	1 337	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	760	745	15
Kwota netto	1 610	723	887

31.12.2017	Razem zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	2 792	2 744	48
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane	(3)	(3)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	2 789	2 741	48
Maksymalna, potencjalna kwota podlegająca kompensacie	1 895	1 895	-
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 337	1 337	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	558	558	-
Kwota netto	894	846	48

31.12.2016	Razem aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	4 891	2 891	2 000
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane	(4)	(4)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	4 895	2 895	2 000
Maksymalna, potencjalna kwota podlegająca kompensacie	2 096	2 096	-
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 698	1 698	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	398	398	-
Kwota netto	2 799	799	2 000

31.12.2016	Razem zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	4 439	4 233	206
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane	(4)	(4)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	4 435	4 229	206
Maksymalna, potencjalna kwota podlegająca kompensacie	3 257	3 223	34
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 698	1 698	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	1 559	1 525	34
Kwota netto	1 178	1 006	172

49. AKTYWA STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ ORAZ PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE

Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu
Zobowiązania z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych
Wstępny depozyt rozliczeniowy KDPW
Fundusz Ochrony Środków Gwarantowanych
Środki stanowiące zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty składek wnoszonych do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
Ograniczenia prawa dotyczące tytułu prawnego Banku
Przeniesione aktywa finansowe

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU TRANSAKcji Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

Do aktywów finansowych, których Bank nie wyłącza ze sprawozdania finansowego należy zaliczyć aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu (obligacje skarbowe).

WARTOŚĆ BILANSOWA	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe	48	182
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	48	206
Pozycja netto	-	(24)

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU UJEMNEJ WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Środki pieniężne na lokatach w bankach zawierają aktywa będące zabezpieczeniem zobowiązań własnych, w tym rozliczenia z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych. Wartość tych aktywów na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 558 milionów PLN (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 1 525 milionów PLN).

WSTĘPNY DEPOZYT ROZLICZENIOWY KDPW

Dom Maklerski utrzymuje obligacje w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych stanowiące zabezpieczenie rozliczeń transakcji z Izłą Rozliczeniową.

WARTOŚĆ BILANSOWA/WARTOŚĆ GODZIWA	31.12.2017	31.12.2016
Wartość depozytu	10	8
Wartość nominalna zabezpieczenia	10	8
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Wartość bilansowa zabezpieczenia	10	8

FUNDUSZ OCHRONY ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość funduszu	1 133	1 005
Wartość nominalna zabezpieczenia	1 200	1 060
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	25.01.2024	25.01.2024
Wartość bilansowa zabezpieczenia	1 193	1 021

Wartość aktywów stanowią obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej. Środki te traktowane są jako aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych.

ŚRODKI STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ DO ZAPŁATY SKŁADEK WNOSZONYCH DO BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO

	31.12.2017
Wartość składki wnoszonej w formie zobowiązań do zapłaty	120
Wartość nominalna aktywów w które ulokowano środki odpowiadające zobowiązaniom do zapłaty	175
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	25.01.2024
Wartość bilansowa zabezpieczenia	174

Począwszy od 2017 roku wartość składek wnoszonych w formie zobowiązań do zapłaty stanowi 30% składek na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ("BFG") na fundusz gwarantowania depozytów lub fundusz przymusowej restrukturyzacji banków. Aktywami stanowiącymi zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty są obligacje skarbowe zablokowane na rzecz BFG, w wysokości zapewniającej utrzymanie stosunku wartości praw majątkowych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty do kwoty zobowiązań do zapłaty na poziomie nie niższym niż 110%.

Wartość praw majątkowych stanowiących pokrycie zobowiązań do zapłaty dla celów ustalenia minimalnego poziomu stosunku wartości aktywów do wielkości zobowiązań do zapłaty określa się według wartości ustalonej na podstawie ostatniego kursu fixingowego z danego dnia z elektronicznego rynku skarbowych papierów wartościowych organizowanego przez ministra właściwego do spraw budżetu, przy czym wartość tę powiększa się o odsetki należne na dzień wyceny, chyba że wartość odsetek została uwzględniona w tym kursie.

Środki te traktowane są jako aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych, nie mogą być przedmiotem zastawu, nie mogą być obciążane w jakikolwiek sposób, nie podlegają egzekucji sądowej i administracyjnej ani nie wchodzi do masy upadłości.

Wartość środków stanowiących zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty składek wnoszonych na rzecz BFG będzie ulegała zwiększeniu w terminach wnoszenia składek na fundusz gwarantowania depozytów (w okresach kwartalnych)

oraz na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków (w III kwartale danego roku) w wysokości nie wyższej niż 30% wartości składki ustalonej przez BFG. Wartość środków może ulec zmniejszeniu w przypadku otrzymania przez Bank wezwania BFG do przekazania w formie pieniężnej środków odpowiadających zobowiązaniom do zapłaty.

OGRANICZENIA PRAWA DOTYCZĄCE TYTUŁU PRAWNEGO BANKU

W latach zakończonych odpowiednio 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku nie występowały wartości niematerialne ani rzeczowe aktywa trwałe, do których tytuł prawny Banku podlegał ograniczeniu oraz stanowiące zabezpieczenie zobowiązań.

PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE

Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku Bank nie posiadał przeniesionych aktywów finansowych, które są wyłączone ze sprawozdania finansowego w całości, dla których Bank utrzymuje zaangażowanie w tych aktywach.

50. DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA

Bank jest bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych oraz Rejestru Papierów Wartościowych (NBP). Bank prowadzi rachunki papierów wartościowych oraz obsługuje transakcje na rynku krajowym i rynkach zagranicznych, świadczy usługi powiernictwa i pełni funkcję depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Aktywa przechowywane przez Bank w ramach świadczenia usług powierniczych, ze względu na niespełnienie definicji składnika aktywów Banku, nie zostały wykazane w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

51. INFORMACJE DOTYCZĄCE PODMIOTU UPRAWNIONEGO DO BADANIA SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

26 stycznia 2017 roku Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego SA dokonała wyboru KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa jako firmy audytorskiej do przeprowadzania badania sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za lata 2017-2019. Podmiot ten badał sprawozdania finansowe Banku i Grupy Kapitałowej za lata 2015-2016. KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie, ul. Inflancka 4A jest wpisana na listę firm audytorskich, prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 3546. Wybór firmy audytorskiej do przeprowadzania badania i przeglądu sprawozdań finansowych dokonany został przez Radę Nadzorczą Banku zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i normami zawodowymi, na podstawie § 15 ust.1 pkt 4 Statutu Banku.

12 kwietnia 2017 roku pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA i KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa - firmą audytorską do przeprowadzania badania sprawozdań finansowych ponownie została zawarta umowa na przeprowadzenie badania i przeglądu sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za lata 2017 - 2019.

Łączna wysokość należnego wynagrodzenia netto KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z tytułu badania sprawozdania finansowego i skonsolidowanego sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA wyniosła za 2017 rok 1 389 tysięcy PLN (za 2016 rok 1 250 tysięcy PLN) oraz z tytułu usług atestacyjnych, w tym przeglądu sprawozdań finansowych wyniosła za 2017 roku 2 051 tysięcy PLN (za 2016 roku 2 381 tysięcy PLN). Z tytułu pozostałych usług wypłacono wynagrodzenie netto w 2017 roku w kwocie 68 tysięcy PLN (w 2016 roku 68 tysięcy PLN).

CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

52. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W PKO BANKU POLSKIM SA

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych w PKO Banku Polskim SA. Ma ono na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy zapewnieniu kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu w ramach przyjętej przez Bank tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

W Banku zidentyfikowane zostały ryzyka, które podlegają zarządzaniu i część z nich uznana jest za istotne. Ocenę istotności ryzyka występującego w działalności Banku przeprowadza się nie rzadziej niż raz w roku. Ocenę istotności przeprowadza się częściej niż raz w roku w szczególności w przypadku istotnej zmiany zakresu działalności lub profilu ryzyka Banku. Przy określaniu kryteriów uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne uwzględniany jest wpływ istotności tego ryzyka na działalność Banku. Podczas oceny istotności ryzyka Banku określa się katalog ryzyk istotnych, podlegających monitorowaniu i nieistotnych na poziomie Banku. Za istotne uznaje się w Banku ryzyko kredytowe niewypłacalności, ryzyko walutowe, ryzyko stopy procentowej, ryzyko płynności, w tym ryzyko finansowania, ryzyko operacyjne, ryzyko biznesowe, ryzyko zmian makroekonomicznych oraz ryzyko modeli.

RODZAJ RYZYKA	ROZDZIAŁ
KREDYTOWE	53, 54, 56, 57
KONCENTRACJI	55
RYZYSKO WALUTOWYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH	58
STOPY PROCENTOWEJ	59
WALUTOWE	60
PŁYNNOŚCI, W TYM RYZYSKO FINANSOWANIA	61
CEN TOWARÓW	62
CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	62
INNE RYZYSKA CENOWE	62
INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	63
OPERACYJNE	64
BRAKU ZGODNOŚCI I POSTĘPOWANIA	65
BIZNESOWE (STRATEGICZNE)	65
UTRATY REPUTACJI	65
MODELI	65
ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH	65
KAPITAŁOWE	65
NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ	65

Szczegółowy opis zasad zarządzania istotnymi rodzajami ryzyka zawarty jest w raporcie Adekwatność kapitałowa oraz inne informacje podlegające ogłaszaniu w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

CEL ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Celem zarządzania ryzykiem poprzez dążenie do utrzymywania poziomu ryzyka w ramach przyjętego poziomu tolerancji jest:

- ochrona wartości kapitału akcjonariuszy,
- ochrona depozytów klientów,
- wsparcie Banku w prowadzeniu efektywnej działalności.

Cele zarządzania ryzykiem osiąga się w szczególności poprzez zapewnianie właściwej informacji o ryzyku, tak aby decyzje mogły być podejmowane z pełną świadomością ryzyk, jakie ze sobą niosą.

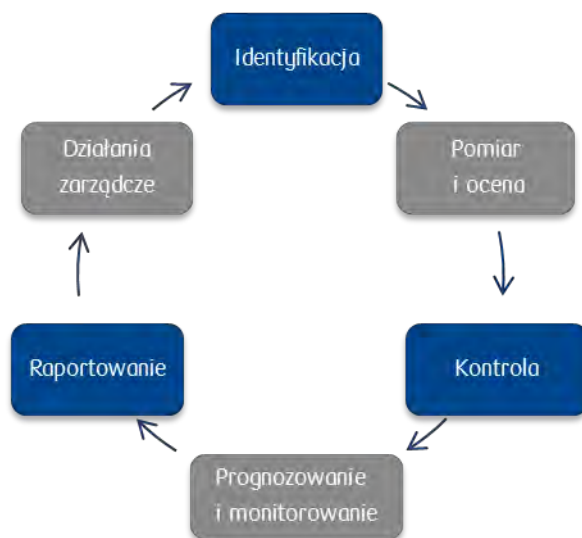
GŁÓWNE ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem w PKO Banku Polskim SA opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- 1) Bank zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- 2) proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- 3) metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru lub oceny ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka, aktualnie prowadzonej i planowanej działalności Banku i otoczenia, w którym Bank działa oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- 4) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru zarządzania ryzykiem od działalności biznesowej,
- 5) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- 6) poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- 7) proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Banku przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

PROCES ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Na proces zarządzania ryzykiem w PKO Banku Polskim SA składają się następujące elementy:

- **IDENTYFIKACJA RYZYKA:**

Identyfikacja ryzyka polega na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności jego potencjalnego wpływu na działalność Banku. W ramach identyfikacji ryzyka określa się te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku.

- **POMIAR I OCENA RYZYKA:**

Pomiar ryzyka obejmuje określanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościowej kwantyfikacji ryzyka za pomocą ustalonych miar, a także ocenę ryzyka polegającą na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem. W ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się wycenę poszczególnych rodzajów ryzyka dla potrzeb polityki cenowej Banku oraz specyficzne testy warunków skrajnych dla każdego rodzaju ryzyka, na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka. Scenariusze testów warunków skrajnych obejmują m.in. wymagania wynikające z rekomendacji Komisji Nadzoru Finansowego. Dodatkowo przeprowadzane są w Banku kompleksowe testy warunków skrajnych (KTWS), które stanowią integralny element zarządzania ryzykiem oraz uzupełniają testy warunków skrajnych specyficzne dla poszczególnych rodzajów ryzyka. KTWS obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu (w szczególności sytuacji makroekonomicznej) i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Banku.

- **KONTROLA RYZYKA:**

Kontrola ryzyka polega na określeniu narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania lub ograniczania poziomu ryzyka w poszczególnych obszarach działalności Banku. Obejmuje ustalenie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku mechanizmów kontroli ryzyka w szczególności w postaci strategicznych limitów tolerancji na poszczególne rodzaje ryzyka.

- **PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE RYZYKA:**

Prognozowanie i monitorowanie ryzyka polega na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyśleń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, rekomendacji i zaleceń wydanych przez organ nadzoru i kontroli), a także przeprowadzaniu testów warunków skrajnych (specyficznych i kompleksowych). Prognozy poziomu ryzyka poddaje się weryfikacji. Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności.

- **RAPORTOWANIE RYZYKA:**

Raportowanie ryzyka polega na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka lub oceny ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań. Zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców.

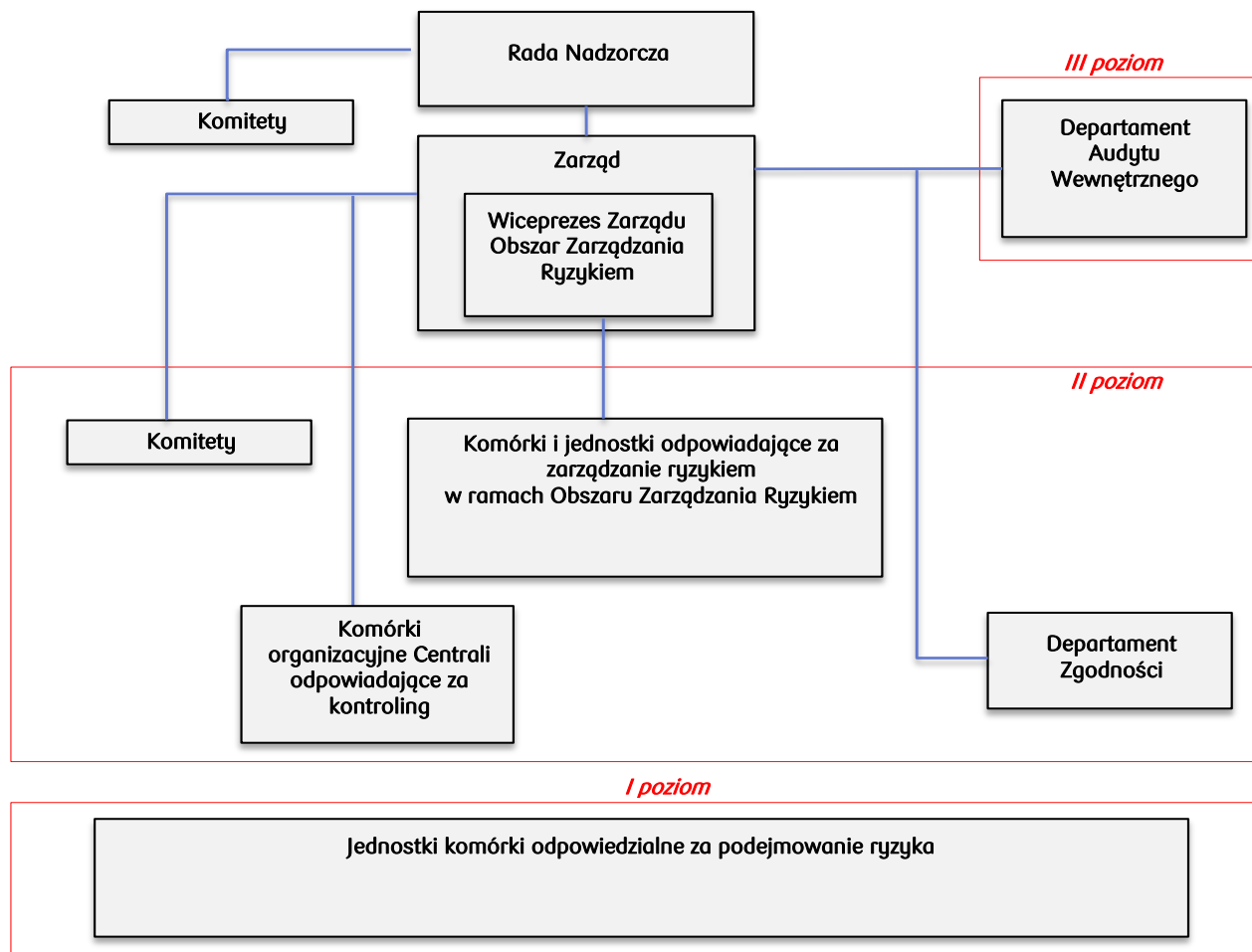
- **DZIAŁANIA ZARZĄDCZE:**

Działania zarządcze podejmowane przez Bank polegają w szczególności na wydawaniu przepisów wewnętrznych Banku kształtujących proces zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji, w tym o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem. Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W BANKU

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się we wszystkich jednostkach i komórkach organizacyjnych Banku.

Organizacja zarządzania ryzykiem przedstawiona jest na poniższym schemacie:

System zarządzania ryzykiem nadzorowany jest przez Radę Nadzorczą, która kontroluje i ocenia jego adekwatność i skuteczność. Rada Nadzorcza ocenia czy poszczególne elementy systemu zarządzania ryzykiem służą zapewnieniu prawidłowości procesu wyznaczania i realizacji szczegółowych celów Banku. W szczególności weryfikuje ona, czy system stosuje sformalizowane zasady służące określaniu wielkości podejmowanego ryzyka i zasady zarządzania ryzykiem oraz sformalizowane procedury mające na celu identyfikację, pomiar lub szacowanie oraz monitorowanie ryzyka występującego w działalności Banku, uwzględniające również przewidywany poziom ryzyka w przyszłości. Weryfikuje ona, czy w ramach systemu zarządzania ryzykiem stosowane są sformalizowane limity ograniczające ryzyko i zasady postępowania w przypadku przekroczenia limitów oraz czy przyjęty system sprawozdawczości zarządczej umożliwia monitorowanie poziomu ryzyka. Rada ocenia czy system zarządzania ryzykiem jest na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka. Radę Nadzorczą wspierają m.in. następujące komitety: Komitet ds. Wynagrodzeń Rady Nadzorczej, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej i Komitet Audytu Rady Nadzorczej.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA w zakresie zarządzania ryzykiem odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała przepisy wewnętrzne Banku dotyczące zarządzania ryzykiem. W zarządzaniu ryzykiem Zarząd wspierają następujące komitety działające w Banku:

- 1) Komitet Ryzyka (KR),
- 2) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAP),
- 3) Komitet Kredytowy Banku (KKB),
- 4) Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO).

System zarządzania ryzykiem jest realizowany na trzech niezależnych wzajemnie uzupełniających się poziomach:

PIERWSZY POZIOM – tworzą struktury organizacyjne zarządzające produktem, realizujące sprzedaż produktów i obsługę klientów oraz inne struktury realizujące zadania operacyjne generujące ryzyko, funkcjonujące na podstawie przepisów wewnętrznych PKO Banku Polskiego SA. Funkcja jest realizowana we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku i w komórkach organizacyjnych Centrali.

DRUGI POZIOM – obejmuje działalność komórki do spraw zgodności oraz identyfikację, pomiar, ocenę lub kontrolę, monitorowanie i raportowanie istotnych rodzajów ryzyka, a także stwierdzanych zagrożeń i nieprawidłowości – zadania realizowane są przez wyspecjalizowane struktury organizacyjne działające na podstawie obowiązujących przepisów wewnętrznych PKO Banku Polskiego SA; celem tych struktur jest zapewnienie, żeby działania realizowane na pierwszym poziomie były właściwie uregulowane w przepisach wewnętrznych PKO Banku Polskiego SA i skutecznie ograniczały ryzyko, wspierały pomiar, ocenę i analizę ryzyka oraz efektywność działalności. Funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Zarządzania Ryzykiem, Departamencie Zgodności i właściwych komitetach. Drugi poziom wspiera podejmowanie działań mających na celu eliminację niekorzystnych odchyłeń od planu finansowego w zakresie wielkości wpływających na ujęte w planie finansowym ilościowe strategiczne limity tolerancji na ryzyko. Działania te realizuje się w szczególności w komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za controlling.

TRZECI POZIOM – stanowi audyt wewnętrzny, realizujący niezależne audyty elementów systemu zarządzania Bankiem, w tym systemu zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej; audyt wewnętrzny funkcjonuje odrębnie od pierwszego i drugiego poziomu i może wspierać realizowane tam działania poprzez konsultacje, ale bez możliwości wpływu na podejmowane decyzje.

Niezależność poziomów, polega na zachowaniu organizacyjnej odrębności w następujących płaszczyznach:

- funkcja drugiego poziomu w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszego poziomu,
- funkcja trzeciego poziomu jest niezależna od funkcji pierwszego i drugiego poziomu.

SPECYFICZNE DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W BANKU PODJĘTE W 2017 ROKU

Priorytetem PKO Banku Polskiego jest utrzymanie silnej pozycji kapitałowej, w tym efektywne zarządzanie adekwatnością kapitałową, utrzymanie stabilnych źródeł finansowania, które stanowią podstawę rozwoju działalności biznesowej, wspieranie polskiej przedsiębiorczości, satysfakcja klienta, zaangażowanie się w kreowanie nowych standardów w skali rynku, przeciwdziałanie cyberzagrożeniom przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania, skutecznej kontroli kosztów oraz odpowiedniej oceny i poziomu ryzyka.

W tym celu Bank w 2017 roku podejmował m.in. następujące działania:

- zastąpił zapadające własne obligacje krótkoterminowe emisją nowych obligacji w kwotach 670 milionów PLN (w maju) i 650 milionów PLN (w listopadzie),
- w kwietniu spłacił zapadającą własną obligację krótkoterminową w kwocie 200 milionów EUR,
- w sierpniu uplasował emisję obligacji podporządkowanych o łącznej wartości nominalnej 1 700 milionów PLN i dziesięcioletnim terminie wykupu, z prawem Banku do dokonania przedterminowego wykupu wszystkich obligacji w terminie 5 lat od daty emisji (28 sierpnia 2017 roku) za zgodą KNF,
- we wrześniu dokonał przedterminowego wykupu obligacji podporządkowanych o łącznej wartości nominalnej 1 600 milionów PLN,
- w ramach programu EMTN wyemitował obligacje własne: w lipcu w kwocie 750 milionów EUR o terminie wymagalności 4 lat oraz w listopadzie o wartości nominalnej 400 milionów CHF i 4-letnim okresie wymagalności,
- 21 grudnia 2017 roku, po uzyskaniu niezbędnych zgód korporacyjnych, zawarł z kontrahentem umowę gwarancji zapewniającej nierzeczywistą ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku zgodnie z rozporządzeniem CRR. Całkowita wartość portfela wierzytelności Banku objętego Gwarancją wynosi 5 495 milionów PLN, a portfel składa się z portfela obligacji o wartości 1 097 milionów PLN oraz portfela pozostałych wierzytelności o wartości 4 398 milionów PLN,
- w 2017 roku w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym prowadził prace przygotowawcze do rozpoczęcia działalności nowego oddziału Banku w Republice Czeskiej, który rozpoczął działalność operacyjną 3 kwietnia

2017 roku. W ramach tych prac w lutym 2017 roku Bank uzyskał zgodę Komisji Nadzoru Finansowego na łączne stosowanie podejścia zaawansowanego (AMA) i wskaźnika bazowego (BIA) do wyliczenia wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego z zastosowaniem metody BIA w odniesieniu do działalności oddziału w Niemczech oraz Oddziału w Czechach oraz z zastosowaniem podejścia AMA dla pozostałej działalności Banku.

53. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM

DEFINICJA

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

CEL ZARZĄDZANIA

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank kieruje się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie transakcji i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji jest oddzielona od funkcji sprzedaży poprzez zapewnienie właściwej struktury organizacyjnej, niezależności budowy i walidacji narzędzi wspierających ocenę ryzyka kredytowego oraz niezależność decyzji akceptujących odstępstwa od wskazań tych narzędzi,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- ryzyko kredytowe jest zdywersyfikowane w szczególności pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia, marże na ryzyko pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez Bank zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metody ratingów wewnętrznych (IRB), tzn. zaawansowanej metody pomiaru ryzyka kredytowego, która może być wykorzystywana do wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego po uzyskaniu przez Bank zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

• METODY POMIARU I OCENY RYZYKA KREDYTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD),
- oczekiwana strata kredytowa (EL),
- nieoczekiwana strata kredytowa (UL),
- strata w przypadku niewypłacalności (LGD),
- wartość zagrożona ryzykiem kredytowym (CVaR),

- udział i struktura ekspozycji kredytowych z rozpoznaną utratą wartości,
- wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości odpisami (coverage ratio),
- koszt ryzyka kredytowego.

Bank systematycznie ulepsza zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych ratingów (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

• METODY RATINGOWE I SCORINGOWE

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej klienta w ujęciu ilościowym i jakościowym. Ocena zdolności kredytowej w ujęciu ilościowym polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena w ujęciu jakościowym obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw, spełniających określone kryteria Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody scoringowej. Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W pozostałych przypadkach dla klientów instytucjonalnych stosowana jest metoda ratingowa.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny jest ocena wiarygodności klienta czyli rating oraz ocena ryzyka transakcji, tj. zdolności do spłaty zobowiązania w określonej wysokości i terminach.

Modele ratingowe dla klientów instytucjonalnych opracowane są z wykorzystaniem wewnętrznych danych Banku, co zapewnia, że są dostosowane do profilu ryzyka klientów Banku. Modele opierają się na statystycznej analizie zależności między niewykonaniem zobowiązania a punktową oceną ryzyka klienta. Ocena punktowa obejmuje ocenę wskaźników finansowych, czynników jakościowych oraz ocenę czynników behawioralnych. Ocena ryzyka klienta jest uzależniona od wielkości przedsiębiorstwa, dla którego dokonywana jest analiza. Dodatkowo Bank stosuje model oceny przedsiębiorców kredytowanych w formule finansowania specjalistycznego pozwalający na adekwatną ocenę ryzyka kredytowego dużych przedsięwzięć polegających na finansowaniu nieruchomości (np. lokale biurowe, powierzchnie sklepowe, powierzchnie przemysłowe) oraz projektów infrastrukturalnych (np. infrastruktura telekomunikacyjna, przemysłowa, użyteczności publicznej).

W celu zbadania poprawności funkcjonowania metod stosowanych w Banku, metodyki oceny ryzyka kredytowego związanego z jednostkowymi ekspozycjami kredytowymi podlegają okresowym przeglądom.

Proces oceny ryzyka kredytowego w Banku uwzględnia wymagania Komisji Nadzoru Finansowego określone w Rekomendacji S dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie oraz Rekomendacji T dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych.

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu warunków aktywacji służb oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

Monitorowanie ryzyka kredytowego odbywa się na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych oraz na poziomie portfelowym.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych określają w szczególności przepisy wewnętrzne Banku dotyczące:

- zasad tworzenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz odpisów aktualizujących należności wymagalne z tytułu nierozliczonych transakcji terminowych,
- zasad funkcjonowania w Banku Systemu Wczesnego Ostrzegania,
- wczesnego monitorowania opóźnień w spłacie wierzytelności,
- zasad klasyfikacji ekspozycji kredytowych i ustalania poziomu rezerw celowych.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, Bank wykorzystuje i rozwija aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO).

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfelowym polega na:

- nadzorowaniu poziomu portfelowego ryzyka kredytowego na podstawie przyjętych narzędzi pomiaru ryzyka kredytowego z uwzględnieniem zidentyfikowanych źródeł ryzyka kredytowego oraz analizy skutków i działań podjętych w ramach zarządzania systemowego,
- rekomendowaniu działań zaradczych w przypadku stwierdzenia podwyższonego poziomu ryzyka kredytowego.

RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty na temat ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą:

- minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LTV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- reguły określania dostępności kredytowania, w tym punkty odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego i MŚP) bądź klasa ratingu klienta (dla klienta instytucjonalnego), powyżej których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- limity koncentracji – limity z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych nr 575/2013 (rozporządzenie CRR) oraz z ustawy Prawo bankowe lub wewnętrzne limity określające apetyt na ryzyko koncentracji,
- limity branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku – limity określające apetyt na ryzyko kredytowe wynikające między innymi z rekomendacji S i T,
- limity kredytowe określające maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,
- limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),
- minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

STOSOWANIE TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO - ZABEZPIECZENIA

Szczególne rolę w ustaleniu warunków transakcji kredytowej stanowi polityka zabezpieczeń. Prowadzona przez Bank polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażony jest Bank, w tym przede wszystkim ustanowienie najbardziej płynnych zabezpieczeń. Zabezpieczenie może zostać uznane za płynne, jeśli możliwe jest jego zbycie bez istotnego obniżenia jego ceny i w czasie, który nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu zabezpieczeniu fluktuację cen.

Bank dąży do dywersyfikacji zabezpieczeń w zakresie form, jak i przedmiotów zabezpieczenia.

Bank ocenia zabezpieczenia pod kątem faktycznej możliwości ich wykorzystania jako ewentualne źródło dochodzenia swoich roszczeń.

Ponadto w ocenie zabezpieczenia Bank uwzględnia w szczególności:

- sytuację majątkową, ekonomiczno-finansową albo społeczno-finansową podmiotów udzielających zabezpieczenia osobistego,
- stan i wartość rynkową przedmiotów zabezpieczenia rzeczowego oraz ich podatność na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia (wpływ zużycia technologicznego przedmiotu zabezpieczenia na jego wartość),
- potencjalne korzyści ekonomiczne Banku wynikające z określonego sposobu zabezpieczenia wierzytelności, w tym w szczególności możliwość pomniejszenia odpisów z tytułu utraty wartości,
- sposób ustanowienia zabezpieczenia, w tym typowy czas trwania i złożoność czynności formalnych, jak również niezbędne koszty (koszty utrzymania zabezpieczenia i egzekucji z zabezpieczenia), z wykorzystaniem przepisów wewnętrznych Banku dotyczących oceny zabezpieczeń,
- złożoność, czasochłonność oraz uwarunkowania ekonomiczne i prawne skutecznej realizacji zabezpieczenia, w kontekście ograniczeń egzekucyjnych oraz obowiązujących zasad podziału sum uzyskanych z egzekucji indywidualnej lub w postępowaniu upadłościowym, kolejność zaspakajania z zabezpieczenia.

Ustanawianie określonych form zabezpieczeń uzależnione jest od poziomu ryzyka klienta lub poziomu ryzyka transakcji.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) Bank może przyjąć zabezpieczenie przejściowe w innej formie.

Przy udzielaniu kredytów konsumpcyjnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wierzytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych lub w formie gwarancji BGK (powszechnie stosowane w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw).

Polityka w zakresie zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych Banku.

54. RYZYKO KREDYTOWE – INFORMACJE FINANSOWE

Stopień narażenia na ryzyko kredytowe
Przeterminowanie aktywów finansowych
Aktywa finansowe wyceniane metodą zindywidualizowaną, wobec których wykazano indywidualną utratę wartości
Wewnętrzne klasy ratingowe
Zewnętrzne klasy ratingowe

STOPIEŃ NARAŻENIA NA RYZYKO KREDYTOWE

STOPIEŃ NARAŻENIA NA RYZYKO KREDYTOWE - POZYCJE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017	31.12.2016
Rachunek bieżący i lokaty w Banku Centralnym	13 136	9 124
Należności od banków	8 769	8 471
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - dłużne papiery wartościowe	446	344
Pochodne instrumenty finansowe	2 805	2 895
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - dłużne papiery wartościowe	6 409	11 744
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	186 893	189 067
mieszkaniowe	90 209	97 866
gospodarcze	67 139	62 143
konsumpcyjne	24 275	22 848
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	1 855	2 283
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	2 513	2 588
transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	902	1 339
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - dłużne papiery wartościowe	41 560	35 314
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 622	157
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	1 748	1 791
Razem	263 388	258 907

STOPIEŃ NARAŻENIA NA RYZYKO KREDYTOWE - POZYCJE POZABILANSOWE	31.12.2017	31.12.2016
Udzielone zobowiązania nieodwołalne	33 607	31 078
Udzielone gwarancje	8 609	7 931
Udzielone akredytywy	1 430	1 600
Gwarancje emisji	4 651	5 120
Razem	48 297	45 729

PRZETERMINOWANIE AKTYWÓW FINANSOWYCH

AKTYWA FINANSOWE BRUTTO, KTÓRE SĄ ZALEGŁE, LECZ W PRZYPADKU KTÓRYCH NIE NASTĄPIŁA UTRATA WARTOŚCI	31.12.2017			
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	2 166	489	208	2 863
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	1	-	9	10
Razem	2 167	489	217	2 873

AKTYWA FINANSOWE BRUTTO, KTÓRE SĄ ZALEGŁE, LECZ W PRZYPADKU KTÓRYCH NIE NASTĄPIŁA UTRATA WARTOŚCI	31.12.2016			
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy	Razem
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	2 317	609	167	3 093
Inne aktywa - inne aktywa finansowe	-	-	11	11
Razem	2 317	609	178	3 104

Zabezpieczeniami powyższych należności są: hipoteka, zastaw rejestrowy, przeniesienie prawa własności, blokada rachunku lokaty, ubezpieczenie ekspozycji kredytowej oraz gwarancje i poręczenia.

W ramach przeprowadzonej oceny stwierdzono, że dla powyższych aktywów finansowych przewidywane przepływy pieniężne w pełni pokrywają wartość bilansową tych ekspozycji.

AKTYWA FINANSOWE WYCENIANE METODĄ ZINDYWIDUALIZOWANĄ, WOBEC KTÓRYCH WYKAZANO INDYWIDUALNĄ UTRATĘ WARTOŚCI

AKTYWA FINANSOWE WYCENIANE METODĄ ZINDYWIDUALIZOWANĄ, WOBEC KTÓRYCH WYKAZANO INDYWIDUALNĄ UTRATĘ WARTOŚCI WEDŁUG WARTOŚCI BILANSOWEJ BRUTTO	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	3 757	4 420
kredyty mieszkaniowe	470	739
kredyty konsumpcyjne	197	218
kredyty gospodarcze	3 090	3 389
dłużne papiery wartościowe	-	74
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	819	1 293
Razem	4 576	5 713

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom ustanowione były na rzecz PKO Banku Polskiego SA następujące zabezpieczenia: hipoteka, zastaw rejestrowy, weksel własny dłużnika oraz przelew wierzytelności.

Wpływ finansowy zabezpieczeń na kwotę, która najlepiej odzwierciedla maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe na 31 grudnia 2017 roku wynosi 2 104 miliony PLN (na 31 grudnia 2016 roku wynosił odpowiednio 2 558 milionów PLN).

WEWNĘTRZNE KLASY RATINGOWE

Ekspozycje wobec klientów instytucjonalnych niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości klasyfikowane są ze względu na rating klienta, w ramach wewnętrznych klas ratingowych od A do G (w zakresie podmiotów finansowych A-F).

Systemem ratingowym objęte są następujące portfele:

- klienci rynku korporacyjnego
- małe i średnie przedsiębiorstwa (z wyłączeniem pewnych grup produktów ocenianych w sposób uproszczony).

Kredyty i pożyczki niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości niepodlegające ocenie ratingowej charakteryzują się satysfakcjonującym poziomem ryzyka kredytowego. Dotyczy to w szczególności kredytów detalicznych (w tym kredytów mieszkaniowych), wśród których brak jest indywidualnie istotnych zaangażowań, których istnienie skutkowałoby powstaniem istotnego ryzyka kredytowego.

AKTYWA FINANSOWE NIEPRZETERMINOWANE BEZ UTRATY WARTOŚCI - WEWNĘTRZNE KLASY RATINGOWE	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	180 325	181 852
kredyty gospodarcze	63 165	54 203
A (pierwszorzędna)	875	949
B (bardzo dobra)	18 162	2 065
C (dobra)	9 575	6 665
D (zadowalająca)	9 236	7 205
E (przeciętna)	11 205	19 363
F (akceptowalna)	10 576	14 287
G (słaba)	3 536	3 669
kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe	103 869	113 273
A (pierwszorzędna)	90 236	91 882
B (bardzo dobra)	8 728	8 834
C (dobra)	3 010	5 469
D (przeciętna)	1 210	4 651
E (akceptowalna)	685	2 437
bez wewnętrznego ratingu - klienci sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego (kredyty konsumpcyjne, mieszkaniowe i pozostałe)	13 291	14 376
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 147	5 088
A (pierwszorzędna)	55	12
B (bardzo dobra)	409	353
C (dobra)	1 061	712
D (zadowalająca)	1 589	1 376
E (przeciętna)	1 131	1 462
F (akceptowalna)	795	1 070
G (słaba)	74	63
G 3 (niski)	33	40
Razem	185 472	186 940

ZEWNĘTRZNE KLASY RATINGOWE

Poniżej przedstawiono strukturę dłużnych papierów wartościowych oraz należności od banków, nieprzeterminowanych, bez utraty wartości, w podziale na zewnętrzne klasy ratingowe:

31.12.2017	AAA	AA- do AA+	A- do A+	BBB- do BBB+	BB- do BB+	B- do B+	CCC- do CCC+	Razem
Należności od banków	7	918	2 182	447	21	3	-	3 578
Dłużne papiery wartościowe	132	62	40 983	2 412	620	50	-	44 259
bony pieniężne NBP	-	-	4 199	-	-	-	-	4 199
obligacje skarbowe	-	-	36 033	-	-	-	-	36 033
obligacje komunalne	-	-	183	68	42	-	-	293
obligacje korporacyjne	132	62	568	2 344	578	50	-	3 734
RAZEM	139	980	43 165	2 859	641	53	-	47 837

31.12.2016	AAA	AA- do AA+	A- do A+	BBB -do BBB+	BB- do BB+	B- do B+	CCC- do CCC+	Razem
Należności od banków	24	1 496	2 209	378	14	5	192	4 318
Dłużne papiery wartościowe	154	1 426	37 572	1 936	38	49	-	41 175
bony pieniężne NBP	-	-	8 999	-	-	-	-	8 999
obligacje skarbowe	-	-	28 460	-	-	-	-	28 460
obligacje komunalne	-	15	113	105	38	-	-	271
obligacje korporacyjne	154	1 411	-	1 831	-	49	-	3 445
RAZEM	178	2 922	39 781	2 314	52	54	192	45 493

55. KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO W BANKU

Koncentracja wobec największych podmiotów
Koncentracja wobec największych grup kapitałowych
Koncentracja wobec sekcji branżowych
Koncentracja wobec regionów geograficznych
Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego
Inne rodzaje koncentracji

PKO Bank Polski SA definiuje ryzyko koncentracji kredytowej jako ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika ryzyka. PKO Bank Polski SA analizuje ryzyko koncentracji wobec: największych podmiotów, największych grup kapitałowych, branż, regionów geograficznych, walut oraz ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie.

KONCENTRACJA WOBEC NAJWIĘKSZYCH PODMIOTÓW

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane jest zgodnie z art. 395 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych nr 575/2013 (CRR), zgodnie z którym, Bank nie przyjmuje na siebie ekspozycji wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, której wartość przekracza 25% wartości jej uznanego kapitału.

Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na 31 grudnia 2017 roku poziom ryzyka koncentracji Banku z tytułu największego zaangażowania wobec pojedynczego podmiotu wyniósł 49,0% uznanego kapitału Banku (na 31 grudnia 2016 roku 37,3%).

Zaangażowanie Banku wobec 20 największych klientów niebankowych:

31.12.2017			31.12.2016		
	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE		ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE
1 ¹	16 784	6,32%	1 ¹	11 599	4,29%
2	2 936	1,11%	2 ¹	4 204	1,55%
3	2 828	1,07%	3	3 200	1,18%
4	2 450	0,92%	4	2 856	1,06%
5	2 332	0,88%	5	2 450	0,91%
6	1 895	0,71%	6	2 371	0,88%
7	1 747	0,66%	7	2 064	0,76%
8	1 602	0,60%	8	1 571	0,58%
9	1 566	0,59%	9	1 583	0,59%
10	1 322	0,50%	10	1 482	0,55%
11 ¹	1 150	0,43%	11	1 325	0,49%
12	1 101	0,41%	12 ¹	1 150	0,43%
13	796	0,30%	13	1 081	0,40%
14	755	0,28%	14	992	0,37%
15	746	0,28%	15	956	0,35%
16	724	0,27%	16	883	0,33%
17	702	0,26%	17	872	0,32%
18	682	0,26%	18	828	0,31%
19	653	0,25%	19	761	0,28%
20	650	0,24%	20	706	0,26%
Razem	43 421	16,36%	Razem	42 934	15,89%

¹ Zaangażowanie wyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań.

² Zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu.

KONCENTRACJA WOBEC NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH

Na 31 grudnia 2017 roku największa koncentracja zaangażowania PKO Banku Polskiego w grupę kapitałową kredytobiorców wynosiła 6,80%* portfela kredytowego Banku (na 31 grudnia 2016 roku 6,35%). Na 31 grudnia 2017 roku największa koncentracja zaangażowania PKO Banku Polskiego w grupę kapitałową wyniosła odpowiednio: 52,7% uznanego kapitału Banku (na 31 grudnia 2016 roku 55,2%).

Zaangażowanie Banku wobec 5 największych grup kapitałowych:

31.12.2017			31.12.2016		
Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE	Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE
1 ¹	18 063	6,80%	1 ¹	17 181	6,35%
2	3 094	1,17%	2	3 129	1,16%
3	3 063	1,15%	3	2 468	0,91%
4	2 336	0,88%	4	2 397	0,89%
5	2 169	0,82%	5	2 113	0,78%
Razem	28 725	10,82%	Razem	27 288	10,09%

¹ Zaangażowanie wyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań.

² Zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu.

KONCENTRACJA WOBEC SEKCJI BRANŻOWYCH

W Banku stosowane są limity branżowe, których celem jest ograniczanie poziomu ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w wybranych branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego oraz unikanie nadmiernego poziomu koncentracji branżowej.

Obserwowany jest wzrost zaangażowania Banku w podmioty prowadzące działalność gospodarczą. W strukturze zaangażowania branżowego Banku dominują podmioty działające w sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa.

Strukturę zaangażowania według sekcji branżowych według stanu na 31 grudnia 2017 oraz na 31 grudnia 2016 roku prezentuje poniższa tabela:

Sekcja	Nazwa sekcji	31.12.2017		31.12.2016	
		Zaangażowanie	Liczba podmiotów	Zaangażowanie	Liczba podmiotów
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	17,36%	1,90%	16,62%	1,94%
C	Przetwórstwo przemysłowe	13,78%	10,59%	13,84%	10,42%
L	Działalność związana z obsługą nieruchomości	11,76%	22,76%	13,88%	23,09%
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	11,66%	23,65%	11,55%	23,88%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	14,65%	0,45%	15,28%	0,50%
Pozostałe zaangażowania		30,79%	40,65%	28,83%	40,17%
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Powyższa struktura branżowa nie uwzględnia zaangażowania wynikającego z tytułu dłużnych papierów wartościowych przekwalifikowanych z kategorii „dostępne do sprzedaży” do kategorii „kredyty i pożyczki udzielone klientom”.

KONCENTRACJA WOBEC REGIONÓW GEOGRAFICZNYCH

Portfel kredytowy Banku jest zdywersyfikowany pod względem koncentracji geograficznej.

Struktura portfela kredytowego według regionów geograficznych rozróżniana jest w Banku ze względu na obszar – odrębna jest dla Obszaru Rynku Detalicznego (ORD), odrębna dla Obszaru Bankowości Korporacyjnej i Inwestycyjnej (OKI). Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku największa koncentracja portfela kredytowego ORD występuje w regionie warszawskim i katowickim (regiony te koncentrują łącznie około 25% portfela ORD).

KONCENTRACJA GEOGRAFICZNA RYZYKA KREDYTOWEGO W OBSZARZE KLIENTA DETALICZNEGO	31.12.2017	31.12.2016
warszawski	14,20%	14,46%
katowicki	11,03%	10,91%
poznański	9,99%	9,93%
krakowski	9,07%	9,14%
łódzki	8,84%	8,83%
wrocławski	9,29%	9,23%
gdański	8,66%	8,71%
bydgoski	7,52%	7,49%
lubelski	6,91%	6,92%
białostocki	6,57%	6,48%
szczeciński	6,16%	6,22%
centrala	0,91%	0,84%
pozostałe	0,85%	0,84%
Razem	100,00%	100,00%

Na 31 grudnia 2017 roku największa koncentracja portfela kredytowego OKI występuje w makroregionie centralnym 49% portfela OKI (na 31 grudnia 2016 roku: 43%).

KONCENTRACJA GEOGRAFICZNA RYZYKA KREDYTOWEGO W OBSZARZE KLIENTA INSTYTUCJONALNEGO	31.12.2017	31.12.2016
makroregion centralny	48,58%	42,82%
makroregion północny	10,60%	12,45%
makroregion zachodni	8,70%	11,36%
makroregion południowy	9,46%	11,60%
makroregion północno-wschodni	4,76%	5,34%
makroregion południowo-zachodni	6,45%	7,60%
makroregion południowo-wschodni	10,40%	8,31%
centrala	0,35%	0,42%
zagranica	0,70%	0,10%
pozostałe	0,00%	0,00%
Razem	100,00%	100,00%

KONCENTRACJA WALUTOWA RYZYKA KREDYTOWEGO

Na 31 grudnia 2017 roku udział ekspozycji w walutach wymienialnych innych niż PLN w całym portfelu Banku wyniósł 19,8%, co oznacza spadek w relacji do 31 grudnia 2016 roku o około 4,7 p.p. Największą część zaangażowania walutowego Banku stanowią ekspozycje w CHF, których udział w całym portfelu walutowym Banku na 31 grudnia 2017 roku ukształtował się na poziomie 64% (na 31 grudnia 2016 roku 65%).

KONCENTRACJA WALUTOWA RYZYKA KREDYTOWEGO	31.12.2017	31.12.2016
PLN	80,19%	75,46%
CHF	12,75%	15,98%
EUR	6,14%	7,34%
USD	0,81%	1,05%
GBP	0,05%	0,05%
pozostałe	0,06%	0,12%
Razem	100,00%	100,00%

INNE RODZAJE KONCENTRACJI

Bank analizuje strukturę portfela kredytów mieszkaniowych względem poziomów LTV. Na koniec 2017 roku, tak jak w 2016 roku, największa koncentracja występuje w przedziale LTV 61% - 80%.

STRUKTURA PORTFELA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH BANKU WG LTV	31.12.2017	31.12.2016
0% - 40%	19,69%	16,47%
41%-60%	21,66%	17,97%
61% - 80%	31,96%	26,03%
81% - 90%	16,96%	18,14%
91% - 100%	4,76%	9,91%
powyżej 100%	4,96%	11,47%
Razem	100,00%	100,00%

Średnie LTV portfela kredytów mieszkaniowych na 31 grudnia 2017 roku wyniosło 62,95%, a na 31 grudnia 2016 roku 70,58%.

56. PRAKTYKI FORBEARANCE

Bank jako forbearance traktuje działania mające na celu dokonanie uzgodnionych z dłużnikiem lub emitentem zmian warunków umowy, wymuszonych jego trudną sytuacją finansową (działania restrukturyzacyjne wprowadzające udogodnienia, które w innym przypadku nie byłyby przyznane). Celem działań forbearance jest przywrócenie dłużnikowi lub emitentowi zdolności wywiązania się z zobowiązań wobec Banku oraz maksymalizacja efektywności zarządzania wierzytelnościami trudnymi, tj. uzyskanie możliwie najwyższych odzysków, przy jednoczesnym ograniczaniu do minimum ponoszonych w związku z tym kosztów.

Działalność forbearance polega na zmianie warunków spłaty wierzytelności, które są indywidualnie ustalane wobec każdego kontraktu. Zmiany mogą dotyczyć:

- rozłożenia zadłużenia wymagalnego na raty,
- zmiany formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące),
- wydłużenia okresu kredytowania,
- zmiany oprocentowania,
- zmiany wysokości marży,
- redukcji wierzytelności.

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi umowy forbearance wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną. Elementem procesu forbearance jest ocena możliwości wywiązania się przez dłużnika z warunków umowy ugody (spłaty zadłużenia w ustalonych terminach). Umowy forbearance są na bieżąco monitorowane. Jeśli w odniesieniu do wynikających z nich ekspozycji kredytowych rozpoznaje się utratę wartości, tworzone są odpisy aktualizujące – odzwierciedlające identyfikowaną stratę.

Ekspozycje ze statusem forbearance klasyfikowane jako nieobsługiwane włącza się do portfela ekspozycji obsługiwanych, gdy spełnione są łącznie warunki:

- wierzytelność nie spełnia przesłanki indywidualnej utraty wartości i nie rozpoznaje się w odniesieniu do niej utraty wartości,
- upłynęło przynajmniej 12 miesięcy od zawarcia umowy restrukturyzacyjnej,
- umową restrukturyzacyjną objęto całość zadłużenia,
- dłużnik wykazał zdolność do wywiązania się z warunków umowy restrukturyzacyjnej.

Ekspozycje przestają spełniać kryteria ekspozycji ze statusem forbearance, gdy spełnione są łącznie warunki:

- upłynęły przynajmniej 24 miesiące od włączenia ekspozycji forborne do portfela ekspozycji obsługiwanych (okres warunkowy),
- na koniec okresu warunkowego, o którym mowa powyżej, klient nie posiada zadłużenia przeterminowanego wobec Banku przekraczającego 30 dni,
- nastąpiła terminowa spłata przynajmniej 12 rat w docelowej wysokości.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE W PORTFELU KREDYTOWYM	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	194 063	196 387
podlegające forbearance	3 881	3 852
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom, w tym:	(7 170)	(7 320)
podlegające forbearance	(978)	(899)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto, w tym:	186 893	189 067
podlegające forbearance	2 903	2 953

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG TYPU PRODUKTU	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance brutto	3 881	3 852
kredyty mieszkaniowe	1 405	1 546
kredyty gospodarcze	2 187	1 999
kredyty konsumpcyjne	289	307
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom podlegających forbearance	(978)	(899)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto	2 903	2 953

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG REGIONU GEOGRAFICZNEGO (brutto)	31.12.2017	31.12.2016
mazowiecki	1 013	659
śląsko-opolski	436	482
wielkopolski	266	363
zachodnio-pomorski	256	336
łódzki	296	285
dolnośląski	290	300
podlaski	194	275
małopolsko-świętokrzyski	255	286
pomorski	261	272
kujawsko-pomorski	382	372
lubelsko-podkarpacki	225	199
warmińsko-mazurski	7	23
Razem	3 881	3 852

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE - EKSPOZYCJA BANKU NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie według wartości bilansowej brutto	
	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości	2 028	2 072
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	1 853	1 780
nieprzeterminowane	1 570	1 454
przeterminowane	283	326
Razem brutto	3 881	3 852

ZMIANA WARTOŚCI BILANSOWYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE NA POCZĄTEK I NA KONIEC OKRESU	2017	2016
Wartość bilansowa netto na początek okresu	2 953	4 390
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (zmiana w okresie)	(79)	12
Wartość brutto kredytów i pożyczek które przestały spełniać kryterium forbearance w okresie	(605)	(1 947)
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w okresie	1 261	975
Inne zmiany/splaty	(627)	(477)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	2 903	2 953

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG WARTOŚCI BRUTTO PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG STOSOWANYCH ZMIAN WARUNKÓW SPŁATY	wartość bilansowa brutto	
	31.12.2017	31.12.2016
Rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty	2 334	2 715
Zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące)	1 577	1 702
Wydłużenie okresu kredytowania	1 684	1 431
Zmiana oprocentowania	764	583
Zmiana wysokości marży	896	536
Redukcja wierzytelności	150	114

Dla danej ekspozycji kredytowej podlegającej forbearance może być zastosowana więcej niż jedna zmiana warunków spłaty.

Kwota ujętych przychodów z tytułu odsetek związanych z kredytami i pożyczkami udzielonymi klientom, które podlegały forbearance za okres zakończony 31 grudnia 2017 roku wynosiła 132 miliony PLN (za okres zakończony 31 grudnia 2016 roku wynosiła 153 miliony PLN).

INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY PODLEGAJĄCE FORBEARANCE

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE W PORTFELU INWESTYCYJNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH DOSTĘPNYCH DO SPRZEDAŻY	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży brutto, w tym:	41 806	35 588
podlegające forbearance	1 050	1 293
Odpisy z tytułu utraty wartości dłużnych inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży, w tym:	(246)	(274)
podlegające forbearance	(246)	(274)
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży netto, w tym:	41 560	35 314
podlegające forbearance	804	1 019

INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY PODLEGAJĄCE FORBEARANCE - EKSPOZYCJA BANKU NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie według wartości bilansowej brutto	
	31.12.2017	31.12.2016
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży z rozpoznaną utratą wartości	819	1 293
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży bez rozpoznanej utraty wartości	231	-
Razem brutto	1 050	1 293

ZMIANA WARTOŚCI BILANSOWYCH INWESTYCYJNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH DOSTĘPNYCH DO SPRZEDAŻY PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE NA POCZĄTEK I NA KONIEC OKRESU	2 017	2 016
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 019	341
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (zmiana w okresie)	28	(221)
Wartość brutto inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży wyłączonych w okresie	-	899
Inne zmiany/spłaty	(243)	-
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	804	1 019

INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE WEDŁUG WARTOŚCI BRUTTO WEDŁUG STOSOWANYCH ZMIAN WARUNKÓW SPŁATY DLA FORBEARANCE	WARTOŚĆ BILANSOWA BRUTTO	
	31.12.2017	31.12.2016
Rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty	1 050	1 204
Zmiana formuły spłaty	1 050	716
Wydłużenie okresu kredytowania	1 050	716
Zmiana oprocentowania	819	716
Zmiana wysokości marży	819	716
Redukcja wierzytelności	133	129

57. EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE KONTRAHENTA

RYZYKO KREDYTOWE INSTYTUCJI FINANSOWYCH NA RYNKU HURTOWYM

KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO – RYNEK MIĘDZYBANKOWY - ZAANGAŻOWANIE NA RYNKU MIĘDZYBANKOWYM NA 31.12.2017¹

Kontrahent	Kraj	Rating	Lokata (wartość nominalna)	Rodzaj instrumentu		Razem
				Instrumenty pochodne (wycena rynkowa, w przypadku dodatniej bez uwzględnienia zabezpieczenia)	Papiery wartościowe (wartość nominalna)	
Kontrahent 1	Belgia	BBB	692	(6)	-	692
Kontrahent 2	Niemcy	AA	592	-	-	592
Kontrahent 3	Belgia	A	480	-	-	480
Kontrahent 4	Polska	A	-	-	400	400
Kontrahent 5	Austria	BBB	396	-	-	396
Kontrahent 6	Chiny	A	332	-	-	332
Kontrahent 7	Instytucja ponadnarodowa	AAA	170	16	130	316
Kontrahent 8	Szwecja	AA	190	84	-	274
Kontrahent 9	Polska	BBB	-	217	62	279
Kontrahent 10	Austria	A	209	-	-	209
Kontrahent 11	Francja	A	-	171	-	171
Kontrahent 12	Polska	A	-	-	150	150
Kontrahent 13	Wielka Brytania	AA	-	120	-	120
Kontrahent 14	USA	A	115	-	-	115
Kontrahent 15	USA	AA	-	103	-	103
Kontrahent 16	Francja	A	-	88	-	88
Kontrahent 17	Ukraina	BRAK	80	-	-	80
Kontrahent 18	Polska	BBB	10	44	-	54
Kontrahent 19	Dania	A	50	(3)	-	50
Kontrahent 20	Polska	A	-	47	-	47

¹ Bez uwzględniania zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego.

KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO – RYNEK MIĘDZYBANKOWY – ZAANGAŻOWANIE NA RYNKU MIĘDZYBANKOWYM NA 31.12.2016¹

Kontrahent	Kraj	Rating	Lokata (wartość nominalna)	Rodzaj instrumentu		Razem
				Instrumenty pochodne (wycena rynkowa, w przypadku dodatniej bez uwzględnienia zabezpieczenia)	Papiery wartościowe (wartość nominalna)	
Kontrahent 4	Polska	A	-	-	900	900
Kontrahent 79	Szwajcaria	AA	494	-	-	494
Kontrahent 1	Belgia	BBB	398	7	-	405
Kontrahent 80	Szwajcaria	AA	397	-	-	397
Kontrahent 6	Luksemburg	A	323	-	-	323
Kontrahent 5	Austria	BBB	288	-	-	288
Kontrahent 81	Norwegia	A	167	-	-	167
Kontrahent 7	Luksemburg	AAA	-	(19)	155	155
Kontrahent 15	USA	AA	-	132	-	132
Kontrahent 82	Wielka Brytania	A	-	110	-	110
Kontrahent 20	Polska	A	100	(36)	-	100
Kontrahent 17	Ukraina	CCC	92	-	-	92
Kontrahent 18	Polska	BBB	-	65	-	65
Kontrahent 24	Niemcy	A	-	45	-	45
Kontrahent 46	Wielka Brytania	A	-	40	-	40
Kontrahent 27	Francja	A	-	38	-	38
Kontrahent 83	Polska	BB	-	34	-	34
Kontrahent 25	Polska	Brak ratingu	20	1	-	21
Kontrahent 63	Polska	BB	-	12	-	12
Kontrahent 56	Wielka Brytania	AAA	-	10	-	10

¹ Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego.

Na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał dostęp do dwóch izb rozliczeniowych (w jednej jako uczestnik pośredni, w drugiej bezpośredni), za pośrednictwem których rozliczał określone w rozporządzeniu EMIR (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z 4 lipca 2012 roku w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji wraz z powiązanymi rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi) transakcje pochodne na stopę procentową z wybranymi kontrahentami krajowymi i zagranicznymi. W ujęciu nominalnym udział transakcji centralnie rozliczanych w przypadku IRS/OIS wyniósł 70% całego portfela transakcji IRS/OIS, w przypadku FRA – wszystkie transakcje były transakcjami przekazanymi do rozliczenia w izbach rozliczeniowych.

Na 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe na standardzie ISDA/ZBP z 22 bankami krajowymi oraz 66 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi oraz umowy zabezpieczające CSA/ZBP z 21 bankami krajowymi oraz 64 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 22 umów na transakcje repo (na standardzie GMRA/ZBP). Na 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe na standardzie ISDA/ZBP z 23 bankami krajowymi oraz 62 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi oraz umowy zabezpieczające CSA/ZBP z 21 bankami krajowymi oraz 52 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 22 umów na transakcje repo (na standardzie GMRA/ZBP).

Struktura zaangażowania z punktu widzenia przyznanych kontrahentom ratingów została zaprezentowana w poniższej tabeli. Przy wyznaczaniu ratingu oparto się na ratingach zewnętrznych przyznanych przez agencje Moody's, Standard&Poor's i Fitch (przy czym w przypadku, gdy rating nadały dwie agencje, przyjęto rating niższy, a w przypadku trzech ratingów, rating środkowy).

RYZKO KREDYTOWE INSTYTUCJI FINANSOWYCH NA RYNKU POZAHURTOWYM

Poza zaangażowaniem na rynku międzybankowym Bank na 31 grudnia 2017 roku i na 31 grudnia 2016 roku posiadał ekspozycje wobec instytucji finansowych na rynku pozahurtowym (np. udzielone kredyty, obligacje zakupione poza rynkiem międzybankowym).

Struktura ekspozycji powyżej 10 milionów PLN została zaprezentowana w poniższej tabeli:

2017	Nominalna kwota zaangażowania		Kraj siedziby kontrahenta
	Bilansowego	Pozabilansowego	
Kontrahent 9	1 473	2 927	Polska
Kontrahent 21	50	-	Polska
Kontrahent 22	44	-	Polska
Kontrahent 8	27	25	Szwecja
Kontrahent 17	-	104	Ukraina
Kontrahent 15	-	60	USA

Dla porównania strukturę ekspozycji powyżej 10 milionów PLN na 31 grudnia 2016 roku prezentuje poniższa tabela:

2016	Nominalna kwota zaangażowania		Kraj siedziby kontrahenta
	Bilansowego	Pozabilansowego	
Kontrahent 4	500	-	Polska
Kontrahent 17	17	109	Ukraina
Kontrahent 22	89	-	Polska
Kontrahent 21	50	-	Polska
Kontrahent 8	-	21	Szwecja
Kontrahent 15	-	60	USA
Kontrahent 9	-	1 400	Polska

58. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH DLA GOSPODARSTW DOMOWYCH

Bank w sposób szczególny analizuje portfel walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych. Bank na bieżąco monitoruje jakość tego portfela i analizuje ryzyko pogorszenia się jakości tego portfela. Obecnie jakość portfela pozostaje na akceptowanym poziomie. Bank uwzględnia ryzyko walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych w zarządzaniu adekwatnością kapitałową i kapitałem własnym.

Poniższe tabele prezentują analizę jakościową kredytów w CHF

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (w przeliczeniu na PLN według kursu 1 CHF = 3,5672)	31.12.2017			
	Instytucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe	Razem
Wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	92	102	194
ze stwierdzoną utratą wartości	-	83	90	173
Wyceniane według metody portfelowej, ze stwierdzoną utratą wartości	-	15	1 041	1 056
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	2	257	23 277	23 536
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	2	364	24 420	24 786
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	(36)	(42)	(78)
ze stwierdzoną utratą wartości	-	(36)	(42)	(78)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	-	(12)	(749)	(761)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	-	(3)	(49)	(52)
Odpisy na ekspozycje - razem	-	(51)	(840)	(891)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	2	313	23 580	23 895

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (w przeliczeniu na PLN według kursu 1 CHF = 4,1173)	31.12.2016			
	Instytucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe	Razem
Wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	155	166	321
ze stwierdzoną utratą wartości	-	128	137	265
Wyceniane według metody portfelowej, ze stwierdzoną utratą wartości	-	23	1 184	1 207
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	5	346	29 361	29 712
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	5	524	30 711	31 240
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	(55)	(64)	(119)
ze stwierdzoną utratą wartości	-	(54)	(64)	(118)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	-	(16)	(793)	(809)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	-	(2)	(70)	(72)
Odpisy na ekspozycje - razem	-	(73)	(927)	(1 000)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	5	451	29 784	30 240

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR)	31.12.2017		
	PLN	CHF	Pozostałe waluty
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	145 696	23 536	12 920
przeterminowane	1 953	512	133
nieprzeterminowane	143 743	23 024	12 787
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	(467)	(52)	(106)
przeterminowane	(117)	(27)	(5)
nieprzeterminowane	(350)	(25)	(101)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	145 229	23 484	12 814

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR)	31.12.2016		
	PLN	CHF	Pozostałe waluty
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	138 160	29 712	15 779
przeterminowane	2 056	658	168
nieprzeterminowane	136 104	29 054	15 611
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	(388)	(72)	(45)
przeterminowane	(119)	(35)	(4)
nieprzeterminowane	(269)	(37)	(41)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	137 772	29 640	15 734

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR) PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2017		
	PLN	CHF	Pozostałe waluty
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	1 031	397	172
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	(54)	(14)	(2)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto	977	383	170

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR) PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2016		
	PLN	CHF	Pozostałe waluty
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto		899	557
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)		(33)	(21)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		866	536
			88

Na 31 grudnia 2017 roku średnie LTV dla portfela kredytów w CHF wyniosło 67,00% (na 31 grudnia 2016 roku: 82,7%), w porównaniu do średniego LTV dla całego portfela wynoszącego 62,95% (na 31 grudnia 2016 roku: 70,6%).

59. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej
Informacje finansowe:
Luka przeszacowań
Miary wrażliwości

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

DEFINICJA

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

CEL ZARZĄDZANIA

Ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Banku wykorzystywane są takie miary ryzyka stopy procentowej jak: wrażliwość dochodu odsetkowego, wrażliwość wartości ekonomicznej, wartość zagrożona (VaR), testy warunków skrajnych i luki przeszacowań.

KONTROLA

Kontrola ryzyka stopy procentowej obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka stopy procentowej, w szczególności strategicznego limitu tolerancji na ryzyko stopy procentowej.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

W Banku regularnie monitoruje się:

- poziom miar ryzyka stopy procentowej,
- stopień wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko stopy procentowej,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko stopy procentowej.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Banku są: procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej, limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej.

W Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej m.in. na: wrażliwość dochodu odsetkowego, wrażliwość wartości ekonomicznej oraz straty.

INFORMACJE FINANSOWE

LUKA PRZESZACOWAŃ

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
PLN (mln PLN)								31.12.2017
Luka okresowa	49 532	38 793	(11 527)	(15 058)	(14 735)	(28 139)	4 130	22 996
Luka skumulowana	49 532	88 325	76 798	61 740	47 005	18 866	22 996	
PLN (mln PLN)								31.12.2016
Luka okresowa	55 318	18 246	(16 392)	(7 802)	(12 408)	(26 075)	5 816	16 703
Luka skumulowana	55 318	73 564	57 172	49 370	36 962	10 887	16 703	
USD (mln USD)								31.12.2017
Luka okresowa	924	(376)	(429)	(85)	(8)	(119)	-	(93)
Luka skumulowana	924	548	119	34	26	(93)	(93)	-
USD (mln USD)								31.12.2016
Luka okresowa	801	(831)	(142)	92	108	3	(126)	(95)
Luka skumulowana	801	(30)	(172)	(80)	28	31	(95)	-
EUR (mln EUR)								31.12.2017
Luka okresowa	3 658	(1 607)	(736)	(551)	(900)	135	18	17
Luka skumulowana	3 658	2 051	1 315	764	(136)	(1)	17	-
EUR (mln EUR)								31.12.2016
Luka okresowa	2 331	(1 186)	(614)	(118)	(138)	(843)	70	(498)
Luka skumulowana	2 331	1 145	531	413	275	(568)	(498)	-
CHF (mln CHF)								31.12.2017
Luka okresowa	284	874	75	(83)	(217)	(2)	(590)	341
Luka skumulowana	284	1 158	1 233	1 150	933	931	341	-
CHF (mln CHF)								31.12.2016
Luka okresowa	116	2 962	159	(1 839)	2	(325)	(677)	398
Luka skumulowana	116	3 078	3 237	1 398	1 400	1 075	398	-

Na koniec 2017 roku i 2016 roku PKO Bank Polski SA posiadał skumulowaną lukę dodatnią w PLN we wszystkich horyzontach czasowych.

MIARY WRAŻLIWOŚCI

Ekspozycja PKO Banku Polskiego SA na ryzyko stopy procentowej kształtowała się na 31 grudnia 2017 roku i na 31 grudnia 2016 roku w ramach przyjętych limitów. Bank był głównie narażony na ryzyko złotej stopy procentowej. Spośród wszystkich stosowanych przez Bank testów warunków skrajnych polegających na równoległym przesunięciu krzywych stóp procentowych, najbardziej niekorzystnym dla Banku był scenariusz równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych w PLN.

VaR Banku oraz analizę stress-testową narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej przedstawia poniższa tabela:

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2017	31.12.2016
VaR 10 - dniowy przy poziomie ufności 99% (mln PLN)	301	269
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 p.b. (mln PLN) (test warunków skrajnych) ¹	2 097	2 131

¹ W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcia krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o 200 p.b. w górę oraz o 200 p.b. w dół.

Na 31 grudnia 2017 roku wartość zagrożona na stopie procentowej Banku w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła 301 milionów PLN, na 31 grudnia 2016 roku miara VaR dla Banku wyniosła 269 milionów PLN.

60. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM

Zarządzanie ryzykiem walutowym

Informacje finansowe:

Miary wrażliwości

Pozycja walutowa

Struktura walutowa

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM

DEFINICJA

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

CEL ZARZĄDZANIA

Ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Banku wykorzystywane są następujące miary ryzyka walutowego: wartość zagrożona (VaR) i testy warunków skrajnych.

KONTROLA

Kontrola ryzyka walutowego obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka walutowego, w szczególności strategicznego limitu tolerancji na ryzyko walutowe.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

W Banku regularnie monitoruje się:

- poziom miar ryzyka walutowego,
- stopień wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko walutowe,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko walutowe.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka walutowego opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Banku są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę na rynku walutowym.

INFORMACJE FINANSOWE

MIARY WRAŻLIWOŚCI

VaR Banku oraz analizę stress-testową narażenia Banku na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut przedstawia poniższa tabela:

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2017	31.12.2016
VaR 10-dniowy przy poziomie ufności 99% (mln PLN)	3	9
Zmiana kursów WAL/PLN o 20% (mln PLN) (test warunków skrajnych) ¹	184	78

¹W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%.

Ryzyko walutowe zarówno na 31 grudnia 2017 roku, jak i na 31 grudnia 2016 roku kształtowało się na niskim poziomie.

POZYCJA WALUTOWA

Pozycja walutowa	31.12.2017	31.12.2016
EUR	63	108
USD	14	69
CHF	8	(38)
GBP	11	9
Pozostałe (Globalna Netto)	22	39

Wielkość pozycji walutowych jest kluczowym (poza zmiennościami kursów walutowych) czynnikiem determinującym poziom ryzyka walutowego, na jakie narażony jest Bank. Na poziom pozycji walutowych wpływają wszystkie transakcje walutowe, jakie zostają zawarte przez Bank, nie tylko bilansowe (np. kredyty), ale również pozabilansowe (np. transakcje pochodne, w szczególności CIRS). Zgodnie z obowiązującymi w Banku zasadami zarządzania ryzykiem walutowym codziennie otwierana przez Bank pozycja walutowa w działalności bankowej (np. spłata przez klienta zaciągniętego kredytu walutowego w PLN, przewalutowanie kredytu) jest w każdym dniu domykana, także przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych. Oznacza to, że pozycja walutowa Banku na koniec dnia może się składać wyłącznie z wygenerowanej w tym dniu nieodmknętej pozycji w działalności bankowej oraz ograniczonej limitami pozycji walutowej pochodzącej z działalności handlowej, co powoduje, że narażenie Banku na ryzyko walutowe jest niskie.

STRUKTURA WALUTOWA

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2017				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
Kasa, środki w Banku Centralnym	16 484	726	78	477	17 765
Należności od banków	4 821	2 190	16	1 742	8 769
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	333	137	-	2	472
Pochodne instrumenty finansowe	2 648	117	3	37	2 805
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	5 439	77	893	-	6 409
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	149 521	11 833	23 895	1 643	186 892
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	41 153	583	-	273	42 009
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 622	-	-	-	1 622
Inwestycje w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone	3 011	-	-	-	3 011
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	359	-	-	-	359
Wartości niematerialne	2 622	-	-	-	2 622
Rzeczowe aktywa trwałe	2 170	-	-	-	2 170
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	957	-	-	-	957
Inne aktywa	1 782	108	1	31	1 922
Suma aktywów	232 922	15 771	24 886	4 205	277 784
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	-	-	6
Zobowiązania wobec banków	933	2 251	1 100	15	4 299
Pochodne instrumenty finansowe	2 493	185	3	60	2 741
Zobowiązania wobec klientów	190 625	17 115	1 889	12 895	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	645	3 132	1 427	-	5 204
Zobowiązania podporządkowane	1 720	-	-	-	1 720
Pozostałe zobowiązania	3 982	464	4	142	4 592
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	501	-	-	-	501
Rezerwy	187	20	1	2	210
Kapitały własne	35 987	-	-	-	35 987
Suma zobowiązań i kapitałów własnych	237 079	23 167	4 424	13 114	277 784
Udzielone zobowiązania pozabilansowe	50 782	7 390	185	2 512	60 869

	Waluta w przeliczeniu na PLN – 31.12.2016				
	PLN	EUR	CHF	Inne	Razem
Kasa, środki w Banku Centralnym	11 907	714	79	577	13 277
Należności od banków	5 125	2 093	503	750	8 471
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych	350	8	-	-	358
Pochodne instrumenty finansowe	2 682	152	2	59	2 895
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	10 542	171	1 031	-	11 744
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	142 467	14 244	30 240	2 116	189 067
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	34 347	1 099	-	327	35 773
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	157	-	-	-	157
Inwestycje w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone	2 535	-	-	-	2 535
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	361	-	-	-	361
Wartości niematerialne	2 817	-	-	-	2 817
Rzeczowe aktywa trwałe	2 325	-	-	-	2 325
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	1 034	-	-	-	1 034
Inne aktywa	2 051	70	-	22	2 143
Suma aktywów	218 700	18 551	31 855	3 851	272 957
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4	-	-	-	4
Zobowiązania wobec banków	791	2 647	15 239	40	18 717
Pochodne instrumenty finansowe	3 944	206	-	79	4 229
Zobowiązania wobec klientów	179 833	15 612	2 524	11 402	209 371
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	809	884	-	-	1 693
Zobowiązania podporządkowane	1 617	-	922	-	2 539
Pozostałe zobowiązania	3 015	221	3	101	3 340
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	251	-	-	-	251
Rezerwy	211	5	1	6	223
Kapitały własne	32 590	-	-	-	32 590
Suma zobowiązań i kapitałów własnych	223 065	19 575	18 689	11 628	272 957
Udzielone zobowiązania pozabilansowe	53 984	6 031	221	3 777	64 013

61. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI

Zarządzanie ryzykiem płynności

Informacje finansowe:

Luka płynności

Rezerwa płynności i nadwyżka płynności

Nadzorcze miary płynności

Osad depozytów

Struktura źródeł finansowych

Przepływy kontraktowe zobowiązań Banku z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych

Przepływy kontraktowe z tytułu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania krótkoterminowe i długoterminowe

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI

DEFINICJA

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się z zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury sprawozdania z sytuacji finansowej, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Bank zarządza również ryzykiem finansowania, które uwzględnia ryzyko utraty posiadanych źródeł finansowania oraz braku możliwości odnowienia wymagalnych środków finansowania lub utraty dostępu do nowych źródeł finansowania.

CEL ZARZĄDZANIA

Zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązywania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury sprawozdania z sytuacji finansowej oraz zobowiązań pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Banku wykorzystywane są następujące miary ryzyka płynności:

- kontraktowa i urealniona luka płynności,
- rezerwa płynności,
- nadwyżka płynności,
- wskaźnik relacji stabilnych środków finansowania do aktywów niepłynnych,
- wskaźnik pokrycia płynności (LCR),
- krajowe nadzorcze miary płynności (M1-M4),
- miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- testy warunków skrajnych (stress-testy płynności).

KONTROLA

Kontrola ryzyka płynności obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka płynności, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko płynności.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

Bank regularnie monitoruje:

- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji na ryzyko płynności,
- stopień wykorzystania nadzorczych norm płynności,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko płynności,
- koncentrację źródeł finansowania,
- wskaźniki wczesnego ostrzegania - monitorowanie ich poziomu ma na celu wczesne wykrycie niekorzystnych zjawisk mogących mieć negatywny wpływ na sytuację płynnościową Banku lub sektora finansowego (których przekroczenie uruchamia płynnościowe plany awaryjne).

W Banku dokonuje się również cyklicznych prognoz poziomu ryzyka płynności, uwzględniających aktualny rozwój działalności Banku. W prognozach poziomu płynności uwzględnia się przede wszystkim poziom kształtowania się wybranych miar ryzyka płynności w warunkach zrealizowania prognoz sprawozdania z sytuacji finansowej Banku oraz w sytuacji realizacji wybranych scenariuszy stress-testowych.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka płynności opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym, kwartalnym oraz raz w roku opracowywana jest pogłębiona analiza płynności długoterminowej.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE/ NARZĘDZIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności Banku są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności płynnościowe plany awaryjne,
- limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej,
- krajowe i europejskie nadzorcze normy płynnościowe,

- transakcje depozytowe, lokacyjne, transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Podstawą polityki PKO Banku Polskiego SA w zakresie płynności jest utrzymywanie odpowiedniego poziomu nadwyżki płynności poprzez wzrost portfela płynnych papierów wartościowych oraz stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

INFORMACJE FINANSOWE

LUKA PŁYNNOŚCI

Poniżej prezentowane luki płynności zawierają między innymi urealnienia pozycji bilansowych Banku dotyczące osadu depozytów podmiotów niefinansowych i ich wymagalności, osadu kredytów w rachunku bieżącym podmiotów niefinansowych i ich zapadalności oraz płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności.

	a'vista	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 6 miesiące	6 - 12 miesiące	12 - 24 miesiące	24 - 60 miesiące	pow. 60 miesiące
31.12.2017								
Urealniona luka okresowa	15 256	22 934	(1 927)	1 912	12 096	10 242	34 258	(94 771)
Urealniona skumulowana luka okresowa	15 256	38 190	36 263	38 175	50 271	60 513	94 771	-
31.12.2016								
Urealniona luka okresowa	12 018	20 185	641	(223)	8 593	9 101	23 850	(74 165)
Urealniona skumulowana luka okresowa	12 018	32 203	32 844	32 621	41 214	50 315	74 165	-

REZERWA PŁYNNOŚCI I NADWYŻKA PŁYNNOŚCI

MIARA RYZYKA PŁYNNOŚCI	31.12.2017	31.12.2016
Rezerwa płynności do 1 miesiąca ¹ (mld PLN)	37	31
Nadwyżka płynności w horyzoncie do 30 dni ² (mld PLN)	14	13

¹ Rezerwa płynności jest to różnica między najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym horyzoncie czasowym.

² Nadwyżka płynności – określa zdolność do pokrycia przez Bank potrzeb płynnościowych w zadanym okresie przetrwania w sytuacji realizacji zdefiniowanych scenariuszy warunków skrajnych.

NADZORCZE MIARY PŁYNNOŚCI

NADZORCZE MIARY PŁYNNOŚCI	31.12.2017	31.12.2016
M1 - luka płynności krótkoterminowej	22 446	24 464
M2 - współczynnik płynności krótkoterminowej	1,66	1,89
M3 - współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi	13,92	11,63
M4 - współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,19	1,19
NSFR - wskaźnik pokrycia stabilnego finansowania	114,6%	115,9%
LCR - wskaźnik pokrycia płynności	160,7%	134,2%

W okresie zakończonym 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku wartości wskaźników miar nadzorczych utrzymywały się powyżej limitów nadzorczych.

OSAD DEPOZYTÓW

Na 31 grudnia 2017 roku poziom osadu depozytów stanowił ok. 93,6% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku (z wyłączeniem rynku międzybankowego), co oznacza spadek o ok. 0,2 p.p. w porównaniu do końca 2016 roku.

STRUKTURA ŹRÓDEŁ FINANSOWYCH

STRUKTURA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA BANKU	31.12.2017	31.12.2016
Depozyty ogółem (z wył. rynku międzybankowego)	80,40%	76,50%
Depozyty rynku międzybankowego	0,50%	0,30%
Kapitały własne	13,30%	12,40%
Finansowanie z rynku	5,80%	10,80%
Razem	100,00%	100,00%

PRZEPŁYWY KONTRAKTOWE ZOBOWIĄZAŃ BANKU Z WYŁĄCZENIEM POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie zobowiązań bilansowych i pozabilansowych, z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych.

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdyktowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominalu jak i odsetek (jeśli dotyczy), zgodnie z umową za cały okres do momentu wymagalności zobowiązania. W przypadku gdy strona, wobec której Bank ma zobowiązanie, może dokonać wyboru terminu zapłaty, przyjęto założenie, że pod uwagę brany jest najwcześniejszy termin wedle którego Bank zobowiązany jest do zapłaty zobowiązania. Dla przypadków, gdy Bank zobowiązany jest do płatności zobowiązań w ratach, każda rata przypisywana jest do najwcześniejszego okresu, w którym Bank może zostać zobowiązany do zapłaty. W przypadku zobowiązań, gdzie rata płatności nie jest stała, przyjęto warunki obowiązujące na dzień sprawozdawczy.

Przepływy kontraktowe zobowiązań Banku według terminów wymagalności

ZOBOWIĄZANIA BANKU NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI	do 1 miesiąca włącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6					6	6
Zobowiązania wobec banków	1 592	-	20	2 656	-	4 268	4 299
Zobowiązania wobec klientów	157 600	16 577	29 526	13 637	7 752	225 092	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	-	657	4 576	-	5 232	5 204
Zobowiązania podporządkowane	-	29	59	289	2 080	2 456	1 720
Pozostałe zobowiązania	3 943	10	287	168	184	4 592	4 592
Zobowiązania pozabilansowe:							
- udzielone finansowe	7 547	2 672	13 253	14 915	7 792	46 179	-
- udzielone gwarancyjne	751	506	3 232	8 010	2 191	14 690	-

ZOBOWIĄZANIA BANKU NA 31 GRUDNIA 2016 ROKU WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI	do 1 miesiąca włącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4	-	-	-	-	4	4
Zobowiązania wobec banków	971	2	78	17 450	-	18 501	18 717
Zobowiązania wobec klientów	134 861	18 969	34 764	15 100	10 673	214 367	209 371
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	-	1 699	-	-	1 699	1 693
Zobowiązania podporządkowane	-	33	46	351	2 604	3 034	2 539
Pozostałe zobowiązania	2 776	9	232	152	171	3 340	3 340
Zobowiązania pozabilansowe:							
- udzielone finansowe	12 669	5 749	13 408	11 104	6 432	49 362	-
- udzielone gwarancyjne	263	569	3 700	8 582	1 536	14 650	-

PRZEPŁYWY KONTRAKTOWE Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ Z TYTUŁU POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE ROZLICZANE W KWOTACH NETTO

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Bank na bazie netto należą:

- transakcje swap na stopę procentową (IRS),
- transakcje Forward Rate Agreement (FRA),
- transakcje Non Deliverable Forward (NDF),
- opcje.

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych, dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie), odpowiednio na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku.

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku. W przypadku transakcji IRS zaprezentowano niezdyskontowane przyszłe przepływy netto z tytułu odsetek, dla pozostałych zaś instrumentów pochodnych rozliczanych na bazie netto jako wartość przepływu przyjęta została wartość wyceny odpowiednio na 31 grudnia 2017 roku i na 31 grudnia 2016 roku.

31 grudnia 2017 roku	do 1 miesiąca włącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS)	(22)	(0)	94	(676)	(100)	(705)
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(143)	(304)	(927)	(1 400)	(0)	(2 775)

31 grudnia 2016 roku	do 1 miesiąca włącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS)	(22)	(16)	(325)	(770)	(180)	(1 313)
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(110)	(73)	(625)	(524)	-	(1 332)

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE ROZLICZANE W KWOTACH BRUTTO

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Bank na bazie brutto należą:

- transakcje swap walutowy,
- transakcje forward walutowy,
- transakcje Cross Currency IRS (CIRS).

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych (wpływy i wypływy), dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie).

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2017 roku i z 31 grudnia 2016 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdyskontowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominału, jak i odsetek (jeśli dotyczy).

31 grudnia 2017 roku	do 1 miesiąca włącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
- wypływy	(7 347)	(2 196)	(4 812)	(2 946)	(238)	(17 539)
- wpływy	7 238	2 072	5 008	6 745	250	21 313

31 grudnia 2016 roku	do 1 miesiąca włącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
- wypływy	(7 030)	(2 243)	(4 700)	(3 089)	(41)	(17 103)
- wpływy	8 058	2 593	4 944	9 908	142	25 645

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE I DŁUGOTERMINOWE

Bank klasyfikuje aktywa jako krótkoterminowe, w przypadku gdy:

- oczekuje, że zrealizuje składnik aktywów lub zamierza go sprzedać lub zużyć w toku normalnego cyklu operacyjnego jednostki,
- jest w posiadaniu składnika aktywów przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- oczekuje, że składnik aktywów zostanie zrealizowany w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub
- składnik aktywów stanowią środki pieniężne lub ich ekwiwalenty (zgodnie z definicją w MSR 7), chyba że występują ograniczenia dotyczące jego wymiany, czy wykorzystania do zaspokojenia zobowiązania w przeciagu przynajmniej dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie inne aktywa jednostka klasyfikuje jako aktywa długoterminowe.

Bank klasyfikuje zobowiązanie jako krótkoterminowe, w przypadku gdy:

- oczekuje, że zostanie ono uregulowane w toku normalnego cyklu operacyjnego,
- jest w posiadaniu zobowiązania przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- jest ono wymagalne w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub
- jednostka nie posiada bezwarunkowego prawa do odroczenia daty wymagalności zobowiązania, co najmniej o okres dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie pozostałe zobowiązania zalicza się do zobowiązań długoterminowych

31.12.2017	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	17 765	-	-	17 765
Należności od banków	7 292	1 477	-	8 769
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	472	-	-	472
Pochodne instrumenty finansowe	743	2 062	-	2 805
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	5 370	1 039	-	6 409
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	40 304	153 758	(7 170)	186 892
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	4 649	37 658	(298)	42 009
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	-	1 622	-	1 622
Pozostałe aktywa	3 981	8 422	(1 362)	11 041
Suma aktywów	80 576	206 038	(8 830)	277 784
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	-	6
Zobowiązania wobec banków	1 709	2 590	-	4 299
Pochodne instrumenty finansowe	1 465	1 276	-	2 741
Zobowiązania wobec klientów	202 961	19 563	-	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	646	4 558	-	5 204
Zobowiązania podporządkowane	-	1 720	-	1 720
Pozostałe zobowiązania	4 888	415	-	5 303
Suma zobowiązań	211 675	30 122	-	241 797
Kapitał własny	-	35 987	-	35 987
Suma zobowiązań i kapitału własnego	211 675	66 109	-	277 784

31.12.2016	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	13 277	-	-	13 277
Należności od banków	8 458	13	-	8 471
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	358	-	-	358
Pochodne instrumenty finansowe	1 002	1 893	-	2 895
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	8 999	2 745	-	11 744
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	46 288	150 099	(7 320)	189 067
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	1 769	34 279	(275)	35 773
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	-	157	-	157
Pozostałe aktywa	4 431	8 138	(1 354)	11 215
Suma aktywów	84 582	197 324	(8 949)	272 957
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	4	-	-	4
Zobowiązania wobec banków	1 631	17 086	-	18 717
Pochodne instrumenty finansowe	1 632	2 597	-	4 229
Zobowiązania wobec klientów	185 625	23 746	-	209 371
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	1 693	-	-	1 693
Zobowiązania podporządkowane	-	2 539	-	2 539
Pozostałe zobowiązania	3 437	377	-	3 814
Suma zobowiązań	194 022	46 345	-	240 367
Kapitał własny	-	32 590	-	32 590
Suma zobowiązań i kapitału własnego	194 022	78 935	-	272 957

62. POZOSTAŁE RYZYKA RYNKOWE

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM CEN TOWARÓW

DEFINICJA - Ryzyko cen towarów jest to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen towarów, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w poszczególnych towarach.

CEL ZARZĄDZANIA - Celem zarządzania ryzykiem cen towarów jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian cen towarów do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury tych pozycji towarowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA - W zakresie pomiaru ryzyka cen towarów wykorzystuje się informację o pozycjach zajmowanych przez Bank w określonych towarach, a także przeprowadza się analizę testów warunków skrajnych.

KONTROLA - Kontrola ryzyka cen towarów obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych nałożonych na to ryzyko.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE - W odniesieniu do ryzyka cen towarów w Banku regularnie monitoruje się, w szczególności: otwarte pozycje w towarach, wyniki stress-testów i stopień wykorzystania wewnętrznych limitów nałożonych na to ryzyko.

RAPORTOWANIE - Raporty dotyczące ryzyka cen towarów opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE - Zarządzanie ryzykiem cen towarów odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty generujące ryzyko cen towarów, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka. Wpływ ryzyka cen towarów na sytuację finansową Banku jest nieistotny.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM CEN KAPITAŁOWYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

DEFINICJA - Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych jest to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych. Powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach działalności handlowej Domu Maklerskiego Banku, działalności inwestycyjnej oraz w wyniku pozostałych operacji w ramach działalności bankowej generujących pozycję w kapitałowych papierach wartościowych.

CEL ZARZĄDZANIA - Celem zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych jest ograniczenie ewentualnych strat z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych do akceptowalnego poziomu poprzez optymalizowanie zajmowanych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA - W Banku na potrzeby zarządzania ryzykiem cen kapitałowych papierów wartościowych wykorzystuje się:

- analizę testów warunków skrajnych z uwzględnieniem zmian cen rynkowych instrumentu bazowego oraz zmian poziomów jego zmienności,
- informacje o wykorzystaniu limitów pozycji zajmowanych na portfelu kapitałowych papierów wartościowych.

KONTROLA - Kontrola ryzyka kapitałowych papierów wartościowych obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka kapitałowych papierów wartościowych.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE - W Banku regularnie monitoruje się poziom miar ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych oraz poziom wykorzystania limitów pozycji zajmowanych na portfelu kapitałowych papierów wartościowych.

RAPORTOWANIE - Raporty dotyczące ryzyka kapitałowych papierów wartościowych opracowywane są w trybie miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE - Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na działalność Domu Maklerskiego Banku oraz monitorowanie ich wykorzystania. Wpływ ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych na sytuację finansową Banku został określony jako nieistotny. Pozycje zajęte w kapitałowych papierach wartościowych oraz instrumentach indeksowych są ograniczane i nie przewiduje się ich istotnego zwiększenia.

INNE RYZYKA CENOWE

Biorąc pod uwagę inne ryzyka cenowe Bank na koniec 2017 roku i 2016 roku był narażony na ryzyko cen jednostek uczestnictwa w funduszach zbiorowego inwestowania. Wpływ tego ryzyka na sytuację finansową Banku jest nieistotny.

63. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

DEFINICJA

Ryzyko instrumentów pochodnych to ryzyko wynikające z zajęcia przez Bank pozycji w instrumentach pochodnych.

CEL ZARZĄDZANIA

Ograniczanie potencjalnych strat z tytułu zmian specyficznych dla instrumentów pochodnych czynników (innych niż kursy walutowe lub stopy procentowe) do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury zajmowanych pozycji w tych instrumentach.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Banku na potrzeby zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych wykorzystuje się:

- model wartości zagrożonej (VaR),
- analizę testów warunków skrajnych z uwzględnieniem zmian cen rynkowych instrumentu bazowego, zmian poziomu zmienności oraz zmian stóp procentowych,
- współczynniki wrażliwości instrumentów pochodnych.

KONTROLA

Kontrola ryzyka instrumentów pochodnych obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka instrumentów pochodnych.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

Monitorowanie ryzyka instrumentów pochodnych odbywa się w ramach monitorowania pozostałych rodzajów ryzyka finansowego oraz ryzyka kredytowego. Bank przykładą szczególną wagę do monitorowania ryzyka finansowego związanego z utrzymywanym portfelem opcji walutowych oraz ryzyka kredytowego klienta, wynikającego z jego należności wobec Banku z tytułu zawartych instrumentów pochodnych.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka instrumentów pochodnych opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych,
- limity i wartości progowe na ryzyko instrumentów pochodnych,
- umowy ramowe określające m.in. mechanizmy rozliczeniowe,
- umowy zabezpieczające, na podstawie których wybrani klienci Banku zobowiązani są do pokrywania zabezpieczeniem ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych.

Zarządzanie ryzykiem odbywa się poprzez nakładanie limitów na instrumenty pochodne, monitorowanie ich wykorzystania oraz raportowanie poziomu ryzyka.

Proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych w Banku jest zintegrowany z zarządzaniem ryzykami: stopy procentowej, walutowym, płynności oraz kredytowym, przy czym ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych, jest on poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

64. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM

DEFINICJA

Ryzyko operacyjne to ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne uwzględnia ryzyko prawne, a nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

CEL ZARZĄDZANIA

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny, pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka operacyjnego.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację ryzyka operacyjnego w szczególności przez gromadzenie danych o ryzyku operacyjnym i samoocenę ryzyka operacyjnego.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych oraz przyczynach i skutkach ich powstania, dane o czynnikach otoczenia biznesowego, wyniki samooceny ryzyka operacyjnego, dane dotyczące wartości kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI) oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

Samoocena ryzyka operacyjnego obejmuje identyfikację i ocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz zmian organizacyjnych i jest przeprowadzana cyklicznie oraz przed wprowadzaniem nowych lub zmienianych produktów, procesów i aplikacji Banku.

Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- obliczanie KRI,
- obliczanie wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA (Bank) oraz BIA (Oddział w Niemczech i Oddział w Czechach),
- testy warunków skrajnych,
- obliczanie kapitału wewnętrznego dla Banku.

KONTROLA

Kontrola ryzyka operacyjnego obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów dotyczących ryzyka operacyjnego, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne, limitów strat, KRI wraz z wartościami progowymi i krytycznymi.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

Bank regularnie monitoruje:

- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji oraz limitów strat na ryzyko operacyjne dla Banku,
- zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- wyniki samooceny ryzyka operacyjnego,
- wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności Oddziału w Niemczech i Oddziału w Czechach oraz zgodnie z podejściem AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank,
- wyniki testów warunków skrajnych,
- wartości KRI w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- poziom ryzyka dla Banku, obszarów i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- skuteczność i terminowość podejmowanych działań zarządczych w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- działania zarządcze związane z występowaniem podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka operacyjnego oraz ich skuteczność w zakresie obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego.

RAPORTOWANIE

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby wyższej kadry kierowniczej, KRO, KR, Zarządu oraz Rady Nadzorczej. W cyklach miesięcznych sporządzane są informacje dotyczące ryzyka operacyjnego kierowane do KRO, wyższej kadry kierowniczej, komórek organizacyjnych Centrali i specjalistycznych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Działania zarządcze podejmuje się w następujących przypadkach:

- z inicjatywy KRO lub Zarządu,
- z inicjatywy jednostek i komórek organizacyjnych Banku zarządzających ryzykiem operacyjnym,
- gdy ryzyko operacyjne przekroczyło poziom ustalony przez Zarząd lub KRO.

W szczególności w przypadku, gdy poziom ryzyka operacyjnego osiągnął stan podwyższony lub wysoki Bank stosuje następujące podejścia i instrumenty zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji przez wprowadzenie lub wzmocnienie różnego rodzaju instrumentów zarządzania ryzykiem operacyjnym takich jak: instrumenty kontrolne, instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi, ustalenie lub weryfikacja wartości progowych i krytycznych KRI, ustalenie lub weryfikacja limitów ryzyka operacyjnego i plany awaryjne,
- transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny: ubezpieczenia i outsourcing,
- unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

65. POZOSTAŁE RYZYKA

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności i ryzykiem postępowania
Zarządzanie ryzykiem biznesowym
Zarządzanie ryzykiem utraty reputacji
Zarządzanie ryzykiem modeli
Zarządzanie ryzykiem zmian makroekonomicznych
Zarządzanie ryzykiem kapitałowym
Zarządzanie ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BRAKU ZGODNOŚCI I RYZYKIEM POSTĘPOWANIA

DEFINICJA	Ryzyko braku zgodności to ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji wskutek niezastosowania się Banku, pracowników Banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów rynkowych. Ryzyko postępowania to ryzyko powstania szkody po stronie: 1) klienta, 2) Banku, w tym także jego wiarygodności, 3) rynków finansowych, w zakresie ich wiarygodności, w wyniku niewłaściwego działania (także nieumyślnego) lub zaniechania Banku, jego pracowników lub podmiotów powiązanych w zakresie proponowania nabycia i świadczenia usług finansowych.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności i ryzykiem postępowania jest: • utrwalanie wśród akcjonariuszy, klientów, pracowników Banku, partnerów biznesowych i innych uczestników rynku wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z przepisami prawa i przyjętymi standardami rynkowymi, godnej zaufania, rzetelnej i uczciwej, • przeciwdziałanie występowaniu strat finansowych lub sankcji prawnych oraz przypadków utraty reputacji, które mogą być konsekwencją naruszenia przepisów prawa, przepisów wewnętrznych Banku oraz przyjętych przez Bank standardów rynkowych, • przeciwdziałanie występowaniu szkód po stronie klientów Banku, które mogą być konsekwencją niewłaściwego postępowania (także nieumyślnego) oraz zaniechania Banku, jego pracowników lub podmiotów powiązanych w zakresie proponowania nabycia i świadczenia usług finansowych.
IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA	Do identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności i ryzyka postępowania wykorzystuje się informacje o przypadkach braku zgodności i przyczynach ich wystąpienia, w tym informacje będące wynikiem przeprowadzenia audytu wewnętrznego, kontroli wewnętrznej oraz kontroli zewnętrznych. Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności i ryzyka postępowania opiera się przede wszystkim na: 1) oszacowaniu dotkliwości ewentualnych przypadków braku zgodności, 2) wynikach samooceny ryzyka operacyjnego, 3) wynikach przeglądu i oceny adekwatności i efektywności mechanizmów kontrolnych, 4) informacji o nieprawidłowościach identyfikowanych w ramach kontroli wewnętrznej, 5) ocenie występowania dodatkowych czynników ryzyka braku zgodności z przepisami prawa. Dokonując oceny określa się charakter i potencjalną skalę strat oraz wskazuje w jaki sposób można ograniczyć lub wyeliminować ryzyko braku zgodności. Ocena przeprowadzana jest w formie warsztatów.
MONITOROWANIE	Monitorowanie ryzyka braku zgodności i ryzyka postępowania dokonywane jest z wykorzystaniem informacji przekazywanych przez jednostki organizacyjne Banku i polega na: • analizie przypadków braku zgodności w Banku i w sektorze bankowym, przyczyn ich wystąpienia i wywołanych skutków, • ocenie zmian kluczowych przepisów prawa wpływających na działalność Banku, • ocenie działań podejmowanych przez Bank w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności, • ocenie efektywności i adekwatności funkcjonowania mechanizmów kontrolnych związanych z ograniczaniem ryzyka braku zgodności, • analizie informacji o statusie prowadzonych w Banku najistotniejszych prac dostosowawczych do powszechnie obowiązujących przepisów prawa, standardów

	rynkowych przyjętych przez Bank oraz wystąpień zewnętrznych organów nadzoru i kontroli, • analizie informacji na temat zdarzeń operacyjnych, incydentów bezpieczeństwa, spraw spornych, w tym sądowych przeciwko Bankowi, reklamacji i nieprawidłowości powiązanych z ryzykiem postępowania.
RAPORTOWANIE	Raportowanie ryzyka braku zgodności i ryzyka postępowania realizuje się w formie kwartalnych raportów zarządczych przeznaczonych dla Komitetu Ryzyka, Zarządu, Komitetu ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rady Nadzorczej oraz informacji przekazywanych na potrzeby zewnętrznych organów nadzoru i kontroli.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Zarządzanie obejmuje w szczególności następujące zagadnienia: • zapobieganie angażowania Banku w działalność niezgodną z prawem, • propagowanie standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania, • zarządzanie konfliktami interesów, • zapobieganie sytuacjom, w których postępowanie pracowników Banku w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności, • profesjonalne, rzetelne i przejrzyste formułowanie oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych, • zapewnienie ochrony informacji, • niezwłoczne, uczciwe i profesjonalne rozpatrywanie skarg, wniosków i reklamacji klientów, • zapobieganie sytuacjom, w których dochodziłoby do zaproponowania nabycia produktu nieodpowiadającego potrzebom klienta, • określenie adekwatnego sposobu i formy proponowania nabycia do charakteru oferowanego produktu, • monitorowania sprzedaży i rzetelnego wykonywania zawartych z klientami umów. W ramach Banku w 2017 roku i w 2016 roku została utrzymana zasada zerowej tolerancji na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż Bank koncentruje swoje działania na zapobieganiu przypadkom materializacji tego ryzyka.
ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BIZNESOWYM (STRATEGICZNYM)	
DEFINICJA	Ryzyko biznesowe (strategiczne) to ryzyko nieosiągnięcia założonych celów finansowych, w tym poniesienia strat, wynikające z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany.
CEL ZARZĄDZANIA	Utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.
IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA	Identyfikacja polega na rozpoznaniu i określeniu czynników zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku i które mogą znacznie wpływać na sytuację finansową Banku, powstanie lub zmianę wysokości przychodów i kosztów Banku. Identyfikacja ryzyka biznesowego odbywa się poprzez identyfikację i analizę czynników, które miały wpływ na znaczne odchylenia realizacji przychodów oraz kosztów od ich prognozowanych wartości. Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego obejmuje: wyliczenie kapitału wewnętrznego, przeprowadzenie testów warunków skrajnych oraz odwrotnych testów warunków skrajnych.
KONTROLA	Celem kontroli ryzyka biznesowego jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka biznesowego Banku na akceptowalnym poziomie. Obejmuje ustalanie i cykliczny przegląd mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów tolerancji na ryzyko biznesowe, wraz z jego wartościami progowymi i krytycznymi, adekwatnymi do skali i złożoności działalności Banku.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE	Celem prognozowania ryzyka biznesowego jest określenie przewidywanego scenariusza stopnia osiągnięcia przez Bank planowanych wyników. Prognoza przygotowywana jest raz na kwartał w horyzoncie rocznym i obejmuje prognozę kapitału wewnętrznego. Raz na kwartał wykonywana jest weryfikacja prognozy ryzyka biznesowego (testowanie wsteczne). Celem monitorowania ryzyka biznesowego jest diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych. Monitorowanie ryzyka biznesowego obejmuje: • strategiczne limity tolerancji na ryzyko biznesowe, • wyniki testów warunków skrajnych, • wyniki odwrotnych testów warunków skrajnych, • poziom kapitału wewnętrznego, • odchylenia realizacji ryzyka biznesowego od prognozy, • wyniki jakościowej oceny ryzyka biznesowego.
RAPORTOWANIE	Raportowanie prowadzone jest w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka biznesowego są KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Działania zarządcze polegają w szczególności na: • weryfikacji i aktualizacji kwartalnych prognoz finansowych, z uwzględnieniem działań zmierzających do ograniczenia poziomu ryzyka biznesowego zgodnie z limitami, • monitorowaniu poziomu strategicznego limitu tolerancji na ryzyko biznesowe
ZARZĄDZANIE RYZYKIEM UTRATY REPUTACJI	
DEFINICJA	Ryzyko utraty reputacji to ryzyko pogorszenia reputacji wśród klientów, kontrahentów, inwestorów, organów nadzoru i kontroli oraz opinii publicznej, na skutek decyzji biznesowych Banku, zdarzeń operacyjnych, przypadków braku zgodności lub innych zdarzeń.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem utraty reputacji jest ochrona reputacji Banku poprzez przeciwdziałanie występowaniu strat reputacyjnych oraz ograniczanie negatywnego wpływu zdarzeń wizerunkowych na reputację Banku.
IDENTYFIKACJA	Identyfikacja ryzyka utraty reputacji obejmuje zjawiska obserwowane w procesach wewnętrznych Banku oraz w otoczeniu zewnętrznym, w szczególności: zdarzenia wizerunkowe, czynniki otoczenia biznesowego, tj. informacje ilościowe i jakościowe, obejmujące w szczególności dane opisujące Bank oraz otoczenie zewnętrzne Banku, niosące wartość informacyjną o ryzyku utraty reputacji.
OCENA	Ocena ryzyka utraty reputacji polega na określeniu wpływu zdarzeń wizerunkowych na reputację Banku, w szczególności przez określenie liczby i dotkliwości strat reputacyjnych. Ocena straty reputacyjnej uwzględnia wydźwięk, wiarygodność lub opiniotwórczość oraz zasięg ujawnienia zdarzeń wizerunkowych opinii publicznej.
KONTROLA	Kontrolowanie ryzyka utraty reputacji obejmuje ustalenie, dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku, mechanizmów kontroli ryzyka utraty reputacji, w postaci miar ryzyka utraty reputacji oraz ich wartości granicznych.
MONITOROWANIE	Monitorowanie ryzyka utraty reputacji polega na regularnej ocenie wartości miar ryzyka utraty reputacji, w stosunku do przyjętych wartości granicznych. Na podstawie wartości miar ryzyka utraty reputacji określony jest poziom ryzyka utraty reputacji.

RAPORTOWANIE	Raportowanie informacji o ryzyku utraty reputacji dokonywane jest w formie: 1) półrocznego raportu zarządczego, przeznaczonego dla Komitetu Ryzyka, Zarządu, Komitetu ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rady Nadzorczej, 2) informacji przedkładanych doraźnie, które dotyczą bieżących zdarzeń o istotnym wpływie na reputację Banku, przeznaczonych dla dyrektora Pionu Prezesa Zarządu oraz Prezesa Zarządu, 3) informacji zamieszczonych w sprawozdaniach finansowych Banku i Grupy Kapitałowej oraz przekazywanych na żądanie zewnętrznych organów nadzoru i kontroli.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Na podstawie określonego poziomu ryzyka utraty reputacji podejmowane są działania zarządcze, które mogą obejmować: 1) analizę przyczyn wystąpienia danego poziomu ryzyka, 2) ocenę skutków zaistnienia takiego poziomu, 3) przygotowanie propozycji działań zarządczych mających na celu obniżenie poziomu ryzyka utraty reputacji lub uzasadnia się brak konieczności podjęcia tych działań, np. w przypadku wystąpienia incydentalnych zdarzeń o charakterze nadzwyczajnym.
ZARZĄDZANIE RYZYKIEM MODELI	
DEFINICJA	Ryzyko modeli oznacza ryzyko poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem modeli jest ograniczanie ryzyka poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli poprzez odpowiednio zdefiniowany i realizowany proces zarządzania modelami. Jednym z elementów procesu zarządzania modelami jest objęcie regularną, niezależną walidacją wszystkich modeli istotnych w Banku.
IDENTYFIKACJA, POMIAR I OCENA RYZYKA	Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na gromadzeniu informacji o wykorzystywanych, a także planowanych do wdrożenia modelach oraz cyklicznym określaniu istotności modeli. Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli. Oceny dokonuje się na poziomie pojedynczego modelu, a także w ujęciu zagregowanym na poziomie Banku.
KONTROLA	Celem kontroli ryzyka modeli jest utrzymanie zagregowanej oceny ryzyka modeli na akceptowanym przez Bank poziomie. Kontrola ryzyka modeli polega na określeniu mechanizmów wykorzystywanych do diagnozowania poziomu ryzyka modeli oraz narzędzi ograniczania poziomu tego ryzyka. W ramach narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania ryzyka modeli wyróżnia się w szczególności: strategiczny limit tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowe ryzyka modeli.
MONITOROWANIE	Cykliczne monitorowanie ryzyka modeli ma na celu diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych i obejmuje w szczególności: • aktualizację poziomu ryzyka modeli, • ocenę wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowych ryzyka modeli, • weryfikację statusu wykonania oraz ocenę skuteczności realizacji działań w ramach ograniczania ryzyka modeli.
RAPORTOWANIE	Wyniki monitorowania są cyklicznie prezentowane w raportach skierowanych do KR, Zarządu, Rady Nadzorczej.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli i poziomu tego ryzyka, w szczególności poprzez ustalanie akceptowalnych poziomów ryzyka oraz podejmowanie decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzania ryzykiem.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

DEFINICJA	Ryzyko zmian makroekonomicznych to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Banku oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku.
IDENTYFIKACJA, POMIAR I OCENA RYZYKA	Identyfikacja ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu scenariuszy potencjalnych zmian makroekonomicznych oraz określeniu czynników ryzyka mających największy wpływ na sytuację finansową Banku. Ryzyko zmian makroekonomicznych powstaje w wyniku oddziaływania czynników zależnych (w szczególności struktura sprawozdania z sytuacji finansowej i plany reakcji przygotowywane na potrzeby scenariuszy stresowych) i niezależnych od działań Banku (czynniki makroekonomiczne). Bank identyfikuje czynniki wpływające na poziom ryzyka zmian makroekonomicznych w trakcie przeprowadzania kompleksowych testów warunków skrajnych. Pomiar ryzyka zmian makroekonomicznych ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka zmian makroekonomicznych i obejmuje: - wyznaczenie wyniku finansowego wraz z jego składowymi oraz miar ryzyka w ramach kompleksowych testów warunków skrajnych, - przeprowadzanie odwrotnych testów warunków skrajnych, - wyliczanie kapitału wewnętrznego. Ocena poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych dokonywana jest w cyklu rocznym, w oparciu o wyniki cyklicznych kompleksowych testów warunków skrajnych. Poziom ryzyka zmian makroekonomicznych określa się jako umiarkowany, podwyższony lub wysoki.
KONTROLA	Celem kontroli ryzyka zmian makroekonomicznych jest dążenie do ograniczenia niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku. Kontrola ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu dostosowanego do skali działalności Banku dopuszczalnego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych i jego wpływu na funkcjonowanie i sytuację finansową Banku. Dopuszczalny poziom ryzyka zmian makroekonomicznych oznacza sytuację, w której wyniki kompleksowych testów warunków skrajnych nie wskazują na konieczność podejmowania działań naprawczych, lub działania naprawcze, konieczne do podjęcia będą wystarczające do poprawy sytuacji finansowej Banku.
PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE	Celem prognozowania ryzyka zmian makroekonomicznych jest określenie przewidywanego wpływu materializacji w przyszłości negatywnego scenariusza na wyniki Banku, w tym na poziom kapitału. Prognoza obejmuje prognozę kapitału wewnętrznego i przygotowywana jest raz na kwartał w horyzoncie rocznym, w oparciu o wyniki kompleksowych testów warunków skrajnych. Monitorowanie ryzyka zmian makroekonomicznych polega na analizie sytuacji makroekonomicznej, czynników makroekonomicznych, na które Bank jest wrażliwy, poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych oraz wyników kompleksowych testów warunków skrajnych.
RAPORTOWANIE	Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych realizowane jest w cyklu kwartalnym.. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka zmian makroekonomicznych są KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Działania zarządcze polegają w szczególności na: - ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka, - podjęciu działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KAPITAŁOWYM

DEFINICJA	Ryzyko kapitałowe to ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank działalności i ekspozycji na ryzyko, a tym samym niewystarczających do absorpcji strat nieoczekiwanych z uwzględnieniem planów rozwoju i sytuacji skrajnych.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem kapitałowym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu i struktury funduszy własnych, w odniesieniu do skali prowadzonej przez Bank działalności oraz ekspozycji na ryzyko, z uwzględnieniem założeń polityki dywidendowej Banku oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.
POMIAR RYZYKA	Poziom ryzyka kapitałowego dla Banku określany jest na podstawie wartości progowych i strategicznych limitów tolerancji m.in. łącznego współczynnika kapitałowego oraz współczynnika kapitału podstawowego Tier 1. Wartości progowe ustalane są jako nadwyżka ponad wartości minimalne stanowiące strategiczne limity tolerancji dla miar adekwatności kapitałowej. Poziom ryzyka kapitałowego określany jest następująco: 1) poziom niski – gdy wszystkie miary adekwatności kapitałowej przekraczają wartości progowe, 2) poziom podwyższony – gdy co najmniej jedna miara adekwatności jest niższa niż wartość progowa oraz żadna z miar adekwatności kapitałowej nie jest niższa niż strategiczny limit tolerancji, 3) poziom wysoki – gdy co najmniej jedna miara adekwatności kapitałowej jest niższa niż strategiczny limit tolerancji.
MONITOROWANIE	Bank regularnie monitoruje poziom miar adekwatności kapitałowej w celu określenia stopnia spełniania norm nadzorczych, wewnętrznych limitów strategicznych oraz identyfikacji przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych. W przypadku zidentyfikowania wysokiego poziomu ryzyka kapitałowego Bank podejmuje działania w celu doprowadzenia miar adekwatności kapitałowej do poziomu obniżonego z uwzględnieniem założeń polityki dywidendy oraz zaleceń i rekomendacji nadzorczych w zakresie adekwatności kapitałowej.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM NADMIERNEJ DŹWIGNI FINANSOWEJ

DEFINICJA	Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej to ryzyko wynikające z podatności na zagrożenia z powodu dźwigni finansowej lub warunkowej dźwigni finansowej, które może wymagać podjęcia niezamierzonych działań korygujących plany biznesowe, w tym awaryjnej sprzedaży aktywów mogącej przynieść straty lub spowodować konieczność korekty wyceny pozostałych aktywów.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni jest zapewnienie właściwej relacji pomiędzy wielkością kapitału podstawowego (Tier 1) i sumą aktywów bilansowych oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych Banku.
IDENTYFIKACJA, OCENA I POMIAR	Identyfikacja ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej polega na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł i czynników ryzyka oraz na określeniu ich potencjalnego wpływu na działalność Banku. Dla celów pomiaru ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej, Bank kalkuluje wskaźnik dźwigni jako miarę kapitału Tier 1 podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej i wyraża wskaźnik jako wartość procentową. Bank oblicza wskaźnik dźwigni na datę sprawozdawczą. Wskaźnik dźwigni na datę 31 grudnia 2017 rok jest kalkulowany zarówno w odniesieniu do kapitału Tier 1, jak i według definicji przejściowej kapitału Tier 1. W ocenie poziomu ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej wykorzystuje się także wskaźnik niedopasowania między aktywami i zobowiązaniami.

KONTROLA	Celem kontroli ryzyka nadmiernej dźwigni jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka nadmiernej dźwigni Banku na akceptowalnym poziomie. Dla utrzymania ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej na akceptowalnym poziomie ustala się strategiczny limit tolerancji i wartość progową dla wskaźnika dźwigni.
MONITOROWANIE I PROGNOZOWANIE	Ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej monitoruje się z częstotliwością kwartalną, w ramach której weryfikuje się: - bieżącą wysokość wskaźnika dźwigni poprzez porównanie do strategicznego limitu tolerancji i wartości progowej, - odchylenie poziomu wskaźnika dźwigni od jego wartości progowanej. Prognoza wskaźnika dźwigni przygotowywana jest raz na kwartał. Poziom ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej określa się jako poziom niski – gdy wartość wskaźnika dźwigni jest równa lub wyższa niż wartość progowa, poziom podwyższony – gdy wartość wskaźnika dźwigni jest poniżej wartości progowej i jest równa lub wyższa niż strategiczny limit tolerancji, poziom wysoki – gdy wartość wskaźnika dźwigni jest poniżej strategicznego limitu tolerancji.
RAPORTOWANIE	Raportowanie realizowane jest w okresach kwartalnych. Raportowanie ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej obejmuje aktualną i progowaną wartość wskaźnika dźwigni odniesione do strategicznego limitu tolerancji i wartości progowej. Informacje o poziomie ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej prezentuje się w raporcie „Adekwatność kapitałowa w PKO Banku Polskim SA”. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka nadmiernej dźwigni są KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	W wyniku wystąpienia wysokiego lub podwyższonego poziomu ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej przygotowuje się propozycje działań zarządczych z uwzględnieniem bieżącej sytuacji makroekonomicznej oraz kosztów związanych z proponowanymi działaniami. Określa się wpływ rekomendowanych działań zarządczych na poziom ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej. W ramach aktualizacji kwartalnych prognoz finansowych oraz tworzenia planu finansowego uwzględnia się działania zarządcze zmierzające do ograniczenia poziomu ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej, by nie przekraczał wartości progowych i strategicznych limitów tolerancji.

66. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH

Kompleksowe testy warunków skrajnych stanowią integralny element zarządzania ryzykiem w Banku oraz uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka. Uwzględniają one zbiorczo ryzyka uznane przez Bank za istotne. Obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Banku, w szczególności: rachunek zysków i strat, sprawozdanie z sytuacji finansowej, fundusze własne, adekwatność kapitałową oraz wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują testy cykliczne i testy nadzorcze. Testy cykliczne przeprowadzane są raz w roku, w 3 letnim horyzoncie czasowym. Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych, zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze. Cykliczne i tematyczne KTWS przeprowadzane są przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji bilansu oraz rachunku zysków i strat.

67. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa
Fundusze własne dla potrzeb adekwatności kapitałowej
Wymogi w zakresie funduszy własnych (Filar I)
Kapitał wewnętrzny (Filar II)
Ujawnienia (Filar III)

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Zarządzanie adekwatnością kapitałową to proces mający na celu zapewnienie, iż poziom ryzyka, które Bank podejmuje w związku z rozwojem działalności biznesowej, może zostać pokryty posiadanym kapitałem, biorąc pod uwagę określony poziom tolerancji na ryzyko oraz horyzont czasowy. Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje w szczególności przestrzeganie obowiązujących regulacji organów nadzoru i kontroli, a także określonego w Banku poziomu tolerancji na ryzyko oraz proces planowania kapitałowego, w tym politykę dotyczącą źródeł pozyskiwania kapitału.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest utrzymywanie, w sposób ciągły, funduszy własnych na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Banku.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową Banku obejmuje:

- określanie oraz realizację pożądaných przez Bank celów kapitałowych,
- identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- pomiar lub szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- ustalanie strategicznych limitów tolerancji oraz wartości progowych dla miar adekwatności kapitałowej,
- prognozowanie, monitorowanie oraz raportowanie poziomu i struktury kapitału własnego oraz adekwatności kapitałowej,
- zarządzanie strukturą bilansu pod kątem optymalizacji jakości posiadanych przez Bank funduszy własnych,
- kapitałowe działania awaryjne,
- testy warunków skrajnych,
- planowanie i alokację wymogu w zakresie funduszy własnych oraz kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe i segmenty klienta w Banku,
- ocenę rentowności poszczególnych obszarów biznesowych i segmentów klienta.

Miarami adekwatności kapitałowej są:

- łączny współczynnik kapitałowy
- relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego,
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1,
- współczynnik kapitału Tier 1,
- wskaźnik dźwigni.

Celem monitorowania poziomu miar adekwatności kapitałowej jest określenie stopnia spełniania norm nadzorczych oraz identyfikacja przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych.

Podstawowe regulacje obowiązujące w procesie oceny adekwatności kapitałowej to:

- rozporządzenie CRR,
- ustawa Prawo bankowe,
- ustawa z 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (dalej „ustawa o nadzorze makroostrożnościowym”).

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, minimalny poziom współczynników kapitałowych utrzymywanych przez Bank wynosi:

- łączny współczynnik kapitałowy (TCR) – 8,0%,
- współczynnik kapitału Tier 1 (T1) – 6,0%
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET 1) – 4,5%.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, Bank ma obowiązek utrzymywania wymogu połączanego bufora, który stanowi sumę obowiązujących buforów, tj.:

- bufora zabezpieczającego, który obowiązuje wszystkie banki. Sukcesywnie, co roku, będzie zwiększany do ostatecznego, stałego poziomu równego 2,5% (w 2019 roku). Według stanu na 31 grudnia 2017 roku bufor zabezpieczający wynosił 1,25%, a od 1 stycznia 2018 roku bufor zabezpieczający przyjmuje wartość 1,875%.
- bufora antycyklicznego, który nakładany jest w celu ograniczania ryzyka systemowego wynikającego z cyklu kredytowego. Bank wylicza wskaźnik bufora antycyklicznego w wartości wyznaczonej przez właściwy organ państwa, w którym Bank posiada ekspozycje. Od 1 stycznia 2017 roku bufor antycykliczny jest równy 0% dla ekspozycji kredytowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

- bufora ryzyka systemowego - służy do zapobiegania i ograniczania długoterminowego ryzyka niecyklicznego lub ryzyka makroostrożnościowego, które może spowodować silne negatywne konsekwencje dla systemu finansowego i gospodarki danego kraju. Według stanu na 31 grudnia 2017 roku bufor ryzyka systemowego wynosił 0%. Wskaźnik ten od 1 stycznia 2018 roku wynosi 3%.
- bufora z tytułu zidentyfikowania Banku jako instytucji o znaczeniu systemowym („O-SII”) - 24 listopada 2017 roku, na podstawie przeprowadzonej oceny znaczenia systemowego Banku, zgodnie z ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, Bank otrzymał indywidualną decyzję KNF o nałożeniu na Bank bufora w wysokości 0,75% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko obliczonej zgodnie z rozporządzeniem CRR.

Dodatkowo, Bank jest zobowiązany utrzymywać fundusze własne na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych, tzw. domiar kapitałowy. 16 listopada 2017 roku Bank otrzymał pismo Komisji Nadzoru Finansowego dotyczące indywidualnego zalecenia przestrzegania dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych tzw. domiar kapitałowy dla jednostkowych współczynników kapitałowych: łącznego współczynnika kapitałowego: 0,66 p.p., współczynnika kapitału Tier 1: 0,50 p.p. oraz współczynnika kapitału podstawowego Tier 1: 0,37 p.p.

Łączna wartość buforów i domiarów kapitałowych obowiązująca Bank wg stanu na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 2,66% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko obliczonej zgodnie z rozporządzeniem CRR. Analogiczna wartość na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 2,83%.

PKO Bank Polski utrzymał w 2017 roku i w 2016 roku bezpieczną bazę kapitałową, powyżej limitów nadzorczych i regulacyjnych.

FUNDUSZE WŁASNE DLA POTRZEB ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Wzrost kapitału Tier I przed korektami regulacyjnymi i pomniejszeniami pomiędzy 31 grudnia 2017 roku a 31 grudnia 2016 roku wynikał:

- z podjętej 22 czerwca 2017 roku przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku decyzji o dokonaniu podziału zysku Banku za rok 2016 na kapitały zapasowy i rezerwowy bez przeznaczania kwot na wypłatę dywidendy. Wzrost wartości funduszy własnych z tego tytułu wyniósł 1 299 miliona PLN, natomiast pozostała część zysku za rok 2016 (1 589 milionów PLN) była uwzględniona już w funduszach własnych na 31 grudnia 2016 roku w związku z uzyskaniem przez Bank odpowiednich zgód KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier I zysku netto Banku osiągniętego za 3 kwartały 2016 roku, po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia,
- z uzyskanej przez Bank, 21 września 2017 roku zgody KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier 1 zysku netto PKO Banku Polskiego SA za pierwsze półrocze 2017 roku po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia (w kwocie 1 118 milionów PLN),
- z uzyskanej przez Bank, 15 grudnia 2017 roku, zgody KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier 1 zysku netto PKO Banku Polskiego SA za trzeci kwartał 2017 roku po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia (w kwocie 704 miliony PLN),

Na zmiany w kapitale Tier 2 pomiędzy 31 grudnia 2017 roku a 31 grudnia 2016 roku wpłynęły następujące wydarzenia:

- Bank, po uzyskaniu odpowiednich zgód KNF, wykonał opcję call obligacji podporządkowanych w kwocie 1 600 milionów PLN oraz dokonał wcześniejszej spłaty pożyczki podporządkowanej o wartości 224 miliony CHF (równowartość 884 milionów PLN). Oba te instrumenty były na 31 grudnia 2016 roku zaliczone do kapitału Tier 2. Od momentu uzyskania przedmiotowych zgód nie są ujmowane w funduszach własnych Banku,
- Bank uzyskał zgodę KNF na zaliczenie do funduszy własnych nowej emisji obligacji podporządkowanych Banku w kwocie 1 700 milionów PLN.

WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH (FILAR I)

Bank wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych dla następujących rodzajów ryzyka:

RYZYSKO KREDYTOWE	metodą standardową stosując następujące formuły w zakresie: EKSPOZYCJI BILANSOWYCH - iloczyn wartości bilansowej (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń), UDZIELONYCH ZOBOWIĄZAŃ POZABILANSOWYCH - iloczyn wartości zobowiązania (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka produktu, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń), TRANSAKCJI POZABILANSOWYCH (INSTRUMENTÓW POCHODNYCH) - iloczyn wagi ryzyka przypisanej transakcji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego, ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych oraz 8% (wartość ekwiwalentu bilansowego wyliczana jest zgodnie z metodą wyceny rynkowej).
RYZYSKO OPERACYJNE	• zgodnie z podejściem AMA - w zakresie działalności prowadzonej przez Bank, z wyłączeniem oddziałów zagranicznych w Niemczech i Czechach, • zgodnie z podejściem BIA - w zakresie działalności oddziałów zagranicznych w Niemczech i Czechach.
RYZYSKO RYNKOWE	• ryzyka walutowego - wyliczanego metodą podstawową, • ryzyka cen towarów - wyliczanego metodą uproszczoną, • ryzyka instrumentów kapitałowych - wyliczanego metodą uproszczoną, • ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych - wyliczanego metodą podstawową, • ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych - wyliczanego zgodnie z podejściem opartym na duracji, • pozostałych rodzajów ryzyka, innych niż ryzyko delta (ryzyko non-delta) wyliczanych metodą scenariuszową w przypadku opcji, dla których Bank stosuje własne modele wyceny oraz metodą delta plus dla pozostałych opcji,
POZOSTAŁE RYZYKA	• ryzyka rozliczenia i ryzyka dostawy - wyliczanego metodą określoną w Tytule V „Wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rozliczenia” Rozporządzenia CRR, • ryzyka kredytowego kontrahenta - wyliczanego metodą określoną w Rozdziale 6 „Ryzyko kredytowe kontrahenta” Tytułu II „Wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka kredytowego” Rozporządzenia CRR, • ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej - wyliczanego metodą określoną w Tytule VI „Wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka związanego z korektą wyceny kredytowej” Rozporządzenia CRR, • przekroczenia limitu dużych ekspozycji - wyliczanego metodą określoną w art. 395-401 Rozporządzenia CRR, • dla ekspozycji wobec kontrahenta centralnego wyliczany jest wymóg z tytułu transakcji oraz wniesionych wkładów do funduszu kwalifikującego się kontrahenta centralnego na wypadek niewykonania zobowiązania

	31.12.2017	31.12.2016
Fundusze własne razem	34 297	31 129
Kapitał Tier I	32 597	28 673
Kapitał Tier I przed korektami regulacyjnymi i pomniejszeniami, w tym:	34 854	31 733
Kapitał zakładowy	1 250	1 250
Pozostałe kapitały rezerwowe	30 712	27 824
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej	1 070	1 070
Zyski zatrzymane	1 822	1 589
(-) Wartość firmy	(871)	(871)
(-) Inne wartości niematerialne	(1 509)	(1 694)
Skumulowane inne dochody całkowite	182	(442)
Korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych	12	11
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	(71)	(64)
Kapitał Tier II	1 700	2 456
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier II	1 700	2 523
(-) Zaangażowania kapitałowe pomniejszające fundusze własne	-	(67)
Wymogi w zakresie funduszy własnych	14 008	14 489
Ryzyko kredytowe	13 017	13 299
Ryzyko operacyjne	455	482
Ryzyko rynkowe	495	661
Ryzyko korekty wyceny kredytowej	41	47
Łączny współczynnik kapitałowy	19,59%	17,19%
Współczynnik kapitału Tier 1	18,62%	15,83%

Wskaźnik dźwigni przy zastosowaniu definicji przejściowej na 31 grudnia 2017 roku wyniósł 11,38%, a na 31 grudnia 2016 – 10,02%.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

W 2017 roku PKO Bank Polski SA wyznaczał kapitał wewnętrzny zgodnie z przepisami zewnętrznymi:

- rozporządzeniem CRR,
- ustawą Prawo bankowe,
- rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z 6 marca 2017 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach,
- ustawą o nadzorze makroostrożnościowym,

oraz przepisami wewnętrznymi Banku.

Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%. Łączny kapitał wewnętrzny Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych dla Banku rodzajów ryzyka.

Przyjmowany do kalkulacji kapitału wewnętrznego współczynnik korelacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka wynosi 1. W 2017 roku i w 2016 roku wysokość relacji funduszy własnych do kapitału wewnętrznego Banku utrzymywała się na poziomie powyżej zarówno limitu ustawowego jak i wewnętrznego Banku.

UJAWNIEŃ (FILAR III)

Bank ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące w szczególności zarządzania ryzykiem oraz adekwatności kapitałowej zgodnie z: rozporządzeniem CRR i aktami wykonawczymi do niego, Rekomendacją H, ustawą Prawo bankowe, ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, rekomendacją M dotyczącą zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach oraz rekomendacją P dotyczącą ryzyka płynności wydanymi przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji zawierają Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłaszaniu udostępnione na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

68. INFORMACJE O PAKIETOWEJ SPRZEDAŻY WIERZYTELNOŚCI

W 2017 roku Bank przeprowadził pakietowe sprzedaże (wierzycelności bilansowych i pozabilansowych) ponad 17,8 tysięcy sztuk wierzycelności przysługujących od klientów detalicznych oraz gospodarczych o zadłużeniu ogółem około 1,5 miliarda PLN. Łączna wartość bilansowa rezerw na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzycelności na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 2 miliony PLN (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 3 miliony PLN). W wyniku sprzedaży wierzycelności zostały przeniesione wszystkie ryzyka i korzyści, w związku z powyższym Bank zaprzestał ujmowania tych aktywów.

Bank nie otrzymał papierów wartościowych z tytułu powyższych transakcji.

ZDARZENIA NASTĘPUJĄCE PO DNIU KOŃCZĄCYM OKRES SPRAWOZDAWCZY

69. ZDARZENIA, KTÓRE WYSTĄPIŁY PO DNIU, NA KTÓRY SPORZĄDZONO SPRAWOZDANIE FINANSOWE

1. 30 stycznia 2018 roku Bank podjął uchwałę o wyrażeniu zgody na emisję obligacji podporządkowanych w formie 10NC5, tj. o dziesięcioletnim terminie wykupu, z prawem Banku do dokonania, za zgodą KNF, przedterminowego wykupu wszystkich obligacji w terminie 5 lat od daty emisji (opcja *call*). Łączna wartość nominalna obligacji emitowanych w ramach tej będzie wynosiła nie więcej niż 1 miliard PLN. Obligacje wyemitowane zostaną na podstawie ustawy o obligacjach, a środki uzyskane z emisji zostaną przeznaczone – po uzyskaniu zgody KNF – na podwyższenie funduszy uzupełniających (Tier 2) Banku. Wartość nominalna jednej obligacji wynosić będzie 500 000 PLN. Obligacje będą oprocentowane na warunkach rynkowych w półrocznych okresach odsetkowych, odsetki od obligacji będą naliczane od wartości nominalnej.

2. 8 lutego 2018 roku Bank dokonał całkowitej i ostatecznej, wcześniejszej spłaty linii kredytowej udzielonej przez Nordea Bank AB (publ) na podstawie umowy z 1 kwietnia 2014 roku. Linia kredytowa pierwotnie była udzielona na okres 7 lat, a tym samym Bank dokonał jej przedterminowej spłaty 3 lata przed pierwotnym terminem zapadalności.

PODPISY WSZYSTKICH CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU

27.02.2018	ZBIGNIEW JAGIEŁŁO	PREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	RAFAŁ ANTČAK	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	RAFAŁ KOZŁOWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	MAKS KRACZKOWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	MIECZYSLAW KRÓL	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	ADAM MARCINIĄK	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	PIOTR MAZUR	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	JAKUB PAPIERSKI	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)
27.02.2018	JAN EMERYK ROŚCISZEWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU	 (PODPIS)

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO
PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH
27.02.2018

DANUTA SZYMAŃSKA
DYREKTOR PIONU RACHUNKOWOŚCI

.....
(PODPIS)